

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204564

UNIVERSAL
LIBRARY

ఓమ్.

శ్రీ మ దాంధ్ర

కీ రాత్రార్జునీయము

భారవి - తృతీయభాగము.

గ్రంథకర్త

శ్రీ గణేశ్వరీయద్యనేక గ్రంథకర్తయగు

భువనగిరి విజయరామయ్య, బి. ఏ.

లోకలాడిటాఫీసు

గుంటూరు

మొదటి మార్పు - 1000 ప్రతులు.

1934

• పేరైటు]

[మొదలు 1-8-0

VERMA & CO.
PUBLISHERS, 899A, MARKET STREET,
SECUNDERABAD (Dn)

81-6
67A

తొలి పలుకు.

—...౪...—

- ఉ. ఎచ్చటనుండిరాకయొకొ? యెచ్చటికేగఁగ నింతవేగమో?
యిచ్చలనంబున స్వదల నేమిటికో యిటులిన్నిచుక్కలి
మ్మచ్చునఁబుట్టి సాగి బహుమానముల స్తమనించుచుంట లీ
యచ్చెరువైన కాలగతి కార! కతం బెఱుఁగంగ శక్యమే? 1
- శా. లేల నింగిని మిఁకుమిఁకుమనుచు నిక్క ల్ప్రకాశింపఁగా
నాలోకించిన రంగువెన్నెలలు కాయన్నాగు నిర్దేవుమా
నీలాకాశమునందు, పెక్కులగుచిన్నె ల్వాని కెట్లబ్బెనో!
వ్యాలోలస్థితు లేలకల్గెనొకొ! తద్వ్యాపార మేధంగియో! 2
- మ. నవరత్నాభలు మింటఁ బ్రస్తరితవిన్యాసంబుల న్లెక్క కె
క్కువలై యొంటిగఁ గల్పగా నిగిడి నిగ్గు ల్బుట్టువర్షించు చెం
దొవలై వద్యములై జపాసుమములై తోమాలలై నింగియ
న్నవపెన్నోప్పు నలంకరించునటు లెందు న్జుక్క లిట్లెలకో? 3
- చ. టకటక నేగు ధూమశకటంబున గొట్టమునుండి మిఁకు
ల్కకవికలేచు బాగొలయఁ గాలునిచండగతిఁ స్ఫులింగమా
లిక లిటు లుప్పరంబునకు లేచి చెలంగుచునున్నవొక్కొ? ప
లికములచుక్కలై బహుళలాస్యముల నిజదీప్తు లొప్పఁగఁ. 4
- మ. అది సప్తర్షి వదంబఁ టాపయిది బ్రహ్మస్థానమం టందును
న్నదియేనూ! ధ్రువమండలంబఁటఁ బ్రసిద్ధాత్ము ల్చిరంజీవులౌ
చు దివి నిక్కలరూపులఁ నిలిచి సంశుద్ధాంతరంగంబు సం
వద సౌంపారంగ జీవులఁ సుఖమునింప న్జాతురం పెవ్వడు. 5
- మ. అదిగో! తొమ్మిదిరంగులుఁ దళదిశావ్యాప్తంబులై వెల్ల స
మ్మదముంగొల్పెడిచుక్క యొం డమృతసంపద్యాసేయై పొల్పు వ
య్యదియే సర్వరసాఘ్య కావ్యసుధ నిండౌ సత్కవిత్వప్రవా
హదళఁ భూస్థలిఁగొల్పు భారవిసుమి! యన్నఁ బొసంగుంగదా!
- శా. ఈనక్షత్రము పుట్టుపెవ్వడో? ధర్మ హేరాశధారాశతఁ
దా నెన్నాళ్లు చరించి దివ్యకవితాధారాసుధారాశి కి

ట్లీనాడెంబు ఘటించెనో? మరలనిట్లే జ్యోత్స్నల నింపి కా
వ్యానూనపగిధ వ్యక్తుల నినిచి చేయంజాలునో సత్కృతుల్ ? 7

మ. అలపాచేతనకాళిదాసముఖు "తారా"! యంచ నాశ్చర్యవా
క్తుల మెచ్చంగ రసార్థసంభృతమహాకూపారసోహఘ్యనా
కల ధారాబహుభోగ్యత ల్వలయః జెంగల్పాః కిమిన్నంటు వా
న్లనాచిత్రీవిలాసచాలనకళాలంకారుడౌ భారవిః. 8

మ. కనుడీ! ము స్తనినట్టి సత్కవులకు స్థావ్యంబుల న్నూత్నశో
భనము ల్సాధ్యమౌటౌ దెల్పి పీదవఃపర్తిల్లువా ర్హ్వపగిసా
ధనము ల్లెకొని మేలుపొంద దివి నందఁగేరి యగ్గింప సౌ
పున నిష్కంపసుఖవ్యవృత్తిఁ గవుల న్నూర్ధన్యుడై నిల్పుఁబో ! 9

మ. కలిగె స్ఫుంచితాబ్దము ల్పనినవెన్న నిష్పంధ్యభూచాంతసీ
మల నిమ్నాస్యకవిప్రకాండుని రసోన్మాదప్రకంచంబటౌ
చలఘుల్వోసిరి తారకాణ గన మూహ స్వమృగాఁనెట్లు? ని
ష్ఫలయత్నంబులఁ గాలయాపనము శంసాయోగ్య మెట్లయ్యెడి? 10

శా. శ్రీమద్భారతవేదమందు వనరాజ న్వాసముంగాంచి శ్రీ
సోమాఖండకృప స్థనంజయుడౌ శ్రేయోదానశీలం బనౌ
ఘామేయాశ్రమమునొంది మించెనని వాయ్ దానిగైకొంచు నీ
ధీమంతుం డొకకావ్యమే యొసఁగె నెంతే నేర్పు దీపింపఁగ. 11

ఉ. ఆదలఁదోలు భారతము నాభగవానుడౌవ్యాసమాని య
ష్టాదశపర్వధూర్వహత సత్పఁగదాయనియేమొ ? అంటుగా
నాదటఁ దాగిహించిన కథాంశముఁ బెల్లుగవిస్తరించి య
ష్టాదశసర్గము ల్పలిపె డంబున భారవి యింబుడేఱఁగ. 12

మ. తొలిరెండింటను గాజనీతితెరువు ల్కొల్కొడమూడింట వ్యా
సులమంత్రం బొకబీజమై వెలయ మెచ్చు బంధ పైరెంట సం
ధిల నాటింటఁ దకస్సుఁ జేరఁ బయినెడింటఁ బ్రోభాదు ల
వ్వలియేడింటను సంధి పోరు పరము న్పర్తిల్లఁగాఁ గూర్పుచో.

క. అదివనమా ! కవనమ్మా !
అదినగమా ! నగయ ! కీడయా ! కీడయ ! య

16	90	3	దాటించి	దాటించుచు
18	97	3	యిష్టా	నిష్టా
		4	వినుతుత	వినుతుఁద
	100	5	కర్మిష్టియ	కర్మిష్టింఁడ
19	107	2	శాస్త్రీ	శాస్త్రీ
20	108	3	నేచి	నేచి
	111	7	పుత్తునిక	పుత్తునిఁగ
22	120	2	వికాసిలు	వికాశిలు
			దెన్ను	దెన్ను
		3	దేకువ	దేకువ
	121	2	నాఁక	నాక
		4	యెగదా	యెకదా
	125	1	తార్కాణ	తార్కాణ
23	128	1	దలఁచిత	దలఁతున
24	135	4	జేరు	జేరు
గర్భితకందము		2	మానికము	మానికము

కిరాతాష్టనీయము.

10	10	4	దెలుఁగని	మొందని
14	34	2	బరఁగు	బరఁగు
15	39	2	జెడఁదూఁగు	జెడదూఁగు
20	16	1	లయవిభాతి	లయహరి
26	51	4	ననువగ	ననుబగ
31	19	2	గర్జాని	గర్జాని
33	24	1	కనుపింప	కనిపింప
38	27	2	నాగపుపాగ	నాగపుటాగ
50	8	3	రవి	రవి
55	1	4	వాంఛలై	వాంఛలై
57	15	2	బెస్తమ	బెస్తమ
60	34	4	బూన	పూన
61	44	2	బెంచు	పెంచు

64	8/2	1	యాపు	యావ
65	15	2	వైచెప	వైచెబ
77	14	1	ఉ.	సీ.
81	41	1	ధృఘాస్థ	ధృఘాస్థ
84	60	8	చెదిరించు	చెదిరించు
85	8	1	లురుతు	లురుతు
86	9	3	ద్దాదట	ద్దాదట
87	22	1	సమర్థనకు	సమర్థనకు
92	51	1,2	డావృత్తచాయా	డావృత్తచాయాదిచ్చాయల
			దర్శాహకభూజమ	దర్శాహకభూజమ
94	70	4	తోపాట	తోపాట
95	74	3	సంచుగాన	సంచుగాన
100	25	4	గదులుల్వలి	గదులుల్వలి
	26	3	యెఱింగిం	యెఱింగిం
102	39	1	బోయె	బోయె
110	40	1	బోతి	బోతి
111	42	3	దన్నాయ్య	దన్నాయ్య
	46	3	మన్నుల	మన్నుల
115	2	3	గుప్తము	గుప్తము
119	30	4	రేగిన	రేగిన
122	51	1	నిగిడ్చు	నిగిడ్చు
	53	2	పగుపింప	పెటగాన
133	1	1	వాడి	వాడి
145	13	1	దిగ్గజ	దిగ్గజ
154	16	2	లుండ	లుండు
	15	4	మస్క	నమస్క
	11	3	సగ్గిరీ	సగ్గిరీ
155	19	4	విలసెల్లె	విలసెల్లె
156	25	2	మోక్షనిత్య	నిత్యమోక్ష

తక్కువగాల ద్విచిత్రవర్ణాదికములు శేఫటాలు, నరసున్నలు నితరప్రమాదములు
చదువడలే దిద్దుకొనఁ బార్గితులు.

శ్రీ మహాంధ్ర కీర్తనార్జునీయము

అవతారిక

—...౪...—

విజయాద్రిధాము, గుణశేఖరసోముఁ, గళాభిరాము, నా
ర్యావహదర్థదేహు, నభయపృథదక్షిణబాహుఁ, గృష్ణవే
ణీవిశదాంబుధౌతపదసీరజఁ, బాశుపతారజఁ, జగ
న్నావికుసంస్తుతింతు భువనక్రమణద్రవిణంబు పెంపుగఁ.

మ. వలుకో? మాటయ్యె? యెప్పుడు? దళమె లేవఁ భిక్షకుఁ లాగుఁగా
భులు మీ, కద్దిర! నేడు కొత్తకథ భిల్లు డౌటయుఁ దెచ్చికో
లలుకఁ భక్తునితోడఁ బోరుటయు మేలంబూను టనైరిగే
లులచిర్నవ్వున నాలుఁ గీడి కిడుసుశ్లోకుండు మ మ్మేలుతఁ. 2

ఉ. అంజలిఁబట్టి యానతవరాంగుడనై భజియింతు నిత్యమృ
త్యుంజయసర్గ, శ్రీకనకదుర్గఁ, గృహమృతదృష్టిపుష్పనీ
గ్రంజితభక్తవర్గ, నపరాజితమార్గఁ, బ్రహ్మవ్యభర్తహృ
త్పంజరదుర్గ, శ్రీవిజయపట్టణచిత్తఁ, సర్వమంగళఁ. 3

ఉ. అన్నిటనుండి జన్మ మెదియైనను రోయక పొంది యెందు నా
వన్నులఁ గంటిరెప్పవలెఁ జౌధి భరించు పరాత్పరుండు, సం
వన్నగృహస్థు, మావలపుఁబంట, రథాంగధరుండు, శాశ్వత మా
తెన్నుల గెల్పుఁ గొల్పి వినుతిఁ బ్రణతిఁ గొని సాకుఁ గావుతఁ.

చ. జతనమువంట పాపు సరసంబులుగా విలసిల్లు నేడయా
వతిదరహాసచందిక లవంబయినఁ బ్రసరింప నట్టిమా
త, తెలివి కూత, లోకవిహితంపుముదంబులనేత, లక్ష్మీ సం
తతకరుణాసమృద్ధి నిడుతఁ భువనాన్వయఘోషికిఁ సిరుల్. 5

ఉ. నాలుగుమోముల న్వేడలు నాయకిసుస్వరధార సోనలై
కాలువలై మహానదులు కంధులునై సకలప్రపంచవా
గాలములన్ గృతికృమవికస్వరరూపములన్ నటింప నా
లీలకుఁజొక్కు ధార విరళించుత మాకు మహాయురున్నతుల్. 6

ఉ. చంపకముఖ్యవృత్తగణజాతుల నూహలఁగొల్పి యందము
ల్నింపుచలంకృతు ల్నినిచి నిన్గయి సేయఁగ మూఁగువారి ని
ద్దంపుసుధాకటాక్షములఁ దద్దయు నాదృతిఁ జూచి పోచి పే
ర్పెంపిమత్తి ! వాణి !! యిడవే రసవేష్టితవాక్చమత్కృతుల్. 7

శా. శ్రేయంబు ల్గునుకూర్పుయత్నము లిలన్ స్వేచ్ఛాచుకూలస్థితు
ల్దాయ జ్జాలని యంతరాయముల పాల్గొఁబోవ నిర్వాజ్యుఁ
కాయస్త్రాణకళావిహారముల నాయడ్డంకులన్ దీర్చు జే
డే యిచ్చున్ గణరాజు లోకములకున్ శ్రేయంబు లెల్లకృషున్.

మ. సురభాష సైరవాణుల న్నుడులసంచు లేటికమ్మచ్చులై
తగుఁబఁతన్ జనియించువారి కృతినంతానంబు మేల్పొందిక
నిరమాన స్థానరించు గౌరవమున న్దీపించుగ్రంథాళి బం
ధురతన్ నిల్చిన సద్గుహత్తములకు స్థూర్తు న్నమోవాకముల్. 9

క. తొట్టుకొనుచేమ నాపయి
నుట్టిపడన్ బ్రథమవిద్య నొసఁగినజనకున్
బట్టాభిరామసోమపు
నెట్టుకొనెడిభక్తి నాత్మ నిత్యముఁ గొలుతున్. 10

క. హూణాంధ్రీభాషలన్ నెఱ
జాణ ల్రగతులవరుసఁ జదివించిరి నన్
గాజేయగురుకలాపధు
రీణులు దేశికులు వారికృపఁ గీర్తింతున్. 11

క. మొదలుతొలిఫార మెప్పే
తుడగా సంస్కృతగురుండు దొడ్డబుధుఁడు మే
ల్చుదువరి శిష్టాస్వయకో
నిదు సీతారామశాస్త్రి వినుతింతు నదన్. 12

సీ. ఆటశాస్త్రములందు నందెవేసినచేయి

తాత్కనిర్వాహకులకు దురాయి

వేదవేదాంతార్థవిజ్ఞాతులకు మేటి

వాదరంగస్థలవాక్కి రీటి

శిష్యులపై బ్రేమఁ జలుకు సాత్వికమూర్తి

సాధువైదికకులాచారవర్తి

హాస్యరసాంచితవ్యాహరచతురుండు

రమ్యసాహిత్యధురంధరుండు

గీ. కళలఁ దనతోడఁదుల్యుండై కాళిదాస

మేఘదూతఁ దెన్గించిన మేలియొజ్జ

శ్రీనృసింహునిజనకుండు శిష్యకులుండు

నాగురుండు సీతారామనామబుధుండు.

13

శా. నాకు నాల్గవపారమందు గురుండైనాఁ డొక్కయేఁ డాకవి

శ్రీకళ్యాణుండు కాళి కృష్ణబుధుఁ డాశ్రేష్ఠత్వముఁ దెల్పు నా

కేకా దేరికి డెప్పరంబునుమి తత్కి ర్తిప్రభల్ ప్రార్థన

మోకల్వారి తలిర్చి సాగి విరిసెఁబో జర్మనీభూములకు.

14

ఉ. ముప్పదియైదువర్షములమున్న వికారిని గొత్త కొత్తయై

యప్పటికప్పు డేర్పడిన హైందవనూతనపాఠశాలలో

నివ్వరుఁడు సంస్కృతపుటిజ్యుఁడుగా విలసిల్లునాటి కీ

చొప్పువ సర్వతోముఖత చొప్పుడ దంతనిగూఢమయ్యునుక.

15

చ. పిదప స్వయంకృషి న్నడఁకఁబేర్చుట నేర్చె నితండు గానమం

దొదుగు ఘటాదుల నిగులనొప్పను బిల్లనఁగోవిపాటమే

ఁకుదురు వధానకౌశలము గొప్పదనంబును వాఙ్మూఖాధ్యతం

బిందులమి పాండితీగరిమ విజ్ఞులు సత్సభలందు మెచ్చఁగక.

16

సీ. కంతంబు సారింపఁగా సభాస్థారుల

“ X ” మృదు విద్యుత్తు కుఁమిమ్మనఁజ్జ

లీలగా మేలంబుపాలింప సభ్యులు

కిలికించితులలీల కెరలవలయు

చ. భువనగిరిక్షమానురులు ముగ్ధ మకుగ్ధ దొలి యాంధ్రభూకతుల్
యవనచళుక్యవహ్లావధరాధిపముఖ్యు లొసంగియున్న మే
లివసతులెల్ల రాజ్యము చలించుటతోడ నశించుచుండఁగాఁ
జివరకుఁ గోవలై చనిరి చింతవలీధరచుట్టుపట్లకుఁ. 26

ఉ. వారలనొక్కశాఖ తమబాంధవు లాపులుఁ దోడరాఁగ గుం
టూరున రామచంద్రుఁ డనుయోగ్యుఁ డొసంగుట వానిచేరఁ జె
న్నారు మహాగ్రహరమున నాఁగి కుదుళ్ళు, కుదుళ్ళుగాఁగ సంత
స్కారులలోఁ బ్రధానులయి క్రాలిరి వైదికతాక్యవృత్తులఁ. 27

ఉ. శంకరభట్టు మూలపురుషప్రథ మాకొక బ్రహ్మపుత్రుఁడై
పంకజనూతి సృష్టి కగు వైఖరిఁ దానును వంశకర్తయై
బింకముఁ బొంకముగ వెలయు పేరుప్రతిష్ఠలఁగాంచి మించె నే
ణాంకకళాధ్యుఁడై కువలయాధిపసూరిసభాగ్రీడి ప్రియై. 28

ఉ. భట్టను తాత్రరాహుఁడని వైదికతాకికజాతిభేదముల్
ముట్టనివాడటంచుఁ దెలుపు వరభారవిభట్టముఖ్యులై
నట్టులు దక్షిణావధమునందు నివాసము కల్గువెన్క నె
ప్పట్టన వానివంశములు వైదికరూఢినిఁగాంచి మించెనో. 29

మ. తెలుఁగాణె ల్వలినాటివారు ననఁగా దేశాఖ్యులఁ వైదికు
ల్పలునామంబుల వేటువేటుతెగలై వర్తిల్లిరోలేదో? నాఁ
డులవేల్లుండిన నిచ్చిపుచ్చుకొనఁ జాటున్నాటునుగ్ నేటియ
ట్టులు ప్రజ్యేకత నూర్త జాతమయియుండు సంఘదార్థ్యంబునఁ.

శా. ఈభేదంబులమాట యెట్లయినఁగానిం డగ్రహరంబునఁ
శోభగ్ నాఁడు వసించు వైదికులయందుఁ మాత్రమేకాక నిం
డౌభూతిగ విమలైకమత్యమును సౌఖ్యం బుండ నియోగ్యులగ్
శ్రీభక్త్య ల్వరవైష్ణవాగ్రణులలో శ్రీమాధ్వవంశంబులఁ. 31

శా. అన్యోన్యంబిటులై మతలీయవివర్యాసంబు లే కెందు సౌ
జన్యంబొప్పగ బ్రాహ్మణోత్తముల సంసారంబు లున్వీశసం
మాన్యప్రాధిమ్య నగ్రహరమున సంపద్యృద్ధి వర్తింపఁగా
నన్యు లాస్విని దేటిపాఁగ న ధైర్యం బూన రెప్పట్టునఁ. 32

సీ. మాకుటుంబంబుతో మచ్చిక నక్కల

ముండిరి తెలుఁగా నెయ్యిర్విసురులు

గుండు రాయిపోలు కూరెళ్ల వన్నాల

వెల్లంకి దేవరకల్లి సూరి

భారతు లావ్వారి వారణాశి ప్రయాగ

వ్యాకరణము చల్ల వంగల కొల

చలమ మున్నగువారు వెలినాడులో దాడె

కలి చల్ల యడవల్లివారు మంతు

గీ. లందు బోలూరు దినవహి యక్కరాజు

కేత లక్క కోటరాజు పోతరాజు

మంచికంటి పొత్తూ ర్వుకమామిడి వెల

గవుడి తోలేరు వెన్నెలకంటివారు.

33

అ. వైష్ణవులఁ గిడఁబి వంగిపురం కొమాం

డూరు తిరువఘూరువారు మాధువు

లందుఁ బత్తి కాశి యద్వనూ ర్బాడిద

బోడి ఘనగ చిలకపురపువారు.

34

క. ఈ మొదలు మతత్రీయు లగు

భూమీసుర శేఖరులను బాలుపు చెలిమి పెం

సాము వెలయంగ సంతతి

తామరతంపరగ మాపితాల్లు మను నెడఁ.

35

ఉ. శంకరభట్టువంశమున జన్మమునొంది సిరిగ బురిగ ధరగ

శంకరశామయాజులు యశంబున సోమకళాధ్యుడై నిరా

తంకసమగ్రిపండితవిధానములగ దనయంతవార లే

వంకల నేరు లేనను ప్రభావమునగ మని రగ్గియాములై.

36

గీ. ఆత్మీమూర్తులవరుస నాయనకు సుతులు

మువ్వ రుద్భవ మొందిరి పురుషవరులు

వారిలో రాయపాధ్వరి వంశకీర్తి

బ్రబలమొనరించె బాండితీపటిమ దెసల.

37

మ. వరుసఁ వారికిఁగల్గి రిద్దరుసుతుల్ వట్టాభిరామాఖ్యుఁడు
బరదేశిప్రధితుండు వహ్నివతిజహ్వాద్వంద్వమోనాఁగ ని
ర్భరవేదప్రభ సోమయాజులయి వార ల్లాక్యయోగంబులఁ
జరకీర్తిం గడియించి మించిరి బుధశ్రీవారిధిఁ జందులై. 38

క. అం దగిముందు పారద
ముం దెగఁడెడు బుద్ధియోగము ల్వలయఁగ ని
టం దెసల మోఁగు పేరుప
సం దందడి వర్ణ్యుఁడయ్యె సమ్రాట్టులకుఁ. 39

ఉ. ఆయమరావతిఁ మిగులు నాయమరావతి ముఖ్యపట్టణం
బై యెసఁగఁ నిజామునకు నండగఁ గృష్ణయుఁ దుంగభద్రయుఁ
బోయెడిసీమలఁ బ్రభుతఁబొందిన శ్రీయుతవేంకటాద్రిరా
జ్ఞాయకుఁకోర్కి నోలగమునఁ గ న నీతఁడు లోకమాన్యతఁ. 40

ఆ. కర్మకాండఁగాని జ్ఞానకాండనుగాని
దాయభాగనయవధములఁగాని
బహుపురాణకథనపటిమలోఁకలఁగాని
చెప్పవలయు వీనిఁజెప్పి యెరుల. 41

ఉ. నాటకరంగ మేర్పడనినాడు పురాణకథల్ వచించు నీ
మేటి నుడిఁ రసంబుల కమేయవిశ్మంఖలతఁఘటించి యా
నాటికియల్ జనంబులమనంబుల నాటి స్వకీయగాధగాఁ
బాటిలి పాల్గొనఁ బఱచువైఖరిఁ గూర్చెనటండునేర్పునఁ. 42

మ. తలిరున్నేవళముఁ బసిండికళ సౌందర్యంబుపొంకంబు పూ
ములుకుల్లారమణిహృదంతరములఁ మోహంబుఁ గల్పించు నొ
వ్వలకుప్పల్లద దండికంఁడెలని భూపు ల్నిల్చిచూడఁ జపుల్
చిలుకు న్వాక్కుని యెల్లరు న్గదియ వాసిఁ మించు తెన్నంబడుఁ.

ఉ. పాలెపుగు త్రగాండ్రీకడఁ బన్నుఁగొనంగ హాళాహళిఁ హరిఁ
హళి దువాళిమై నరుగునప్పుడు చిల్క-హుమాయిపైన వా
హ్యళిఁజరించు మన్మథునియ ట్లగుపించు నటండు, పెదదొరల్
గూళలుఁగూడఁ దత్ప్రతిభ లొంగి కరం బిడునందుఁ వారికిఁ. 44

- క. పువు వద్దం బయినప్పుడు
మివులు సుగంధంబు లోట ? మేలిగడన కా
వపుపాండితితో నీవియుఁ
దివుర దాతృత్వ బ్రసిద్ధి దీక్షితుఁ డమరెఁ. 45
- క. ఆవేంకటాద్రి రవియై
యీవితరణశీలి వద్దమే యయియుండఁ
ధీవరులకు నిగమాఘ్యుల
కేవలనఁ లోప ముండునే యెసకమునఁ. 46
- ఉ. వాణియనుగ్రహంబును లవంబయినఁ గలవారు, వేదపా
రీణులు నాశ్రయించుచుఁ జరింపఁగ నాతనియిల్లు నిత్యక
ల్యాణముఁ బచ్చతోరణమునై భువిఁ బండితశేహముల్ దరి
దాణములన్న సామెతకుఁ దార్చె దరిద్రిత భూరిలక్ష్మిచేఁ. 47
- ఉ. కేసరభాసురంబయి ప్రకృష్టరుచిఁదగు తమ్మిదిమ్మై కై
సేసినరేకు లందముల చిన్నలవన్నెలఁ జుట్టునిల్చి సెం
తోసముఁగూర్చులా గతనితోడున జీవనము లిహింప నెం
తో సుఖులై భజించిరట దొడ్లకవుల్ వరపాండితీఘనుల్. 48
- శా. పాతూర్యవ్యయకాలిదాసుఁడు కడుఁబూజ్యుండు గుంటూరువాఁ
డుత్తుం డన్నిట వేంకటాద్రిసభలో నుండెఁ మహామంత్రీయై
కొత్తల్నేయుచు నాదధీచిముఖకీర్తు ల్పారికిఁ పీరికిఁ
బా త్రంతంతకుఁ బ్రేమమై పబలె నాపు ల్మెచ్చి యగ్నింపఁగఁ.
- క. ఈతనిలేతవయస్సున
భూతలనేతలనుఁ జూచుమున్నె ప్రళయజం
ఝాతీవ్రమైనయాశద
పాతగలఁ దగిలెనండు భవహరణివా ! 50
- శా. తాతల్తండ్రిలు ముఁ గడించినస్థితు ల్లివ్యంబులుఁ బ్రాపుగా
నీతం డబ్బ గతింపఁ బెద్దయయి తానే సోదరుఁ సంస్కర్త
జేతోమోదముగా భరించు నెడ నాచెన్నెంచి చూపొప న
ట్లాతోల్లింటికృతిప్రపంచఫల ముగ్రాసత్తుఁ జేకూరితెఁ. 51

శా. నూత్నా యాతవధూనవవ్రణయసంతోషంబులఁ దేలుచున్
బ్రీత్నావద్యవయంబులఁ మఱచుచోఁ బైవచ్చుచున్నారు దు
ర్యత్నుల్ ఘోరకీరాతకృత్యముల సంరంభంబు లొప్పుగ నే
వత్నుల్ భాగ్యము లుండనీర నడి దుర్వార్తల్ దెసల్ బ్రాణిన్. 52

క. డొరంతయు గన్గొల్పె

యారాటము దిగులు మిగుల నట్టుడికినటుల్

తారాడిరి జను లట్టిటుఁ

బో రాఁ బోరాడ శక్తి పాసఁగనికతన్. 53

చ. ధనముల మాటువారు వెలిదారుల నైశమ దాటువారు గొ
ల్లున విలపించువారు ధృతి లోబడఁ గూలి కృశించువారు తెం
పున గుమిగూడువారు ధనము ల్గొని బీడులడాగువారు నై
జనములు నాటిరేయి భయసంభ్రమకర్షితులై చలింకఁగన్. 54

శా. మ్రోగెన్ సూరెలఁ బెట్టుదిమ్మెలు రవమ్ముల్ దక్షిణఁ బెల్లుగా
రేఁగెదప్పెటలుఁ గ్రుంచుంబుగను బర్వెన్ సింహనాదధ్వనల్
సాగెన్ సందుల నేప్పు లంతకకళ ల్పూర్ణించు పిండారిడం
డి గుంటూరునఁ జేరునప్పుడు తదీయేరాశధారాశతన్. 55

మ. మిడిగుడ్డఁ మిణుగుర్లు లేచి కొలిమిఁ మిట్టాడు నల్లాగతు
ల్గడియొవఁ గడిదోడరు ల్గరములఁ గత్తు ల్కళ లాగడా
ల్గొడి దొడ్లిండ్లు గుడుల్ పొలా ల్గడిసెలుఁ ద్రోవల్ నగల్గంచు తె
క్కిడ కెందుఁ దమమారకక్రియలతో స్వేచ్ఛఁ విజృంభింకఁగన్.

ఉ. వారక కోటదిబ్బకయివారలు బార్లడరింపఁ బాతగుం
టూరును జాట్టువట్లు విడి యొక్క మొగిఁ దెగి బందిపోటుగుం
పారభటిఁ బురంబు వెలియంచులనేటలు సగ్రహారముల్
ఘోరత దోచి రప్పు డనఁగూడనిచర్యల మారితీరున్. 57

క. అడిగినవెంటనె దిగదో

పిడిగా సకలంబు నిడక వెనుకాడువ్రజల్

వడిన వలుపాట్లు తలఁపునఁ

బడ దడదడ నొడలు వడకఁబాటి చెమర్చున్. 58

సీ. అనుకంప విడి కంకలను గొంకలను దింపి

యగ్గి కుటుంబంబు లార్పువారు

సలసలయనునూనె పలకల మెయిబోసి

నిలువెల్ల సున్నంబుఁ గొలుపువారు

నూనె గుడ్డలు మేనఁ బూని చుట్టినకోనె

మంటఁగొల్పి బిరాన మాడ్చువారు

ముడికుచ్చుచుకు దందడి విచ్చుపొల చింద

గుడిగుచ్చి పొరిపుచ్చి వదలువారు

గీ. కత్తికండలు బంతులుగాఁగ నెగురఁ

గాలువలుగాఁగ నెత్తురు గాఱఁ గొట్టి

తిక్కిడిగఁ బీన్గతిప్పలఁ దేర్చువారు

నైరి, గోరాలమారిపిండారివారు.

59

సీ. అటుకలు చిటికలోఁ బుటుకునఁ దుట్టియించి

మాడుపు ల్లోడలుఁ బాడుచేసి

కొట్లు గోలెంబులు మట్లు మల్లడిగొచ్చి

కూలము ల్దొడ్లును గుద్దలించి

పాతల లెక్కలించి నూతులెల్లఁ గలంచి

తుక్కుతిప్పలు చించి తూరుపెత్తి

వాములు పెదచల్లి తూములగల గుల్ల

గూన పెల్లగిలంగఁ గుళ్ళగించి

గీ వెండిబంగారునాణెముల్ విలువసాము

లున్నగింజలు పాత్రలు వన్నెచీరె

లది యిదియు నాఁక చేతుల కందునన్ని

కొల్లగొనె నప్పు పిండారిగుంపు లెగచి.

60

శా. పిండారుల్ చెలరేగి యిట్టు లొకచో వీడ్చెల్లఁ గొల్లంగొనఁ

గండం బెట్టులదాటువార మనుజ్జ్ఞానఁ నరుల్ వేఱుచో

గుండఁ నిబ్బరమూని, తోవఁగని, తుక్కు దూసరుల్ వీధులఁ

నిండఁ దోపిడి యాదెసఁ నడిచెన న్నిర్భేయ ముక్కుజనఁ.

61

గీ. తాడిఁ దన్ను వారి తలదన్ను వారలుం

గలరటంట నిజముగాఁగ నిట్టి

యువమ నూరిలోని యొకకొన్నిచోటులు

వొద్దవోక నిలిచెఁ దొంటిపోక.

62

ఉ. చొచ్చిరి యగ్రహారమునఁ జూరులపై కెగఁబ్రాకి యిండ్లలోఁ

గుచ్చిరి శూలముల్ గృహులఁ గూరత దాఁవఱికంబుఁదెల్పఁ గో

ల్పుచ్చిరి యాండ్రసిగ్గుఁ బొరిపుచ్చిరి బింకముఁ జూపువారలఁ

గొచ్చిరి చాల్లుమాల్లు నతిఘోరకృతాంతభటపగ్గచండతఁ. 63

క. అదె వచ్చిరి యిదె చొచ్చిరి

గుదిగుచ్చిరి పెనఁగునరులఁ గుదురులకొల్లఁ

మదమత్సరములు హెచ్చఁగఁ

గదలిరి మానీధి దోచఁగా ననితెలియఁ.

64

చ. గుడికడ బావినరు గయికోఁ జనియుండిన భార్య నూతిలోఁ

బడుటయుఁ దమ్ముఁ డింటఁ గనుపట్టమి గుమ్మము నడ్లగించి దో

పిడివజ పైఁబడఁ బలుగువెట్టుట గొబ్బునఁ దాళపుంజెవుల్

పుడికి గృహస్థు తాఁ బెరటిపుంత బహిర్గతుఁడౌచుఁ బర్విడఁ. 65

ఉ. దైవవశంబుచే నెదిరితాఁకెనువారలు కానరామి నా

ధీవరుఁ డట్టియాపదకు దీనత పైకొనుచుంట ధైర్యముం

జేవ విదిర్చి యిందఱకుఁ జెట్ట లిటుల్ పొనరించుమూఁకలఁ

దైవము సైఁచునే యెదియొదారిఁ గనంబడఁజేయకుండునే ? 66

మ. అనుచుఁ దారులు డొంకలు విడిచి తోడైవచ్చువాల్లేక యొం

టిని జే ల్పెట్టులు గుట్టలుఁ మఱుగు సంధింతుంగ శ్రీనర్సరా

ష్ఠనదుర్గంబుదెసఁ వెసఁజనియె భక్తత్రాణపారీణదై

వనుశుల్ చిత్తమునం దొనర్చుకొను చాపట్టాభిరాముం ; డటఁ.

శా. బావిఁదూఁకినభార్య భారుణిపయిఁ బత్రెంబు పాలుంటనే

మో, వారిఁ బడి చాక, దైవకృపపెంపుఁజేసి మెట్టందుఁబ

ట్టె వారంబులు పుచ్చుచుండె జలమాత్రాహారయై, యంతలో

నావీ డెల్లను దోచి దొంగగుమి వాయవ్యాశఁ బగ్గినమై. 68

సీ. కుక్కయ లెగవునుఁ గేళ్ళువాటుచు వెట్టి
 లొల్లాయువదముల నల్లువారు
 ముల్లుగజ్జల మేనినల్ల గాఱఁగ బండిఁ
 గుళ్ళువారలఁ దోలి తుళ్ళువారు
 వల్లదప్పి ధరితిఁ జొల్లినవెట్టులఁ
 గల్లగాడిదెలంచు గిల్లువారు
 కల్లుకెపునఁ బాదు పెల్లగిల్లినతెంపు
 కొల్లగాఁగ యథేచ్ఛఁ ద్రెళ్ళువారు

గీ. సుళ్ళుగా ధూళి దెసల గుంపిళ్ళువాఱ
 జాళ్ళుగా మాపులుఁ బంట్లు వెళ్ళువాంక
 నల్లి బిల్లిగఁ బయ్యరపిల్లఁ డాడ
 నల్లనల్లనఁ బిండాదు లరిగి రవుడు.

69

క. వట్టాభిరాముఁ డచ్చట
 బట్టబయలుబాటఁ దొలఁగి కఱచి నరసరా
 ట్టుట్టణమున కుత్తరమునఁ
 దొట్టిన కాఱడవి దారి దొరకకయుండఁ.

70

మ "గ్రహచారం బదిరా! సహోదరుని, భార్య నాకుఁ బాపననుఁ
 గృహనిర్యాతు నొనర్చె, గంటకమయార్విక దిగిపి మేఁ బుట్టము
 స్పృహధూచీలై, దగ్గ వగ్గ గొలిపె, నబ్బా! డప్పి వెల్లుబ్బ ని
 స్పృహ సంధించె, దయామయా! వరద! రావే! దీనసంరక్షకా! 71

మ. తొలిబా మేవిధిఁబుచ్చియుంటినో! మహర్తుజాచి పొమ్మంటినో!
 కొల యిప్పట్టున ఘోరమై పెరిగి నాకుఁ దాయయై డాసె, నా
 కులపా టింతయులేని నిన్నటితెఱంగు నేటిభంగిం గనం
 గలగుండు గొను మానసంబు, నిగమాంకా! దారిఁజూపింపవే!

శా. దిక్కుమాలినకక్షి నై యిటఁ గడుఁ దీనంబుగా సుక్కి న
 ద్దిక్కుల్ నాకుయిఁ దాము నందుకొని చింతింపంగసాగె వృథా
 పెక్కారటమటాచుఁ దెల్పుగతి, నీవేర్చెప్ప నందేని నే
 యిక్కట్లేని దొలంగిపోవలదె? తండ్రీ! శాంతి సంధిల్లఁగఁ. 72

- మ. అనిన “సత్యము సత్య” మంచు గగనవ్యాహరముల్ మోగెను పోల్కి నట దాపునఁ దద్దు నార్తనినదాళిత్తుబ్ధమై పైకి లేచిన నీర్మోక్కెరగుంపుకూతలు చెవికేర ముదాయత్తుడై చని కాంచె బటపాతటాకము నతిస్వచ్ఛాంబుసుశ్రీకము. 74
- ఉ. చల్లనినీరుదాగివి సరసగలవృక్షము నెక్కి నర్సరా
త్తల్లజదుర్గ మచ్చటికి దక్షిణమం దొకకోసుదవ్వనం
దుల్లసిలంగఁ జూచి పురుషోత్తము నాత్మఁ దలంచి మొక్కి సం
ధిల్లినముబ్బునఁ, జనఁగఁ దేకువఁ జెప్పు దిగఁ దలంచుచో. 75
- శా. ఆగ్నేయంబునఁ గూతవేటడమురభ్య, మించుకొందఱు సం
లగ్నంబై నిగుడఁ ధరఁ గురియు వెల్లంబారు మజ్జాయనఁ,
నగ్నాస్త్రప్రభలఁ దుమార మెగయంగాఁ బోల్చి “పిండారులా!
భగ్నం బానొకొ! నాప్రయత్న” మని యప్పాటుండు సంరంభియై.
- చ. ఉడుకుమఱంబు నిబ్బరమె యూతగ దందడివాయ “సూర్యుఁ డి
క్కును చరమాద్రిఁ గ్రుంకెను రిపుల్ చెలువానుగ రేయియెల్ల ని
క్కడఁ గడవఁగలారు కడఁకజని నర్సపురీశుసేనతో
దును కడరంగఁ బైబడక దొంగలపైకని నాకుఁ దీటునే?” 77
- మ. అనునిర్ధారణ మూని చెట్టు దిగి యందం దాగుచుఁ బెక్కిద
ల్లనకుఁ మాటుగఁ దామసింతుకొనుచుఁ దండెల్ల నీర్మోకిదా
పునకుఁ జేరి గుడారముల్ బటచుటఁ “బోరింక పీ”రంచు ను
న్మనుడై పేటనుఁజేరెఁ బయ్యనడక మై జెమ్మటల్ గాఱఁగఁ.
- మ. ఎఱుకఁ గోటఁబ్ర)వేశ మొది నరసాధీశుండు కొల్వీయఁ దె
ప్పిటి, పిండారులయాగడంబులుఁ జెఱల్ బీభత్సకృత్యంబులుఁ
గొఱ లేకుండ వచించి, కో) నెడమునఁ గొల్లంతయుఁ గూడరా
వెఱపేమాత్రము నొంద కాఁగియట నుప్రిజెందుటల్ చెల్పుచుఁ.
- మ. “కనులారఁ గనినాడ తేడ! దయచిక్కఁ రేఁగి పిండాల్లొన
ర్చినఘోరంబుల గర్తవ్యమునఁ జెప్పంగ నుంకింపఁ గ
నెనుఁ డిమే నెటులఁ వడంకెడినొ! మీకుఁ మీప్రజాసంస్థకుఁ
బెనుముప్పుఁ దొలఁగింతురేని యిపుడిప్లే లెందు దండింపఁగఁ. 80

సీ. మసబునూనియలోన మాటాడనేరని

వారి ముంచిరి పేల్పుఁ బాటఁగనుచు

సెలసి యిలాయచుట్టలు మేన ముట్టించి

తోలి పేలిరి “మేలుమే”లటంచుఁ

గొంపలఁ జిచ్చు దాఁకొల్పి యాల్కగల బి

డ్డల నందుఁ దోసి రప్పలఁ బొగడుచు

నొకనల్లపూస చిక్కకయుండ నూఁచము

ట్టుగ దోచి రెల్లమాటులుఁ గడంక

గీ. మారిమసఁగెనొ యుప్పెనవాతెనొక్కొ

నాఁగఁ బురి పాడుబీడయ్యె నోగుణాథ్య!

సంశ్రితావసవీర్యవిశాలహృదయ!

భూపచంద్రిమ! పిండాల్ల మాప లెమ్మ!

81

శా. నాతమ్ము డెచటఁ గనంబడఁడు పొంగంబూని యున్నాఁడొ లేఁ

డో! లీఱఁవలయుఁ మదీయసతి! యిల్లో! కొల్ల గాసిల్లనా

జ్ఞాతు ల్బంధులు మిత్తుల్ జెడక యుండఁగల్గునే? యింక నా

కే తొలున్నది? యాకిరాతులను మాయంపంగఁదక్కఁ నృపా! 82

సీ. ఇల్లుగుల్లనొనర్చి యింగలం బిడిన యీ

కప్పులవసతులు కాలవలదె

కడుసౌమ్య లగువ్రజ్జి గాల్చిపేల్చిన యీ కి

రాతశరీరము లాల్లవలదె

పచ్చనికాపురా ల్పాడొనర్చిన యమ

దూతలు భూళిగాఁ దూలవలదె

కళకళలాడు పోల్లసిమసిచేసిన

వీరి గుడారముల్ పేల్లవలదె

గీ. తోఁకఁజిచ్చునురిక్కనాఁ దుడిచిపెట్టి

రెన్ని యోగ్రామముల వీరి నిప్పుడైనఁ

గాలకర్షితుల నొనర్పఁజాలకున్నఁ

గలదె కలయూరులకు నిరాకులత భూప!

83

శా. ధౌర్వ్యంబుదొలగింప ధౌర్వ్యమె కడుదక్షుంబు, సిద్ధాసురా
మర్త్యలైసతము పోరుల విజయసంపద్యాజులై రీక్రియ
కీర్త్యవేశము రాజలక్షణము, లక్ష్మీప్రాప్తి సిద్ధంబు, మీ
మూర్త్యాబద్ధమనంబునకే సిరి యటక బొంచుక ధరానాయకా!

మ. మనకు మార్మసలంగలేరను నహంభావంబునుక రాత్రిఁ గా
ననసీమక జెనకంగ నెవ్వ రిటులనాఁబోవ రన్నమ్మకం
బును నిండా ర సుషుప్తికొందెద రుపాంశుస్థానబుద్ధి బరా
కునఁ బిండాదులు గెల్పు తేలికగఁజిక్కుక రాజచూడామణి! 85

భు. అన న్నేలతేఁ డప్పు డొఁగా కటంచుక
జనత్రాణదాక్షిణ్యసంజాతరోపం
బునకే క్షీరవార్ధిప్రభూతాగ్నిపూరం
బునా రేఁగి సేనానిమోముక గనంగక. 86

ఉ. అంతకు మున్నె బ్రాహ్మణునివ్యాసమునక గదనంపుటుబ్బుచే
నంతకతుల్యమూర్తియగు నాపుతనాపతి “చిత్ర”మంచు నొ
క్కింతన సర్వసాధనసమృద్ధముగాఁ జెనుదండుఁజేర్చి “ది
ప్రాంతముఁగూర్చుఁజూరుల” కటంచు నిగూఢతరప్రయత్నుడై.

శా. పాటుండుక దనతోడరాఁగ ధ్వజసిపాలుండు పెన్నేసతో
గాఱుకఁగంచెలు బీళ్ళమిట్టలును బోకక జాటుసంధింపఁ గాం
తారంబందుఁ బులు ల్నివంగులొ యనంగక బొంచి నిశ్శబ్దసం
చారంబొప్పఁగఁ జేరె నేర్పుకడిమిక సంకేతితస్థానముక. 88

క. ఆవాహిని తస్కరలం
కావాసముఁ దగిలి పాయలై ముట్టి యెటుల్
పోవంగనీనిపొంగై
వావిరి ముంచెక బ్రవాహవైభవమొప్పుక. 89

మ. కల్లుంగైపోవుఁగ వికలతక గ్రామి మిడ్డార్లగుంపుల్
తెల్లంబోవక రభసమడఱక దేజులక సాధనాళిక
గొల్లక దాఁటించి నరసరాష్ట్రంబు సేనాసమూహం
బల్లంతక దొంగలను వడి వెంటాడి చక్కఁడెఁజాగ్ధిక. 90

శిఖ. తెగ్గె శేతుల్కాళుల్ తికమకగఁ బెద్దిప్పు లగుచున్
బుగుల్వాఱున్ నెత్తుల్ స్ఫుటితగళనిమ్మక్తి దొనలై
యెగుర్లన్ జెండ్లొనా నిటునటుఁ దలల్ స్వేచ్ఛదొరలెన్
పగుల్వాసెన్ డొక్కల్ కటుతరరణవ్యాప్తినచటన్. 91

శా. వాలున్ వేట్ల శిరంబు లుర్లికడఁ బైఁబైఁ జొదులన్ దూఁతు పెన్
గీలాలంబులు యోధగాత్రముల సంకీర్ణంబుగావ్రాలి ర
తాళిస్తాపితవర్మమట్టులయి యుద్యత్సూర్యరశ్మిచ్ఛటన్
గీలల్గఁ దులకించె ఖడ్గరుచితోఁ గేల్లల్పు వియ్యంబులన్. 92

మ. జయముఁ బొందు చమూపతిన్ గలిసి నర్పారాయనాస్థానికిన్
రయమొప్పన్ జని చోరనష్టసకలద్రవ్యంబులేకాక యె
న్నియొసఱ్ఱారములొంది యందలమున జ్ఞేరెన్ సతీసోదరుల్
భయముల్వాసి కనంగ గర్తపురి సప్పట్టాభిరాముం డటన్. 93

ఉ. ఆయమరావతిన్ దెగడు నాయమరావతి వెంకటాద్రిరా
జ్ఞాయకుఁ డీయుదంతము వినంగ నె వీరినిఁ బిల్వనంపి త
ద్భీయుతు మేధకున్ ముదముదెప్పరమై విలసిల్లఁ గొల్కునం
దాయసఘున్ మహాపదమునం దుపవిష్టునొనర్చె శిష్టుగన్. 94

చ. పరమశివాలయంబుదరి బావికి నీరముగోరివచ్చు వా
రరయుటకల్గి సాయమిడఁ బ్రాణమునిల్చిన భార్యతోడఁ గా
పురమొనరించుచున్ సవనము లొనరించి జగత్ప్రసిద్ధుఁడై
వరఁగెనతండు మంగయను బట్టిగఁగాంచి సుఖంబులుబృంగన్. 95

సీ. తనపుట్టుకమున్నె దత్తుగా జనకుండు
కైకొన్న శివరామఘనయశునకుఁ
దనదుపుత్రోత్పయంబునఁ బెద్దవానిఁ బ
ట్టాభిరామునొసంగి యాగవర్ష
రుసహసనంబునఁ బస కెక్కు శాసన
దీక్షితుండా పరదేశిసోమ
యాజ సీతారాము లనువారెపుడుఁగొల్చి
ప్రొడిగూర్చంగ వాసిఁబొందె జగతిఁ

- గీ. దండిపాండిత్యగరిమ యింతయును లోటు
 వడనిప్రాధిమ కెల్లరు 'బా'గనంగ
 దాత మంగయ్యశాస్త్రి విద్యాగురుండు
 గృహము నిత్యాన్నసత్రిమై రహిఁజెలంగ. 96
- గీ. క్రమత శివరామువట్టాభిరామునకును
 వారిపినతాతకుదుటిలోవాడనైన
 నేను దత్తుండనైతి యిష్టానుపూర్తి
 వినుతు తద్వంశకథ విను విశ్వనాథ. 97
- క. ఇట్టలపుసూరిసభలం
 దుట్టంకితగురుయశోమహుండు, పృథముఁడౌ
 వట్టాభిరాముతమ్ముండు
 దిట్టరి పరదేశియజ్వ దేశికకళలక. 98
- క. మృత్యుంజయుఁ డాతనిసుతుఁ
 డత్యంతాగమవటిష్ఠుఁ డధ్వరి భక్తి
 పృత్యయపూర్ణుండు మహితా
 వత్యంబుల నిరువురక శుభంబులఁ బడసెన్. 99
- సీ. వారిలో రాయపాధ్వరి మంత్రీశాస్త్రవి
 జ్ఞాతయై నిగమనిష్ఠాతుఁడగుచుఁ
 గాంచిన సుతులలోఁ గడవాఁడు వేంకట
 సూర్యనారాయణుం డార్యచతుఁడు
 కర్మిష్ఠియయ్య నాంగప్రాభవమునఁ ద
 హాశీలుదారుఁడై యశమునొందె
 నీతని పినతండ్రియే నాడు జనకుండు
 శ్రీరామభక్తివిశేషయుతుఁడు
 మిగుల సాధుదరితుఁడు మేటియెజ్జ
 భూమిఁగొలుచువనిక దొల్లఁబూని పిదప
 బాలికాపాతశాలాధిపవ్రశస్తి
 శాంతజీవనమున సౌఖ్యవంతుఁ డయ్యె.

చ. అనుదినదేవతార్చనములందును బర్వములందు భక్తివా
హిని పరవళ్లువాట వెలయించు లయల్పారయించి రామనా
మనిరుపమానగానబహుమానితకావ్యకళాతరంగము
ల్కునుకలబంటిఁగూర్చి జగముఁ మఱచుఁ మహితాంతరంగుడై.

ఉ. పోరులజాడఁబోఁడు నయపూతచరిత్రము వీడఁబోఁడు సం
స్థారులఁ గూడఁబోఁడు బయకారిపడంతులఁ జూడఁబోఁడు సం
సారమహారిషట్క-విరసంబులకుఁ ధృతి వాడసీఁడు నీ
డేరును లేరు లేరు ఋజువృత్తిని వీరికి లోకము దనన్. 102

ఉ. పేమకుఁ బ్రాపు, శిష్యులకుఁ బెట్టినభిక్ష, పసింగమందు ను
ద్దాముఁడు, సత్కథాకథనదత్తుఁడు, తీర్పరి, రాజభూతవై
ద్యామలకీర్తిశాలి, బహుభార్గవిదుండును, సంఘకర్త, నే
నేమనియెంతు నీ వెఱుంగవే? ఊర మేశ్వర! తద్విశేషముల్. 103

క. ఈ బ్రాహ్మణునకు సతీయగు
టబ్రీమే? పరసాధుచరిత, యథలాదాదై
తబ్రీహ్మేశ్వరి, యోగక
ళాబ్రహ్మసనవిధావిలాస, మహేశా!. 104

గీ. భర్తకట్టాభిరాముండు వైష్ణవాభుఁ
డాలి బ్రీహ్మేశ్వరి సతీమహాస్వాచరిత
యఘటనాఘటనాదత్తుఁ డౌర! బ్రహ్మ
చిత్రచిత్రంబులక సృష్టిజేసి చూచు. 105

క. నాడీశరీక్షలోపల
నీడవర్మ లేనికీర్తి నియ్యమ భర్త
స్థూమకొని వైద్యయోగక
ళాడంబరమున మహర్తులన్ రక్షించెన్. 106

మ. “సతి రుద్రాశలఁ బ్రీతిఁగాంచు” ననువిశ్వాసంబుచేనేమొ భ
ర్త తుపానున్వలెఁ గోపమూనఁ “బతి సత్వశ్రీకి ముగ్ధుండ” ట
నృతిఁగాఁబోలును సాధ్వీ మాటనక సంసారంబు సౌఖ్యాదుసం
గతి సాగంగఁ జరించు నోర్చి బహుసంతానంబుఁ బ్రాప్తించియున్.

చ. హరిహరగీతము ల్బహురసాందితము ల్పతిసల్పఁ దత్వవి
 స్ఫురణలగేయము ల్బహుళము ల్బ్రచియించెఁ దదీయపత్ని యి
 ట్లిరువురు భక్తియోగముల నేచి వ్రచారమొనర్ప శిష్యులై
 పురుషులు స్త్రీలు నెందఱొ విముక్తిగడించి రనంగ వింతయే? 108

చ. గురుతరరాజవైద్యమున గొప్పతనంబునుబొందెభర్త, బా
 ర్య రమణులొందు కాన్మువివరాబులలోని చికిత్సలందు నే
 ర్పరితనమొదె “కుగ్లరు”ను “బాగునెబా”నన, కీరిసేవచే
 బురుషులు స్త్రీలు నెందఱొ విముక్తిగడించి రనంగ వింతయే?

మ. ఎవ రేకెష్టములక వడించినను సుంతే న్వార్తచేరక మహా
 తనవముంబూర్పఁగ సిద్ధమయ్యెదరు వీసంబైన మార్గోర కి
 ట్టివదాన్యోత్తములందు నెల్లరకు పోటిక భక్తితాత్పర్యము
 ల్మివుతాటబ్రమే? నాఁడునాటికిని కల్పి లో టదెల్లండినక.

సీ. వీరికిఁ బ్రథమకుమారుండు మృత్యుంజ
 యాభిధుం డతులహాస్యమున దత్తుం

డనవద్యకవితావిహారియై తిర్రుపురసం

హారకృతి న్నాంచె భూరియశము

పితృభక్తి సుంత తబ్బిబ్బులేకయ పోస్సు

మేస్సరై తనలోని మేలిగుణము

లమరు పుత్రుని కవిక హాస్యవిదుక బుచ్చి

కరదేశిసోమపుం బడసిమించె

రెండవకుమారుడైన కోదండపాణి

సబ్బిజస్త్రోరు బహుకావ్యచణుడు పుత్రి

కాద్యయంబును సుతుఁడును గ్రాలవెలయు

చున్నవాఁడు యశోభూతు లొప్పుమీఱు.

111

చ. వరుస ముకుంద రాముడనువాఁడు తృతీయుఁడు రామభక్తిబం
 ధురుఁడు ఘనాంగ వేతనముతోవిలసిల్లెడు పుత్రిపుత్రికా
 గురుసుఖవంతుడై యతిధికోవిదనిత్యసమర్చకుండునై
 సురుచిరగానశక్తి కొకసాంపిడు చక్కనికంఠ మొప్పుగక. 112

- గీ. వావిలాలా స్వయమున శివావధాని
మున్నబున్గాంచె బెద్దప్ప పుణ్యచరిత
రాజ్యలక్ష్మి మహాభావ్యరాజ్యలక్ష్మి
తల్లిమాటుగ మాకెల్లఁ దల్లియగుచు. 113
- గీ. ఈపెదలియలు కామేశ్వరీపురంగి
యాపురాణపేకట్రామయ స్వరించి
వారిదాత్మత కింకొక్క వన్నెఁ దెచ్చె
పుత్రికయుఁ బుత్రిలిక్వరుఁ బోడిఁగూర్చు. 114
- క. వీరి కనుంగుండమ్మఁడ
సారాద్వైతమునఁ దమి నెసంగెడి వాడ
నేరి సమర్పింతు నమ
స్కారము శ్రీవిజయవాటికావిజయేశా !. 115
- ఉ. ఓగురుమూర్తి! సర్వభువనోద్యమసత్ఫలరూప! సేవకో
ద్యోగములోనఁ జాబ్రతుకుతోవలఁ గుఱి క సంశయింతరాఁ
గా గడనఁదొడింబడి చికాకులఁ దొట్టిలునాకు నీకథా
భాగము సుంతఁ బల్కుకొనుభాగ్య మొసంగితిగా కృపానిధి! 116
- చ. ఒకకవియకాట వైఁబయిననున్న దె? భావముఁదెల్పుకోలునై
లికి రసపుష్టి కెల్లముదలించిన నేనియు రేఫతాలగో
లకు నటసున్నలీలకు నలంకృతిమాలకు వృత్త హేలగుఁ
దికమకలేక పారదగర్భిదగి వాక్కు వశంబుకావలె. 117
- క. తృణమాదాయముఁ దీటిక
క్షణమే యగుచున్నజీవిక భాషానై
పుణి గడనకెట్లు? కావ్యా
వణములు మాదృశుల కందుబాటుగునవియే? 118
- ఉ. రిక్తుఁడు రాజుఁగాంచి విశరీరకుతూహలమూనురీతి నే
శక్తియులేనినేను కవిశౌండులఁజూచి కృత్రిగడంగితి
భుక్తియు ముక్తియో యశమొ భూతియొ చూచెదఁగాక నేటి కా
సక్తి నెట్లొ పూనికొనసాగి ఫలించుట మోదమీనెడి. 119

చ. తగుదునటంచు భారవికృతంబయి యెందును నారి కేళపా
కగరిమ సంస్కృతంబున వికాసిలు నీకథఁ దెన్గుసేతకుఁ
దిగి కృతకృత్యతాన్మయపుఁదేకువ నీకవుగింటి కీకృతిఁ
సుగుణ నొసంగినాఁడ నెటు జొబ్బిలుపేమల నేలుకొందునో. 120

మ. ప్రితిబింబంబాకొ? ఛాయయేనో? అదియునా? లేదో? మిశ్రంబా? జా
నుతెనుగో? సరసంబా? కాదో? గుణమానో? నాఁక, సర్వజ్ఞ! భూ
పతి గోపాలునికాన్కఁ గైకొను దయాభాగ్యంబు నొక్కింతచూ
పి తలిర్పంగదె, చిత్తశుద్ధియెగదా ప్రేమానుబంధాఢ్యమా! 121

ఉ. భారవిధట్టుజీవితముపైఁ గలగౌరవమూతగాఁగఁద
త్సారకథఁ గవిత్వపదసంగతముం బొనరించునాకుఁ జే
కూరదె వారికావ్యమునుఁగూడఁ దెనుఁగొనరింపనంచు దై
ర్యాదభటిఁ దొడంగితి నయజ్ఞులప్రేరణ మేలిప్రాపుగఁ. 122

మ. వసలేకున్నను ధీయుతార్యకరుణాప్రాప్తృస్సధాధారలఁ
బస పృత్యక్షరసానుభూతివెలయఁ బ్రహ్మపాదంబుగా
సుసమర్థత్యముసంక్రమింపఁ బరమాశుప్రాధి శ్రీభారవి
శ్వసనం బాంధ్రీకళన్వహించె మురువెచ్చు మూఁడుమాసంబులఁ.

ఉ. పాండితి సుంతలేదు మఱి కల్కుల కొంఁజొకవితరాదు పే
ర్పండికి చింతకాదు కవితాకళపైఁగల రంతుపోదు నీ
కొండను వంతుపాదెసఁగ దోయి! యొసంగెడి మంతునాది యే
కొండలచెంతచేదుఁ గయికొన్న సుఖంబె? దిసంతువాదెకా!. 124

శా. నీవు న్నాకృతిగోరియుంటివనఁగా నిద్దంపుతార్కాణ లె
న్నో వర్తిలై నెటుంగవే? సకలమందు నిల్చునీ వోగుణ
ధ్యా! విన్నంతన “ బాగుబా ” గను కవితాస్యంబులఁ సీమవా
క్కే వాసించెననంగ సత్యమున కొక్కింతేని దూరంబాకో? 125

శా. తా నాదెళ్ళకులాబ్ధిచందుఁడగు మేధాదక్షిణామూర్తి యిం
దేనాడంబు గ్రహించెనో వినిననాఁడే భాగ్యభావంబునఁ
దా నందండుఁగలట్టి దోసములపుంత ల్జూపి దిద్దింపఁగాఁ
బూనఁ వ్యాజవిహీనుడై ; సుజను లెఘ్న మేలె సంధింతుగఁ.

మ. వినినంత గడుమెచ్చి ప్రేమతొలుక వేమూరిశ్రీరామశా
స్త్రి నితాంతపతిభుం డనేకబిరుదశ్రీశాలి నావాణి కు
నృనుడై పొంగు చుదారవాక్యముల నానందంబుఁ జూపించి యి
ట్లనియె “నీకృతి యేరి కీదలఁచి తయ్యా ! తెల్ప వీలున్నదే ?

గీ. దాని కే “నీశ్వరున కీయఁ దలఁచి” తనుచుఁ

జెప్ప ముఖసీమ మోదంబు చెంగలింప

“సాత్వికులబుద్ధి దైవసాక్షాత్కీయాప

రంబు కావుటె యెట సహజంబునుమ్మి.

128

చ “విజయఘదంబు నీయభిధ వీడకయుండిన దానికర్థము
ల్విజయప్రతిష్ఠితేశ్వరుడు వేలుగఁ దానిడకున్న నేరిడు?
విజయకవీశ! సంస్మృతినివేత్పతచే జయకాములందఱు
భజనలుచేసి మావిజయవాడకుఁజేరి తరించుచుండుటల్.”

129

చ. అనివిజయేశుపైఁ దనకు హృత్తినభక్తిని బోల్పహింప నా
కు నది సమంజసంబగుచు కొండాకసంతసముప్పుటింప హె
చ్చినకుతుకంబుమేట నినుఁజేరి యొసంగెద ప్రేమపెంపున
గొనఁగదవయ్య శ్రీవిజయకోవిద ! శ్రీవిజయేశ ! యీశ్వరీ.

ఉ. ఇంపున కిచ్చమెచ్చుకొని యీశ్వరీకన్యవరించి తెంపునన్
బంపితి రాయబారమును బౌధతరుండగు రామశాస్త్రిచే
జంపొనరింప నేల కయిసాచిగ్రహింపుము మంగళోక్తిమ
న్నింపుము హావభావపరిణీతకృతీద్యవధూవిలాసమున్.

131

ఉ. వర్ణము వృత్తమంచు బహుభంగుల నెన్నియొ పెండ్లికెంతు రొ
క్కర్ణవమంతశాస్త్ర మదియంతయు నేఁ డొకతంతెయ్యె, న
భ్యర్ణమయివినాహ మిఁక నన్యములెంచఁగ నేల కన్య సం
పూర్ణకళావిలాసిని, యపోహలె నీదెన వర్ణవృత్తముల్ ?

132

మ. అదిగో? సూరెల సూరికోకిలము లయ్యారే ! పురే ! పెండ్లి యం
చుదితానందముతోడఁ గూడుకొని నీపూరేగ దీవింతు, సం
ఘదనిండార నవోధతో సుఖకళావ్యాసంగముల్మోట భూ
మి దివి గీరితిపిక్కటిల్లఁ దమిఁ గొమ్మిమోద మాతారమున్.

—* చంపకపుష్పమాల *—

హిమసుమదామముల్ రహివహిన్ని హితామరవార మారణం
బమర మణిమరీచిలత లగ్గలముల్ల దిశఁ దిశన్ దిమిం
దిమలు మహిన్ మనన్ స్తుతిఁ గృతి న్నతి నీకొసఁగన్ సరాసరిన్
విమలమహామనోజ్ఞవిధి విక్కువివేకముగోము నోముమీ ! 184

—* కందదవ్యుగర్భితచంపకబద్ధనాగబంధము *—

కనికరమున్ నిదాన మెసఁగఁ సరిభిల్లుడవై రణంపుసా
కున నరుదారుమానికము గోము రసమ్మునిగార మాభిము
ఖ్యనికరమున్ గనఁ నడిచి కాంచి రతిన్మరులూరఁగా ససిఁ
మనవెరవుండ గానిడవె మావెరపులైగ జేరు శాంతి వే. 185

—* గర్భితకందములు *—

కరమున్ నిదానమెసఁగఁ సరిభిల్లుడవై రణంపుసాకున నరుదా
నరుదారుమానికము గోము రసమ్మునిగార మాభిముఖ్యనికరమున్
కరమున్ గనఁ నడిచి కాంచి రతిన్మరులూరఁగా ససిఁ మన వెరవున్
వెరవుండ గానిడవె మావెరపులైగజేరు శాంతి వే కనికరమున్.

సీ. హయ్యంగవీనసామ్యాల రంగుడ ! నీకు
రాద్రీముద్రామహాన్నిధి ! నీకు
కరమయోగాభ్యాసపారంగతుడ ! నీకు
దారుకావనరసాధార ! నీకు
కామహరీ ! నీకు కంజధారీ ! నీకు
గారీసురాకగాకలిత ! నీకు
విజయనగావాస ! విజయావనా ! నీకు
సత్సుధాకలితదృగ్జాల ! నీకు
భవ్యకృతి దీనినర్పింతుఁ బరమభక్తి
నవధరింతుఁగదయ్య ! నీదైనలీల
నాఁటిభారవిసంస్కృతపాటవంబు
తెనుఁగునక విన్నవించెడఁ దెలిసినంత.

శ్రీమదాంధ్ర కిరాతార్జునీయము

(భారవి)

తృతీయభాగము

మొదటి సర్గము

—...౪౦...—

- శా. శ్రీదైవారెడిరాజరాజధర లక్ష్మీ దత్తబావృత్తిఁ గ
న్గో దీక్ష వటుభూమిక మెలఁగుచు గూఢార్థము న్నాంచి యా
యాదృష్టంబు శుశ్రంబుఁ దెల్ప నలదైవతారణ్యమధ్యంబునన్
దా దర్శించె యుధిష్ఠిరున్ వనచరోత్తంసుండు బద్ధాంజలిన్. 1
- ఉ. ఆసమయంబునన్ బ్రీణిధియాస్యమునందు వితర్కనిశ్చయో
ద్భాసకభావవీచికలు పర్వె యుధిష్ఠిరు డాయుచో నరుల్
మోసముఁజేసి కొన్నసిరిపొందిక వాస్తవమున్ వచింపఁ ; సం
తోస మొసంగునంచు విహితుండు ముఖస్తుతి రజ్జులాడునే. 2
- చ. “అరిఁబరిమార్పఁగల్గుటెపుడా”యని, “యేమొనరింతు”నంచుఁ దొం
దరపడుభూపతిన్ మఱుఁగుతావునఁ జేరి యనుజ్ఞ నొంది యు
క్తిరచనఁ బొందు సర్గబలదీప్తి హారంగుఁ బ్రమాణశాస్త్రబం
ధురతకు విందుగాఁ బ్రీణిధి దొడ్డనుడిన్ వదియించె నిట్టుల్. 3
- మ. మనుజేంద్రా! భృతిపెంపు క్షేమమును నాత్మ గోరువాఁడౌటచే
బనుల్ వేగరి చారచక్షు నృపతిన్ వంచించఁగాఁ బూనఁ డిం
పున సంధించునువార్తయే కలుగ దెల్లుఁ జింత్యమైయున్నఁ గా
వున మంచిన్ జెడు గెన్ని నానుడి నసంపుష్టంబు మన్నింపుమా.

మ. యజమాన్యు దగురీతి దిద్దనియమాత్యశ్వం బదేపాటి ? స్నే
హజమంత్రంబున మేలుఁగాంచనినృపుం డాతండు నేపాటి ? రా
జ్యజయోత్పాదకభూరిసంపదలు తామై చేరుఁగాదే కడున్
నిజమా పొందిక కూరిమిన్ వెలయుమంత్రీన్ మానవాధీశ్వరున్. 5

గీ. సహజదుర్గమ మగురాజచరిత మేడ ?

జ్ఞానవిరహితమాదృశజన మదేడ ?

కలనె గూఢారిషాడ్గణ్యకలన మెఱుంగె ?

గాంచుకొంచెము మీకృపన్ గలుగుఫలము.

6

గీ. అడవిపా లైతి రీరు రా జయ్యె దాను

గాని మీవల్ల గీడు శంకఁగొని యునికి

కతన దుష్టుతవిజితజగంబు ధర్మ

పరతచే నిల్చుకొన మేలుపాటు బడెడి.

7

చ. చెడుగులఁ గూడి నిన్ను గెలిచెన్ గొన రాజ్యముఁ గౌరవేంద్రుఁడీ
వృ డనువు మేలిపాలనముఁ బూని నయోన్నతిఁ గూడ గెల్వఁగాఁ

గడకఁ జరించు; లబ్ధరముఁ గావఁగ దుష్టులచెల్మికంటె నె

క్కుడుగద స్పర్థ సత్పురుషకోటులతోఁ బురుషార్థసిద్ధికిన్.

8

మ. మనుధర్మంబుల శ్రద్ధతో నడపు సమ్మాన్యావనీనాథులం

దనఘం డీఘనుఁ డన్నకీర్తిఁ గనఁగా నాసించి వక్షైరిశా

సనుఁడై రచ్చకు రేబవ శృనువులై సంధిల్ల భాగించి పా

ల్చు నయం బొప్పఁగఁ జౌరుషక్రియల నాభూజాని నాధిం చెడిన్. 9

గీ. సేవకుల మిత్తులట్ల రంజించుఁ బీఠి

మిత్తులను బంధులట్ల కామించి తేర్పు

బాంధవుని దుల్యరాజన్యభాతిఁ జూచు

గర్వకపటంబులకు లోనుగా కతండు.

10

గీ. కడఁగి యొనరించుధర్మార్థకామగతుల

గుడుసువడ దాతనిమనంబు కొంచెమెనఁ

బక్షపాతంబు విడి సమవర్తి యగుట

చేఁ ద్రివర్గంబు లొంపొంటి జెంది వెలయు.

11

గీ. ఈవిఁ జూపని సాంత్యన మెనయఁ డెపుడు
నాదరణలేని యేదానమైన నీయఁ
డధికసత్కృతి గుణహీనునందుఁ జూపఁ
డతఁ డుపాయజ్ఞుడై రాజ్యహితముపొంటె. 12

గీ. ధర్మము నతిక్రమించినఁ దనయుఁగాని
పగతుఁగాని గురుప్రోక్షభవ్యశిక్షఁ
బలుపు లోభకోపంబులఁ బట్టువడక
నిర్జితేంద్రియుడై రాజనీతి వలచి. 13

చ. వెకలులు గాక శాత్రువుల స్వీయులఁగా నొనరింపఁజాలు నా
రి కలిమి మెండు, నమ్మఁ డెవరికొ మనసిచ్చినయట్లు దోచు, నొం
డ్లకుఁ గలతల్ ఘటించి స్వబలంబును బెంచు, సమర్థులైనసే
వకులకుఁ బ్రాప్తసిద్ధి సిరిఁ బాలిడి ప్రేమ విభూతిఁ బేర్చెడిక. 14

గీ. వారివారికిఁ దగినసత్కార మొసఁగి
యుచితగతిఁ బనిఁ గొనునేరు పొనరియుంట
నతనిసంపద స్థిరమై మహార్హఫలవి
శేషదాయకమగుచుఁ బ్రసిద్ధి నొందు. 15

ఉ. రాజులు వాఙ్మూల రథపరంపరలుగ గడు మూఁగియుండు త
ద్రాజసభాగృహాంగణపదంబులఁ గానుకగా ధరావతుల్
భ్రాజితభక్తి నిచ్చుగజవారమహోత్కటదానధారల్
రాజులు సప్తపర్ణమధురచ్ఛదభవ్యసుగంధవాసనల్. 16

లయగాఁగి! కేవలము వర్షములపై వెలయుఁబోనిపెను
జేవనదు లుండుటఁ గృషీవలులఁగవ్వం
జేవలన లేక దునకే విరిసి పండునటు
లై వెలయుఁ బైరు లెపుడే విరివిగాఁగఁ
గావునఁ గురుభీజలక్ష్మవసములై సిరులు
లావోపఁగ నాన్మృపునిచేవ యసదానే
భూవర ! చిరప్రతిభతో వరలువృద్ధినిభ
లావసరముల్ కళలతో విడిసియుండుక. 17

- చ. ధనదనమానసంపద నుదారయశోనిధి జాలిగుండెవాఁ
 డునుగ నటన్ సుయోధనుఁడు టాంపులు సోఁకనిజాగరూకతన్
 బనిఁగొని కావ నీతికటుబాధలు లేమికి నార్ద్రమై ధరా
 జనని సమస్తసంపదలు జల్లునఁ జేపి తనంత నీ నెడిన్. 18
- సీ. అతిబలశ్రేష్ఠులు నభిమానధనులుఁ బు
 ష్కలధనంబులఁ దుష్టిఁగనినవారు,
 శస్త్రోపజీవులు సమరంపుఁగాకల
 నారితీరినమహాయశులు ఘనులు,
 స్వార్థపరులు గానిశౌర్యసంపన్నులు
 స్వామికి దోహ మెంచనిమహాత్ము,
 లాసుయోధనునకై యసువులనైన న
 ర్పించి మే లొనఁగూర్చు నెంచువారు,
- గీ. నేను నే ననుమేల్పుర్థఁ బూని యధిపు
 మన్ననకు నెప్పు ముందంజ మలయువారు
 వానిరాష్ట్రంబుదశదిగ్వితానములను
 బలుపు రున్నారు బహుళసంపదలు పొదల. 19
- గీ. రాష్ట్రమును దిద్దుకొని యన్యరాజకృతుల
 నమ్మఁదగువేగు తెలుప నంతయు నెఱుంగు
 బ్రహ్మవ్రాటిట్టు లతనితంత్రములగుట్టు
 ఫలసమావాప్తిదాఁకఁ దోఁపనిదినుమ్ము. 20
- శా. చాపం బెత్తఁ డొకప్పుడైన నెపుడున్ బ్యావల్లి సంధింపఁ జే
 కోపం బాస్యముపైనఁ దేడు, గుణసంగుల్ గౌరవం బుంచుచున్
 భూపశ్రేష్ఠులె వానిశాసనము నెట్లొ మాళిపైఁ దాల్చి రిం
 పా పూదండను శీర్షమం దునుచునట్లై రాజకార్యంబులన్. 21
- శా. ఆదుశ్శాసను నూత్నయావనమదవ్యగున్ గఠోరాజ్ఞానిన్
 సోదర్యున్ వరయావరాజ్యపదవీశోభన్ బ్రతిష్ఠించి య
 జ్ఞాదిన్ జౌఢపురోహితాజ్ఞఁ గొని సమ్యగీతి నుతానియై
 మోదంబాప్తు యజించు నాహుతులఁ బెంపుగూర్చి వైశ్వానరున్.

గీ. చతురుదధివేష్టితావనీశత్య ముంది
యెదురులేని రాజాధిరా జీతఁ డనఁగ
స్థిరత నొందియు మీరాక చింత వనరుఁ
దెగనిబలియురపగ గుండెదిగులు కాదె. 23

గీ. నీప్రసంగంబు జనులలో నిగిడినంతఁ
బ్రబల మగుకీడి వృథుకరాక్రమము గుండె
లవియఁజేయంగఁ దలవాల్పు నధికభీతి
గారుడము విన్న ఫణి ఫణాగ్నింబుభాతి. 24

ఉ. కావుట నెద్దియే స్థపటకల్పన మి మ్మలయింపఁజూచెడుక
గావున శత్రువ ర్తనముఁ గార్యములుక విని యెంచిచూచి యా
లా వఱఁగాఁ బ్రతిక్రియ విలంబన మూనక సేయుమయ్య! వా
రావహనంబె సూదృశవిధానము పైకృతి మీ యధీనమే. 25

గీ. వనచరాగ్రేసరుం డిట్లు కలికి మేలు
పసదనం బంది వెడలినఁ బాండు సగ్ర
తనయుఁడును ద్రావిడగృహంతరముఁ జొచ్చి
సకల మెఱిగించె దమ్ములనికటమందు. 26

—* ధర్మజునకు ద్రావిడ పితోపదేశము *

ఉ. ద్రావిడ వైరిపెంపు విని తాఁ బలికె మును ధార్తరాష్ట్రరా
జాపశదుం డొసర్చినమహాపదలుక గురురాజ్యహాసభా
వ్యాకృతి రాజసూయసవనావభృథన్న పనాతిపూతకే
శాకహృత్ ఫుటించినయనర్థము ధర్మజురోష ముబ్బుఁగఁ. 27

చ. వనిత స్వతంత్రయై తెగి భవాదృశవండితసన్నిధి వచిం
చిన దెదయేక దిరస్కృతిగఁ జెల్లు తెఱుంగుదు శాసనంబు నై
నను సరిదష్కృతుల్ మనమునక బడి ప్రియ్యుడ నాఁగ లేక యి
ట్లనియెద, సాధ్వీ కిట్టి దసదైన క్షమింప నచుస్కరించుచుక. 28

శా. మీ వంశంబున నిద్రాతుల్యు లగుభూమినాయకుల్ దీర్ఘకా
లావిచ్ఛిన్నవిభూతి నేలికొను రాజ్యం బిట్లు చేసేతులక

వైతాళికోద్గీతవంశకథాస్తుతి

మంగళాదుల నిద్ర మాఁగి లేచు

గీ. మీర లందఱు శిలలపైఁ గారుకఱకు

దర్భపైన శయించి యిత్తటి శివారు

తంబుల నె మేలుకొనుట కెంతయును వగపుఁ

గినుక మది రేఁగు నెట్లులు మనడిదాన?

38

చ. పలుచవు లుప్పతిల్లు రసబంధుర మన్నము బ్రాహ్మణవ్రాసా

దలలితమై యెసంగి ప్రియదంబు లొసంగఁగ నారగించు మీ

ర లిటులు వన్యమూలఫలరంజితులై పడియుంట మీయశో

విలసన మట్లు దేహములుఁ బెంపఱ నోర్చెద నెట్లు భూవరా! 39

చ. మణిమయపీఠి కాళి నృపమండలమాళికిరీటచారుతో

రణజచిరత్నరత్న రుచిరంజితతావక పాదపద్మముల్

వణకుచు వన్యసత్వమునివల్లభసంతతఖండితాగ్రముల్

తృణములు దర్భ లుండు వనదేశముఁ ద్రొక్కుట కెట్లునైఁచెద?

ఆ. వైరికృతము గాక భగవద్విధానమా

పాటు వీరుఁ దుత్సవముగఁ గాంచు

నీవిపత్తు శత్రుకృత మాట రోసంబు

పెల్లు నామనంబుఁ బెల్లగించె.

41

ఆ. శాంతి వదలి మరల శౌర్యంబుఁ బాటించి

యరులఁ జంపఁ గరుణ నాజ్ఞ నిండు

పగఱ శమముతోడఁ దెగి సిద్ధిఁ గొన భూమి

పతులనా నిరీహ యతులఁ గాక?

42

గీ. తేజమున మిన్నలై కీర్తిదీపులైన

వారు మీబొంట్లె యిట్లు దుర్భరపరాభ

వాగ్నిశిఖ శాంతి వరియింప నయ్యె! నిలువ

నీడ లే కభిమానంబు నీల్ల దెట్లు?

43

ఉ. రాజకులోచితం బగు పరాక్రమము న్నొనుతెంపు లేనిచో

నీజయలక్ష్మీచిహ్నితము లిందఱఁ గార్తుకముల్ త్యజించి వి

భాజితపావకాహుతుల భక్తి యజంపుడు మానివృత్తి; నే
లా ? జడతా బ్రభుత్వమున కవ్వల ముక్తికి రెంటికి జెడక. 44

శా. ఆహా యెక్కడ లేదు ? గెల్పుంగొన రాజ్యప్రక్రియ సందిత
వ్యాహరంబుల రంధ్రము లైమకి స్వాధీనావాప్తి జెంపొందుటలో?
బాహుటంబునఁ జాట గండముల నుత్పాదించుశాత్రుంబు నెం
దేహంబీరుడు నైనఁచు ? మాముఖములందే పొద్దు వొడ్డెత్తెనే. 45

ఉ. ఎడయు వెల్లు మాయ సమయేరితనద్విధి నభిఁ గ్రుంకియున్
మోడి తమంబుఁ జెందురవిఁ బ్రేముడితో దినలక్ష్మి చేరున
ట్లండఁ దొలుగి పెన్మఘన మారయ నుగ్రవివత్తులందు ని
ట్లండిన మిమ్ము రాజ్యరమయున్ మరలన్ వరియించుఁ గావుతన్. 46

రెండవ సర్గము.

పంచ. హితోపదేశమై మహార్హ పాతుయుక్తమై మనో
హితానుసార మైనస్వప్రియేరితంబు యోగ్యమన్
మర్తి వ్యకోదరుండు రాజమాళితోడఁ బల్కె యు
క్తితర్పితం బుదారసారదీపితంబు వాక్యమున్. 1

ఉ. క్షత్రికులాభిమానవతి చాన సమస్తముఁ జక్కనెంచి స
న్నైతి చెలంగ దేవగురుమానము మించిన మేలివాక్కు స
ర్వత్ర మహాద్భుతంబుగ నవారితహాగతి నొప్పుబల్కునే !
పాత్రము శాస్త్రబద్ధము శుభవృత్తిపాదకమై యెసంగఁగన్. 2

సృ. గంభీరావ ర్తనకృగ్రహణభయసమా కాంతకల్లోలదుష్ప్రా
రంభం బంభోధి చాఁటన్ బ్రబలుఁడును ఘనతాసమున్ జెందునట్లే
సంభావ్యా నేకసంధిశ్రమయుతకటురాజ్యవ్యవస్థార్థసిర్ది
శుంభత్పండిత్యశౌండుల్సార వెఱతురనంజోద్యమియర్హ వాక్కుల్.

చ. ఘటిక యొకింతయే యయినఁ గోటిగుణంబు గుణంబు వధ్యసం
కటమున కేమి ? యల్ల సతి కర్జముగాఁగ వదించునూక్తి మి
క్కుటముగ రాజ్యసంకదలఁ గొల్పఁగఁ జాలినదాట దాన నొ
క్కట నొకయింతయుద్ధమును గల్గిన నేమగు గ్రాహ్యమాఁ జూడీ !

ఉ. త్యాదృశవండితు ల్గుణహితప్రవణు ల్లద ; లోకమందు “బా
లాదపి” యన్ననూక్తి వ్రజబలంబ సుసంగత మైనన్యాయని
ష్పాదన మూను స్త్రీజనవచ స్తతుల్ గ్రహణాతియోగ్యముల్
పైదలివాక్య మర్థరసబంధురమాటఁ బ్రకంచనీయమా. 5

ఉ. కొట్టినపిండ్లు మీకు నృకగుహ్యచతుష్కళ ; లెందు నెట్టి సం
ఘట్టనలక వివేకమునఁ గ్రాలు భవన్నతి నిండువాడీ జే
వట్టినమేల్మి ; నోనృకతిభాస్కర ! నేఁ డిట రొంపిఁ జిక్కి య
ట్టిటనలేని హస్తగతి నిట్లు కలంగి నశింప నేటికో ? 6

గీ. దేవతలుఁగూడఁ బొగడెడు నీవిధిజ్ఞ
వృత్తి నిటఁ గొద్దిపగఱ నిశ్చప్తచర్యఁ
బురుషకారంబు సళియించిపోయెనేని
నింతకంటెను గప్త మిం కెద్ది కలదు ? 7

గీ. అరులసంకద తుదిఁ జెడునట్టిదైన
నైఁచు విజ్ఞం డొకపేని నైఁచుబోఁడు
కడకుఁ బెంపిడుతాల్కాలికక్షయంబు
నదనుఁ గని నైఁచుఁ బ్రీతికృతి నాచరించు. 8

చ. కుశలుఁ డుపేక్ష సేయుఁ దనకొంచెపుదుర్గతి శత్రుఁ ఘోరదు
ర్దశ కవల గడుఁ దడవుగల్గ జనించు తెఱిగెనేని ; నా
కృత తొలిఁ ఘటిల్లుఁ దనకేనఁలోచినఁ దత్తణుబె త
త్ప్రేశమనకృత్యముఁ సలుపు ; పార్థవ ! యీమనసాటా సహ్యమే ?

వృత్తము. సకలవిధముల శాలివుఁడు బలశాలియై పెనుపొందఁగా
వెకలు లగుచు నుపేక్షఁ గొను కృధివీపతు ల్పైద కుండురే ?
పృకటశుభగుణరక్ష వెలసెను రాజ్యలక్ష్మి త్యజింపదే ?
వికలమతులయి వీలుకడఁక వివేక మెఱుంగనిమూఢులక. 10

ఉ. ఏనిధిచేతనో యొకట హీనత నొందిననైనఁ దెంపు స్వా
భావిక మైనయుత్సుకతఁ బాయనినిష్ఠురకార్యదత్తుఁడే
నావిభుని బ్రజల్ గడు సహాయ మొనర్చి సముద్ధరింతు రే
తొవనా పూని శుక్లశశితోడగు భూత్యభివృద్ధి యొప్పఁగఁ 11

గీ. చారుసప్తాంగవృద్ధికిఁ గారణంబు
భవ్యకుంచాంగనిర్ణయపటిమ సూపే
నైవనియతిని జనులట్లు తద్బలంబె
పనుల సమకూర్చ దక్షత ననుసరించు. 12

ఉ. ఉన్నతముఁ బ్రియంబునయి యొప్పుమహాపద మొందఁగోరు శౌ
ర్యోన్నమితాభిమాని వతనోగ్రతఁ బాఠఁగ నాత్మశక్తిసం
పన్నతయుఁ స్వయంకృషియె పట్టని నమ్మును; తాడి నెక్కువా
రి న్నగయింతు రెందనుక? భృత్యభృతుడును శౌర్యవంతుఁడే?

ఉ. విక్రమహీను నాకదలు పెల్లుగ పోకు; వికన్ను భావికా
లక్రమమెల్ల వక్ర మగు; లగ్గలువాని కశారవంబు ని
త్యాక్రమణంబునఁ ముసురు; నట్టివికృష్టుని రాజ్యలక్ష్మి యె
దేక్రియ మెచ్చి కోరు నొకయింత హసించి తొలంగకుండఁగఁ 14

గీ. ఉన్నతికిఁ జేటుఁ గూర్చునుద్యోగశూన్య
జడత చాలును జాలును జాలునయ్య
పటుపరాక్రమలభ్యసంపత్సమృద్ధి
చెడి నిరుత్సాహు లగువారిఁ జేరునయ్య? 15

క. సమయావధి చనునంతకు
శమ మూనుద మన నరేంద్రసంపదఁ జరకా
లము రుచిఁ జూచి సుయోధనుఁ
డమరించుచె మనకు? వానియనయ మెఱుంగమే? 16

గీ. కాదు, తనయంతనే వైరి నీదురాజ్య
మంతయు నొసంగు ననుకొంద మపుడు జగము
లెఱుంగు మాభుజపుష్టి కహీనపౌరు
మంబునకు సుంతయుఁ బ్రయోజనంబు కలదె ? 17

చ. స్వయముగ మన్నిగొన్నగజసారమదాంచితభూరికుంభసం
చయములఁ గాదె వర్తనము సల్పు మృగేంద్రము? శూరణాకమం
తయుఁ దనదీ ప్రికిఁ లఘుతఁ దాల్చు మహాపురుషుండు కీర్తిసం
క్షయముగ ముండబత్రెము మెసంగుచు నన్యభృతిఁ జరించునే ?

త. జని క్షణాత్మక మానుషంగికసంకదల్ ఘనతుల్యముల్
మనుఁ జిరంబుగఁ గీర్తియొక్కటె ; మానియా పృథివీశ్వరుం
డనయ మన్యస్థపాలశౌర్యభయావహం బగు నిత్యకీ
ర్తి నె వరించును గాని యుద్ధగతిఁ ద్యజించు నె జంతునఁ. 19

గీ. బూడిదను గాలుసేతులఁ బోగుఁజేయు
జనుఁడు మండెడువహ్నిని జెనకఁజనఁడు
మాని సుఖముగ దేహంబునైన వదలు
శౌర్యసంపచ్చరీరంబు జార్చుకొనఁడు. 20

చ. ఉడుటున మిన్నుముట్టెడువయోధ్యవంక్తులఁ జూచి మించుటు
న్నదమున మాటుగర్జనల మార్కొన రేగు మృగేంద్ర మేటికో?
యెదుటియశోవిశేషము సహింపమి యెందుఁ బ్రతాపదీప్తి కా
స్పదు లగువారినిజ మనవద్యమహోత్కటకీర్తిఁ గోరుటఁ. 21

గీ. మీ నిరుత్సాహమునఁ బూనిక మిడుకకున్న
నింత కరులు విపత్ప్రాప్తి వంతఁ గనరె ?
మాంద్యముఁ ద్యజించి గురువిక్రమప్రకర్ష
కుల్పహింపుఁడు విహితజనోత్పవముగ. 22

స. ఆశామత్రేభముల్ 'ఘీ' యనుచు నిజకరన్యాసతఁ దాఁకుపోల్చి
న్నాశంబున్ గూర్చుత్సాహిన్నతగతి వెలయ న్వచ్చునాల్గబ్బులో నాఁ
గా శక్తిరూప్రతాపుల్ ఘనులు నలుపు రుగ్గింబుగా నీదుతమ్ముల్
పాశాదుల్ దాల్చి చెండన్ బరులు రణమునఁ బార కే రుండువారల్

గీ. అరికృతావజ్ఞ మీహృదయంబునందుఁ
బ్రజ్వలించినకొద్దాన్ని పరవధూరు
నేత్రనిర్వదమంగళనీరపాత
ములఁ బ్రశాంతిని బడయంగవలదె చెపుమ.

—* ధర్మజుడూ భీమునకుఁ గోధోపశమనంబుఁ జేయుట. *

ఉ. మత్తగజేంద్రముగ్ గగ్గిమత మావటివాడూ శమింకఁజేయు న
ట్లత్తఱిఁ గోపఘూర్ణితు మహా త్రరమన్యకరీతఁగారవా
గ్వృత్తుని వాయుపుత్తుఁ బృథివీపతి సాదృతి శాంతిమానసా
యత్తు నొనర్పఁ బల్కె బహుళార్థరసాయనభవ్యమాధురిక. 25

చ. మసకలు లేక పైమకిల మాపినయద్దమునందు బింబమ
ట్లు సకలసత్ప్రమాణకము లోపము లేనిసమగ్గిసాష్టవ
ప్రసరకమై మనోజ్ఞరసబంధురమంగళసూచకంబునై
యెసఁగుత్వదీరితోక్తి భవదీప్తితముగ్ వెలిపుచ్చె నిమ్ముగ్. 26

గీ. విశదపదమై మహార్థసంవేష్టితమయి
మహితసందర్భశుద్ధిలో మలసి, యెందు
నేని బునరుక్తి వ్యర్థోక్తి లేనియట్లు
పల్కితి సమర్థహితవాక్కుపటిమ మెఱయ. 27

గీ. యుక్తి నిగమావిరోధంబు నొప్ప నిట్లు
తొత్రివిహితప్రసంగంబు సలుప నున్న
యొన్ని నెవ్వని కగు? నీదుయోజనలకుఁ
దమ్ముడా! మెచ్చుకొంటి స్వాంతంబునందు. 28

ఉ. ఐనను సంశయంబు విడదయ్యెడుఁ గార్యము నిర్ణయింక; నిం
డైనవిధూతి నున్న యభియూతిసృపాలకుఁ డంతసుల్పగాఁ
బూనునె భేదకారణముఁ బోలిచి సంధి నొనర్ప? యాక్షమా
మానసవృత్తి రెంట నఱుమగ్ దగునిశ్చయ మేమి చిక్కెడిక?

గీ. మంచి నెడు గెంచకయ సాహసించువాని
కగు ననర్థోదయములు ప్రత్యంతరమున
బాగు నో గెంచి పనిబూనువాని సంప
దలు వరించు గుణాకాంక్షఁ దమకుఁ దామె. 30

గీ. కావ్యబీజాళిని వివేకకంకణముల
నించి పాలించువానికే నిందుఫలము

లంబుదమువలె వాఁడ లోకాగ్రహిత

వర్తియై సంతతసుఖాబుఁ బడయుచుండు.

31

గీ. సాంప్రదాయకశ్రుతమే భూష యగు నరున

కాశ్రుతమునకు శాంతియే యాధరణము

ఉచితవిక్రమమే నగ యోర్పునకును

న్యాయసిద్ధియే నొడవు శౌర్యానుగతికి.

32

ఉ. ఎక్కువగాలి సోకఁ జలియింపనిదీపముచేతఁ జీకటి

జక్కినవస్తువులే తెలుగుఁ జెంది కనంబునుట్లు కార్యపుం

ద్రొక్కటఁ జక్కుబుద్ధికి సియాధీగ నర్హకృతి వచించుఁ జెం

పెక్కువివేకబద్ధగతు లెందు బహుశ్రుతశాస్త్రవాక్యముల్.

33

మఃగిణికిరము. అనుభవపరు లగునధికగుణులతో

వనె నడచుకొనినఁ బలుగును శుభముల్

కను గలిగిననడకను విధిహతిచేఁ

గను నసుఖములు సుఖము లనవలయున్

34

చ. గెలుచుతలంపె యున్నఁ బరకీలితదుష్కృతినైనకోపమున్

మలచి, భవిష్యదర్థఫలమానముఁ జక్కంగ నెంచి యోగ్యవే

ళల ననుకూలపౌరుషబలంబుల మేలియుపాయమున్ బ్రవ

ర్తిలఁ జరియించి పూర్ణజయదీప్తిని నేర్పరి సిద్ధిపొందెడున్.

35

మందా. భానుండైన జగ మఖిలమున్ బ్రాము నిండౌ తమంబున్

బోనూకున్ దా నుదయశిఖరిన్ బుట్టు మున్నే; యటుల్ మే

ధానైశిత్యం బనుర మొదలన్ దాల్చిమైఁ గోధజాతా

జ్ఞానంబున్ బో నడఁపఁదగు నిష్టప్రవృద్ధి గనంగన్.

36

గీ. సహజకోపంబు గలబలశాలి మోహ

జనితకోపప్రకోపంబు జార్పలేడు

కృష్ణపక్షేందుకళఁ బోలి కృశత నతని

నకలశక్తులు సంపదల్ సమయుఁజూపె.

37

మ. ఋతుకాలంబుల యోగ్యదీప్తి గొని యర్చిష్మంతుఁ డెట్లజగ

త్ప్రితి నొన్నత్యమున జరించు నటు ధాత్రీజనియున్ రాజ్యప

ధతులక మిక్కిలికోప మెక్కువమ్మదత్తు బూన కాయాపరి
స్థితులక మేలగున్యాయవృత్తి గొనినక శ్రేష్ఠత్వము జెందెడిక.

చ. సిరి శరదభ్రాచంచల, వశీకృతి కందక యిందియంబులు
ధారమదవాజరితిఁ జెడఁదూఁతుస్వభావమునక జెలంగు, ను
స్థిత సిగుల్ గనం గలవె ? తెంపు, వివేకము, మంచి, నిండుని
బృరము, వహించి రెంటిఁ దగుపాటునఁ జాలనఁ బూనకుండినక.

గీ. తత్తటించుమనంబునక దుఃఖ నెఱుంగక
పాలుచుసంతోష ముడుపంగవలయు మేటి
ధీరతక దాల్చి ; యద్ధి గంభీరవృత్తి
శ్రేష్ఠుఁ డనుకీర్తి న్బిట్ట లాజ్ఞించె గనుమ.

40

గీ. శుత్రముఁ గల్గియు దేహశత్రుల నడఁప
లేనివాని సిగుల్ కట్టులేక పేరు
మాలి నశియింపవే క్షణమాత్రా ? కవన
తనయ ! కసి కింత స్వేచ్ఛ నిచ్చినను మేలె ?

41

చ. అరికృత మైనపాటున మహత్తరకూకమునందుఁ జిక్కి ని
బృరము వహించి కల్గినయపాయము దాటునుపాయ నెన్న కా
తురమునఁ దీవ్రకోపమునఁ నుండుడుకుల్ రనియింప మేలె ? మా
యురె ? యధరోష్ణపీడనకు నున్నదె లాభ మశక్తకోపికి ?

42

చ. పశీకృతిజనుండు వోలె ధృతిఁబాయకు మన్న ! భవిష్యదర్శదీ
పఠిత పురాకృతోరుకృతిబద్ధముగాఁ గను మన్న ! ముప్పు లొం
దక పరివంధినాశన మొనర్పంగ నోర్చును మి చుమేలిసా
ధకిము లభింప దన్న ! విహితం బిది యెన్నఁ గ దన్న ! ఇ వసి !

43

మ. మనకాపుల్ సహజానురాగకరుణ మానోగు లాయాదపుల్
మనలక వీడి సతంబుఁ గౌరవులసమ్మానంబె యాసింప రే
పునఁ గాలానుగతిక దదుజ్జ్వలబలమ్మల్ మాక విజృంభింప మీ
ఘనశౌర్యంబును దోహదం బిడ నశక్యం బుండునే సోదరా !

44

ఉ. కాలవిరోధతక మనకుఁ గల్గినవైషమ్యము నాత్మసిద్ధి కా
బోలుటయు సుయోధనుని బొందినయట్లు నటించుచుండు గా

కోలములందుఁ బ్రాణతతు లుండునును మ్మిట యాదవాళిచు
ట్టాలకు మిత్రకోటి క చటన్ గలతక్కినవారివారికిఁ.

45

ఆ. మనము వైరి కొప్పుకొనినకాలావధి

గెడపడగునె? తీఱఁ గడపినంత

నినుఁడు పొడిచి కడిగినిని దేర్చుగతి వీరుఁ

గలనఁ బొడిచి తేర్చుగలరు మనల.

46

మ. ఎదిరి సుల్పన గెంటి కొంటి ధర వారేపూని నిర్జింప సం

కదఁ గొల్పొయినరాజు లందఱి పు డస్మత్పక్షమై రన్నదు

ర్మదుఁ డీయాదవులక దదీయహితసమ్మానంబునన్ జూచునే ?

యది వా నైతితురె? మానవంతు! లొకమర్త్యవ్యక్తి వైఁపం డనన్.

ఉ. భూరిరమక వరించి కడుఁబూనికఁ దాల్చినస్వల్పసామ్యతఁ

జేరినకొద్దిసంపదలచే వినయప్రతిబద్ధపూర్వప

స్తామదంబుపొంగుల నెసంగు నిసర్గదురాత్ములందుఁ జే

కూరునలంతియన్ మరలఁ గొంచెపుకాలమునన్ నశింపఁగన్.

48

క. తప్పక మూఢుం డగును గ

కుప్పతి మదమానకలితకోపనుఁ డగునే

నొప్పుదు నయ మతిమూఢున

కెప్పుడుఁ ద్యజియింతు ధర్మహీను జనంబుల్.

49

క. పౌతికూలఘోరకవనా

హతి సడలి కలంగువేరు లమగుతరువున

ట్లతిబలుని వైరి నవరా

గతిరస్కృతప్రకృతివర్గు త్తునుగలఁ దార్చున్.

50

గీ. అంతరంగికమంత్రజనాళిలోన

సుంతయప్రీతి వఱలిన సుడుచు నధిపు;

కొమ్మ లొఱయుటఁ గల్గినకొలఁదివహ్ని

యదివన మెల్ల దహించునట్లు గాఁగ.

51

చ అనయము దుర్విసేతిపరుడై పయిఁబూనిన శాంతమేని వీ

డినతనకత్తుభూకతి గడించిననశ్వరసౌఖమన్నతి

మనమున నైచుఁ బ్రాజ్ఞుఁడు, ప్రమాద మొకింత దురాత్మువృత్తిసోఁ
కినఁ గడుసుల్వనన్ దనకు గెల్పు లభించు తెఱిగియుండుటన్.

క. సారకోత సారగుతీరము

నురువేగనదీప్రవాహ మొగి ముంచునటుల్

పరిభావితబహిరంతర

నరు భువి విజిగీషు వల్లన్ గాంతిఁగొనున్.

53

—♦ ధర్మజునొద్దకు సాత్యవతేయు లరుదెంచుట ♦—

చ. సిరిఁ గొని సిల్లులన్ బటపుచెన్నటిఁ జంపుట యెప్పు డెప్పుడన్
త్వర తుభితాత్మఁడౌ ననుజుఁ బావని సామ్యు నొనర్చు గవ్వబా
హిరము నయానుకూలముగ నెంచి మృదూక్తుల దిద్దుధర్మభా
వరుదరి కేగుదెంచె భగవానుఁడు వ్యాసుఁ డభీష్టసిద్ధిన్.

54

గీ. పాపములఁ గాల్పఁగా దావవహ్నిశిఖలు

కూరితర్యక్తులకు శాంతిఁగొలుపుచలువ

లరయ నానంద మిడునమృతాంశుకరము

లాముసీంద్రునిచూడుకొలత్యద్భుతములు.

55

గీ. తలఁపనితలంపుగా హతాద్ధర్మనమున

మోలఁ బొడసూపునాపుణ్యమూర్తి నఘగ

ణాపవారకు మునివృష భాగ్యగణ్య

నబ్బరంబున ధర్మజుం డటై చూచి.

56

ఉ. బంగరుకొండకొమ్ముపయిఁ బచ్చన యెట్టిన చుట్టుఁగాయ తి

విం గనుపించుప్రోద్ధవలెఁ బింగళదేహరుచుల్ నవారుణా

భం గొనువల్కలప్రభలపై నొలయన్ బటముల్ చలింప ను

త్తుంగకరాధ్యపీతమునఁ దొందర నుద్ధతుండై నిలంబడన్.

57

ఉ. భక్తియు శ్రద్ధయు వెలయఁ బార్థివుఁ డాపిదపన్ మహాగురు

ప్రోక్తవిధంబునన్ నియమిపుంగవు నర్హసమర్చజేసి యా

సక్తిఁ దదాజ్ఞఁ గైకొని వెనక్ దనపీత మలంకరించె ధీ

యుక్తులయందు విద్య వివయోద్గతిభాతిగఁ గీర్తి కాముండై.

58

చ. నగవునఁ దోఁచుదంతరుచి నాణెములై పెదవు ల్వలుంగ, దం
డిగఁ దనతేజ మెల్లడ నటంపఁగ మానికి నాభిముఖ్యమూ
ర్తిగ నట నున్నధర్మజుఁడు దీప్త బృహస్పతి కున్నుఖుండుగా
నగకుపూర్ణ చంద్రుఁడైరాధికలక్ష్మిలఁ గూర్చెఁ బెల్లుగఁ. 59

మూడవ సర్గము.

—♦ వ్యాసులు మంత్ర ముపదేశించుట ♦—

సీ. శరదిందుచంద్రికాసమమనోజ్ఞపరీభా
పటలి యుబ్బునఁ బ్రాంశుభాతిఁ దోఁచి
నీలాంబుదచ్ఛాయ నెగడుమేనున జాళు
వావన్నెజడ తటిదాభ్రాంతి నీన
భూతిరేఖలతోడఁ బొందినమైచాయ
మింటియాగడపమేల్మిని రహింప
మందహాసము సుధాన్యందికటాక్షంబు
సురభిశానిలముమచ్చునఁ జరింపఁ

గీ. దనువుఁ దాల్చినశుద్ధసత్త్వం బనంగ
మహిని బ్రత్యక్ష మగుచంద్రమాళి నాఁగఁ
బరమసౌఖ్యానుసంధానవరకవిత్రీ
మహితసుజ్ఞానశోభతో మలయువాని.

1

గీ. నిండుసాధుల మోమునఁ దాండవింప
రూపవిస్ఫూర్తి యతిలోకరూఢి నింప
ము న్నెఱుంగనివారుఁ గన్గెన్నతోనె
స్నేహసంపూర్ణ చిత్తులై చేరువాని.

2

మ. తనయంతఃకరణవృత్తియును శాంతంబౌట సామ్యాకృతిఁ
ఘనతఁ పెల్లడిగాఁగ నేర్పునఁ గటాక్షశ్రీలనే రూఢిఁ జెం

దినవిశ్వాసము నైజసౌమ్యతయు సందీప్తంబులౌ భావలభ
నినువం జాలుమహాత్ముడై వెలయువానిక భద్రసంధాయకుఁ.

గీ. ధర్మనిర్ణాయకము లఘుదళనపదము

లైనవేదంబులను దత్తుఁ డైనవాని

నట సుఖాసీను వ్యాసమహర్షిఁ జూచి

రాకకును హేతు వెఱుంగ ధర్మజుఁడు పూని.

4

కవి. కలుగఁగఁబోయెనుకర్మఫలంబు లఖండజయం బిడఁగఁ దగు మీ
విలసితదర్శనభాగ్యము మాకు లభించుట మేఘము లేనిజనుల్
గలసఁనక్రియ లెల్ల మహత్తరకామదముల్, ద్విజులుఁ బుజువా
క్కులు, పలుకాపురముల్బహుమానితకూటములయ్యె మునిపృవరా!

మ. అరవిందాసనుభాతి లోకగురువిఖ్యాతాభులౌ మీమహా

త్తరసందర్శన సెం దమోఘునుగు నద్భుతీక సిసుల్ పొద్దు, దు

స్తరదుఃఖంబులు తద్గు, సర్వపురుషార్థంబుల్ శుభాంతంబునౌ

గురుకీర్తుల్ విలసిల్లుఁ గాఁదగనికోర్కుల్ గల్గ వెందేనియుఁ.

6

ఉ. చల్లనిచందమామ వెదచల్లెడివెన్నెల నామనేత్రముల్

చల్లఁబడంగలే దిపుడు శాంతతఁ గైకొనె, నైన నుల్లమున్

బెల్లలయించు బంధుజనవిప్రతిపత్తివియోగమూఁ మునీ

ట్లల్లజ! తావకాంతికపదస్థితియుఁ దయకల్పి నొందియుఁ.

7

ఉ. తాము నిరీహు లైనజడదారులు కాపుట నెద్ది కోరి మీ

రీమెయి రాక నాఁబొసఁగదే మదధీనముఁ గోరు దీరు మీ

ధీమహిమాంచితంబులును దీపితమంగళవృత్తికంబులౌ

శ్రీమహితోక్తులక విసఁగఁ జెందుఁగుతూహల మాత్మలోపలక.

మ. సహజౌదార్యమహామనస్వి యగురాజన్యండు మేల్కూటపాం

దు హితం బూని వచింపఁ దజ్జయమునందుఁ దృప్తి సారించి నిం

డుహృదిక యోజన మూని యర్థగరిమక దొల్తాడువాక్యంబులక

మహానీయుం డగువ్యాసుఁ డిట్లు పలికెఁ మాధుర్యధుర్యంబుగక.

గీ. ఇహపరశ్రేయమును సంగ్రహించుజనులె

బాంధవులలోన వ్యవహరింపంగవలసె

నేని గుల్మకౌస్తుభి వహి కవలయు
నట్టిచో జెప్పనేటికి యతులమాట.

10

ఉ. ఐనను దావకీసగుణాదుల ముగ్ధత సంక్రమించునా
మానస మిందు నీదెస భీమగొని వ్రాలెడు; వీరరాగులై
పూనుముముత్తుపుల్ పురుషపుంగవులు గుణకక్షపాతు నా
తే నిజ మంతమాత్ర వికటింపరునూ తమతుల్యవృత్తిలో.

11

శా. కారే మీరును బుత్తు? లర్హగుణులై కౌరవ్యుల మించరే?
సారం బాధ్యతరాష్ట్రచిత్తమునకు స్పష్టంబు గాదే? మిముగ్
గూరత్వంబున వీడువానిజని మాకుం జూడ వ్యర్థంబు, దు
ష్పారంభంబున భోగతృష్ణ గొన మోహం బంధు గావించదే!

మ. త. ఇట్టివీనికి నర్థసిద్ధి రహించునే త్యజింపదే?
గట్టిసంశయ మీగ దుష్టులు కర్ణముఖ్యులై యోజకుల్?
దొట్టుదుర్జనయోగమల్ జయదోషకారణభూతమల్
పుట్టు బూర్వము మాపి యెప్పుడు భూరికష్టము గొల్పెడు.

13

చ. విస మిడి చీర లూడుకొని వీటికి జచ్చిడి కాన దోసి నె
క్కసముగ ధర్మహీనులయి కౌరవ్యులబూని యగుల్ శతింప నె
ట్టిసమయమందు గవ్వము ఘట్టినియట్లు మఱితపూన్కితో
నెనె నెడుధర్మమందు భవదీయము నిద్రపు బ్రేమ ధర్మజా!

14

మ. శమమే పూనిన నిన్ను మోసమున రాజ్యభీష్టు గావించి వై
రి మహాధర్మపరిచ్యుతి బ్రజలు గర్హింపు గన్క బైన ను
త్తమసాహాయ్య మొనర్చె నీకు భవదుద్యధర్మమార్గానుగ
క్రమశీలాతిబలంబు దాన నతిలోకశ్రీల రాజ్యలుట.

15

లయవిభాతి. అరు లొడిచికొనినటులు మరల గొన నగునె ధర
బురుషశరబలములను బరంగకయ నీకు
బరు లిప్పుడు సకలబలధరు లగును గనుగొనంగ
నురుతరము వెలుగునను బరువమున నుండె,
బరికరము లఖలములు త్వరితముగ నిపుడె బహు
తరములుగ గలతలకు సరిపడి చెలంగ

వరమయిన జతనమున కరయుము, సిరుల గెలువఁ
బరమగురుబలమె గడుసరియగుదుఁ దేల్చుక.

16

గీ. క్షత్రియుల రోసి ముయ్యేడుసార్లు చంపె
నత్తుగురుఁడయ్య గాంగేయునంతవాని
కట్టి భార్గవుఁడును శిష్యుఁ డటుమ నోడి
యాశ్రయబలానుగము విద్య యని యెఱుంగఁడె ?

17

శా. ఏగాంగేయునిఁ జేర నాత్మబలముఁ హీనంబుగా జంకి యె
ప్లో గర్వంబు నోడినట్లు శమనండుక దవ్వనం దేగునో
యాగంగాసుతుఁ డల్కఁబూని రణరంగాగ్రంబునఁ ధన్వియై
వీఁగఁ గుండెలు జాటి పార కెవఁ డుర్విఁ సుస్థిరుం డయ్యెడుక ?
మహాసృ. కరితఃపస్తాదితోద్యత్రబలతరళజహ్వపస్తారంబుగా నా
తురతఁ లోకాభిమింగఁదొడరుప్రళయసంఘక్షితోగ్రాగ్నిపోల్కి
గురుకోపజ్వలఁ లేఁగఁ గొదకొని విశిఖాకోటిమంటల్ మహాజ్ఞ
గురుఁ డాకల్పింప మీలోఁగుదురయి నిలువఁగూడునే యేరికేని ?

శా. ఆటోపాక్షినిపాతనంబున నె ధైర్యధ్వంసముఁ గూర్చువా
చాటుక “భార్గవశిష్యుఁడే” యనుచు నిసారత్వముఁజెందు మో
మోటుంబుక గనుఁ బుట్టపాతి యగు నెఱ్ఱ మృత్యు వాకర్ణునిఁ
మీటఁజాలుదు రేయుపాయగరిమక మీ రుగ్రయుద్ధంబులక ?

గీ. తపము కడుఁగవ్వమైనను దత్ఫలమునఁ
బొందుసాధనసంపద్యభూతివలన
నొరుల కందనివీర్యంబు నొంది విజయుఁ
డల్లగాంగేయుముఖ్యుల నడఁచుఁగార.

21

ఉ. ధీరుల వారి గెల్వ, జగతీస్థలి దివ్యయశస్సు నొంద, దు
ర్వాసమహత్వభాసిత మభంగురికీరికరప్రభావముక
సారతరైంద్రమంత్రవిలసద్గురుసిద్ధిద మైనవిద్య నిం
పారఁగ మీరు యోగ్యు లనునాదృతిమైఁ దెలుపంగ వచ్చితి. 22

ఆ. అన నజాతశత్రుఁ డర్జునుఁ గొలుపుము
గెలుపు మనఁగ శిష్యుఁడెలుపుఁ బూని

యతః డతిపసన్నః డయినసాత్యవతేయు
నంతికంబుః శేర సరిగినంత.

23

గీ. అప్పుడప్పుడ నిగుడుసూర్యాతవంబు
చెలఁగి వికసించునాసరసీరుహంబు
పోల్కి వ్యాసముఖోద్గీతభూరివిద్య
తేజనా శేర నర్జునోద్గీప్తముఖము.

24

చ. చిరమున నేర్వఁగాఁ దగి పసిద్ధి నెసంగినయోగవిద్య త
త్సరమునునీందుశక్తి ననపాయత నప్పుడె సొక్కిమింప గో
చర మగుదివ్యతత్త్వశుభసంగతి, నంధుఁడు దృష్టిఁ గన్నటుల్
నరునయనద్యయం బుదుటునా జర మద్భుతదీప్తిఁ గైకొనెన్. 25

ఉ. సూచితభాగ్యలాభమున జొబ్బిలుకోర్కులమేర మేనునం
దేదినయుబ్బురేఁగఁగ రక్షైకసముత్సుకుఁ డైనపార్థుశా
ర్యోచితసత్తపోనియమ మూనఁగఁజేసి “జయీ భవా”దివా
చాచతురత్వ మేర్పడఁగ సాత్యవతేయుఁడు పల్క నిట్టులన్. 26

చ. “విజయుఁడ! యుక్తయోగమున వృద్ధి నెసంగుపౌతాప మూతగా
నిజఘనపారుషం బరి కనిష్టకరం బగునట్టు లాయుధ
వ్రజము ధరించి మానిజనవైఖరి కర్హములౌ జపోపవా
సజయకరంబు లావిధుల నల్పుము శ్రద్ధ చలింపకుండఁగన్. 27

గీ. ఇందు మెప్పింపఁ జాలునహీనతపము
విఘ్నరహితంబుగ నొనర్ప వీ లెసంగు
నింద్రకీలాఖ్యగిరిపైన, నిడుగొ! వీఁడె
యత్సు! డటఁ జేర్చు నిన్న నాయత్తమగును ”.

28

క. అని యంతర్హితఁ డయ్యెను
ముని యంతట గుహ్యకుండు మొనసి నిలిచె న
ర్జునుమోల బాదరాయణు
ఘనవచనమె తనకు నాజ్ఞగాఁ గైకొనుచున్.

29

గీ. నరునకును జోత వెట్టి సాత్యవము లాడి
సానురాగత యత్సుఁడు సఖుఁడపోలె

మెలగె; విశ్వాస మింతలో వెలయుఁగాదె
సాధుసజ్జనసాన్నిధ్యసంగతముల.

30

గీ. మరల నుదయింపఁగ నినుండు మలయువేశ
మునుఁగు వడుమేరుకుంజదీపులఁ దమంబు
పగిది, నభ్యుదయార్థమా పాదుపోకఁ
జతురు లగుపాండవుల సోకె వెత క్రమమున.

31

ఉ. కార్యఫలం బసంశయము కావుటఁ గల్గినకాతుకంబుచే
దిర్యగపాస్త్రమై సడలఁదేటువియోగజ మైనచింత సా
దర్శమహానురాగమునఁ దా నతిభారము నొందియున్ గళా
ధుర్యులు నల్వరున్ సమతఁ దోకొనఁ దేలికయై కనంబడన్. 32

చ. స్వయముగ ధీరశేఖరులు, వ్యాసమునీందునివాక్యమందుఁ బ్ర
త్యయమును మెండు, వైరినిచయప్రబలీకృతకోపవర్ధితం
బయి జయశీలమై వెలయునర్జునువీర్యము జ్ఞాతపూర్ణని
శ్చయ మగుటన్ వియోగజవిచారము వారల నిల్వకే చన్. 33

ఉ. వారల నిల్వలే కడలి పారువియోగజదుఃఖ మేకమై
చేరెను “ బిశ్మపెట్టుగ ” నుసింగొని కృష్ణను, వాసరంబునన్
దోరపువెల్గుతో నడుచుతోల్లెఁటినాలుగుజాములన్ గడున్
దూరత వీడి కృష్ణనిశ దూతెడుచీకటిరాశియో యనన్. 34

—♦ ద్రౌపది పార్థు నుత్సాహపలుచుట ♦—

ఉ. లంగన పార్థుఁ జూడఁ గడునక్కసమందియు మంచునీటితో
బుంగినవారిజంబులను బోలి నవాశునిరుద్ధ మైనక
న్నుంగవ మూయ దాజలమునున్ గెడవంగ నమంగళంబు శం
కం గొని ప్రేమ, కాంతుజయగౌరవ మిట్టటు నూఁప ధీరయై. 35

మ. సరసాన్నం బలులేనిప్రేమ నిడ నంజల్యగ్రీతన్ బాంధుఁడౌ
నరుఁ డానంబళమున్ గ్రహించుగతి నందంబై పొరల్లక ప్రే
మరసాపూరితమై మనోజ్ఞ మగుభామాదృగ్విలాసంబు నా
నరుఁ డంతఃకరణప్రసన్నతఁ గొనన్ బాధేయబుద్ధిన్ దమిన్. 36

ఉ. వేసఁగి వేడిఁ జిక్కునది భీకరవన్యమదేభఘట్టనఁ
గాసిలుపోల్కి ధైర్యము కళావికలైసఁ జలించి దీనయై
యాసతి, రాజపుత్రిక, ప్రయత్నముతో వగ డించి యశువు
ల్లో సమయించి యీరెలుఁగులో నుడి తొట్రిలఁ బల్కె నిట్టులఁ.

గీ. శాత్రువులమాయచే వడిచనినభూతి
కట్లు మాకు నుద్ధారకుఁ డగుదు వీవ
కష్ట పశాతప, మాసిద్ధి కనకు చిత్త
వికృతి మాయెడఁ జాటున వీరవర్య !

38

ఉ. కాంతుఁడ ! నాయెడఁ మిగులఁ గల్గినప్రేమకు నిట్లు దూరమై
యెంతకు నోర్పునంచు నొకయింత చలింపకు, యోగవృత్తి సం
భ్రాంతి యనడ్డ లేని ధృతిమంతులకుఁ గురుకీర్తి మేల్పుఖం
బుతిక మా నమానుషమహత్త్వము సిద్ధియుఁ గల్గు రూఢిగఁ.

ఉ. భూమికి రక్షగా నలువ పూన్చినరాజులకుఁ ధనంబు లు
ద్దామబలంబు శాత్రువవిదారణచర్యయ సూపె, వైరి క
న్బ్రామి హరింప నోర్చుకొనురాజును రాజె తరాజు కాక, తే
జోమహితుల్ జయాధ్యు లగుశూరులమానమె హెచ్చు మేనికిఁ.

చ. అటగొట రచ్చనైనతటి నచ్చటిరాజులలో నసహ్యమై
వటలదె కోప మొక్కమొగి వంశవిభేదములం దుపేక్షయే
తెటఁగని యాదలల్ మలపి ధీరత నొందిరికాదె దిక్కులఁ
బట పగుదిగ్విలాసగతిఁ బాసి యశం బుటలఁ సహించెదే !

41

చ. ఎదిరిబలంబు హెచ్చు సహియింపనిమీమగవగ్గ వీడి యే
యదనున మున్ను తేజఁ గననట్టు లనామకతఁ గృశించి యి
ట్లాదిగి భవిష్యముల్ గుదియ నొప్పితి రెట్టు లినుండు దీప్తిసం
పద కొదవో దినాంతమున పాలి ప్రతాపము డిందునట్టులఁ.

42

చ. కబరి గ్రహించి చేసిన నికారము లెల్ల స్మరింపరాని వ
య్యుఁ బరు లొనర్పఁజెల్లె, నయయో! మిము వీడుటఁ గ్రొత్తలై కలం
చు బహుళతఁ బ్రతిక్షణము చుట్టున నాటిపరాభవంబు లే
యబుసుట మీరు నేగ నిట నుండెదనొక్కొ తదుగ్రీవేదనఁ.

43

- ఉ. దంతము లూడ రూపతినదంతివిధంబున స్వాభిమానని
 ప్లాంతిని దేబె నావలయుఁగావొకొ ట్త్రియునైన, వైరిచే
 నంతరితప్రతాపులు ధరాధిపతుల్ శరదభిసంచయా
 క్లాంతదినాదులట్లు పయికప్పులతో గుఱితింప నర్హులే? 44
- ఉ. సిగ్గిలుమందుపోలికఁ ద్వజించినయత్త్రుకలాపు లైనమీ
 వగై కృశించునీరనిధిధంగిని రూపము మాటి సోలె; నా
 వగ్గగుదుస్ససేనుకృతిఁ బాడయి చిందిన వేణి కీసుఁడే
 దగ్గఱ యయ్యె, వీతబలదర్పుఁడ వెట్లు ధనంజయుండవో! 45
- ఉ. సామలఁ గావలెనియెడ ట్త్రియుఁ డెట్లగు ట్త్రబంధువుక
 గాఁదగఁ, డాజి శక్తికొఱగానిది కార్ముక మానె కట్టెయుక
 గా దనవచ్చు, మావలెనె కాఁగలమీవిజయంబుఁ గోరియుక
 సాదనమాలి లెక్కకె యెసంగుభవద్గుణముల్ సమార్తితో. 46
- ఉ. ఏమటి నిద్రానుండినమృగేశ్వరుని బెదిరించి పెన్నటల్
 సామజ మూడఁగాఁ బెఱుకుచందమునక నయమార్గమంచు లోఁ
 బ్రామినముంపునక దెగువఁ బొరుష మూననిమిమ్ము శాత్రవ
 స్తోమము దూఱఁజెల్లె నహితుల్ క్షణకాలము సంతసింపఁగ. 47
- చ. అది యటు లుండ మీయెడ సమర్థత నిర్వహణోరుశక్తిసం
 పద గమనించి వైబడియె వ్యాసమునీరితకార్యభార మీ
 యదనునఁ గోరి పై నొలయునట్టిదినప్రభ నర్కుడట్లు స
 మృదఫలదంబుగా భవదమందధృతిక వెలయింపఁబూనుఁడి. 48
- కవి. ఒరుల నెవండును బొందఁగఁజాలనియోగ్యత దుష్కర కార్యసమా
 చరణఫలాంచితుఁ బొరుషవంతుని సత్సభల్ బ్రతిభాసహితుల్
 నరవరులెల్ల రసర్థు పదాగ్రాసుత్వ మొసంగి నుతింతురు శ్రీ
 కర మయి సాటి యెసంగనికీర్తి జగంబుల మోగెను నిరంతరము.
- ఉ. “వారలనందఱు విడిచి వచ్చితి యెట్టివివత్తు సోకి యే
 మైయొ”యటంచు నీదుహృదయంబునఁ జెంద క కారణవ్యధక
 వారని మావ్రతంబులను వాసపుడుక దయ నీతపస్సమా
 చారమునం దొకప్పుడు విచారము గల్గినఁ దీర్పుఁగావుత. 50

చ. వనములలోన నొంటరిగ వర్తిలునీ కొకచోట సంకటం
 బును మఱియొంట సౌఖ్యమును మోచగుచుండు; బ్రహ్మద
 [మొంది యెం
 దును భవదీయమేధ చెడుతోవ జలంపఁగనీకు; సాధులై
 నను పగ మైతి చిత్తమున నాటిన దుర్విషయాప్తిఁ గూలరే? 51

ఉ. కావున మాని తెల్పినప్రకారము పోయి తపంబొనర్చి మా
 లావుమనోరథంబులఫలంబులఁ గూర్పఁగఁజూడు, మాప్తకృ
 త్యావసర్గు నిర్గు జనులయంకిలితీటఁ గవుంగిలింప నా
 భావము దూఁకుచుండు నెడఁబాటున నీయెదురుల్ గుఱించుచు.

ఉ. వ్యాసునిరాకయు దస కయాచితలభిగ నైంద్రమంత్రవి
 ద్యాసమవాప్తి, తత్ఫలమునందఁ గుతూహల మొందుచిత్తవి
 న్యాసబలంబుచే మఱపు నందినశత్రుకృతావమాన మీ
 వ్యాసమునక నవం బగుట నాతఁ డుదీచిదిసేంద్రీక్షియై. 53

సీ. లభిచారహోమంబునందుఁ బురోహితుఁ
 డగుధౌమ్యుఁ డొనరించునాహుతులను
 హుతవహనుదుశిఖాభ్యుదయదీప్తుల దుర్ని
 రీత్యయా పెనుశక్తిరీతి దుగ్ధద
 తనయాకృతారివర్తనసముద్ధాటనఁ
 గూరినమనమున ఘోరశత్రు
 సంచయంబులు మోల సంచరించినయట్లు
 లై కోధ మగ్గలం బగుట పేతి

గీ. ముఖరితాయుధములు మెయిన్ మొనసినంత
 సహజసౌమ్యస్వరూపుఁడౌ శక్తినుతుఁడు
 ప్రళయకాలభయంకరార్భటి వెలింగె
 నంగ ముప్పొంగ నక్షుల నగ్గి గురియ.

54/1

సీ. దానికిఁ దోడుగా జాగ్రద మండవి
 మంటలో సమిధలమాడ్కిఁ గాఁగ

దయితుడా ! యీమొలదట్టి రాజోవునం
 గరమున సరిగఁగాకాంత మగుత
 మీమేటిగాండీవ మెనయఁబోయెడిసమి
 ద్రింగంబునఁ వహ్నిఁ గ్రీక్కుఁగాత
 మీతళ త్తళలతో నెసఁగుకొక్షేయకం
 బెడలనిపిడుగుల నడరుఁగాత

గీ. మించుకవదొనలందు శయించు విశిఖ
 సమితి వజ్రంబులై గాఢశత్రుగైరి
 కోరుపక్షవిధ్వంసకమై రహించుఁ
 గాతమని వాని దిద్దుచోఁ గాక లరుడె.

54/2

గీ. చెడనిగుటితోడ నరిసేనఁ జెవులఁ జిల్లు
 లడర నుడినొందువింటితో నధికనిశిత
 ధారలఁ శత్రునేత్రాంధతమన మొసఁగు
 మేటితూపులతోడ నమ్మేటియగఁడు.

55

ఉ. ఖాండవదాహవేళ నధికంబుగఁ జెల్లినపోరులోన నా
 ఖండలవజ్రీహూతములఁ గల్గినమేనివ్రాంకపాళియు
 ద్దండతడియకీర్తియును దారకభాసినభోంతరం బనఁ
 మండెదురత్నముల్ వెలయుమైచులువై లలిఁ గప్పుచుండఁగఁ.

గీ. ద్వైతమున మునిమనము లార్ద్రత వహింప
 యుత్తసందర్శితం బగునట్టి డేమ
 మయినతోవ హిమాద్రివై పరిగె విజయుఁ
 డంచితోత్సాహమునకు నీడైననడక.

57

ఉ. దిక్కుల దివ్యదుందుభులు దిగ్గన మోగె, సురాగపుష్పముల్ :
 గ్రీక్కున సోనలై చదల లక్ష్మీలు నించె, స్ఫురద్ధరాసర్తి :
 “మిక్కుట మైనభారము శమించును లెమ్మిక” నంచు వార్ధి కై
 పెక్కఁ గవుంగిలించెఁ జలియించుతలోత్పతదూర్ధిహస్తుడై. 58

నాలుగవ సర్గము.

—:0:—

—♦ ఇంద్రకీలమార్గవర్ణనము ♦—

నీ. హంసాకృతులు రాజహంసలకలరుతుల్

నించునొడ్డాణము మించుదాని

నీడుజోడై తటి నెనయుజవ్వనమున

విరహార్తి వెల్లనై వెలయుదాని

సఖులెల్ల గుమిగూడి శైత్యోపచారముల్

సలువ నొయ్యారంబుఁ గొలుపుదాని

ననుబద్ధరక్షితో నలరుకాంతను జేరు

నట్లు పార్థుఁడు సేరె నంత నెలమిఁ

గీ. గూయురాయంచతుడుములఁ బాయఁబండి

యొరగుపైరులఁ, దత్తన్నియు క్తజనులఁ

బరఁగుగమ్యస్థలంబు సంబరము వింత

చూపరులలోనఁ దనలోన నేపుఁజూప.

1

చ. అమలినవంకజాకరజలాతిసుహార్దర, నమృతాశాకా

గ్రిమఫలవత్ప్రప్నపరికీలితభవ్యబహూత్పత్తిః శర

త్సమయవిలాసలక్ష్మీ సహజం బగుమానసహరిసంకుఙ్క

విమలముదం బిడక వనుల వీడులఁ జొక్కె నతండు పాంథుఁడై. 2

ఉ. వింతఁ గడంగి చూచుకీయ విచ్చినవద్దవిలోచనంబులు

ద్యాంతవిలోలమీనములపాటును గల్గుసరోవరంబులు

త్యంతముదంబుఁ గూర్చె నపుడప్పుడ తోచినయందగానికిఁ

గాంతలు చూపుబిత్తరినిగారపుచూడ్కులఁ బోలి వానికిఁ.

3

మ. అటఁ బోవఁ గనుపించె నర్జునున కిత్యానంద ముప్పొంగ నం

తట సీరంబుల నిండి, గంధములు చిందఁ విచ్చుపద్మంబులె

చ్చటఁ జూడక దటచై రహింప నురువైశాల్యంబు కేదారము

త్కటసౌఖ్యాగమసన్నిమితములు మోదం బీయవే యేరికిఁ. 4

- చ. మును వికసించుపద్మములు పోసినపుప్పొడిసేస లావుగా
గొనబగుమెట్టతామరను గోయుదునా యని పూని వచ్చున
ద్దునునకు మీనచంక్రతిని దోకడి విచ్చుపరాగయుక్తఫే
ననటఫే దోచె శంకలు చనన్ సలినాకరశుభ్రావీరమల్. 5
- చ. తనహృదయేశుఁ డభిశరదంబుల నన్యకృతాభిలాషఁ జి
క్కినజవమున్ బలం బుడుగఁ గీడ్పడి చేష్టలు సుక్కునాహినీ
వనిత యలంతియూర్పుసహవాసమునన్ వెలవెల్లనై తన
ర్చినసికతాదుకూలమును జెందు నెటుల్ గరుమెప్పుఁ గైకొనెన్. 6
- ఉ. అచ్చటిశాలిపాలికలయం దొకకొందఱు కేసరాప్రిచే
ముచ్చట లూరుమంకెనలపూ ల్తమమేలితిక్కుటరాజిపై
నచ్చినవేడ్క దిద్దుకొనినన్ రుచిరాధరపల్లవంబులన్
మచ్చికలై సమారుణకనత్పఱి నించె మనోహరంబుగన్. 7
- గీ. కిక్కిరియుగబ్బిగుబ్బలనిక్కు నిండ
బాలసూర్యతపారుణపద్మరజము
వ్రాలి యట స్వేదపుగటి రాణఁ గూడి
తన్ని సర్గవిలాసంబు వన్ని వెట్టె. 8
- చ. కవిసి కపోలలక్ష్మణులను గాఁగిటఁ దోకొని సొంపుఁబెంపు వె
ల్లివిరియఁ జేయుచున్ జెవులలీల నటించుఘనోత్పలవృక్ష
దివిరెడు శాలిపాలికల నిద్రపుక్కిఁగనుతెక్కుఁ జూచి పాం
డవుఁ డెఱిగెన్ గృతార్థతఁ గడంగినశారదమూర్తిమాన్యతన్. 9
- చ. తొలి తెలివేగువేళ నటఁ దోచినపచ్చికమేతపట్టులన్
వెలవినమేలియాలు తమబిడ్డలపై మరులెక్కు నిండుచేఁ
పులఁ బొదుగుల్ చనుల్ పులకఁబొందుచు బాలను జుదునుత్సుకం
బుల కగువేగమున్ దొరయఁబోవనిబాజ్జలతో ముదం బిడెన్. 10
- ఉ. డీకొనునచ్చుగిత్తలఁ గడిందిమగంటిమిఁ గుమ్మి, గెల్పుటు
తేకముచే జెవుల్ దెసలఁజిల్లులువో బెనుటంక వేయుచున్
గోకులనేత కూలములఁగొమ్ముల గొచ్చుచు దర్శమెల్ల డి
వ్యాకృతిఁ గొన్నరీతి బలుపై యెగువై శరదుత్పవం బిడెన్. 11

గీ. హిమధవళగోసహస్రంబు లెల్ల మెల్లఁ
జనఁగఁ దోచుశరన్నదీఘనపులిసము
కాతుకముఁ బెంచఁ గీడి కక్కడ దుకూల
మెడలుజవ్వనిజఘనంబు నెదకుఁ దెచ్చి.

12

చ. అటఁ జనునాలమందలకు నన్నలొ తమ్ములొ నాఁగ బీభృ ని
ఘ్నటములుగా వసించుటఁ బశుక్రియ మేదకు లైవగోపు ల
చ్చటఁ జనుచుండి, త న్నడవిజంతువు పెన్నెద రూనిచూచుతో
క్కటమున మిట్టిమిట్టి కనఁగా దరహాసము సోకె నర్జునుఁ.

13

సీ. ముడిచినతలకట్టు పుష్పంధయములుగా
నడులభావంబు వెంబడిఁ జలింప
నర్మవాక్యంబుల నగవులరదసము
ల్కింజల్కములుగ నంకించి మెఱయ
లేయెండఁ బద్మాశిలీలఁ గుండలకాంతి
ముఖముల విన్నాణములు సెలంగ
నేకపల్లవలతజోక మోవులు నూర్పు
బాడల నిట్టట్టు లాడుచుండ

గీ. వీచికాముహురభిహతవృథుపులిసము
భాతిఁ గవ్వంబుఁ ద్రిప్పవోబడి నటించు
కరవిభూషాళి జఘనంబుఁ గదిసి యులియ
గొల్లెతలచల్లసేత వర్తిలై నచట.

14

గీ. కసులసావిశ్వముంగిళ్ళ మసలుకేకి
యైదువుల కుటుమై మదం బడరఁజేసె
నచట దధిభాండములఁ జిల్కునవసరముల
ఘనమృదంగధ్వనిబోలు కవ్వపునడి.

15

ఉ. కవ్వపుఁద్రాడు లాఁగునొడికంబుల దూఁకుచు గెంటి యాడుమే
ల్మవ్వపునుబ్బుగుబ్బల, శ్రీమఁ వసివాడినకల్వకన్నులఁ
నవ్వుసుధఁ వ్రజపీయలు నర్తకకాంతలసాంపు నింపఁగాఁ
జివ్వనఁ గీడిచూ పచటఁ జిక్కి చలంగి మలంగ దెంతకుఁ.

16

- గీ. వానబురద శరత్తున వట్టినడఁగఁ
గలుగువడివంపులేనిచక్రిముల గాడి
పైరుమోడులఁ బాపటభాతి వెలసెఁ
బిడవఁగలఁగియుఁ దొలిచెన్ను వెంపు తోఁప. 17
- మ. తమవర్ణాశ్రమవృత్తులై వెలయు సేద్యంబుఁ శిలోఁఛంబులుఁ
దమి నేకాగ్రతఁ బూనుమానవులచేతఁ సొంపు వాటించుగా
ముములఁ వింతగఁ దోఁచె నర్జునునకుఁ మాసింద్రసన్నంటప
క్రిమితఁ ముంగిటిపూవుటీరములు వల్లత్సైరభం బీనుచుఁ. 18
- ఉ. శారదలక్ష్మిఁ జూచి కెలసం బాలయఁ దమిఁజాపుచూపుశృం
గారము నింపునర్జునునిఁ గన్పొని పల్కెఁ దనంత యక్షుఁ డా
సారము మేలివాక్కులఁ బ్రశంస నొనర్చుచు ; నింగితజ్ఞతా
వారు తఱిగ గ్రహించి తగువర్తన మూనక యూరకుండురే? 19
- గీ. మంచిదైవంబు శుభముల నించువేళ
వలె సమస్తజగత్కృషిఫల మొసంగి
వెలయుశారదశుభాంబుపులు మొయిళ్ళు
నీవిజయలక్ష్మిఁ బెంపు నందించుఁగాత. 20
- ఉ. పైరులు వండఁబాటి కనుపండువుఁగూరిచె, దూఁకు డంతయుఁ
దీటి నదుల్ సుగమ్యగతిఁ దేజినవై కనుపట్టె, రొంపి వి
ప్పాటుట దారి చక్కఁబడి యద్దమురీతిఁ జెలుగఁ బ్రావృడా
సారకృతాకృతు ల్మలఁగఁ జక్కనినూత్న శరత్కళా ప్రిచేఁ. 21
- చ. లలితబలాక పాళి చదలఁ బెనుబారులు గట్టిరావు, రం
గులవిలు^న బలాహకము కొత్తవిగన్నిగ నింప ; దైన మి
న్ను లతివిలక్షణాభల మనోజ్ఞత నిండానగూర్చు, గృతిమా
కలనము, గోరునే సహజకమృతఁ గల్గినవస్తురూపముల్. 22
- మ. జలదధ్వానము లేమిఁ గేకులు నిరుత్సాహంబుచే డిందుకే
కల వడ్డధ్వని నింపఁగోరవు, శ్రుతిం గాంక్షించి యున్నత్రహం
సలనాదంబుల నాశ్రయించుఁ గను, ప్రేమ య్ముగ్ధతా నూ గుణం
బుల కచ్చో నెఱుకల్ ప్రధానములు కాఁబో వంట నిక్కంబకా.

గీ. పండు పెన్నులబరువున వాల్చుచున్న
కపిలవర్ణంపుపరిపైరు లపుడ విచ్చి
వాసనల నీనుకేదారవారిలోని
నల్లకలువల మూచూచు నవక మదిర! 24

గీ. తమ్మిత్తూండ్రహరిద్రీవర్ణమ్ము పద్మ
పత్రైరక్తిమ, శాలిదీవ్యత్పిశంగ
రుచియు మడినీటఁ గదిసినరూఢిఁ దోఁచె
శక్కువిలుతున్న పడియె నచ్చట ననంగ. 25

తరల. పలిపెమేలిముసుంగు జవ్వనివైపటంబును గాముకుం
డెలమిఁ దీసినఁ దోఁచు దానిశుభేక్షణాదులపోలిక
బాలిచె నప్తకలాశజం బగుపూరజం బనిలాహతిక
దొలఁగ గోరఁటపూగనుల్ సుమతోష మవ్వనలక్ష్మణులక. 26

గీ. కనులఁ జెదిరించు మెఱపులు గ్రాల విచటఁ
దెలిమొయిల్ పందిసల రాదు తిగ్మరశ్మి
చలువనీటికణంబుల మలయజుండు
సుఖ మిడుక జూడుమీ నింగిశోభ విజయ! 27

చ. తెర లగుమేఘము ల్దొలఁగఁ దేఱినదిగ్వనితల్ ఘటిల్లునం
బరముల నొండాదు ల్కుశలభాషల నాడెదురీతి నీటికై
యెఱకయి యిందునం దెగిరి యేగుమరాళసతీకలస్వనో
త్కరము కరమ్ము నిచె నధికమ్ముగఁ గమ్రకలాపనైపుణిక. 28

ఉ. పచ్చికబీటియాఁగదుపు పాకల కేగెడివేళ దూడలం
దెచ్చుతమిగ జను ల్పులకలెక్క స్రవింపెడిపాలసోనలక
జెచ్చెఱ మంద వీడి యిలు సేరెడి యాలు ప్రవాసమేగి వే
వచ్చెడితల్లి బిడ్డల కుపాయనముగ గొనివచ్చున్మృణులక. 29

గీ. వేదమంత్రాంబితం బగువేలిమివలె
గొల్లబల్లె వత్సంబులఁ గూడుకొనిన
లోకకారణములు జగదేకపావ
నములు గోబృందములు మహానంద మొసఁగు. 30

చ. * ప్రియుఁ డగుశ్రావణుండు కనుపింపమిఁ బెన్విరహార్తి దిగ్వధూ
చయములు పాండురత్వము నసారత నొంది మెఱుంగుపైఁడియం
తయును బయోధరాదృతిఁ గనంబడకుండఁగ జాతిపోవ ను
క్కియు నిటు లింతయొప్పు నొలికించునె!నించునె యబ్బి మాతృలగ.

మ. మనకేక లృఱపించెనంచు నెమిళు త్కాళు ల్ప్రసారింప మో
హనమాధుర్యముఁ జిల్కునొద్దికలతో హాఁయి గళం బెత్తి తెం
పున గోపీతతు లాలపింప నవె గోవు లేతల న్నాని మ
ల్పినరాబామ్మలునా మలంగుతలలగ శ్రీలొల్క వీ నొగ్గెడిక. 33

చ. నుదు రవనిగ స్పృశింకఁగ మనోభవరాగముపేర్చి గోర్కులుం
బాదువ ననేకరీతుల “నమో” యని వాల్రియుఁ, బద్మరాగముగ
గదియ కనాదరంబున నికార మొనర్ప, గతాశ నార్తమా
నెద వెలవెల్ల నయ్యెడి నదే కను శాలిభుజంగుఁ డయ్యెడగ. 34

ఉ. రాజభయంబుచే నడక మ్రొన్నడ మిఁజ్జెడుదొంగలట్లు నీ
రేజరజోంచితంబు హిమరేణుసుశీతల మాట సారభ
భ్రాజితమై సమస్తమున వ్యాప్తి జరించుసుగంధవాయుసం
యోజన నెందుఁ బోవుటకు నోప కళుల్ గతిఁదక్కుఁ జూడుమా !

గీ. కొనలు తెలుపైనవరివెన్నుఁ గొని చరించు

చిలుక బాల్లు శిరీషాభఁ జెలఁగుతనువు

లడర నెగురుట బహువర్ణ మైనయింద్ర

ధనువు మి న్నాకృమించుచందమగుఁ గనుమ ! ”

35

మ. అని యత్తుండు శరత్కళల్ మధురవాక్యశ్రీల వర్ణింప న
ర్జునుఁ డానందముతో వినగ గనఁగ నచ్చో ముందటగ దోచె నె
త్తైన మిన్నంటుచుఁ గుంకఁగాఁజనుదినేందుగ బల్కిమం బంపి తె
ల్పు నెసంగగ గళితంబుమేఘములపొల్పుదాల్పువగొండయుగ.

ఉ. న త్రమునగ హిమంబులు, వనంబులు మధ్యతలంబుచుట్టునుగ
గుత్తముగా నెసంగుపెనుగొండను జూడఁ గిరీటిచి త్రముగ
హత్తెను గైపువోవ నసితాంబరముగ ధరియించి యచ్చటగ
బెత్తన మూనుసీరి యనిపించెడి లక్ష్మీ మనోజ్ఞవై ఖరిగ. 36

* దీనిని 24 గాఁ జదువుకొనవలెను. మఱియు 14 వ పీఠమునకు 14-15 లందు సంఖ్య లిచ్చి కరువారిపద్యసంఖ్యలు 30 ములకు గ్రహముగా మార్చుకొనవలెను.

అ య ద వ స ర్గ ము

—... ❀ ...—

—♦ హిమవద్వర్ణనము ♦—

- ఉ. మంచుమల్క జయించుటకొ మంగళదిగ్విమణీయతక విభో
కించుకుతూహలంబుననొ గెంతి నభంబును దాటుపూన్కి నుం
కించుటఁ గోరియో, పొడవు కేవలముగ గనుపింపనంతయై
మించుగిరిందుసన్నిధి కమేయముదంబునఁ బార్థుఁ డేగుచుక. 1
- గీ. వేవెలుంగువెలుం గొక్కకేవల గాయ
నెయిది ప్రాచీకటిక జీకటియును గప్ప
వెనుక గజచేలమును మును విమలహాస
మొనరుశివశివ మగునదిహాయిలు గాంచె. 2
- చ. ప్రతినిధియై త్రిలోకపరిపాలనమం దధికార మొంది యు
ద్ధతగతి శంఖరుక ముఱపునందఁగఁజేయుకళక వహించి ప
ర్వతపతి యొప్పె మర్త్యులు భువర్గతులుక ద్విదివాకసుల్ బహు
స్థితులఁ బరస్పరం బెఱుంగఁ దీఱనిసౌఖ్యము-నాశ్రయింపఁగక. 3
- మ. మెఱవే లేనిశరద్ధనప్రచయముక మే లెంత ? మైకవ్వలక
బురుడింపక గలమేటిమంచుపెఱ దోబూచుల్ విఱారింపున
బృరపుక గాంచనసానుదీధితులయుబ్బుక జూపునీయద్రీయొ
త్తరముక రూపము ముందటన్నగతి వింత ల్లోల్కుతదైవ్యఖరుల్. 4
- శా. శ్రేణు ల్లట్టుమణిప్రభాళులు స్ఫురచ్ఛేలంబులై లంబులై
రాణా దేవనతుల్ చరించుపుపుటీరంబుల్ కుటీరంబులై
కోణా ల్మోటినతాసారంగపుబెడంగుల్ ద్వారవారంబులై
గాణేయాటపు లాటమోటలుగ నాగట్టావ్వఁ బట్టుంబుగక. 5
- గీ. ఓడిగిల్లిన నీరంబు వీడి చనిన
మెఱపు, సడిలేక యడఁగినయులుములై వి
శాలకటకంబులక దాని యేలుచున్న
తెలిమొయి శృంగి కపుడు రెక్కలయి తోచె. 6

- గీ. మేటికరిఘట్టనంబుల వాట మమరు
సాటిలేనితటంబుల నీటుచద్య
ఝాటములఁ గోర్కు లొనగూర్చు తేటనీట
దాటునదు లొప్ప గిరి సొంపుమీటు జగతి. 7
- గీ. అపుడ విచ్చుజపాసుమమ్లు కెంపు
గుంపు లొలయించుర క్తిమల్ కుందనంపుఁ
గొండగోడల కెగఁగ్రాకి కూర్చు నెపుడు
సంజకెంజాయ లలమువెన్నెరు లచట. 8
- వృ. కడిమికడిమిఁ దమాలమాలాక్రిమారమణీయంబునై
వడలువడలుహిమాంబు రేణుప్రకరసుకరానందమై
తొడుగుతొడు గగుదాన దానద్యుతుల నతులాకారులై
యడరి యడ రిడుదాతు లెంతే నమరగిరిగంభీరమా. 9
- గీ. లేవును మృద్రి రత్నము లేనికొనలు
పూబొద లేనిగుహముందుభూమి లేదు
గళితపులిన్నాబ్బ యగుసరిత్కాంత లేదు
పూయకుండడిచెట్టెనిఁ బొనఁగ దచట. 10
- గీ. బిరుదుపిఱుదుల రశనంబు లొఱపు నెఱవ
నచ్చెరువుటచ్చరలకేళి సదరునదుల
పొగడఁ బొగడలపూదీపె మొగుల మొగియు
భుజగభుజగులఁ బతఁగులఁ బొలుచు నగము. 11
- చ. హిమములె మబ్బులై శిఖరమెల్ల ముసుంగిడ, వానిఁ జీల్చుచం
దములయి రత్నపుఁగనులదందడితఱ్ఱులు శక్రువెంటియం
దము లొనగూర్చు, దాటుజలధారలహారులె గర్జల్ మనో
భ్రమ మెనయింప శారదను వర్షకళల్ విలసిల్లు నాగిరి. 12
- చ. కలకళల్ బ్రివుల్లగతిగా సతముఁ దగువద్యరాజి యి
క్కలఁ గలహంసమల్ దిరుగఁ గమ్రితరం బగుమానసంబుతో
గలగలలాడుకై వధటకాండముతోఁ బ్రణయంపుటీసుధా
కలఁ గలహించుశౌరికి సుఖం బిడుశంకరుతోడ పెండియు. 13

చ. ప్రమథులు “బాపురే తిరుపురభస్మకృతిఁ దలపించె” నాఁగ వ్యోమమున గృహంబులుఁ ఘనవిమానములుఁ స్ఫుటదీప్తిదోఁప నిత్యము నిశ దిక్కులఁ వెలుఁగులాడఁగ మండెడుకాననాన్నిసంఘములశిఖాళితోడఁ గడుఁ గమృత నగ్గిరిరాజు రాజిలుఁ. 14

చ. అడరుప్రవాహవేగమున కడ్డములౌ పెనుబండగుంపులఁ బొడవుగ లేచువారికణపుంజములే సితచామరాళిగాఁ గడుకొని ప్రేమపెంపు లొడికంబులుగా నిజనాథుసేవఁ గూర్చెడినన గంగ యుద్ధతులఁజెందు మహాన్నతసానువీధులఁ. 15

గీ. కొండసౌజగులకును వింత మెందుకొనఁగ
నాకు బేరునిబంటుతో నర్జునుండు
ముదము చిప్పిల వర్ణనల్ మొదలుపెట్టె
కాతుకము రేఁగ వాక్కుష్టి గాల్గకున్నె? 16

చ. “అచలబలుండు రాజు చతురంగవిజృంభణ వైరిఁ గూల్చి లోకచయమునందు హాయి నిడుకందువ నీగిరిరాజు మంచు మూఁగి చెలఁగుశృంగముల్ నభము గిట్టి సహస్రీతఁ జీల్చఁ గాంచువారి చెడుగు వెంటనే యడఁచుశ్రీ వెలయుఁ గను మోయి గువ్యాకా!

ఉ. అద్దిర! యం తెఱుంగఁదగ కన్నిట నుండుపరాత్మునిండు నేకొద్దిగనో వెలార్చు శ్రుతికోటులకొంచెపుగా నలీలగా హద్దుల మించునున్కిఁ గన నందక మెట్టఁగరానిగట్టులఁ గద్దరి కానల్ గిరివికాసము నా గణనంబు మీతెడిన్. 18/1

ఉ. లోకము లాకృమించి దిశలుఁ జదలుఁ దనయున్కి నిండఁ బోరాక సమగృతఁ దెలియరాక గభీరత నుండుకొండ, యేవాకులఁ దెల్పరానిభగవంతు జగత్సభిరాముదండి నస్తోకముగాఁగఁ జాటెడిని జూడు మహా! పసమెం డఖండమా.

ఉ. మేలిచిగుళ్ళఁ బల్కిచుల మించునుగంధనుమాళి నీరముల్ గాల్గి మరుండు వన్నినవొకాటపుటంబులగూండ్లుగాఁగ, సొంపేలుకొలంకుఁదామరలయేపును దాపున రేఁపఁ బెసెగిఁగి సోలియు నిచ్చవోక తరుణుల్ ధృతివో రతిఁ గోరకుందురే? 19

గీ. తగవరి నదృష్టవంతు వింతగ వరింప
నవనిధీశ్వరుఁ గొనఁజాలునవనిధులను
వెలసి గురుగిరిరాజుపెన్వల సిగుర్పఁ
జేయ మహి లోకములలో నజేయ మయ్యె. 20

క. శ్రీగిరిజాజనకుని సరి
దూఁగునె త్రిజగంబులైన ?, దుర్గమమహిమ
శ్రీగురుఁ డగుకారీపతి
యోగమహానందుఁ డందె యుండెడుకతనక. 21

చ. ముదిమియుఁ జాపు లేక కడుఁబుణ్యము నుత్తమ మైనమోక్ష మొం
దఁ దలఁచువానికిఁ నిగమతంత్రములట్టు లవిద్య మాపి, త
త్త్వదమయి ఘోరసంసరణబాధ నపాస్త మొనర్చునత్సుఖా
స్పదములు పర్వతోపరివిశాలపవిత్రతరాశ్రమస్థుల్. 22

చ. * కళ కరఁగక సుఖంబుతమిఁ గాంచినకోర్కూలు తీరి నచ్చరల్
వలుసురతంబుల్ గనినవట్టు లివే కనుఁగొమ్ము గుర్తు లీ
గళితలతాంతపాళి, కసుగందినయీసుమమాలికాళి, యీ
దళపుటల క్తపాదకలితస్థలు తార ! విరాళి గుహ్యకా ! 23

గీ. సీతినంపన్నుఁ డగురాజునిండుభూతి
యటుల నోషధు లియ్యద్రీయందు గుణవి
శేషమునఁ దోచుమహిమ నర్పించు నెపుడు
తద్యశము దిక్కు లెనసి యెంతయుఁ జెలంగ. 24

గీ. అటచులకుముకిగరితల నలరుతరులు
తరళనలినజకళలను దగుసరసులు
రసులుకొను నులిమిరివెలుఁగుససి, కరుల
కరులకలఁతల సుఖ మిడఁ గలనదు లవె. 25

ఉ. తుమ్మెదమూఁక మూఁగఁ బొరిఁదోచునురేభకపోలనన్మదం
బిమ్మెయిఁ జాతగంధ మెనయింప వసంతకృతభ్రమక గుజా

గీ. * వలపుపురి నిట వేల్పుమూఁకలు రమించె, మించె గుర్తు లివే నల్లి మిడుకువిరుల
విరిలి ధర జాతీపడియున్న వింతసరుల, సడలఁ బారాజియగును లెసంగుగురుల.

గ్రమ్మల నియ్యకాలమున గండ్రతనంబు వహించి మించి కో
కొమ్మని కోయిలల్ దటముఁ గూసెడి గుహ్యక! విందువేకదా!

చ. † కపురపుమోవి సన్ననగుకొను రణద్రోశనంబుఁ దాల్చువే
లుపుజవరాండ్ర సానువులలోఁ గని తన్నయుఁ డైన వారిరూ
పుపస గిరిందు నొందెనన బొల్చుసుధగ గటకాళి మోఁగువాఁ
గుపటిమ నన్నిటగ మిగిలి కొండ సుఖాపరరూప మయ్యెడిగ. 27

చ. మఱచిరి స్వర్గ మీదివిజమానిను లద్దిర! మర్వకుందురే!
యిరువుల నిట్టిపూఁబొదరుటిండ్ర, జ్వలత్ప్రణవహ్నిదీపపు
దెరువులఁ గల్పవృక్షనవనిర్గతపల్లవశయ్యులగ బరం
వరితరతిశ్రమం బడఁచుకద్దరజా క్తసుఖానిలంబులగ. 28

ఉ దూఁకుర్పుషంబు లట్లు కనుదోయి పవిత్రవిశేషభక్తిని
ష్ఠాకృతసత్తపోఽనుగతి స్పందము నొందఁగ నీట గారి య
స్తోకత నిల్చి కొల్వఁ దమిఁ చొందర శంకరుఁ డామెపాణి నిం
డేకద స్వేదబిందుపరిణీతకరంబునఁ బట్టె గుహ్యకా! 29

ఉ నీ రెగయగ భుజంగధర నిగ్గొలయగ సుధ తోఁప వార్ధినే
సారగిరిగ మధించిరి నిశాచరులుగ ద్విదశుల్ తదద్రోశం
గారభటిగ దివిగ బొడుచు నల్లదె ముగ దరిత్రాటితాపునగ
దేరినగీటలగ భుజగదేవుకథగ దలపించు లీలతోఁగ. 30

చ. ఖరకరుకాంతి నీలమణికాండముపై స్ఫటికోపలాళిపై
వరరజతోరుభి త్రికలపైఁ బడి తత్ప్రభ లుబ్బఁ జేయఁగా
విరిసి క్రిమించుచంచతెలివె ల్గభిజత్సమయంబునందునుగ
నెఱవెడిపండువెన్నెలలనిండును గన్నులపండువౌనటుల్. 31

గీ. అందక త్రియ లగుజవరాండ్ర బామల
హావచలనంబుఁ బోలి మందానిలములఁ
గదలుతదఁగల నట్టువగరితలట్లు
గునిసి యాడెడు సలిసము లొక్కలనినీట. 32

గీ. † వాఁగువాఁగుల సచ్చరణాగులాగ । లోగు లోఁగుదయల్, సుధ వాగువాగు
వాఁగ వాగపువోగడిక, సాగసాగ । భోగభాగము గిరిమేరు వీగి వీఁగు. 27

చ. పనితకు సాత్త్వికోదయమొ? పామును నాకయిఁ జూడ భీతియో?
తనుకువడంకుచే గనులు తంద్రీతఁ జంచలతఁ వహించె, నా
ఘనమును గొతుకంబుఁ గొనె మంత్రీమహాషధిఁ దాల్తునంచుఁ గై
కొన నహి జాతి శూలి సతిఁ గొన్నది యీశుభభూమినేకదా ! 33

మ. రవికిఁ వేకిరణంబు లందుఁ ఘనమా? పృత్యేకతఁ వజ్రసం
భవశుభోరుమణిస్ఫురదుచుల నస్మత్సానువుల కోటిభా
రవులఁ గొల్పెడితన్మరీచితతి కార్పివృత్త నభోపిథి కు
ద్దవిడిఁ జూడు మటన్నయల్లు గిరి సాంద్రజ్యోతులఁ వెల్గెడిఁ. 34

చ. అలుకఁ బురాళిఁ గాల్చి కొనినట్టిహర్షుఁ దనియింప వేడ్కతో
నలక సృజించె వెండిమల కవ్వల నున్నతగోపురాభితో
నలకకుబీశుఁడౌ ధనదుఁ, డర్యముఁ డద్రీకి దాపుదాపుచా
యల కరుదేరఁగా నసమయాస్తమయం బటఁ దోఁచుఁ జూడుమా!

ఉ. సానువులం దెసంగు నవసస్మణికాంతులు కల్పుకోలుగాఁ
బైని శిఖాళిపై నొలయుబాటఁ దఱుక్కులగోడ లేచిన
తై నెఱసంతసం బాసఁగు నంతటిలోననె యడ్డులేనిమం
దానిలుపోక తోచి భ్రమ నాఁగెడి నాపెనువితఁ గాంచుమా !

ఉ. పచ్చికబీటిగడ్డి వసివాడెడున ట్లగుపింప దెప్పు డ
మృచ్చుననే సరోజదళమార్దవ మించుక బీటువో దహ !
గుచ్చసమేతభూమిరుహకోటులలేతచిగుళ్లు పండఁబో
విచ్చటఁ బార్వతీరమణి యీశ్వరుఁడుక విహరింప నేమొకో ! 37

గీ. తృణనవాంకూరము లటంచు మృగచయంబు
వలచి మూచూచి చన నందుఁ బచ్చమణుల
చిలుకమదవతుల హసించుతఱుకుపనలు
రవికరంబులమెలి వింతరంగు లెగచు.

38

ఆ. మెట్టతమ్మిపొదలమేలి రజము బిట్టు
సుడియుగాడ్పుదెబ్బ సురిగి లేచి
మింట విరియుఁ గనుమ మేలిమిగొడుగట్లు
చూడ సొగసుకడిమి నీడు లేక.

39

- మ. కుడికా ల్చొప్పీడి, దాని వెంబడిగఁ గన్తో వామపాదాంక మే
 ర్పడఁ బారాణి మఱిత చిన్నదిగ, సంభావింపఁ బ్రాకస్సంధ్య ని
 క్కడ గంగార్పనలఁ బ్రదక్షిణగతిఁ గౌరీశు లర్ధాంగల
 క్షి డిగంబోలుఁ, బవిత్ర మిస్థలము రమ్మి ! జోత సేవింపుమి !
- చ. కదలెడు చెట్లకొమ్మలఁ గకావిక నూఁగెడియాకుసందులఁ
 జెదరుచు నెండదూరి యిటఁ జెన్నగువెండిని దూఁక నద్వపుఁ
 జదరున మిట్టి బింబములు సల్పు దివి న్నటనంబు వెండి యీ
 కుదు రఖలంబునుఁ రజతకుడ్యములఁ బ్రతిబింబ మిసఁగఁ. 41
- ఉ. అచ్చపుఁదెల్పుశోభ లెగయఁ గిరిఁగొమ్మలఁ గోరువేళలఁ
 ముచ్చటగాఁగ వర్తులతఁ బొందు శరీరగతిఁ “శశాంకుఁడే !
 యిచ్చటఁ జూడుఁ!” డంచుఁ దరళేక్షణ లందు భ్రమఁ నచింపఁగా
 నిచ్చఁ జరించు నంది పశుమథేశ్వరువాహన మట్లు చూడుమా ! 42
- చ. శరములు పోవుటఁ జెదిరి చాళువడఁ దివి నున్నమబ్బులఁ
 భరమునఁ దప్పదారి పృథవం బగుశక్తునిరంగుని ల్పరా
 సరి నిలకుండఁ దుండ్లుగ నెసంగఁ బులే ! శిఖరాగ్రీరత్న భా
 సురవివిధాభ లాయెడముఁ జొచ్చి యొసంగెడి నిండుఁ జూచి తే? 43
- మ. శివచూడామణియా సుధాకరుఁ డదే ! చెట్లు లతల్ దాల్చుప
 ల్విపురుల్ మెండగునార్ద్రతఁ జలకణశీలఁ గగుర్పాటువిం
 తపుసారామృతమియఁ జేయు స్వకరాశ్యాలింగనప్రక్రియఁ
 దవులెక్కఁ విహరించుఁ గృష్ణనిశనైవఁ గొండవెం పద్దిరా !” 44
- మ. అని యాశ్చర్యము నొందుశక్తిజన కయ్యతుం డనుఁ “జూడు! కాం
 చనకాంతుల్ వెదచల్లుతద్దిరిని ! బంగారంబు నీ రోప్తపో
 సినయల్లె దిశ లొప్పమిట వెలుఁగుఁ శ్రీమంతమై; మేల్గుహల్
 దనరుఁ దాన ; సఖుండు నీగురున కీధాతీధరుం డర్జునా ! 45
- చ. కలిసియెసంగుతీవియలు గాలి నిట్లు వడిఁ జలింప నం
 దుల రవిరశ్మి “ది”గ్గనఁగ దూఁకి తదీయహిరణ్మయాభ గ
 ట్టుల జళిపించె, మబ్బులఁ గడుఁ వెలిగించుతటిద్విలాసరి
 తుల నెకసక్కమాడుగతిఁ దోఁపఁగఁ, జూడుమ యింద్రకీలముఁ.

ఉ. పాములు లేక, మత్తగజవారము లెయ్యెడఁ జూడరాక, మైఁ
బాగిమిన చిక్కనామదపువాసన లెల్లడఁ బ్రాణఁ, దోఁచునీ
త్రిమహితాచ్చగంధతరుచిహ్నుములఁ గన నిప్పు డిప్పు డు
ద్దామసురేధవప్రకృతిఁ దన్నినపోక లెఱుంగనయ్యెడిఁ. 47

గీ. మేఘములు మూఁగఁ బచ్చలమిసిమి తూఁగ
గుహలలో దారి రవిదీప్తి కుందువారి
చీకటులముంపు సోఁకినపోక నింపె
గంటివే! యింద్రకీలవిఖ్యాతలీల. 48

ఉ. వ్యాసమహర్షి యాజ్ఞ మనమందుఁ దలంపుము, శాంత మూనియున్
నీ సహజంపుతైత్రిమును నిల్పఁ జరింపుము, పూనుమీ తపో
న్యాసము నిందు, లోకహితమా కృతి కడ్డమె యెందు నంచు వి
శ్వాసివి గాకు శ్రేయములపట్టున నెన్నియె సోకు విఘ్నముల్.

వృ. నీమనోరథమునకు నిందియనిచయమే తురగంబుతా
నామహాశ్వము లిటఁ దపోగతి నవధహరిణు లయ్యెడుఁ
నీమమం దగునడరులఁ భృతి నిలుపుఁగాపుత శ్రీశివుం
డోముతఁ దవమునబలం బిడి హుతవహాదులు దిక్పతుల్. 50

ఉ. పూనినసాధువృత్తి నిక ముందు కృతుల్ శుభదంబు తొల మం
చానయశాలి యత్నుఁ డలకాభిముఖుం డయిపో నరుండు చిం
తానతుండై తలంపులను దక్కి నిలంబడె నట్టె చూచుచుఁ,
మానునె యేరికిఁ వ్యధ శ్రమం బిడ కార్యవియోగసంహతుల్.

మ. బలయోగంబున, సాటిలేమి ఝడితిప్రాప్తార్థసిద్ధిఁ నిరా
కులతఁ జొచ్చిలుపూర్ణలక్ష్మణులు కళ ల్కొల్పఁ దృణాశంసితా
చలరాజంబును జేరె బార్థుడు యశస్సంపన్నుఁడౌ పౌరుషం
బాలయఁ జేరుఫలానుభూతివలె, భావ్యత్కర్ష నూచించుచుఁ.

ఆటవసర్గము

—♦ ఇంద్రకీలాచలాభివర్ణనము ♦—

- ఉ. చక్కనియాపువాడు ఘనసద్గతివాఁ డతిసామ్యుఁ డష్టనుం
డెక్కెఁ గదానిమేసిజిగి నెఱయు వెల్లుగిరిందు బల్లుచుల్
గ్రక్కుచుఁబారు నాత్రీకథగామిని గంగకు నున్నుండుగాఁ
బక్కిదొరక బరాత్తురుడు స్వారిఁ జరింపఁగ నెక్కువైవడిక. 1
- చ. సుమరస మానుతుమ్మెదలు “జు”ప్తుని వెంబడి మ్రోగ, గాలి బు
ప్పము లిల వ్రాల నూఁగుతరుశాఖలు, వందిజయొంకగీతముల్
రమణులయోరచూడ్కులవరంవరలక విసరక దదీయవృ
త్తము నృపురాక స్వాగతముదారిని గ్రీడికి సంతసం బిడక. 2
- చ. నలినరజఃకృసారముల నవ్యసుగంధము నూని జాహ్నవీ
సలిలసముద్గతాంబుకణజాలములక జలువ ల్వహించి మి
త్తులలిని మందమారుతము తో నదురై చనుదెంచి ప్రేమ జా
బ్బిలఁగఁ గవుగిలించుకొనె వీజనపాద్యము నిచ్చి యర్జునక. 3
- చ. నరుఁ డటు లేగుచుండఁ గెలనక జలపాతము లడ్డుతాలపై
నుటుకుపగివాహ వేగముల నుద్ధతి మాటికిఁ దోచి యాఁగుచుక
గురునినదాళి, యంచయెలుఁగుల్, వరసారసనాదముల్, శ్రుతిక
నెఱవఁ గిరీటిరాక నట నించె సుమంగళతూర్యవైఖరుల్. 4
- చ. తటముల కాని నిండువస దాటుసురావగముందు పగిబ్బలుల్
దటుకున వ్రాలి వాహినిబలంబుఁబవిత్రేతఁ దెల్పుబోల్కి న
చ్చటఁ బడుపాట మ్రొక్కుగ నెసంగఁగ నెత్తగుదేవదారు వు
త్కటముగఁ బార్థశ్రేయములఁ గాఁగలపెంపు నెఱుంగఁ జాటెడుక
- ఉ. కుంకుము సోఁకి తామ్రుచిఁ గొల్పుసరిత్పటమట్టు లూఁపుమే
ల్పొంకము లొప్పఁ బద్మరజము ల్వడి కెంపగుమేనులక నిరా
తంకముగాఁ జలజలపదంబులఁ దోఁగు మరాళమనన్మథీ
యాంకమనోజ్ఞకేళి కెగయంబడి కృష్ణుల వక్షు లద్ధిరా! 6

- గీ. వస్తుకీడల గిరిగంట్ల కేమి? చిందు
మదమునక హాయి నొందు తుమ్మెదపడఁతుల
చాలుఁ గనఁ గ్రీడికందోయి చాలకుండె
శ్రేష్ఠు లిడుపీడయును బెంపుఁజేర్చుఁ గాదె. 7
- ఉ. చెంగటిహేమసానువులు చిమ్ముకడానిహారంగురంగులు
త్తుంగతరంగపాళికఁ బ్రదోషకళ ల్లలిగింపఁ జక్రివా
కాంగన పుంజుపుల్లుపాడ నందుల గుర్తిడలేక దీనయై
కుంగుచు నంగలార్పంగ నరుండు వినోదము పొంగఁ గన్గొనున్. 8
- చ. కళ లుదయింపఁగా వలచుకామిని కాంతుని రాగపూర్ణదృ
ష్టులఁ గనుమేల్పించి త్త మురుశోభఁ జెలంగె ఘునింగి నీటిలో
వలఁ గలసన్నుణుల్ తమప్రభా జలదూర్తులపైనఁ జిత్రరా
గలలితచంకృతుల్ నెఱుపఁగఁ దరిముట్టనికోర్కు లూరఁగన్. 9
- గీ. శిలలపైఁబడి యుద్ధతి నలలు లేవ
నోరుగాలియు వాని నం దూఁపి విసర
విరియుకాశాగ్రసమముతా నురుగు లం దె
సంగె గంగాకృతాట్టహాసంబు లనఁగ. 10
- గీ. నెమిలిపురికన్నులట్టులు నీటిపైన
మదకణంబులు విరియ నున్నత్రగజము
కేళి సలుపంగ నది మించుబాళి వేయి
కనుల దానిని గనుచుండె సనఁగఁ దోచు. 11
- గీ. నిద్ర లేచుప్రమద నిండాపులింతతోఁ
బ్రమదబాష్పములను వదలుపగిది
దరిని వీలు శుక్తి తరలించెఁ దెలిముత్తి
యముల నరుండు వింత లడరి చూడ. 12
- క. పగడపుఁదీపెచిగుళ్ళన్
దగిలిన తెలినురుగుచినుకుతండము తమినె
చ్చఁగఁ జేయుమోవికాటుల
కెగసినప్పియుపంటివరుసయే యనిపించెన్. 13

చ. కరికలభంబు లేటిజలకంబుల నం దరుదెంచుచుండ ముగ
దరఁగలపోకఁ బోయినమదంబులవాసన రోస మెక్క న
త్వరమున నుద్ధతి మలయవచ్చెడినో యివి యిట్టులంచు ని
వ్వెటవడి చూచెఁ బాండునృపవీరుఁడు నిక్కినకౌతుకంబునఁ. 14

క. విన్నంట నెగయుకుతుకము
న న్నాగేంద్రములు బుస్సునఁ శ్వాస లిడం
గ న్ని రెగసి శరద్ధన
సన్నిభమై వింత సవ్యసాచికిఁ బెంచెఁ. 15

క. పులిసములే పిఱుదులు మీ
నులె కన్నులు నైన గంగనుఁ దుల్యకళా
విలసనములఁ గొలుచునువన
దులఁ గాంచి నరుండు వానితోవఁ దాఁటెఁ. 16

ఉ. పల్లవపత్రైపుష్పఫలభారవినమ్రశిఖారి వృక్షముల్
కొల్లగఁ జాట్లు నొప్పు గిరికొట్టకొనఁ సుమనోమనోజ్ఞమా
చల్లనియాశ్రమస్థలికి శక్రసుతుం డతిభక్తి నెక్క నం
ధిల్లినహాయి భావితుభద్రీ ప్రిని బెల్లుగఁ జాటుచుండఁగఁ. 17

గీ. పూవుదీపలు కృతీసానువునను బండ్లఁ
దనరుతరువులు కృతివనమునను వెలయ
నిర్జనంబైన యచ్చోటు నించె నరున
కంచితోత్సాహ మటఁ దపం బాచరింప. 18

—) అర్జునతపోభివర్ణనము 3—

గీ. యోగవిధిఁ జిత్రవృత్తుల నాఁగునరున
కలఁత యనిపింప దట ఘోరమైనతపము
తెగువ స్వాయ త్రవృత్తులౌ తగవరులకు
శ్రమ నిడఁ జాలునది త్రిలోకములఁ గలదె? 19

ఉ. కన్నులకుండు వోవెలుగు గ్రాలఁ దమంబు శమించురీతి నా
త్మోన్నతిఁ గూర్చుమైతిముఖిరోరుగుణంబులకల్కిఁ బాపసం

ఛన్నత వాసి జ్ఞానకళ చక్కని శోభలఁగూర్చు నంతయే
నన్నరుస త్తపంబు పెనువందె సితార్థసుధాకరాఢ్యతఁ.

20

గీ. కలిగినవివేక మగుణసంకల్ప మడఁపఁ
జరసుఖప్రతిఘాతయశా చిత్తవృత్తి
విషయసంగతభోగంబు విడిచె; జనులు
భానుఁ డుదయింప దివ్యల వదలుపగిది.

21

గీ. తపము జప మర్చన మహింస దనర శ్రద్ధ
వజ్రిఁ గొల్పెడినియతిచేఁ బ్రాప్తనైజ
శాంతవీరరసంబులఁ జాటునరుని
మహిమ సకలాద్భుతం బయి మహిఁదనరె.

22

గీ. ఇంద్రసీలసమానాథ నెనఁగుకీడి
యనుదినన్నానజనితజటాళిరుచుల
వజ్రలె నరుణోదయూరుణప్రభలు శిఖల
మెఱయఁ దోచుతమాలభూమిరుహలీల.

23

గీ. యోధవేషం బూరులభీతి కొదవియున్న
నకుటిలాత్మశుచిఁ మించె నతఁడు మునులఁ
గానిచో నిట్టితుష్టిమృగములఁ గలదె?
వరమదయ యెవ్వరిని దృప్తిపఱప లేదు?

24

చ. విసురుడు మాని గాలి కడువీ లగుపోకడ నిల్చి నిల్చి యం
దెనఁగఁగఁజేయుచల్వలకు నీనెమతావికిఁ బ్రోద్దు వేడి పె
చ్చుసెగలు చల్లఁబారి నరు సోఁకి పవ ల్పడిజామునందునే
నొసఁగెడి నిండుహాయి నతఁ డూనినపూనిక పెంపుఁ జెందఁగఁ.

చ. అతనితపంబువంత మెయికబ్బినగగ్గరులేఁజగుళ్ళు కీ
లితవిపులాంజలిప్రభ లలిక సుమవర్షముఁ గూర్చు రెమ్మ లా
నతములు గాఁగఁ జూచి కెలనక దలలూచి నిశ్శనిశ్శక దృఢ
ప్రతితులమెత్త వానికయి వ్రాల్చు నటకగలభూరుహోత్తముల్.

ఉ. అద్దిర ! మబ్బులేనిజడి నాకసముఁ రజముఁ హరించునా
యొద్దిక భూతముల్ నరునియుగ్రతపంబునఁ జిక్కువానిదీ

వృద్ధయఁదాల్చి చేరి సమయార్హసకర్య లొనర్చి నిత్య మా
వద్దశ మాన్ప నాతనితకంబును వర్ణిలె నాఁడునాఁటికిఁ. 27

గీ. గొప్పఫలమును నూచించువిప్పు నొందు
కడఁకపువుఁగని గర్వంబు వడఁ డతండు;
నిబ్బరము గల్గువారికి నిండుమంచి
వెలసియును వారిధీరతఁ గలఁవఁగలదె ? 28

గీ. కొలఁదిదినమాలనే యొండ్ల కలవిగాని
హెచ్చు గడియించె దపమున నీతఁ డనుచు
వింత జనుపు విషాదంబు వెలయ గోత్ర
పాలు రపుడు శతకృతుప్రోలి కరిగి. 29

— గోత్రపాలురు పాధ్యతపమునుగుజించి శక్తునితోఁ దెల్పుట —

ఆ. ఆజ్ఞఁ గొలుపుకూటమందుఁ బ్రవేశించి
పుడమి సోక మొక్కి తడయ కచట
గోత్రభిదునితోడ గోత్రపాలురు వీను
విందొనర్చునుడుల వినిచి రిటులు. 30

గీ. “అయ్య ! మీయింద్రీలవర్యంక మొంది
వల్కలి యొకండు రవిశశివహ్నులకుఁ దు
రీయుడై గెల్పుకోర్కి నమేయతపముఁ
బూని లోకంబు లక్కాక బూరటిల్ల. 31

చ. కరములు గావు పీనభుజగద్వయ మాతని కేలుదోయి, త
ద్గురుతరచాపమో వగఱ గుండెదిగు ల్లరిగించు, రాజస
స్ఫురణము లిట్లు ; మానిజనమోహనమై మహాసీయ మైనస
చ్చరితముతోవ సాత్త్వికవిధానము నిత్యపథంబు వానికిఁ. 32

ఉ. గాలి సుగంధసంపద సుఖం బిడు, నూత్నతృణాంకురాఢ్యయై
మే లగుశయ్యఁ గూర్చు నిల, మిన్నొ కడుక విమలంబు, నీరమో
ధూళి నడంపఁగాఁ గురియుఁ దోయదసంతతి లేక, తద్గుణ
శ్రీలకు ముగ్ధలై సలుపు సేవలు వానికిఁ బంచభూతముల్. 33

గీ. సహజవైరంబు లేమట జంతువితతి

వాని దరిఁ జేరు, గురు శిష్యవర్గ మటులు;

పూ లొసఁగఁ జెట్లు కొమ్మలు వాగిల వంగు,

సార! మిముఁబోలి గిరి వాని నరయు వశత.

34

చ. అలసట లేమి యాతనిమహా త్తరసత్వ మెఱుంగఁజేయు; ద

ర్పలసిత ము త్రమంబు నగు వానిశరీరము గెల్పుఁ దెల్పు; ని

స్తులశమశీలి యయ్యు నినుచుఁ దొలిచూపునకుఁ గభీరతా

కలితవిభుత్వసంపదలు కన్గొనువా రెద జంకు నొందఁగఁ.

35

గీ. నీదు క్షిప్రసంబున నిలిచి తపము

సేయునాతఁడు మాని వంశీయుఁ డొక్కొ?

దైత్యకులజండా? కృభురాజతనయుఁ డేమొ?

యెవఁడా? “యదమిత్థ” మని నిర్ణయింపలేము.

36

ఉ. ఏబహువాంఛ లూని తపియించునొకో? కలరూ పెఱుంగుఁడీ!

మాబడుగుఁ వచస్సులు ప్రమాదసమేతము లేమొ చూడుఁడీ!

మాబలఁగింబుతప్పులు క్షమఁ గని దేవర! నైఁపుఁడీ! వశం

బా! బుధపాళిఁ గా కడవిమోసిసులక సువివేకముఁ గనఁ

37

క. అనుగుహ్యకునిన్న పమును

విని చిత్తానందకరము ప్రియసుతునితపం

బని మార్వకళికలఁ బొం

దెను మఘవుఁడు; రాజబుద్ధి నీతితెరు వెకా!

38

ఆ. అఖలకృతుల నప్పు డాపి యిందుఁగిడు దివ్య

దృష్టి నరునిభక్తిదీప్తి నెఱిగి

తెలియనటులు వాని స్థిరచిత్తపరిశోధ

నమున కిట్లు లనియె నమరసతుల.

39

—† అర్జునప్రలోభమునకు శక్రుఁ డచ్చరల సంపుట —†

చ. “ధృతిఁ గరఁగించి మించువనతిఁ గలదే మిముఁబోలి యేకమై

యతిసుకుమారమై యణువునై కడుదూరగమై యమోఘమై

వృత్తిఁబొనరింపరానిగురుబాణ మిక్కొక్కటి చిత్తజాత్యను

ద్ధతికిని దోహదం బొసఁగుదర్పకమార్గణపంచకంబునఁ.

40

ఉ. సంస్కృతిః బాహు మోహముపసా మసి చేసినయోగులగ రజ
స్సంసనమా పరార్థ మగుజ్ఞానవయస్సున ; నాజలల్ వడిగ
ధ్వంసము తాట వింత యగునా? యరమోక్షులఁ గన్నుదోయిటగ
శంసల మీరు గోలుటకు సాగిన నన్నుపులార ! తెల్పుడి ! 41

శా. లావణ్యంబు జగంబులఁ జెదిరి నిల్వఁ స్పష్టివైచిత్ర్యపుఁ
జేవఁబూర్వము బ్రహ్మ యంతయును రాశింగూర్చి మీయాకృతు
ల్పావిర్భావము నొందఁజేసి, జనము ల్పర్వర్గంబురాఁ దీవ్రవాం
ఛావిద్యాత్మకులై కుతూహలముఁ జెందఁ సుందరీబృందమా ! 42

మ. కృతులఁ బాటల నారితీరి హితశక్తిమించు గంధర్వసం
తతితో నాతనిఁ జేరి విఘ్నమిడుఁ డింకఁ బొందు, నిష్కాములై
జితసర్వేంద్రియు లైనయోగులనె నిర్జింపంగ మీ కీసుఖా
యతనుఁ నొంచుట యెంత ? యొక్కతుఁడీ గాదా గెల్పు

మీ కచ్చటఁ. 43

శా. ఇస్సీ ! యాతఁడు వీతరాగుఁడఁడె? కాఁనే కాఁ డరిం జంప నా
తెసా సుఖద నొంద దృష్టి నిడె, నల్లె కానిచోఁ జూడుఁ డా
నిస్సంగత్వము మోక్ష మేడ? రణచిహ్ని భూతమై వెల్లునా
నిస్సీమాశుగచాపధారణము మానిత్వంబు నేలా తగుఁ. 44

మ. “ అతితేజస్వి యతండు కోపనమునంద్రానీకమ స్త్రాగ్రహణో
ద్ధతి మమ్ముం గలఁగించు ”నంచు భయ మందం బోకుడి! యాత్మనా
ధితకీర్తి విరళించువికృమధనుల్ స్త్రీహింస కింతేనియుఁ
మతిఁ జోటియరు నమ్ముడి ! కృతిఁ బ్రశంసాస్ఫూర్తి సాధింపుడి !

ఉ. ఇంతగఁ బెద్దఁజేసి వచియించినస్వామిబహుకృతోక్తులఁ
స్వాంతము లింతలై యెగయ సంతస మాస్యములందు వింతసాం
వెంతయుఁ బెంప నవ్వరస లేపునఁ బొంగి ర టోలగంబునఁ,
గాంతి నొసంగకు న్నె యధికారులమన్న న సేవకావళి? 46

ఉ. చన్నులవేఁగు నెన్నడుముసన్ననకుఁ జళుకు ల్లుటింప వే
ల్లున్నెఱజవ్వనుల్ తరలిపోవఁ దదీయవిలాసవార్ధిపాం
గు న్నుతియించుచుఁ స్థిరతఁ గూరి యచంచలపద్మలక్ష్మీ బా
ల్గొన్ననురేంద్రవేయికనులుఁ గనఁ జాలకపోయె ముంపునఁ. 47

విడవ సర్గము

—:0:—

—* అస్పరసలస్రస్థానము *—

- చ. అదిగో? మృదంగనాదము! వియానగుహాబహుళీకృతధ్వనిక
జడలఁ బ్రయాణభేరియాయి చాటె, నవే! ఘట, లాపయ్య వడిక
గదలువతాకలక నడుచుకమృతధంబులు నల్లవే! సిరుల్
పొదలఁగ వారె! యచ్చరలు! పోయెడు గుహ్యకసంవృతస్థితిక. 1
- మ. అని పొరుల్ పెనురధ్యలం దెడము లేనట్లాఁగి సోత్కంఠులై
కనుచుండంగ సురీకదంబకము స్వర్గద్వారనిష్కాంతమై
చనుమార్గంబు దినేందుబాట కుఱరిస్తం బాటచే నాతప
త్త్రనికాయం బట వ్యర్థమయ్యుఁ గడుసౌందర్యంబెనించెక దివిక. 2
- చ. గొడుగులచేత పైఁజనుటకుఁ వెర వేదినయెండవేడిచే
గడుసుతనంబుతో నెదురుగా వడి వీచుసమీరుతాఁకుచే
దొడరుశ్రీమక ముడుంగుకనుదోయియు నెఱ్ఱనఁదేరుబుగ్గల
వృష విమకల్వలక దలిరుమూఁగుసిరి స్తశవోత్ప వారలక. 3
- ఉ. కాళులమార్పు తోఁపని చకాచకఁబేరెమువారువారువాల
గాలుల మేఘపాళిగతిగాఁగ బడిక వడిఁదేరు తేరులుక
గాలఁగ నేమినిస్వనము కల్గదు మింట విమానయానకే
లీలలితోద్గతిక గెలుచులీలలఁ దద్గమనంబు వర్తిలెక. 4
- చ. అవనికి డిగ్గుదేవసతులందుఁ దదంశలు సంక్రమింప ను
దృవమయి పూసవారు శ్రీమవారి గగుర్గొను, చంటిపూతలక
దివు తిలకంబు నెన్నుదురు తెన్నుల గుత్తపుముత్రియంబులై
సపురె యొసంగ; సాజమగుచక్కనకుఁ వికృతుల్ సగల్సుమీ!
- చ. ఉరవడి నేగుతేర్లపయి నొప్పుల నొప్పుధ్వజాంశుకంబులు
పురముఁ గ్రమించువెఁగొఱవి పర్వులుగా నొరగల్గుమీఁదిబం
గరు నెఱిగీల్లుగా రుచులు గాలఁగఁ దెంపులు లేనిబారులు
ధూరగతిక బెంపులై సిరులఁ దోపఁగఁజేయఁ జలించు నద్దిరా! 6

- చ. దిరిసెనపూవుకోమలత దీటునఁబుచ్చుసురీతనూలతల్
 వరుసనియెండవేడి సయిపక సయిపక గని బాట నెంతో య
 బ్బురవడుగుహ్యకప్రతతి ముచ్చటమై దమలోన “నద్దిరా!
 పరమవతి” మానలువపం పతిసాధు వ” టందు రొక్కటక. 7
- గీ. చెందిరపుఁజర్చ లవరంజి సిరులబెళుకు
 నినుప సప్తమదంబుల నించుమ త్ర
 సురగజంబులు రపిదీపు లొరయ మెఱసి
 కురియు సప్తాంబుదంబుల మురుపు లొసఁగె. 8
- ఉ. తాళఁగ రానియుష్ణకరుతాపముపెల్లు భరింపలేక త
 ద్గోళము దవ్వుదవ్వయినతోవఁ బ్రయాణము చేసిచేసి యా
 పాళెము చేరె దిక్కులను బట్టనిపార్లున నేకవేణియై
 కాళి మహోర్మికావళులకమృతఁ గొల్పువయ త్రరంగిణి. 9
- ఆ. గడుసువట్టదములదుడుకుపోక కలంగి
 రేఁగి కలియువద్యరేణుతతులఁ
 బుణికి గంగయలలఁ బొంది చల్లనఁ బొల్పు
 మలయ మమరసతులయలతఁ దేర్చె. 10
- గీ. శ్రేణులై గాలిరథములు చెంతలం ద
 పూర్వతటసంపదక గూర్పభూరిగజతు
 రంగహతనాకగంగాతరంగసమితి
 తాఁకి క్రీమృణుఁ గ్రోత్తవితక ఘటించి. 11
- ఆ. ఇరుసుకొనలు సురలయిండ్లవేదికల రా
 చికొన గ్రహపథంబుఁజేరి గాలి
 తేర్లు నేమినిహతిఁ దిరుగుడువడు నీట
 సుడియఁ జేయుమొయిలుతుడుము నెగచి. 12
- ఉ. మత్తసురేభదంతవదమర్దితవారిదపాళి తామసా
 యత్తముగాక శీతలవయస్సులఁ గూర్చుచుఁ దేర్చు నేనుఁగుఁ
 మొత్తములక; మహాత్ము లభిభూతిని గూర్చుఖలాత్మునేని స
 చ్చిత్తమునక మహోపకృతిఁ జేసి తెమల్చుట నైజమేకదా. 13

ఉ. హాటకసన్మణిభ్రాతృల నాయతమేఖల లాడుబంధులై
చీటికిమాటికి మలయశీతలవాయుభుజంగుఁ డవ్వరః
కూటనితంబవస్త్రముల కుచ్చభులం దెగురు ల్లు టింప నా
బోటులలోనిచెడ్డికలుముల్ తెరమీటులఁ దొంగిచూచెడికి. 14

ఆ. కరఁచె బొట్టు మంచుఁ గల్పించి యని దూఱ
కంబుదంబు నెన్ని రమరసతులు
శ్రమ హరించె నంచుఁ జక్కనిగొప్పమేల్
నెడునె కొద్ది తప్పుచేత నెందు ? 15

ఉ. చుట్టు నలల్ చలింప నడిచో సికతాస్థలుల్ నీరముల్
వట్టినమేఘముల్ జలదపాఘలలోన నెసంగుచుండఁ గ
న్నట్టును రేంద్రచాకమునఁ బర్వనెడంబులు దేవసుందరీ
వట్టమణిప్రభాభిగతిఁ బాల్గొని నిండున నిల్చు మింటిపై. 16

ఉ. శూరవరుండఁటే! దృఢవిశుద్ధతకస్వయఁటే! యెటు ల్లరిక
జేరుటా? యేక్రియఁ నియమిశీల మగుల్పుటా? యందు నెన్నుబృం
దారకసుందరీమణులు తా రుడువీధిని దాటి స్వామియా
జ్ఞాఁతఁ జేరి రంబుదవిసర్పితకూలము నింద్రకీలము. 17

—♦ అచ్చర లింద్రకీలముపై విడియుట —

ఉ. దేవవిలాసినిచయదివ్యముఖాబ్జములఁ బరిస్ఫుర
ప్రీతివర నేత్రమీనముల, శ్వేతకళామహితాతపత్రీఫే
నావిరళాభ, దుందుభిరవాఙతదూర్చిగభీరవైఖరిఁ
భూవహుపై వియచ్చరచమూదివిజాపగవొంగు రాజిలె. 18

ఉ. నింగికి శృంగికి జనఁగ నిల్పినవం తెనయా పయోదపా
ళిం గడు వేగమూని రవళి రథముల్ డిగుచోఁ దురంగరా
జిం గనఁ జిత్రమా బిగువుఁ జెందెడివాగెల నిక్కుమోర లె
ల్లం గుదియంగ వంగుచు నిల్ బెనుకష్టముతోడఁ జేరెడికి. 19

చ. తమ కిరువంకలఁ ఘనవిలాసము లంటి చెలంగ నింద్రకీ
లముదెస డిగ్గుమత్తకరులఁ, గురుమేఘవృతాద్విరాజన

తమువయి నాగువారణవిధంబున డంబెసంగె బ్రడీనతా
గమనముచేత నబ్ధి డిగి కాల్గుసపక్షగిరింద్రవైఖరిగ. 20

ఉ. ఆగిరిమిట్టపల్లములయందును, మింటఁ జరించునంతవే
స్వేగముతో హరు ల్ప నెడువేళఁ దదీయఋరాంకపాళి త
ద్యాగమహోపవాహినుల వర్తిలుసైకతవేదులగ సమ
శ్రీగుణితపృథ్వి వెలయఁజేసి గిరిగ యిసేసెఁ బూర్తిగ. 21

పంచ. నగోపరిస్థలంబులగ ధ్వనజ్జలాతిపాతనా
దశారవంబుతో మిశ్రద్రృఢస్వనంబు లదిసా
నుగండఘట్టనగ బ్రతిధ్వనుల్ ఘటింప వర్షమే
ఘగర్జులగ భ్రమ న్నెమి ల్లెగంబడుగ గనగ గడుగ. 22

చ. చెలి! కనుఁగొంటె ? మేఖలలఁ జిక్కనిచక్కనినిగ్గు లొగ్గువ
చ్చలయెడలేనికాంతులకు సానువులగ బడునీటిధార లొ
ప్పు లొలుక నేకనీలమణిపొందిక మింట హారం గొసంగు నం
చలరి యొకల్పొకల్పుఁ బుసులాడుదు రాదిగుబాట నచ్చరల్. 23

శా. ఆలానంబులుగాఁగ నేగుకరిణీవ్యాజంబు లాకర్షణగ
బాళిగ గొల్పఁగఁ వీడఁజాలక ప్రయాణం బెల్లొ సాగించు స్వ
ర్వాళంబుల్ పవమాననీతధరణీభద్రేభగంధోత్థక
ల్లోలకౌగిలము మావటిండ్రితెలుపుల్ దోయంగఁ బ్రేరేచినగ.

చ. గరువులఁ గ్రొత్తనీటియెనకంబున, గాలుల రేగుదువ్వచే
నరుణిత మైనసేన యపుడప్పుడ తీజిన వానకారునగ
వజ్రదల ఘూర్ణమానమయి వచ్చుసురాపగపొంగుఁజాలి త
ద్ధర వనసీమలుగ గహనధాతులు నిండఁ జలద్రవార్భటిగ. 25

ఉ. ఆగతి వచ్చివచ్చి దివిజాపగచెంత నివాసయోగ్యభూ
భాగములగ మణిప్రచయభాసితసైకతవేదులగ సుమా
ళీగుణితాయతపృథ్వి లెస్ససుఖం బిడుశాద్వలంబులం
దాఁగి మహాకుటీరనిలయంబులఁ బన్నిరి సైనికాగ్రణుల్. 26

ఉ. కుందనపుష్పజగుల్ దేసలఁ గొల్పుమహేంద్రగిరిందుశోభ మె
ఘండె సితాంబరప్రచయయోజితదేవకుటీరరాజచే;

నందనిమేలు నుండునె మహాత్ముల భక్తిసమేతసంగతి
జెందవె యోగముల్ గుణవిశేషతఁ గోర్కులకెల్లఁ బెల్లుగఁ.

గీ. అడవిఁ గాచినవెన్నెల లగు సుగంధ
పుష్పతరులుఁ జగుర్చు నపూర్వలతలు
సఫలతఁ జెందె నపురస్సానుభూతి
వరుల నలరించునదె కాదె భవ్యలక్ష్మి.

28

చ. నిల రలచందనాగములనీడల సేదఁ జలించునచ్చరల్
చిలువలబుస్సెల్ గదలు లేజగురు ల్లని, దుర్విసేతుల
తులువలు మూఁగియున్న దొరదొడ్డతనం బెటు లున్న, నెంతకా
వలసినకార్య మున్న నటువైపు చనఁ వెఱఁబొందరే జనుల్. 29

శా. అంభోమార్గము నంటుచప్పురము లాద్యంతంబుగా విప్పి త
త్కుంభీంద్రంబుల మావటీండు సయముఁ గుర్తించి క్లేశంబు వో
పఁ భూమిఁ నిలుపఁ యుగాంతపవనవ్యాధూతవృక్షంబుల
గంభీరాయతకుంభినీధరసమగ్రీశీ లటఁ వర్తిలఁ. 30

చ. బడలిక వాయఁగా దివిజభద్రగజంబులు నిద్రోవోవున
య్యెడ నెడలేనిధారల రహించుమదంబు గ్రహింప బారులై
విడిసినతుమ్మెదల్, నిదురవీడి చివాలున దంతులెల్ల లే
చెడివడిఁ, బాటిపోఁ ద్రుటితశృంఖలల్ దలపించె జత్రిమె. 31

మ. అవనీమత్తమతంగవాసనలరోషావేశముం గాంచి యు
ద్ధవిడిఁ డీకొనుపూన్ని కడ్డగువియద్గంగాభ్రీవాహంబు దాఁ
టువెనఁ దూఁకుసుపర్వనాగములు గండుఁమావటీం డ్రొంకుశా
ళి విధింపఁ బడిపో విదల్చి చనెడుఁ తెక్కింప కారోహులఁ. 32

ఉ. నిండుగ నీరు తొండముల నింపి శ్రీమం బఱఁ ద్రావి శేషమై
యుండినవారి హస్తీపకుఁ డొప్పుటఁ బై కెగయింప నోడుచుఁ
గండములందె చిమ్ముకొనఁగా జలశీకరపాళి తన్నదా
ఖండసవర్ణతఁ గురిసె గౌరులశౌర్యముఁ దెల్పుకై వడిఁ. 33

మ. మును డప్పి జడలేటి చల్లనిజలంబుల్ సుంత మూచూచి భా
వనగంధేభమదంబువాసనలతోవల్ దాన గుర్తించి యె

త్రినరోమంబునఁ దీవ్రదృష్టి నెదురొత్తరంబు నీక్షించుఁ గా
ని నిలింపో త్తమకుంజరంబు కొన దా నీ రొక్క చుక్కేనియుం.

ఉ. వారి నవారణ సమదవారణరాజి నవారుణవృధా
వారు స్వకీయదానవరివ ర్తితసారథముఁ ఘటించి య
వ్వారిగ వారిజోద్గమితబంధుర కేసరగుప్తదానరే
ఖారముఁ బద్మగంధముల గట్టిన కెక్క సుకేసరివృధా. 35

ఆ. దండుకమపుఘాళిదట్టంపుఁబెట్టిన
రదివిముక్తవద్దరజపుఁబసపు
గంగ తెల్పుకలయిక దేలియాడంగ
రంగురంగుకోకరాణ చెలఁగె. 36

శా. శ్రీగంధాటనిలోఁ బిఱిందివదముల్ గ్రీవంబులు శృంఖలా
శ్రీ గుప్పింప నిత స్తతశ్చలనముల్ చెన్నారఁగాఁ జిందు దా
నాగారంబుల బిందుపాతములతో నాహస్త లొప్పె స్రవ
చ్చీగండ్లోపలలోలనంబుసాబగుల్ చిప్పిల్లునొ ప్పల్లుచుం. 37

ఉ. శ్రోతములందు దానములసోనలు వెల్వడి ముంపు నింప న
త్యాతతరేణునిష్కృతి సమ స్తలతాంతసుగంధవిచ్యుతుల్
నూతనపుల్లపృథ్వీకల నున్ననిపూపులతావి జొబ్బిల
శీతలవాయు వావరుసఁ జిందిడువాసన లందుఁ జిమ్ముచుం. 38

శా. సుప్తి జెందువారుల్ హతాద్ధ్వనికి సంతోభించి మేల్కొంచి యా
గుప్తధానముఁ బోల్పలేక దివిఁ గన్గో, ఘోరశీమూతసం
ప్రాప్తి వర్తిలు గర్జ యంచును మయూరాదుల్ భ్రమక జెంద ది
గావ్యప్రి దివ్యమహేభబృంహితరవవ్యాపారముల్ మోగెడెడి.

ఉ. ఆవనవృక్షరాజి గొనలందుఁ బటంబులు సొమ్ము లుంచి యా
దేవవిలాసినిమణులు తీటిక నీడల విశ్రమింపఁ గే
లీవనుల లతాగృహవలీకముల నగ లుంచి మారచ
ర్యావిలదేహులొ రమణు లందు శ్రమక విశులక్ష్మి సంధిలె.

ఏనిమిదవసర్గము

—(0)—

—♦ అచ్చరల వనవిహారము ♦—

- ఉ. కోరికతోడఁ దోడన నిగుడ్చిన గళ్ళనగళ్ళకాంతి చె
 ల్వారునవారుణాదిమణిహారసుహారిక వాటవాటిక
 బేరులబారు లింద్రువిలుపేరుల మీఱఁగ గోపురాళితో
 సొరిడునూరు నిత్యకళఁ జానలు మాని విహారవాంఛులై. 1
- ఉ. ఇచ్చమెయ్యి బ్రవుల్లజలజేక్షణ లాత్మతనుపృథల్ గిరిగ
 హెచ్చగునీరపాళి వెలయింపఁగ గుహ్యకయుక్తులై కనఁ
 వచ్చుచు మాటువారుచుఁ జనఁ జలదంబులఁ దక్కుతక్కునఁ
 ముచ్చట లీనుమెరులను మోహముఁగూర్చు మనోహరంబుగఁ. 2
- మ. శ్రీమచేతఁ బిగువేడుచున్నకుచముల్ జౌకాడ, వేంచేయువే
 గముచే భూషలు కాంతులీను చులియంగా నాట్యమాడఁ వన
 భ్రమణం బిచ్చె నితంబినీమణులకుఁ బృత్యగ్రసాఖ్యంబు స్వ
 ర్గమనోత్కర్షకు వేమడుంగులుగ నుత్కంఠ విజృంభింపఁగఁ. 3
- చ. గుబురులుగా ధర్మదగులు కోరికతమ్ములఁ గొమ్ములఁ బథి
 బ్రబలిన చెట్లమధ్యమునఁ బాటలఁ బాటలగంధు లెల్ల ర
 ఙ్గుబయలుసేత కోడరు; కడుంగడువితలచోట్ల ముందుముం
 దుబమలఁ గాముకుల్ గనఁ గుతూహలితాత్మఁ జరించు టబ్రమే?
- ఉ. లత్తుకయెట్టనౌ కరములఁ గిసలమ్ములుగా, సితవ్రథల్
 జొత్తిలుగోళ్ళఁ బూగుదులచొప్పుగఁ జేతులఁ దీవెలట్లుగా,
 హత్తినగంధచర్చఁ గుసుమాళిపరీమళమట్టు లెంచి యా
 బిత్తరులఁ బికంబులును భృంగములుక వెనువెంటఁ గొల్పెడిగ.
- చ. దరవికసద్గుళుచ్చసుధ దాటుల మాటికిఁ జంచరీకముల్
 మురియుచుఁ గ్రోలరాఁ గిసలము ల్లలశాఖలచే నశోకముల్
 దెరలఁగఁజేయ దివ్యసుదతీమణు లాత్మరహఃప్రయుక్తమా
 స్మరచరితంబు జ్ఞప్తిబడ “జ”ల్లన నొంచొరు కన్నుగీఁపెడుగ. 6

- ఉ. పల్లవసాకుమార్యములఁ బాణులకుఁ శ్రమఁగూర్చి దేటి కో
హల్లకగంధి! కల్పలత యభిమఁ బైకొనుభంగరాజు భీ
తిల్లుట కల్గునే? తెఱపిఁ ద్విక్కఁగనీయక యెంతలైనఁ బా
టిల్లిన నోర్చి కోర్కిని గడింపక డింపఁడు గాదె గాదిలి. 7
- కా. “ ఔ నే జాణపు ! లేనికోపమున నాస్యం బేలకుంచుతువే?
నీనాథుఁ దమితేవఁ గోర్కివిడ మన్నింపఁ జనఁ రాదె? లే
దా! నీమానస మెన్ని యోవగల బాధల్ చెందు భద్రం బటం
చానారీమణులం దొకర్లు సఖి సయ్యాటఁబునఁ దేర్చెడి. 8
- చ. విరిసినతెల్లువెన్ను తెలివి స్తుతి కట్టుదుకూల, మార్పుబె
గ్గురువరుసల్ రణద్రోశన, కూలమె నెన్నడు, మాగిరీడ్వనాం
తరవిచరన్నదీపతికే దన్దనువేడుక వచ్చునావియ
చ్చరనయనానుమోద మిడఁ జక్క నలంకృతయట్లు రాజిలె. 9
- క. డగ్గట నది మొగ్గునఁబడి
భుగ్గునుతుంపురులు విరిసి ముత్తైపుసరులో?
యగ్గహనత్రిహాసమొ?
యొగ్గినసతి శీతలూరువో? యనిపించె. 10
- ఉ. పుల్లసుమంబు లక్షు లట మూఁగినతుమ్మెద లంజనంబులై
చెల్ల వినమృశీర్షమాలఁ జెంగట వర్తిలుతీవఁబొండ్లు రం
జిల్లినప్రేమచే బెనుపుఁజెందినమన్నన దేవకన్యల
బెల్లుగ స్వాగతం బాసఁగువేడ్కఁ గనుంగొనురీతి భాసిలె. 11
- గీ. భద్రగజమదసి క్తకుంభస్థలముల
ఘనకపోలంబులఁ తాపుఁగాంచి నల్పు
మచ్చ లూనినగందంపుమాకు లందు
నీలగళుభాతియై స్త్రీల నించె వింత. 12
- క. కొమ్మలు తమ కందునటుల్
కొమ్మలు నమ్రత సుమాళిఁగొల్పఁ బతులచి
త్తమ్ములు తేరఁగఁ దద్ద
త్తమ్ములె కొని రతనుచేష్టితమ్ములు వెలయ. 13

క. ధవుఁడు విరు లొసంగ బిగ్గర

సవతిఁ బేర్కొనఁగ మాటఁజాలించి దివుల్

దవిలి భువిరాయుఁ బద మొక

యువిద మివులఁ గంట నీర మూరక యూరక.

14

చ. దయితుఁ డొసంగుపూలఁ గొని తన్నుఖద త్తనిరీక్షణంబులఁ

బ్రియునకు నర్మవాక్యముల పెంపునఁ బెన్మకంబు నింపు నొ

క్కయువిద -ఏడుపోకముడిఁ గానదు వేతొకచీరెఁ గట్ట దా

యయమునఁ బాణిపల్లవసుమాళి నెటక విడు తెన్న దింతయుఁ.

చ. చివురులలోనఁ బుష్పములఁ జేర్చి ఘటించినగుత్తిఁ బ్రేమతో

ధవుఁ డిడఁగ నొయారమున దానిఁ దలఁధరియించుఁ జాన చ

న్లవతరితీపునిక్కులకుఁ గమ్మనిరాపిడిఁ గూర్చి బాధఁ దీ

ర్చె వలుదలొపిఱుందులఁ జరించి యటక మఱియొక్కకాంతకుఁ.

ఉ. నిక్కి సుమాళిఁ గోయుతరుణీమణికిఁ జను లెక్క, నీవియుఁ

బొక్కిలినుండి జారి బటువుంబిఱుఁడుంగవ వేలఁగా, వళుల్

చిక్కఁగ, నక్కళింత గమిఁ జెందినయారు మనోజబంధమై

గ్రక్కున దానికాంతుధృతిఁ గైకొనె; నెమ్మెల నమ్మవచ్చునే? 17

చ. నెఱికురు తెల్లఁజిక్కుఁగొని నిల్విన వేలఁగ బాహుమూలముల్

సురుచిరతఁ బయల్పడఁ బ్రసూనశిఖల్ విడఁదీయు సాకునఁ

దరుణి విలాసము ల్నెఱపి తన్నయమారవనోజ్జద్వష్టలఁ

వరు నికటంబుఁజేర్చుకొనె; భామల కమ్ములు నీటులేకదా! 18

చ. ఎగుబిగు పుబ్బగుబ్బలకు నేడైఱ నిచ్చుఁ దమిక్ స్వనాథుఁ జెం

దఁగఁ దగులెక్కి “గాలి కనుదమ్ములఁ జందినపూరజంబు నూఁ

దఁగఁదగఁజే”యటం చురముదాటునఁ జన్నులదూఁటి మోముమో

ముఁ గదియఁజేర్చెఁ బ్రోడ యగుముద్దియ ముద్దన కెంతజంతయో!

ఉ. “ఈపువు మంచి” దన్న “నది యేవన యీననఁ జూడు” మంచున

ల్లాపము లాడుచుఁ దరువులఁ లతలఁ గలమంచిమంచి వ

ట్లాపడుచుల్ గ్రహించుకొన నయ్యెడ రి కకుజాళి మాని త

ద్దీపితలక్ష్మి దివ్యసుదతీపదముఁ పరియించె నెంతయుఁ.

20

చ. చివురుల గిల్లుచో రసము చిందుటఁ జెందిర మెచ్చుపాణులన్
బువులరజంబు రాలి తెలుపుంబన మించిన యుబ్బుగుబ్బులన్
దవిలినపుష్పవాసనలదండి గడించుతనూసుగంధర్వ
మివులగునైజదేహరుచి మెచ్చిరి చెట్ల సతుల్ కృతజ్ఞులై. 21

గీ. కరికరస్థూలసచివోరుఘర్షణముల
దీర్ఘ తర్క గుండి ననమెత్తదేటి సమము
లయ్యు మాటికి సురకైపు నంకిన ట్ల
శ క్తర్క దూలి తొటిలు చరణములను. 22

గీ. మణులయొడ్డాణముల దీప్తిమలయ ద్విగుణి
తాభ నవనైకతస్థలీశోభ గెలిచి
ఘనపరిశ్రమ గురువులై కడుమనోజ్ఞ
శబలర్క దాల్చి కుదురులౌ జఘనములను. 23

ఆ. అదరుతమ్మిమొగ్గ లనఁదగుబొడ్డుల
కళల నీవిదాఁపుగా స్ఫురించి
చనులవేఁగు లొలయుటను సమృతం గాంచు
వఘులనడిమికడుపుకలిమితోడ. 24

గీ. బిట్టమంచునఁ బైఁ గనిపింపకుండు
తమ్మిరేకులవఘుల విధమ్ముగాఁగఁ
జెమటచిటుబొట్టు తెల్లెడ గురుఁబుదేఱ
విమలములు కానికనుల ముఖములతోడ. 25

గీ. సానువులసానువుల గురుశ్రీమల నల్ల
నల్లనన్ దాగు తమతమవల్లభలను
వారి యంగంగశుభసౌప్తవం బపూర్వ
కాతుకం బిడ వీక్షింతు గగనచరుల. 26

—* అ చ్చ ర ల జ ల క్రి డ *—

గీ. చేఁపకన్నులమీటుల, నూఁపుఁజెందు
తమ్మిమొగముల, శుభ్రతటమ్ముఁజాగ్రెకు

నలలచేతుల, సంచకూతలపిలుపులఁ

బిలిచె జలకేళికొఱకు వారలను గంగ.

27/1

మ. అదె! మందాకిని! స్వాగతం బాసఁగు మీనాక్షిప్రసారంబులఁ

గదలఁ బాతెడు తమ్మిమోముల నపంకస్వచ్ఛతీరంబునా

నుదలఁ సాఁగు తరంగహస్తముల నందుం గూయుహంసీగణో

స్సద్దనాదంబులకేకలఁ దిరుగుఁ డమ్మా! వే జలకీడకు!! 27/2

ఆ. ఉడుకుపాటు వీడి, వడిమాని, తమ్మిపు

ప్సౌమలఁ బుడికి యలలనడుమఁ జేరి

పడఁతు లీఁదుచోటఁ బయ్యర చేయూత

లిడఁగ నిలిచినిలిచి నడుచు నచట.

28

చ. ఎదఁ దొలుకాడుబాళి వెలయించుఁ బడంతులయూత తూడుదిం

డ్లదొరలపెంపుమించె, పులినంబుల మీతె నితంబభారసం

పద జఘనంబు, లబ్జములపర్వ హరించెను సోగకన్న మే

ల్కుదురులమోము; లత్తటిని గుంతసామ్యము లీడువచ్చునే? 29

గీ. ఒడ్డుదాపునఁ జెదరుగా నున్న చేప

వరుసలం గని తొలిడిగ్గువరుస నడలి

యందు జక్కులు తెఱపిసేయంగ డిగిరి

బిత్తరులు నెట్లా లేనితెం పెత్తినట్లు.

30

ఉ. పూనికఁ బెందొడల్ గదపు పుత్తడిబామ్మలు నీట దూఁతుతో

డ్రోనె తమంతఁ జీలి వడిఁ దోచినదొడ్డయలల్ గడుదడఁ

మానక యూఁపఁగా దరుల మందటతప్పి కిలార్చి పిట్టలుఁ

జానగుమేటియంచగుమి చయ్యన నిట్టలు తారె జంకునఁ. 31

ఆ. ఇనుము మించుజక్కుఁ పెకిమిండ్రోతొమ్ములుఁ

గొండఁ దెగడునువిదపిండుచనులు

నెగచియెగచి తోయ నింతలై తరంగలు

తొలఁగి పారి దరులఁ గలఁగి మూలు.

32

గీ. వీడు తలకట్లు, తనువీఁగి యోడుగండ

మరిసివిరిసెడిపుప్పొడియునుగ నచ్చ

రల రమించి కలాపముల్ రాల్చునాగ

డమున కేహానా యని తరంగములు వడఁకు.

33

మ. సవతుల్ సూచిన దుఃఖకోపములచే సాధింతురోయంచు మా
నవతుల్ కాంతులప్రేమపెంపులకుఁ జిహ్వాఞ్జిలరాజిల్లు గో
టివిలాసంబుల మాటి రగ్నిశిఖిల్ డీకొల్పి యాకుంకుమం
బు వనతొలనఁబావ లేశులపొల్పుల్ బూనె నయ్యోకముల్.

34

క. అవి యశిగతపద్మములా?

సప్తరూపు సురీమనోజ్ఞుచక్షువులా? య

ల్లవి వారిశిరోజములా?

రవళియుఁ గదలికయు లేని భ్రీమరీతతులా?.

35

క. నలినీవనమధ్యంబున

నెలఁత మొగము విచ్చినవ్వ నిగుడురదము లా

నలినములకేసరంబులఁ

గలియుఁగ నదియెఱిగికొనుట కష్టంబయ్యె.

36

చ. తనగుసపత్ను లీసుకలఁతఁ దిగుమోముల నోరచూపులఁ

గనఁగ, స్వయంబుగా వలచికట్టి ప్రియుం డిడియున్న పూలమా

ల నలిగి నీటబుగ్గిన నెలఁత విడఁ సహింప కుంచె; బ్రే

మనెనుమి వస్తుతత్వగరిమంబునఁగాదు గుణంబుఁ గాంచుటల్.

37

మ. కనుతెల్పుల్ మఱిపింపఁగాదు నిజరాగశ్రీల మాటంగనూ

వనితల్ కాటుక కన్నులం దిడుట; తద్భవ్యాంజనంబెల్ల గం

గను గ్రీడింపఁగ డొలితంబగుడుఁ జక్క దోచు పెన్మీక్తిమల్

నినుచు నూతనసంపదల్ తెలుపువన్నెల్ వెన్నెల డిందఁగ.

మ. ఘనతేజస్వులు మూఢమానవబలాత్కారంబులఁ మంత్రివ

ర్తనముఁ సర్వముఁ గోలుపోయి పెనుకారఁ జాలిఁబుట్టించుపో

క నటఁ మిన్ను పడంతులుంచుకొను పూగమ్మల్ వడిఁ దఱుతొ

ననయంబూని జలంబుముంచు కొన దీనావస్థఁ దూలంబడు.

39

గీ. కనుల నుదురులఁ బెదవులఁ గలిమికొనఁగు

కాటుకలు బొట్లు రంగులు కరిగిపోయె

నైనఁ జెన్నింతతఱుఁగమి నరసి జక్కు-

లెఱిగి రారామలకు మేనులే నగలని.

40

చ. తమదెస దృష్టిమాని తమిదందడి మున్ను ప్రియుండు భూషణో
త్రమముల దానిదిద్దుతఱి దాఁకినకాకలు గాపుకాక లా
యమ జలమాడఁ గొత్తగబయల్పడు నాధునఖిక్షతమ్ము లా
ర్ద్రములయిన్ సకత్నులయెడల్ పెనుకొల్లులఁ జేసె నీసునక.

చ. “సిగ్గులిడుమోము లం చెగయఁజేసెదరేటికి? నీడులేనివా
సరులని యూఁపనేల? మెయిచాయలుకెంపులమి కుఁ? జాలులే!
గరువతనంబు మీయెడనెకా” దని, చూపు కడంక గంగ యం
బుగుహములక, నరుంగుతెరపోడిమిఁ, గుంకుమసిక్తనీరముక. 42

ఉ. చేతులు మార్చిమార్చి సరసీజముఖుల్ నదిసీట నీడ నం
దాతఱిదోచు నాదము లయల్ వెలయింకఁగఁగూర్చునూటులా
రీతులఁ జంటితాకుడుల రేఁగురుతుల్ తెరటాలసందడల్
ఖ్యాతిగనీనెఁ దాళగమకంబులు నాట్యవినోదవైఖరుల్. 43

మ. సొగసుక సొంపద దమ్మిపూగరితలక నూడెత్తఁగా నవ్వమో
ముగముల్ తేరినసీటఁ దోచి తనవెంపుల్ బెంచు కైసేతలై
నిగుడక బాహ్మవితేట సార్థకతఁజెందెద బేవయోషిజ్ఞనా
నుగతిక విూతి, ప్రిసాదభాసితులు సంతోషైక పారాయణుల్. 44

గీ. మలయుచేఁపలు తొడలపై కెలయ నులికి
బెళుకుఁజూపుల వణకునఁ గలఁగు పాణి
వల్లవంబుల బిత్తురుల్ కజ్జనున్న
వడఁతులనె ముంచి రతిమోహపరవశమున. 45

గీ. చేఁపచెరలాట భయమును జెందినట్లు
కాంతులక స్త్రీలు మనసారఁ గొగిలించు
కొనిరి; యటలేనిప్రేమ నక్కొల్పు వట్టి
సాకు చెయ్యియు హాయిసొసంగుఁగాదె. 46

క. గంగాజలగతిఁ గలఁగిన

ముంగురు లలకాంతరముల ముసురుకొన దళ

దృష్టాంగదళాంతరపద్మము

లం గడుదలపించె మేటి లావణ్యములన్.

47

ఉ. అందనిలోతుచోట భయమంది నవప్రసవాభ మించి చె
న్నొండెడుహస్తముల్ వడకు నొక్కతలోదరి నాథుకాగిలిన్
బొందె వచింపరానినవమోదము, దిట్టతనంబులేమి నా
పొందిక స్వర్గతిమిగిలి పొంగుతమిన్ వెలయించె నాత్మతోన్. 48

చ. ప్రియులు జలంబుదోయిలుల వేడుక మోద జనించునూర్పులన్
మెయికొనుచంటియూపులును మెండటొయూరమునన్ జెలంగుచే
తియెగురులున్ ఘటించె జగతిన్ సతు లెందు విలాసయుక్తలన్
నయమె యథార్థమే యనుఘనవృథ నాటికినేటికైననున్. 49

తా. “ఏనుండన్ భయమేలనీ”కనుచు జిత్రేశుండు దా సాదృతిన్
బూన్ ధైర్యమువివృత నొంది యుదకంబుల్ గొలుచుంటున్ దముల్
లోన్ మీటుచునుంట సోగలకనుల్ మూతలవడన్ గుంచిత
భూనారీముఖితో భ లాసవతిసొంపుల్ సెందెనా రాజితన్. 50

ఉ. కాంతుని మారుమోద నుదకంబుల నింపిన హస్తసంపుటిన్
గాంత విదిర్చి తూలి పత్తికెపురియూతగ సోల నెక్కునన్
గంతువికారముల్ మిగిలి కన్నన నీవిసడల్యై జీరయా
యింతయు జాటకుండ సఖయేడైర, కాంచనకాంచి యావగన్ 51

చ. తమిళగఁ గొన్న కాంతమెయి దద్దయు భూషణయెయ్యె నాప్తవ
ర్ణముచనియున్ జలించునధరంబు, ముడిన్ వఘటూను బొట్టులే
నిముఖము, కజ్జలంబటిన నేలములందలియోరచూపు తా
ర! మగువసౌరు; లంగవిసరమ్మలె సొమ్ములయెమ్మెగ్గిమ్మెడిన్.

గీ. మొదట నిరసించి కాంతుఁ డాపిదప నెంత
యనునయించినఁ దేర దం దతివ యోర్తు
నిండఁ జేమించుమనుజుల నిగ్గుడుకోప
మేలకో వేడుకొలఁది నింకింత పెరుగు.

53

చ. మెలతలు పాగినాథులసమీకములన్ జలకేళిమున్గవే
ళల నరమూతలై కదపులన్ జలియించుచు నోరచూపులన్

విలసిలు కన్నులంగములు వీగి వడంకెడు, నూర్పుచేవఁ జ
న్నలుబుకు, హేతు వేమి? యతనుకృమమో! భయమో! శ్రమంబకో!

గీ. బటువుపాలిండ్ల నరఁటికంబములతోడలఁ
బడఁతు లటఁ గీడ్ సాలించి బయలుదేఱ
వీడలే కుత్సుకతపాంగు వెలయ వారి
వారికిఁ ముందు పేరెంబువారె దరికి.

55

ఆ. తునిసి తేలియాడువనజదళంబులఁ
జంటిజక్కవల పిసాళిరుచుల
మెఱయు ముత్రెసరుల, మెలఁతలు మురువైన
రేపడంతిహాయలు సూపి రందు.

56

గీ. వీలుమైగందములరంగు, వీడిపడిన
మణివిభూషణవన్నెలు మలయునలలు
గల సురీభుక్తము క్తగంగాసౌవంతి
నించె జత్రంబుగా శయనీయలక్ష్మి.

57

తొమ్మిదవసర్గము.

—:0:—

—శ్రీ సూర్యాస్తమయాభివర్ణనము శ్రీ—

మ. జలకేళి ననలెత్తు పుష్పశరవాంఛల్ నెట్టఁగా నచ్చరల్
వలువల్ భూషలు చిత్తమోహకముగా భావించి కైసేయుపో
కల గుర్తించి యినుండు తత్త్రియములెక్క గుంక వారాళిదా
పుల వేలంబడుచుండె; నాచితి కృతి బోధింపదే యేరికి. 1

ఉ. వాసరలక్ష్మితాల్చిన ప్రభామయమాలిక పోతురత్నమై
భాసిలుచున్న సూర్యభగవానుడు తత్సతి తూర్పుమాని యు
ల్లాసముపేర్చి బల్చిమవిలాసముఁజూడఁ జలింప నద్దిశ
దాసరవిన్ జరించె బహుధాతువులన్ నభమెల్ల నించుచున్. 2

శా. రేయెల్లన్ విరహంబు, జాగరము, మీఁతన్ గాక, తృష్ణార్థితం
డై యాప్రాహ్లాము నీరజాధరసుధన్ హర్షోద్ధతిన్ ద్రావ న
స్వాయత్నావయవంబు లెఱపడెఁ బ్రజ్ఞల్ జాతె, నున్నత్రుండై
యాయంభోధిఁ బడంగఁజోయెడుఁగదయ్యా! భాస్కరుం డార్తుండై

గీ. పగలు పగలూనినట్లు దినాకరుండు
మంట మండించి యిపుడు సౌమ్యత వహింపఁ
దీప్రతాపాతిశయము వృద్ధిని ద్యజించి
చక్రీనాకహృదంతరస్థాన మొందె.

4

ఉ. ప్రాపురు వీడి తొల్లికలవారు త్యజాహగ నల్పవృత్తులం
దాపద నెందో వంత నవయంబు నాశ్రితులట్లు మూలమా
ద్యోపతి సాముగ్రుంకఁగఁ నదుజ్వలదీప్తులు తూర్పువీడి తా
రేపఱఁగా ముడుంగుచు లయించెడిఁ బశ్చిమది క్షటంబునన్.

5

చ. ప్రియులనుదేర్ప సాయమున బిత్తరు లందము దిద్దుకోందరన్
గయిలువడంకఁ జొది యెలుకంబు కుంకుమఁగెంపులెచ్చ మే
డ యెగువజాలముల్ దెగువ డగ్గటి తూతెనుసాంధ్యదీప్తులన్
బ్రియమునఁజూతు రన్నవలు ప్రియసు లంపినదూతలన్ మదిన్.

గీ. కుంకుమలనెత్తమున రవి కుజము లూత
గాఁగఁ గడు నెఱవడు మృదుకరము లూంచి
కానఁబడె మఱి కనరాదు కానఁ బడెనో!
కడలిఁ జొచ్చెనో! తూతెనో పుడమిఁగోన!

7

క. ఖగరవముల నాకులమై
యగపడకుండెడుప్రదోష మర్కుడునై తె
ల్లగఁదోచి దినాంతము సవ
తుగఁజెల్లెన్ దివసముఖముతోఁ దిలకింపన్.

8/1

ఉ. తూరుపులన్నమిన్న సవతున్ గను పశ్చిమకాంత రూపురే
ఖారమ, నైన, భర్తఁగను కౌతుకమక్కడఁ గాంతుఁ డేగఁ జం
తారసమిందు, గూండ్లదెసఁ దారుచుఁగూయు ఖగస్వనంబు లం
దారజముల్ విలాపము లి,టాధ లటఁగిరి లింఁడుఁబాండుతల్. 8/2

మ. “మనరేయి” హరి మాపి మిట్టివడుఁ జంపఁ రండురం”డంచునె
త్తినరాత్రించరులఁ ద్విజప్రహితమై దీపించుగాయత్రి కూ
ల్పిఁ గొన్నెత్తురు భూమి రాలనియటుల్ జీమూతము లొప్పిల్పితై
కొని యస్తాశ వెలింగె విద్యుమకళ ల్లూర్కొన్నవార్ధిప్రభా. 9

గీ. అంజలింబట్టి తలవాల్చి యధికభక్తి
నర్చులిడువారి నైన సంధ్యామతల్లి
చవలతఁ ద్యజించి సురిగి నిష్కాగ్రింతఃజెందెఁ
దనదుచి త్తంబు ఖలమైత్రి ననుసరింప. 10

—♦ అంధకారవర్జనము ♦—

చ. ఉదయపులేత వెల్లులకె యుక్కిటి కానలఁ గొండకోనలం
దదరున నక్కి చూడఁతిన యంధతమిస్రము వాసరేంద్రుసం
పదలు చనఁ గ్రమిక్రిమలఁ బ్రాకెడుదిక్తతి నల్లియల్లి పై
కెదిగి నన ల్పుప్రల్లాడిగి యేపున నల్లరజంబుఁ జిమ్ముచుఁ. 11

గీ. అస్తమించుదివస్పతి యవనివెలయు
వస్తుభేదవిజ్ఞానంబు వలచికొనెనా?
కానిచోఁ దోఁపదే యనఁ గాఁతుతమము
మన్నుమి న్నేకమొనరించి మాట నొర! 12

శా. “ఇంతీ! నిన్నెడఁబాయ నే” ననినఁ “జిత్రేశా! నినుఁబాయ” నం
చంతోప్రేమ శకుంతముల్ పలుకు నాయీబాస లాయంతప్రా
ద్దంతంబై చెడురేయి చీకటులఁ బుతంబూని గుళ్ళంగ వి
భ్రాంతి వీడుట తప్పదయ్యెను, వశంబా దుర్విధి దోయిఁగఁ!

ఆ. పల్కరించుకొనుట పాటిల్లెఁ జక్రివా
కముల దరిసియుంట కలిగియున్న
వానిపాటుఁ దలఁచి వలవృత్త నలినీమ
తల్లి తమ్మిమోముఁ దద్ద వంచె. 14

చ. తిమిరమహేంద్రజాలము నుతించఁదగుఁ - దరుశైలజాతభే
దములను మాపె, రోదసిని దద్దయుఁ గుంచి ముసుంగువైచె, వ

లము లెగుపుల్ సమస్థితి నిలక ధరణి సరిచేసె, దిక్సమూ
హము మటుమాయమునలిపె నా! కనుదూఁటినఁగానకుండఁగఁ.
స్వాగతముచీకఁటు ల్మలయఁ జెన్నఱువడ్డఁగఁ! ఏక వీడి సిరి వేడుక నింగి
బ్రాఁగఁ దారకలవానికి లోనై! లోకు లాపదకు లోఁగరుకాదే. 16

—* చం ద్రో ద య ము *—

చ. “మిగులఁబ్రతాపు నాకమలమిత్రునిఁ బొందినతూర్పుచాన నా
సొగసును మెచ్చునో?తిరిగిచూడదా?”యంచు సుగంధచూర్ణముల్
మొగలిరజంబులు విరియఁబోసెనొ చంద్రుఁడు నాఁగఁబ్రాగ్దిశఁ
నెగయుచునుండ నిండువసనించు కృమకృమవృద్ధి వెన్నలల్. 17

క. ఉడుపతి దరిసెడిచో ముడి

విడి విరహతమంబు మాయ వెలయుముదంబే

తొడవుగఁ బ్రాచీనాయక

బుడిబుడినగు మొగముతో విభుఁ వెలయించెఁ. 18

గీ. నీలజలదచ్చవిక బొల్పు నింగిపైకే

శశిహిమాంశువు లుదయాదిశాటునుండి

వడుట గంగావ్రవాహంబు వారిరాశి

వడుటగాఁ దోచి యొప్పు లుప్పతిలఁజేసె. 19

క. తెల్లనివెల్లుల నట జా

బిల్లి దివిగ గప్పి కప్పువెలయు మొయిభులా

గల్గినచీకటి దివియుట

మల్లేశుం డేన్తుతోలు మానుట యయ్యెఁ. 20

చ. ఉడుటునఁ జాట్టుముట్టుకొని యుక్కిరిబిక్కిరిముంపు నింపు దు
ర్మదసహితాంధకారములు కృచ్చఱఁగృచ్చఱఁ జేయువెన్నెలల్
గదుముట నేపుదక్కి మలఁగఁ దశదిగ్వినితామణుల్ చెఱల్
వదలి ముదంబులఁ నిడుపుశ్వాసములఁ గొని రాత్మశాంతులఁ.

గీ. వసిడియ మృనఁదగు కోట వసుధ మునుపు

మొదటి కిటి యట్లుగాఁ దనయుధయనేళ

నచ్చుకగడంబుడంబున నలరుకళనె

చీకటులరాశి నెగిచె నాశీతకరుడు.

22

మ. కలయై పాతికయై సగం బగుచు ముక్కాల్వైరయై నిండునై
చలిరా జాకసమెల్ల వెల్తురులు హెచ్చుంజేసి మిన్నెక్కున
ప్పొలుపుఁ జూడఁగఁ గుంకుమారుణకుచంబో? పూర్వవారాశిలో
వల జన్మించినశాతకుంభమయకుంభంబో? యనఁ రాజలెఁ. 23

చ. గవిసెన లాగియుఁ వలపుకందళతఁ నునుసిగ్గుపోడుముల్
మివులఁగ హవభావముల మేకొనలేని నవోధనట్లు పైఁ
దవులుతనుంబు పోయియు సుధాకరుఁ డాయుదయాశ నుంటచే
త విమల కానిరేయిఁ గను దర్పక బాధితచిత్తుఁ డయ్యెడఁ. 24

శా. రాలే దింకను మింట యోగ్యమగు నైర్మల్యంబు, కార్పీకటుల్
పోలే దింకను కాననాద్రితటముల్ పూర్తి విసర్జించి, ది
గ్జాలాంతంబులదాఁక వెల్తురులు పాఁకలేద, లేకున్న, ది
వ్యాలంకారసమేతగా రజని రాజాస్వితయై రాజలెఁ. 25

మ. ఉదయిం చెఁహిమభానుఁ డేమిఫల? మయ్యో! చూడఁ బెస్సీతిపైఁ
గదురఁ సాగనిపోక నల్లన దివిఁ గవ్వంబుతో నేగు, నే
హృదయంబుల్ జఘకొందకుండు విరహగ్రీష్మా ర్తిసంజాత బా
ష్పదళ త్రివ్రకటాక్ష పాతములతో భామల్ నిరీక్షించినఁ. 26

చ. తరలి హిమాంశుహ స్రములఁ దారకపత్నులఁజేరి కౌగిలిం
చి రచనలంట, భీతినగు చెంద్రీపువర్ణము లుప్తమయ్యు నా
తెఱపిన నంగ రాగరుచితేరఁగఁ గుంఘమునిగ్గుమేనితోఁ
గరమువెలింగె రాజు తమకంబులఁ బైకయి నేగువేళలఁ. 27

గీ. మంథరక్షోభ క్షీరాబ్ధి మలసి సాంద్రీ
వృథులతరువనముల నూఁపి విసరినటులు
శీతకరుఁ డంపుజ్యోత్స్నలు చీకటులను
దఱిమఁ గారానికృంతల దాఁగి యడఁగ. 28

గీ. తరులమొదలుల వెన్నెలఁదవిలి నీడ
చిత్రీవర్ణంబులుగఁ దేలి చిందులాడ

ననిలహతి నల్లిబిల్లిగా నడరువిరుల

మలయు పూజాగృహంబుల మహిమఁగొల్పె.

29

ఉ. వెన్నెలచే రథాంగములు పెంటిపులుంగులజేరె, లాభ మే
మున్నది ? రేయి, పొందనగునో ! విరహార్తిఁ గృశించువాని కా
ప్రన్ననిజ్యోత్సన కాదు కయిపై నొక వేయియు మోదమిచ్చునే ?
ఖిన్నుల కన్నియూ వెగటె ట్టిప్రముగాఁ దమి తీఱకుండినన్. 30

గీ. నీటితుంపరతోపాటు నిండువిప్పు
నొందు కల్వలపుప్పొడియును గ్రహించి
చల్లుఁజల్లుచు రేగాలి చక్కవాక
శోభితాగము లూగించె జోలకూయి.

31

గీ. వలపుదొర నభిషేకించువాంఁ డే
వడఁతి జాబిల్లి పెండికుంధం బొనర్చి
నిగుడు వెన్నెలనీరంబు నించి మచ్చ
కలువయాకిడి నట్లుగాఁ గ్రాలె విధువు.

32

గీ. గడుసుబల్లిదుండెని నేకాకియైన
నొల్లఁబోదు జయేందిర పల్లవించి
కళి బలాధ్యుండె యైన జ్యోత్సనసఖుండు
మరుఁడు కైకొనె జయశీలపరమధనువు.

33

—♦ అచ్చరల విరహోదవర్ణనము ♦—

ఉ. దిద్దినచోటె దిద్దు మునుతీర్చినభూషల మార్చిమార్చి యా
యొద్దిక నద్దమందుఁగను నువ్వీళ్లులూరు నిజేశుఁ డింకనే
సుద్దుల దౌత్యమంపుననుచున్ వెలివాకిటఁ దొంగిచూచు న
మ్ముద్దియలం దొకొక్కరిత పొందిక నెప్పు డికెప్పుడఁగతమిన్. 34

ఉ. పైకొనుపెన్వియోగముల బాధలచే సురతంబునొందఁ గేం
దీక్రతచిత్తతా మదవతీమణు లావిరిమాలలన్ సురన్
శ్రీకరగంధ మింత కయిసేయరు త్రావరు పూయ రంగజో
ద్రోక మడంచునాయకులకేవలగా దా విలసిల్లుఁ దద్విధుల్.

35

- చ. “చెలియ ! తనంతట వలచుచేడియ చుల్కునగాదె? బెట్టు నీ
లలిచెడి నీవె డించుకొన లాఘవ మిం తెలుతప్పు” నా వయ
స్యలహిత మాలికింక నిరస్తధృతి బలమానముల్ సనా
వలపున నొక్క కామిని స్వనాయకుఁ డున్నడ కేగుదెంచెడిక. 36
- ఉ. “నీసతిపై మరుం డధికనిష్ఠుఁడయ్యెఁగదయ్యె! పొమ్ము పొ
మ్మాసలు డిందకుండ వడి నం చెవ రక్కడఁదెల్పువార లె
ట్లోసరిల్లు మనోభవమహోగ్రవికార” మటంచుఁ గామినుల్
గాసిలుటల్ స్వయంగమన కార్యముఁగూరిచి కూర్చెసాయము. 37
- క. వతినంకేతస్థలమున
కతివేగమ పోవుకాంత యలకపులకలక
ధృతఖండపత్రితిలక
ద్యుతి సలరుముఖం బఖండుఁ దొవదొర గెలిచె. 38
- ఉ. “ఘోరపు! ఇల్లుఁబోవునది తొందర సాంతముపల్కువేల?” “కా
మార్త నిజేశుపైఁ గుటిలహార్దముఁజూపుట సాధ్యకృత్యమే?”
“నేదురయేని సాంత్యసము నించి పసన్ననొనర్చికోరె?” “దు
ర్వర్తనమూని నిన్నలఁచి పై నెటులోర్చుమటందురే? చలీ!” 39
- మ. “అయినా వారిటఁజేరుతుందులకు, మేలాఁగాదె రాకుండినా?”
“దయితా! సుందరతాభిమానమనఁ” “గాంతా! దానికిమానము
న్న” “యెటగాన” నటంచు మేలముల నెంతే కామిసీబృందమా
శయము లైల్లు సనేకభావఫలకాంక్ష మూఁగ నొఁగాముకుల్. 40
- మ. పులకల్ నిక్కున దేహయష్టిమొలువక బుంభావనూత్నతనూ
జ్వలకేళిక జనియించుస్వేదకణముక పృత్యగ్రిముక్తాభలక
వెలయక రేగినవాంఛ నాఘనెదపై వేగోద్ధతిక వ్రాలు కో
మలికిక జాలువ్రసాధనంబు లొసఁగె మాధుర్యసౌందర్యముల్.
- క. మదమో! మదనోన్మాదమో!
మదిరక విధురత్వ పెనసి మానము సిగ్గుక
వదలి తమవతులఁ గలిసిరి
గద! మానిను లొక్కో? వారు కామిను లొక్కో! 42

- ఉ. “నీచనుదెంచుమార్గములనే యెప్పుడు గనుచుండుఁ గాంత యి
 త్లే చెయి చెంపఁజేర్చి, యిఁక నేటికిఁ బెక్కులు? దానిజీవముల్
 నీచులుకంబునఁబడియె, లెమ్ము పగల్ విడు” మంచు దూతికల్
 వేచదువుల్ వచించుచు నవీనముదంబు ఘటించు కామికిఁ. 43
- ఉ. నాతి కటాక్షముల్ విసరు “నల్లెద-నాఁగుఁ” డటంచుఁ గాఁగిటఁ
 గాతుకమూను నాథుతమకంబును బెంచుఁ “గనుండు కందె మీ
 పోతుటురంబు నొక్కులకుఁ బుత్తడిగుబ్బ” లటంచుఁ గన్బొమ్మల్
 పీఠిని ముద్దు, సిగ్గువిడుఁ బిమ్మట బిమ్మిటి ముంచుఁ బొందునఁ. 44
- గీ. అంగన ననంగసంగరథంగఁజేసి
 యపుడ కోపోద్ధితుండట్లు లరుగుయువకుఁ
 జానకన్నీటివెల్లువల్ నకియవరుస
 నడ్డమై కూర్చె వారి కందదుకుహాయి. 45
- గీ. మగని శంకించి తా మాటుమొగముఁబెట్టి
 యీసునఁ రేగుకన్నీట నేడ్చు మాని
 నికి మనం బభిముఖమాట నిజముఁ దెలిపి
 పొగడు మైపొంగుదేతిన పులకరములు. 46
- చ. సొగసులఁ గుమ్మరించు సతిసోయగముల్ గనుచోఁ జలించుదృ
 ప్తిఁగొలుపు నాథుపై కుటికి చేడియ ముద్దుఁగొనంగ వీడె నా
 సిగముడితోడ సిగ్గుముడి చీరెముడుల్ స్మరచేప్త నాందిగా
 దిగువ నితంబముఁ తెరలు దీనినరంగములై కనంబడఁ. 47
- ఉ. “నీవి సడల్ప నడ్డఁదగునే చెడుకాంచి ?” యటంచుఁ బుట్టముఁ
 జో వదలించు వల్లభునిముంగల సిగ్గు జనింప “దృష్టిపా
 ల్గావె” యటంచు గబ్బిచనుగట్టుల వర్తులలక్ష్మీచెన్నురాఁ
 గా వరుఁగాఁగిలిం చె సతి గాఢతరంబుగఁ జేమి వొంగఁగఁ. 48
- ఉ. కాఁగిలిగిచ్చులా ? వలపుకమ్మనిముద్దులపంటినొక్కులా ?
 హా! గడనఁ జగంబుల సుమాస్త్రుఁడు కోమలుఁడంద్రు! క్రూరుఁడ
 నాఁగడ విప్రీలంభములయందన కాసురతోత్సవాళి నం
 దేగుణ మొక్కో? బిట్టువరియింతురువానినె మాటిమాటికిఁ. 49

- ఉ. చేవిదిలింపులు గళముసీర్కృతు లయ్యరమోడ్పుకన్నులుం
గా వనితామణుల్ సుఖము “గ”మృన సంతిపురమ్ములందుఁ ద
త్సావితవృత్తి గద్గదికల గొసరగొసరగ మరుండు బా
ణావళి కెచ్చటక నెమకఁ డమ్మగవారిధృతు ల్కలంఘగఁగ. 50
- ఉ. లంగజసంగరాంగణవిహారములఁ గడు వికృమించి డ
ప్పింగొని ప్రియపుష్పముగలు, వేడ్కజయంబులవిందురీతి, మై
పోంగ సతీస్మితాననపృభూతసుధఁ దొంగలున్న వారుణిఁ
సంగతిఁ ద్రావిత్రావి కనఁజాలరు తుష్టి నిఁకెంతకేనియఁ. 51
- మ. “మును కంగారువడంగఁ గవిత్తివి తాల్ముల్ మాపునఁ రేగి, డిం
దెనె నీయాగడ?” మంచు సంగమసుఖాప్తి వారుణిప్రిప్తి బో
యినతాపంబును శాంతవాక్కులహలై యిరితు ల్కలారింఘగఁ
ననవిల్తుం డపు డెక్కుడించుచు నరణ్యానిబడఁ నాఁటికిఁ. 52
- మ. “చన వీఁబోకుఁడు కాంతలార! దెనటుల్ స్వాముల్ తఱింగొంది కో
వనలైయుండుడు; పుంజలార! యింక మీపన్నాగముల్ సాగ వొ
య్యన మీభామల వేడుకొంచు పరిచర్యల్ సల్పు”డంచు హితం
పునుడుల్ కైకొనురీతిఁద్రావిరెలమిఁబూఁబొండ్లు మాధ్వీకముల్.
- ఉ. “ఇచ్చిరి ప్రేమపొంగ హృదయేశు” లటంచు రుచుల్ గడించుచు
హెచ్చినమక్కువఁ మగువలెల్లరు వారుణిఁద్రావి కైపుకో
ల్పుచ్చినసిగ్గునఁ బతులఁ బూర్వముకంటె నెలర్పఁజేసి రే
యిచ్చక మో? సుహృద్గరిమయేమొకో? పాటవముబ్బుసేతనో. 53
- ఉ. తా రుచిఁజూచి స్వప్రియునిఁద్రావఁగఁజేసి యొసంగఁ ద్రావి చే
జేరికనానఁ దదుద్రివి కేషము లంతకునంత కెక్కుడై
వారుణి యొక్కటయ్యుఁ గృతిప్రిపులఁ బెక్కురసంబులట్లుగా
మీటి యొసంగె స్వర్గతిని మించినమోదముఁ గాముకాళికిఁ. 54
- క. లోట్టులలోఁ దొణుకుమదిర
నట్టిటుకదలాడు కలువయాకులుఁ బువు ల
వట్టన గరితలబామముడి
నట్టువఁ గనుకుదుపుఁబోల్కి నటనముఁగొలిపెఁ. 55

- గీ అధరపల్లవదంశనపాప్రదుయల
విచ్చుకనుదమ్ములక మధువిసరణముల
మదవతీముఖిర్మువక సంపదలు పొదలె
హృద్యతరముల సురతాంతహేల నచట. 57
- చ. ఎఱిగినదేకదా! గుణము లెక్కు వశోభిలు టాశ్రయంబుమేల్
తరబడి; నట్టులే మదిరఁ గారె గ్రహించినదానికంటె, హృ
ద్యరు లటఁ ద్రావఁగా నిడినకట్టులకంటె విశేషమోదముక
బొఱసిరి సుందరుల్ కతులపుక్కి-టిశీఘరసంబు గోలుటక. 58
- చ. పెదపులలత్తుకక సిరులపెంపిడు నాథులకంటిచిన్నముల్
మదిరను లాక్షజార, సుషము మాణిపాత్రలదోఁచ, వానిసం
పదలనుగాంచి కాంచె మధుసానవధూమణి దేవకన్యకా
హృదయగతార్థమా కతులప్రేమ ప్రికాశ మొప్పు వైఖరిక. 59
- గీ. పరగుణాత్మగుణంబుల వ్యత్యయంబు
వినిమయంబును వారుణి విస్తరించె
గనులఁగెంపిచ్చి పెదపులకళ గ్రహించి
యాస్యగంధమ్ము స్వకము నన్యోన్యతఁ గన. 60
- గీ కంటిరూపంబు గలనల్లకలువ లపుడు
కర్ణములయందు నిరుపయోగంబు లగుటఁ
గాంచి చెలివలె మధ్యరాగంబు విష్ణు
కనుల నట్టిట్టు నృత్యముల్ చొనిపె మిగుల 61
- ఉ. ఆయెడఁ ద్రావఁద్రావఁ దొలియావకవర్ణము మాసె, మాయ నే
మాయె? గళల్పశించెనె? తదావదబోల్పియెకాదె నేర్పనక
బ్రేయసు లందు దంతపదరీతులఁగొల్పిరి, భోగచిహ్నముల్
చాయని స్త్రీల కేల కయివన్నెలు భూషణు సోయగంబిడక? 62
- ఉ. కైపుసిరుల్ సతీనిచయగాత్రము లంతట నానరించియుక
మోపుగఁదోచె రాగపరిపూరితవిస్ఫురితాక్షులందు, మే
తా పగడంపుడంబు లెగయుక దళుకెక్కు కపోలపాళిపై,
నాపిననిల్వటద్దమున నారయఁగాఁదగు బింబమట్టులక. 63

ఉ. కోవవికారమెత్తియును గోమలు లేమయిఁ గొత్తకోభలఁ
జూపిరి కాంతులఁ బ్రియము, చొక్కిడుకైపుననైన వత్సలై
దాపునఁ గేళులఁ సతులఁదన్నిరి యమ్మెయిభర్త; లెల్లరుఁ
బోవగు నాత్మవర్గహితముఁ మదిఁగోరుట నైజమేకదా. 64

అ. బొడ్డుకెలనికటము పోవుట కారాని
సీమఁ గోవగిలుట, సిగ్గు విడుట
కూడకున్న మదిర గుణకోటిలోఁ జేర్చి
నింద్యమని వదించు నియతి మానె. 65

చ. చెలులసమక్షమందు మధుసేవలచే సొలపెక్కియెక్కి భ
ర్తలవయి సోలుభామినులు భ్రాంతవివేకులుగాన సిగ్గుచేఁ
గలియకపోరు నిష్ఫలతఁగాంచి తొలంగకపోరు, భర్తలుఁ
బలుమఱు తద్విలాసవరిపాలితవృత్తులఁ బోదెఁ గూర్పఁగఁ. 66

చ. గొణుగుడుమాటలఁ నిలుపుఁగొల్పనిభ్రాంతవిలోకనంబులఁ
వణఁకునఁ బట్టుపట్టని యనర్థపుఁగఁగిభులఁ మదంబుటు
ల్బణమున నందు జవ్వనుల వర్తిలు పోకలు మారసంగరాం
గణమునఁ గొత్తసిగ్గరివికాసములఁ దలపించె నింపులై. 67

ఉ. మానినియయ్యు నోర్తు కడు మారవికారము రేఁగ సిగ్గునా
మాని భుజంగుపెందొడల మవ్వపుఁదెంపునఁ గూరుచుండె మో
మాని; నిజంబుగాఁ జవలయాఁగద వారుణి మంచిచెడ్డలఁ
లోనిరహస్యముల్ చిటికలో బహిరంగమొనర్చు బేలయై. 68

చ. మగువలకైపుసేఁతలకు మద్యము మాధురి నప్పడవై కొ
త్తగఁగలిగించెనో? కలుగుదానికి దోహదమిచ్చి పెంచెనో?
తెగఁబడి రిట్టులింతులఁ రతిక్రియ కుద్ధతి; నూత్నసాధన
వ్రగుణితకత్తి మన్మథుఁడు కృష్ణుఁడూఁకె నసంశయంబుగఁ. 69

మ. మగనికనమ్మని మానిసీమణులు తా ర్థద్యంబు మొదాన నిం
డగుకై పెక్కిన “మూఢలైరనుచు నన్యఁగూడఁగా భర్త లే
గఁగలా”రంచు సురక గడుఁ గొలఁదిగాఁగైకొందు; ప్రేమల్ చలిం
చుఁగదా భీతిలి సేమమేవలయునచ్చొనైన సాజంబుగఁ. 70

మ. అదియేకాంతము, చిత్తమోహనసుఖం బచ్చోట, నూనాస్త్రముల్
మదనం డల్లదెగువ్వు, మేనులపయ్య మద్యోన్మదం, బిందుసం
కుద పైఁబైఁబివహించు, సంగమములక భర్తల్ దమిర దీర్తు ర
య్యద నాముగ్ధలఁ బ్రేమలోకముల నేయానందము ల్నించెనో! 71

చ. విలునుడిగాఁగ గువ్వు ననవిల్లునిబాణవరంకరల్ వడి
ఛాలుకఁగఁ గిందుమీఁదయి ముడుంగక మారక భాకరిశ్రీమక
వలపులపారమైయుగతి భామలోనర్పఁగఁ జూచువారు లే
కలనగల్గెల్ల నూడి పొలమంతటఁజందె విడుల్పునట్టులక. 72

ఆ. కల్లుకైపు వెనుకఁ గడువిహ్వలతఁగూర్చు
భర్తృపరవశమున బడలుసతుల
వతుల రతిరపైకకృతులు లక్ష్మస్తాన
సుడలివడియు నొనఁగె నిడుపు సుఖము. 73

చ. మనసిజనాన మాళిఁగొని మక్కువలెక్కు వరస్పరానురం
జనులయి గుహ్యకుల్ దివిజసారసనేత్రీలు తన్మయత్వవృ
త్తిని జరియించుచుండ నిక తీతెడుచో నగుగీతికాధ్వనుల్
వినఁబడె నార ! సౌఖ్యకదవిక ఘటికల్ త్రుట్టు లయ్యెడుంగదా!

మ. రతులక బాటిలు మేటిసేద సుఖనిద్రీక చేర దీర్ఘంబుతొ
తతమాంగల్యనినాదగీతికల బోధ ల్లాంచి వీ ల్పుం దనం
గతమా నక పెనుబెంగ నయ్యువకులుక గాంతామణుల్ పూర్వవ
త్తితమారక్రియలక బొరింబొరిని దృష్టిదేలి రప్పట్టునక. 75

చ. అలసిరి మారుశీలి సహవా ! సుకుమారులు ! సామ్యసోఽని
ట్టులు కనుమూసిసోలిరి ! యెటోకదె తేర్పు ! టటంచు వేగుగా
లి లగువుమాని యంగముల లీలక నొత్తుచు మాల్యవాసనల్
కలుచపులుక సుగంధములు గల్గ నటక జరియించె నల్లనక. 76

ఉ. సామ్మలుపోయె మోములకు సాంపెదికూర్పు నొయార్ల కన్నభా
వమ్మల సీధువాసనలఁ బంటిచురుక్కులచే జలించునో
వమ్మలు, నిద్రఁ బాటవముజారినఁ గెంపగు కన్ను, లేగువ
త్త్రమ్మలగుర్తులుక, గొలిపె రత్యపసానమనోహరభిభల్. 77

ఉ. అంగవిలేకనంబు చన నానఖరేఖలదప్ప భర్తల
య్యంగజకేళిఁ ద్రావ విరియంబను నెట్టునిదొండవండ్లఁ
విం గొన నోషముల్, నిశ లభించిన యిట్టిపీయోపభుక్తల
క్షీణ గని శేషులఁ దరియఁజెల్లక పాతె వియోగినీవ్యథల్. 78

పదియవ సర్గము.

—...౪౪...—

—† అచ్చర లద్దునుకడ కేగుట. †—

ఉ బల్లునఁ దెల్లవార సురపాటలగంధులు మారుకేళి సె
ధిల్లినలక్ష్మిలఁ మెఱుఁగుదేసిన యంగములందు నూర్నశో
భల్లతలెత్తఁగా వివిధభంగుల సొమ్ములు దిద్ది హావముల్
కొల్లగ నింద్రసూనుమిది గుంజకొనఁ విడి రాత్మగేహముల్. 1

మ. అలవాటైన వియత్నధి దుతముగా నయ్యర్జునుఁజేర మి
న్నులయన్నుల్ మది నెన్ని, రెట్లు?వశమా!నూత్నోత్స కావేశతఁ
దలఁపు ల్పర్వులువాఁడ బాదములునుఁ దాటఁవలెఁగాదె! బ
ర్వుల నాగుబ్బలు నానితంబములు జుపుల్ గొల్పవే వారికి. 2

ఉ. ఒత్తగులత్తుకఁ మెఱయుచున్నవదంబుల నచ్చరల్ చనఁ
జొత్తిలె బాటపై నరుణశోభల బారులుగట్టి చిహ్నముల్
కొత్తకుశాంతురాళిపయఁ గూర్కొనుచుండినయింద్రగోపపుఁ
మొత్తములట్లుగా సకలమోహనరూపము లుల్లసిల్లఁగఁ. 3

ఉ. అందెల ఘల్లుఘల్లు రశనాదివిభూషల శింశితంబులఁ
బొంది మనోజ్ఞసృత్యరవముల్ వెలయుటఁ దదారవంబు మి
న్నందిన కర్వతాంతరగుహగతి మించి వ్రీతిధ్వనింప నా
సుందరు లాకసంబుదెసఁ జాతురు బెక్కురు లంచలఁ మదిఁ. 4

శా. “బోటీ!కంటివె! కోయఁగాఁబడియెఁ బూవుల్గాయ లీచెట్ల!” “నా
నే! టాటోటు జిఘాంస వీడి చనవాయొ గూరసత్త్వంబు” “ల

య్యాటల్ సూడుము వానితో శతముఖాన్యంబుల్! "బలే! కాంచు మ
చొట్ట మాల్కము!" "లీవనంబె మునికి న్నోటంచు భావించునే!"
చ. "చెలి! కతమేము! చిత్త మరచేతఁ గలంచినయట్లు లయ్యె" "గో
మలి! చెడుగాలి సోఁగిన భ్రమక దిగు లయ్యెడి నాకు" నాగ భీ
తు లేడరఁజేసి వారివృథఁ దోచి నృపాలమునీట్పరిగ్రహా
జ్ఞులితవిభాతి నవ్వనము; ప్రాథతకన్వి కసాధ్య ముండునే? 6
కా. "ఏమే! యిట్లులు కెత్తి వింతపడె?", "దోసే! చూడుమియందు! నే
నమంచుక వచియింతు!", "నాయుసుకపై నే?", "యా",

"మనోజ్ఞం బడే!

శ్రీమత్కేతురథాంగచిహ్నములచే జెన్నొందు పాదాంకమే!"
"భామా! యెట్టియమానుషంబిది!", "సఖ! పార్థుం డి కెట్లుండునే?"
ఉ. "ఎట్లన నేటికే? తతమహిశమునిపథ లొండఁగాదె యి
ప్పట్ల శుభర్తు సంపదల భాసిలు వృక్షలతాకళావృజం
బట్లు నికృతపుష్పఫలమయ్యు నిసర్గరుచల్ సమృద్ధిగా
నిట్లగురుగడుంగముల నేచి మహోత్సవరూపముగ గొనె!"
చ. "అగములెకాపు, చూచుకొనుడమ్మ! నవాభఁజెలంగు మీకళల్!"
"దగు, సఖ! యాయశోకము విధంబుఁ గనంగదె! యార్ద్రవల్కలం
బుగతిఁ జెలంగు, మంచుతెర మూఁగిన కొమ్మల వంచి పల్లవా
ళిఁ గడుఁగదల్చు; పెన్నఁదగు!" "లేమ! సదాశ్రయు లిట్టలొప్పరే!"
చ. యమనియమాదులక గృతనందియు బింకము వెల్లికాని యం
గములఁ, దదంగ పాళిపరికల్పితగాండివతూణబాణభ
ద్రముల నెసంగు రాణ్మనిని గాంచిరి యచ్చర లావణిష్ఠగీ
తము శమదీప్తతాబహుపదమ్మగు నాల్గవపేదముగ వలె. 10
మ. "అతివా! యాతఁడు చంద్రశేఖరుడు కాఁడా?", "కాఁడనంజాల, మా
ర! తనూనిగ్గత కాంతిపుంజములు నేత్రీశ్రీలఁ బర్యంబులై
యతనిక జాట్టి దెసల్ చదల్ పఱచి దీవ్యచోభ నీయింద్రకీ
లరటంబుల్ వెలిగించు మన్నయునికి లావణ్యము లొల్లఁగ" 11
కా. "నాకుంజాడ ఫలాభిలాషల నఖండంబా తపోయక్షి మం
దాకిన్యంతికమందు విచ్చిన పిశంగశ్రీజటాజాల మ

- టల్లాకణ నిల్పెడి కీడి గుండమునఁ దా హోమంబుఁగాంక్షించి పై
 దూఁతు ల్వాతెడి జాతవేషుపసల్ దోఁపించు నచ్చంబుగఁ" 12
- ఉ. "నూలును వేయుఁ బల్కక వినుం డెఱిగింతు నిజంబు మైజగి
 మారునిసాటి రాదలఁచె, మర్త్యసుసాధ్యముకాని మేటివ్యా
 పారముఁబూని దానికిని బట్టుగఁ ఘోరతపంబొనర్చె ద
 త్సారజయంబునక విపులతక స్మరరూపకళక విరాజలెన్". 13
- శ. "ఎక్కువతపముచే జిక్కెనో? యంగముల్
 శైలసారము నేడు సాటుఁగదవె!"
- "పైశమంబున కెంత పాటవంబో? స్వభా
 వదురాసదత్వంబు ప్రబలుఁ గదవె!"
- "నిర్జనారణ్యాని నిలు పెంతకాలమో?
 నిండోలగపుదండి నించుఁ గదవె!"
- "మునికలాపమున సాధన మెంతమాత్రమో?
 లోకేశు తేజ మల్లుకొనుఁ గదవె!"
- గీ. "లోకసత్వతేజోధికుం డేక హేలఁ
 ద్విభువనము లేలఁదగిన క్షత్రియవరుండె!"
 "తుచ్చవిజయఫలాన క్తి దొడఁగెఁ దపము"
 "సింగ మిట గడ్డి మేసెడి సిగ్గు సిగ్గు". 14 & 15
- చ. ఘనులము పట్టువీడ మెదఁగల్గు వరంబు లభించుదాఁక నక
 మునులను దానవేశ్వరుల ముట్టి లలిక ముకుఁద్రాటఁ ద్రిపుమే
 మనమన నెంతయో సదభిమానము శక్కున కందుచేతఁ గా
 దె నెనరునక బొరింబారి నదేపనిపై మన కానపెట్టెడిక. 16
- ఉ. "ఎత్తినకీర్తి, దేవపతి యిచ్చిన గౌరవ మెట్లునిల్చు? నో
 బిత్తరులార! వీనిఁ గన బిట్టు మనంబు చలించుచుండ, నే
 రిత్తకలాపమో కొని చరింతము రం" డనువారిలోన నా
 చిత్తభవుండు దూఁకెఁ బువ్రసింగిణి తుమ్మెదనారి మీటుచుక.
- మ. మరులెక్క మఘు నాజ్ఞ మాటమటపై, మారోన్మదంబెక్క నా
 నరుఁ దీవ్రంపుఁదపంబు లెక్కఁగొన, కానారీమణుల్ కోరికల్

త్వరవెట్ట గనుగీట, గుహ్యకులు నంత మేటివీణల్ మృదం
గరవంబుల్ దగ నింపి రేచి ఋతువట్కుశ్రీకీరావళుల్. 18

— అర్జునప్రలోభమున కచ్చరలకృత్యములు. —

గీ. మింటిసాగ సంబుదంబుల మించె; మెఱపు
వెల్లు తఱ్ఱులఁ బొరి విజృంభించెఁ బ్రణయ
కలహములు జాతె గర్జలు కడల మీతె
నీటినిండున గంభీరనినద మొలయ. 19

క. నరు నాశ్రమంబుచుట్టు
వఱలెడి మాలతులబాల్లువాఱు ముకుళముల్
విరళింపఁజేయు చినుకులఁ
గురిసె వర్షంబు దువ్వ కుంగి చనంగ. 20

ఆ. ఏలుచుద్దిపూల హితగంధముల నంది
దిక్కులుందుఁ జిందుఁదొక్కు గాలి
సోఁకి కొత్తమరులు కాఁక బేరేపంగఁ
జేవఁదక్కి యడలె జీవవితతి. 21

చ. “ఎడవడి బిట్టశోకమున నేడ్చెడు కోయిలచానకూఁత మే
ల్లడబిడఁ గూర్చె నాత్మలకుఁ గారణమేమె?” “యెఱుంగ వే?వగఁ
విడివడు దాని కంచమమువి స్త్రుతిఁ దారపథంబు ముట్టి యి
మ్మడికళఁ గూర్పు ముగ్ధునిన మాఁగిననేరెడుకండ్లచేవలగ.” 22

మ. “చెలియా!షడ్జమసుస్వనంబులఁ బురుల్ చిందాడ నర్చించు కే
కులునుగ మేలికదంబవాయువులుఁ జొక్కుల్లాల్పి గాత్రంబులగ
బులక ల్పించెగదే!”, “యదేమివన? భూపుగ జష్టు నిరేనియుగ
గలఁగఁజేసెనొకో?”, “మహాత్ములకడంల నుభృద్గా డిందునే?

చ. పెనిమిటిఃకూఘనుగ దరిసి ప్రేమ శరద్వనితామతల్లి పొ
ల్లున విమలస్థలస్థమయిపొల్పు సరోజకరంబునగ దెమ
ల్పె నదిర! కాముదీపనమె చీర, శరంబులె యత్రుముల్ బిసా
ళి నవనవస్ఫురద్వలయలీలలుగాఁ గళ లార్ద్రితల్ గనగ. 24

చ. “తముఁదముఁబెంచువా రిటు లెదల్ చిగిరింకుఁగఁ గూడినా బ్రమో
దములు వెలార్చులీల నవె తద్దయుఁగూయు మయూరముల్ మరా
ళములును, గుప్పెడిక సురభిశంబులఁ గల్వలు నక్కదంబముల్ ;
సుమహితసద్గుణాఘ్య లొకచోఁ గలియన్ గుణశోభ హెచ్చదే ?

గీ. “ కెలని మంకెన పుప్పొడి కలియు రజము

వెలయు గేదగిపూవుల వీడి వట్టు

దావళులు హంచిమధువునకై వరించి

ప్రియకసుమములు నలుపెక్కఁ బీటవెట్టు. ”

26

ఉ. “ మంకెనమోడ్పులక దెగడి మంచిపలాశసుమప్రభాళితో

లంకెలువాటు కాంతుల విలక్షణతల్ విలసిల్లఁ గంకణా

లింకని శాద్వలస్థలుల నెంతయు సంకదలీనుఁ జూడు మా

వంకల నింద్రోపములు పచ్చలపై రవకెంపుజంపులై. ”

27

గీ. “ అవిరళము లింకఁ బువ్వులు ప్రియంగువులను

మొల్లవిరివాసనల వెదచల్లు గాలి

విరళవిరళము లగుమంచు తెరల ననమ

యాభలఁ జెలంగె హేమంత మంత నింత. ”

28

మ. “ లవలీపుష్పవిజృంభణంబున నవోల్లాసంబు రాదెట్లు ? చో

ధృవలద్వాయువుచేఁ బ్రహర్షమున నాత్మల్ పారవశ్యంబు నొం

దవె ? చిత్రంబు, కనం డొకంట వికృతిక దా నర్జునుం డేటికే ? ”

“మిపులక గెల్పెదఁ గోరువారు నయభూమిక వీడ నుంకింతు గే ? ”

ఉ. “ మాపు లొకింతపూచి సుషమఁ ఘటియిం చె; హిమాభిపాతముల్

పోవఁగలేక పోవు, నవపుష్పిత వావిలి ముగ్ధ హేమకా

లావధి పో వసంతకళ లం దరుడే నతనుప్రియాంకము

ద్రావహమై చెలంగె శిశిరంబు కరం బభిరామవైఖరిక. ”

30

చ. “ వరకుసుమప్రధానవనపర్వతశోభఁ గనుంగొనన్ ననాం

కురితముగా రసాలశిఖ కోమలహస్తములక గ్రహించి బం

ధురనలిసేవనాళి వదలొయజ మూంచి వసంతలక్ష్మి బం

ధరరళనక రవంబు లెగువక దెగువక నగ మెక్కుఁ జూడుమా ! ”

ఉ. విచ్చినపూవుమోవివస విక్కంగ నవ్వడి యెట్టుగోరటా,
నచ్చినకాంతనట్లు విలు నారిందగిల్చి యశోకకందళ
ద్వచ్చమునక నివిష్టుడయి కోర్కులఁగొల్పు ననంగమూర్తి న
య్యచ్చర లట్టెచూచి చకితాక్షులబి త్తరులై రొకితలోక. 82

చ. “లలన! చలించుముంగురుల లాగున కద్దిని తమ్మిమోమునక
మలయసమీరణాహతుల మాటి కభుల్ కులుకాడుఁ జూచితే?”
“వలపుల భాస్కరు డధరపానముఁ గోరుచుఁ దారసిల్లఁగాఁ
బాలయలుకక సరోజియు మో మటునిట్లు మఱియు నెచ్చెల్లీ!”

ఆ. “మద్దికొమ్మకొమ్మ మధురకృపుష్పాన్య
వల్లవాధరంబు శ్వసన మెగువఁ
గ్రొత్తకోపమూని త్రోపాడ వట్టద
వల్లవుండు ముద్దుఁ గొల్లఁగొనియె!”. 84

ఆ. “ఆత్మరక్ష యిందియముల గెల్పుటె; యిటి
వాని గెలువలేరు వైరు లెవరు
సకలభవనములను శాసించియు వసంతుఁ
డోడ నరునిజాడఁ జూడలేక.” 85

మ. “చెడి యన్యత్త విధంబునక నియమిచే జీకాకుపాలై వసం
తుడ! కోల్పోయితి నీకృసిద్ధి నెవరెంతు ర్ని” న్నటఁచుక నిదా
ఘుండు మేలంబున విచ్చుమల్లికలనిక్కుల్ దేరఁగా నవ్వచున్
గడుసుంబోకలఁ బైవయిన్ గవిసెఁ గాఁకల్ ధాకలున్ మీఱఁగన్.

గీ. సంతతాంతర్విరోధవిభ్రాంతిఁ దనరు
మేటిజలమైన వైరుల మీటలేదు
ఋతుగణము లోకపరిభూతి నతులమైన
నరున కుత్కంఠ క్షణమైన నెఱవలేద. 87

ఉ. పాపము !, ముక్కుమూసికొని పాడువనంబులలోన నొంటియా
తాపసు నేవ నయ్యుసురు తప్పక కొట్టదె? దేవకామినుల్
దాపున గుహ్యకుల్ శుత్రులఁ దారిచి ఏణెల మీట, మన్మథో
ద్దీపన మూన్మజేరి వెలితిన బడి మ్రగ్గిరి లామె కాంక్షలన్. 88

ఉ. ఏ మొనరింతు? దేవసతులేనియు వా రబలల్ గదా! యదే
మో! మునియంగసీమలను బొందినచూడ్కులఁ ది)ప్పలేరు; పే
రామనికాని రత్ననిచయంబులు, సప్త పదచ్చదాళి, పు
ల్లములకుండబృందములునైనను బట్టపువారి కాతిరిన్. 39

గీ. రూఢసులమంచు నరుపూనిక రూపుమాపి
చిత్తజని దాసుఁగాఁ ద్రుటిన్ జేయుదుమని
వానికడఁజేరి వలపులన్ బడిరి వారె
కృతులపరిణతి యెందు దుర్రేయ మార! 40

చ. అభినయమూని రానరుధృఢాస్థఁ జలింకుఁగఁజేయ నచ్చరల్
శుభమని, సాగుటెట్లు? తమచూడ్కులు మౌనిన లగ్నముల్కదా
విభులనిలేదు వాచకము వీఁగుటఁగల్గెన రాంగికంబుపై
రభసపుఁజూడ్కుల్ నినుచు రం గొకయింతయుఁ గల్గ దద్దిరా!.

మ. అవి చెందమ్ము లటంచుఁ దుమ్మెదలు వెంటాడంగఁ బారాణిపూఁ
త విశేషారుఁదీపుల్ మెఱయు సాదంబుల్ తమంత గళా
నువిధిఁ జిందిన నూపురధ్వనులసందుల్ తేటిగానాప్తి నిం
దువడఁ నృత్యము దండిఁగొల్పె నటఁ జూడ్కు ల్లోప మంతేకదా!

ఉ. ఆటయలంత రాగమున నైన మహాోష్కము రేపు స్వేదపుఁ
నీటఁ బదంబుల్ మెఱపునించిన లాక్ష వడిఁ స్రవింప లో
నాటినకూర్చి మూర్తిఁగొని నాట్యమునఁ వెలిఁబాటునట్లుగాఁ
బాటిలఁగాఁ దలల్ముడిచి కట్టుఁ గదంబశిఖాకదంబముల్. 43

మ. మునికిఁ ముందట సిగ్గు నిగ్గెగయఁ గాముం డూతగా నోర్తు న
ర్తనమం దొప్పులొయారముల్ సెలఁగ నోరఁ జూచు విన్నాణియై
జనముల్ మాటుగఁ దొంగిలొంగి కనుకాంక్షల్ క్రేళ్లువాఱఁ;మనో
జనియు క్తంబులఁ జాటుపోదుములె సంజ్ఞల్గావె తత్పాప్తికి.

గీ. చిలిపి చెడుగాలి దుడుకునఁ జీకలాఁగ
జఘనతలమెల్ల బయలైన చాన సకియ
పుట్టమునఁ గప్పు సంభ్రమంబునకు చెలువె
వంతఁగొని, రేడితమకఁ డావిజయఁ ధింత.

అ. తపనవో ధరించు తమ్మిఠూడులచుట్ట
 రేఖలెసఁగు చెక్కుకేవల బాణి
 పల్లవములఁ బట్టి పటుమనస్థానోన్మత్త
 యలసద్వప్తిఁ గీడి నందుఁజూచు.

46

చ. “నినుఁ గనుఁగొంటయే మొదలు నిష్ఠరమారవికారభూతయై
 కనులు మనంబు సంగమును గార్యము నీయెడఁజెక్కు జాగరం
 బునఁ గృశియించుచు బిడియముఁవిడి“నిఁ గొనితె”మ్మటంచున
 న్ననిచె మునీ! విలంబమున నారట మెచ్చునొ! మూర్ఖసోఁకునో!!”

చ. “అది నయ మింకఁగొంత, వినుమయ్య! మదీయసభవివస్థితఁ
 హృదయచిరేప్సిఁగొక్కి వచియింపనె నోరైతవంగలేద, మా
 యెదలె కనుంగవల్గలియ నెంతయునార్ద్రతఁ బాఁక్కె, సుంతయుఁ
 బొదలదొ జాలి? దానిపయిఁ బుట్టదొకోదయ? తేర్పరాఁగదే! 48

ఉ. మేలు, శరీమశాంతిము, మెత్తకుమెత్తన, పూవుసెజ్జ వే
 తేలుల యట్టులై ముగుడ తెప్పనలేచి యిలఁ జగుళ్ళపై
 సోలియు శాంతిలేక మనసుఁ బడు చల్లన హాయిఁ దుష్టి నీఁ
 జాలు త్వదంకపీఠమునఁ జాగి సుఖంబు సుషుప్తిఁ జెందఁగఁ. 49

ఉ. నీ వరుదెంతు వంచు మదినిండి బలంబిను గంపెఁ డాసచే
 జీవములున్న వాసతికిఁ జెచ్చరఁబోవవయే న్గతించు న
 య్యా! వెడపాపమేల? విడుమారక, మవ్వలసేయవచ్చు రాఁ
 బోవునె యన్నిటం దగినబోటి యిటుల్ మునివై తపించినఁ. 50

చ. పరువత పీఠమయ్య! మఱువల్కిడుమయ్య! మును ల్లయాద్ధృతా
 దురకద! భాగ్యహీనయగు తొయ్యలిసంగతి జాగునోర్వద
 య్య! రహినిరాఁగదయ్య! యని యందొకఁచాన ధనంజయంతికో
 ర్వరఁ గడునేర్పనఁ శిల కరంగ వచించె వివంచితాధ్వనిఁ. 51

మ. సవిలాసాకులమధ్యయై విడుకురుల్ సుధించు చేతుల్ వడం
 క వభూతంసముకర్తు చన్మోసలపైఁగా బాహుమూలాధరం.
 బవుతోవఁ విసర్గఁ ధనంజయునిపై నాకంతుజైత్రాస్త్రమై
 తవులఁ దీవ్రకటాక్షపాత, మొరుచి త్తలై న ఘూర్జిలదే ? 52

శా. అందఁ దూఁగుచుఁ బూవులఁదనరు చూతాగ్గింబుఁ జేపట్టి తా
నం దిందాఁత గజేంద్రకుంభకుచయై యాటాడుతన్వంగి ము
న్ముందై సాఁగిలమ్మొక్కఁ జిత్తజగుణమ్ము వీడి వేగంపుఁ
వి దోతెంచిన యస్త్రమో యనఁగ నాబీభత్సుపాదద్యయిన్. 53

చ. ముడి విడ జారుచున్న కటముఁ గయిఁబట్టి యనంగుకోఁతలఁ
విడివడి యేగఁబూను నొకపీనకయోధర యంతనితలఁ
దడఁబడుపోఁకనాగె, ద్రోప తాఁకెనో? భీతి జనించెనో? యహో!
తోడలకు జారి తద్రీశన తొయ్యలికిఁ నిగళంబె యయ్యెగా! 54

మ. “శమమీ పూనితివో! భభా! మరల నీచాపాదులేలోయి! స్ప
ష్టమ నీకోరిక, చెప్పనా? బిగువుమెచ్చువచ్చు! ముక్తిఁ రవం
త మదిఁగోరవు, రూఢిగా విషమచింతఁజిక్కి యేకాంతలఁ
దమినో చూడవు మ”మ్మటాచు జెవిచెంతఁ బాళి నొక్క ర్తనున్.

శా. “బౌనే! యెంతటిటక్కులాఁడితఁడు, కాయంబంతయుఁ జూడు మా
సూనాస్త్రోహతి నెట్లుకందెనో! దయఁజూపండు, శాసింప కె
ట్లీనారూపసిదక్కు” నంచొకతె యీసెక్కఁ బొమ్ముఁగ వా
క్సేన ల్లాటిల దూఁగుచుఁ దరిసి యేనెఁ తొమ్ముపై వీనునన్.

చ. “మొఱసుతనంబునఁ మణివిభూషితమాచెవి నందగానిపే
రురమున రుద్ద నేమొఱిగెనో? కడుఁగందె ” నటంచు బులివ్వది
ట్టి రమణియోర్తు నమ్రతఘటిల్లు నడన్, జిఱునవ్వు చెక్కులన్
సిరినిడ, నోరచూడ్చి చెవిచెన్నెగయన్, నరుఁగాంచె దుష్టిగన్.

ఉ. హావములందు భావముల హంగులు చూపిరి, సిగ్గువీడి వా
చావిధిఁ గోర్కొండెల్పి, రికసల్పఁగ నెయ్యదిలేమి నశులున్
వావిరివాల్చి; రింతులకుఁ బాటిలదేకద యింతకంటెమే
లై విలసిల్లు సాధనబలాప్తి ప్రియానునయక్రియాగతిన్. 58

ఉ. తెల్లమొగాలు వైచి రతిదీనకటాక్షతతుల్ కిరిటిపైఁ
జల్లిరి, “యున్న”రంచును విపాదమునొంది రభీప్రీతార్థ ము
ట్లల్లిరిపాలుగాఁగ నడకాడనియచ్చర; లట్టివేళ నే
నల్లలనల్ సుభూషితలయట్టులఁ దోచి రనంగునేర్పునన్. 59

సీ. రాయంచనడకల రమణీయతల మించు

రమణుల మందయానములుగాని

కందినపిఱుదుల కడువేగుచే శ్రాంతి

నమరు కాంతల వీక్షణములుగాని

చిత్తజాశుగ మోహశీర్ణాభ లగువారి

వ్యర్థాకులితవాక్యపాళిగాని

బొమముడి దుడుకాడు పాలతిచూపులుగాని

వివ్వన బెదిరించు వీక్షగాని

కరమనోజ్ఞంబులేయైన వరసమాధి

నింబుఁ గనుకీడి కర్థహీనంబు లయ్యె

మహిమగలవానియెడఁద నమర్ష మడర

సౌఖ్యవాంఛల కటఁదా పెసంగఁగలదె ?

60,61,62

చ. “స్వయముగ, సంచలింపనితపంబున నిందుగ్రసమగ్రహంబు నొం
ది యెదిరిదుగించి లక్ష్మిఁగొనఁ దీవ్రమనస్కుఁడు పార్థుఁ డింక నె
మ్మెయి నుడికింపలే” మనుచు మింటి నెలంతలు గుహ్యకాళితో
నెయిదిరి చిన్నవోయి వగలేర్చుమనంబుల స్వర్గమార్గమున్. 63

పదొకండవ సర్గము

—:0:—

—* ఇంద్రాగమనము *

శా. “ శ్రీభో, గాతనురాగ సంయుతవచశ్శీర్ల సుగంధాదిశో
భాభూతిఁ నయమాడి పైఁజడి రుషా భంగించినఁ సుంతయుఁ
లోభత్వంబు వహింకఁ డీసుఁగొనఁ ” డంచు వింట సంతోషియై
యాభోగేశ్వరుఁ డిందుఁ డాశ్రమముచాయా శరె నాజ్ఞునిఁ. 1

క. కడుదవ్వ నడిచి సుడివడు

బడుగుఁముదితబిసెయాపు పనుపడఁగా న

- ప్పుడు తడఁబడునడక గనఁ
బడె నర్జునుమోల నాకవతి వడఁ కడరక. 2
- గీ. చంద్రకిరణప్రసారంబు చాలువాట
నసిలేసితశోభఁ దనరుసాయాహ్వామట్లు
నలుపుజడతుడుముల సమంతమును వెలసి
నిగుడు నెరసినకురుల కొన్నిగ్గుతోడ. 3
- గీ. అలలవిలసిలు కొలనిలో నజ్జపత్రి
పాళి, కవిసినమంచున, వాల్మీలీల
ముడుతలను దాల్చు నేత్రాంతములను గప్పి
తెలుపుకనుబామవెండుక ల్లిగువ కొలగ. 4
- క. గడియింపలేక యితగుల
కుడుపాసక బ్రతుకు మగనిఁ గులసతిరీతిఁ
బడుగుటవయవములై నను
గడుముడుగఁదీయ నిలుపుఁగై దండముతోక. 5
- గీ. అలఁతిమబ్బులలో సూర్యుడట్లు మాటు
వేషముననైన దశదిశ ల్వైలుఁగఁజేయు
నిండు పటిమయు సౌమ్యత నించు దివ్య
మహిమఁ దనరారు కాంతిసంపదలతోడ. 6
- ఆ. వయసుమీటి తనువు వశముఁదప్పచునున్న
నాశ్రమంబుసొంపు నాశ్రమించు
దివ్యరూపమొప్పు దేవేంద్రుఁ డురుభీతిఁ
గొలుపుపోక నరుని కెలననిలిచె. 7
- ఉ. “బాదుగు లొండొరు ల్లురుతునట్టకపోయిననేనిఁ జూచుతో
డం దగు లుద్భవించు” ననుట ల్లడునిక్కముగాఁగ వృద్ధు నెం
దుం దరిసింపకుండియుఁ గనుంగొనిసంతసె జెంద మార్ద్రతం
జెందుట స్నేహపూర్ణుడయి జిష్టుఁడు స్వాగతమిచ్చె నమ్ముఁడై. 8
- క. ఆదటయో ! భక్తియొ ! మ
ర్యాదామార్తంబా ! యతిథియై వచ్చినవృ

ద్వాదటవోవ నరుడు పా

ద్యాదుల నర్చింపఁ దనిసి యతఁ డిట్లనియె.

9

—♦ అర్జునవల్లోభమునకై శక్రునియువదేశము ♦—

ఉ. మాదృశులైన వృద్ధులను మాన కనంగుఁ డనంతకామశి
క్షాదళితాత్ములఁ సలుపుఁ గాలముతీననైన నెప్పుడు ;
గాదన కిట్టియావనముఁగల్గియు నీ విటువంటిసువృతా
సాదితసత్తపంబునఁ గృతత్వము నొందెడు మేలు ! మెచ్చితిఁ ! 10

ను. సుకులంబందు జనింపవచ్చు, మఱి తేజంగంచఁగావచ్చు, న
ర్మకతుల్యాకృతి నొందవచ్చు, బహురాష్ట్రంబు ల్లోనవచ్చు, గా
ని కడుంగవ్వము లోకులఁ సుగుణతఁ గీర్తి సమార్జించు, టి
న్నికళ లల్లిననిన్లనఁ ముదముఁజెందెఁ డెంద మత్యంతము. 11

ఆ. ఆశరన్నేఘములనీడలట్లు తొలఁగి

దాటు యావనమన నిసీ ! నీటిబుడగ ;

నిజమె యాపాతమధురముల్ నీచవిషయ

తతులు, తుడిఁ గూర్పు మేటిసంతాప మెదల.

12

చ. జననమె దుఃఖి మాపయిని సంస్మృతిలోన ననుక్షణంబుఁ జెం
తగె కనిపెట్టి పొంచు మృతి. తప్ప వొకప్పుడునేని నావదల్
మన కిటువంటి జీవనము మానుటె శ్రేయమటంచు జ్ఞాన మొం
దిననరు లందెయుందురె ? తితిక్షులఁ జేయరె మోక్షయత్నమున్.

శా. ఈకళ్యాణగుణైకభాజనత నంతేనొప్పు నీబుద్ధికి

సాకల్యంబుగ సంతసంబాదితె, నైనఁ, నీదు నేవధ్యపు

బోక లూడ విరుద్ధవృత్తులను దెల్పు, దీన నాచిత్తము

దాఁకఁ సంశయ, మేము ! నశ్వరపువాంఛఁగ నీవిటుల్పేరితే ?

ఆ. కదనవరులె తొడుగు కవచాదిసామగ్రి

నిట్లు వీడవైతి వేకతమునఁ

దళసులందునేనిఁ దాల్చుట కాపీన

మొకటెకాదె కాంక్ష లుడుగుకతన ?

16

ఉ. నీయొనరించుటేమి ? కడునిష్ఠురమాతప, మందు హింసకు
గాయముఁగాచికోఁగఁ బనికల్గునె ? నిస్పృహనూని మోక్షభ
ద్రావిత్వత్తిదాల్పుట యథార్థమకాదా ? యిట్లు గొప్పతా
సాయకజాల మేల ? పరసాధ్వసకారిధనుస్సు నేటికో ? 16

క. మరణాధిదేవతాపర

కరమన జీవులకు భీతి గలిగించుచు నా

కరవాల మేటికయ్యా !

విరళించు నె నీతఁకపవ్రత్తి శమంబు.

17

చ. అరుల జయించి ఘోరజయమందుటయే భవదీప్సితార్థ మం
చరయ సునిశ్చితంబుగ బయల్పడుచున్నది, కావయేని ? బం
ధురశమశీలమై వెలయు దొడ్డతఁకం బదియేడ ? తీవ్రకో
పరసముఁబెంచు ఖడ్గముఖభవ్యతరాయుధపాళి యేడనో ? 18

ఆ. శ్రమముఁదేర్చు తేటజలముపట్టునఁజేరి

కలఁగఁజేసికొనెడు కరణి, మోక్ష

భాగ్యమొనఁగు తపము వధ కుపయోగించు

జనుఁడు మూర్ఖుఁ డగుట సంశయంబె ?

19

శా. నీవో కాఁగలబాలకుండపు, కడున్నీచంబును మృగకా
మావేశంబు జిఘాంసకున్ గొలిపి స్త్రీయాధీనుఁగావించు దో
షావిరూపిణి మూలకంద మపవర్గాలోచనన్ జంపు నే
లా ! వత్సా ! విడు మిట్టిపూనిఁ గొనలేవా జ్ఞానసంపత్సుధన్ ?

ఆ. భూతహింసఁజేసి పొందినసంకద

నిలువ దింతలోనె తొలఁగిచనును,

నదుల నుదధియట్లు కొదలేనియాపదల్

కలుగఁజేయ మేటికారణంబు.

21

ఉ. ఆపద లెట్లుకూర్చు ససమర్థనకుఁ వలవంతయుఁ భయం
బాపగిదిగఁ సిరుల్ గొలుపు సంతము నొందని చింత భీతి, రా
రాపుల నార్జనంబునను రక్షణలో మఱి నాశనంబున ;
గొప్పురుషుండు వోలెఁ జెడుకల్కికి వమ్మునరింతునే జనిక ? 22

- చ. ఎడఁ గరమూని హాయి సుఖయింపఁగ నీయదు కల్పి, యెంతఁ
మృదగినవారి నేని ననుమానమునఁ గనఁజేయు, శాంతి నో
వఁదఱుము, లేనియావలకుఁ బాల్పఱచు, న్నొడపామురీతి నా
వదలకు భాజనంబగు, నవశ్యము త్యాజ్యమునుమ్మి యేరికి. 23
- మ. కలిమిన్మక్కువ చిన్న పెద్దతనముల్ కైకోదు, నీచోచ్చముల్
తలఁచుబోదు, ప్రియాళి కింత యనుమోదంబీదు, మాధ్యంబునఁ
వలవంబోని విలాసినీజనములఁ వాంఛింపఁ బ్రేరేచుచున్
వెలయంజేయును జంతునై జమగు దుర్యోర్వంబు వామత్వమున్. 24
- చ సిరిగలదుష్టు దాష్ట్యమాను జెల్లుననన్, సుజనుండు కల్పిచే
నెఱపెడి దుష్కృతుల్ మిగులునిందల వానిని దిద్దునోటు ! న
శ్వర మతిచంచలంబుగద ! భాగ్యము, కేవలసజ్జనాళి నే
న్దొఱగి చనుంగదా ! యితరదుర్బలులఁ వచియింపనేటికి? 25
- గీ. ప్రియ మమరకున్న మేటియప్రియముఁగన్న
నీమనం బెంతఁజ్ఞోభించు నీక తెలియు
నన్యజనమనోవృత్తియు నట్టి దేల
కాదో ? యిది సుంత యోజుపరాదో నీవు ? 26/1
- గీ. మునుపు నివృదు నిఁకముందు మనసువికృతి
యొక్కటేకాదె విప్రియం బొనరఁ బ్రియము
కలుగకున్నను ? నీ విది తలఁచవెట్లు ?
“ లెంతచేసిన నంత ” యం తెఱుంగవొక్క ? 26/2
- క. నివృచ్చరంబు నిండగు,
మువృత్తవమగును, లాభముగ వంచనమున్
జొవ్వుడుఁ బ్రియసంగమమున
నప్పా ! యొప్పములె యొప్పలై నెగడుఁగదా ! 27
- గీ. ఆపులుండియు నేకాకియైనవాని
కెద్దియును రమ్యముగఁదోచ, దింతయేల ?
తుదకుఁ దనప్రాణములనె చెందును విరక్తి ;
నిస్సహాయత కొలువదే నిష్ఠుహతను ? 28

గీ. తనకయినవాడు చెంతనుండినను దండి
సంతసముగల్గు, లేనిచో జాలి కుంచు
నీకుఁ బీడఘటిల్లు టనిష్టమైన
నూరుల కది కూర్పఁబూనుట యోగ్యకృతియె ? 29

క. సిరివలెనే జని క్షణభం
గురమని గురైఱుఁగు నీకుఁ గూడునె న్నాయా
వరణంబు మసి యొనర్పఁగ
వరసాధుత కూత న్నాయ్యవర్తనమెకదా ! 30

ఉ. కావున నోతపోధనుడ ! కానితమింగొని పాఠికులాడి మే
లై విలసిల్లు నీతనము లాఱడివోవఁ జెడంగ నేల ? వే
పోవిడు మీరణోత్సుకతఁ బుట్టుట చచ్చుట లేని మోక్షసా
ఖ్యావహమైనశాంతిఁ గొనుమా ! వినుమా ! కనుమాక్రమోదమున్

శా. అంగంగంబులఁ బీటవెట్టుకొని దేహంబుదు నీలొన వీ
రాంగంబూను నజేయుతొ రిపుల ధైర్యంబూని నిర్జింపు, మం
తం గావింపఁగరాని దుండునె ? జగత్కళ్యాణమే నీనుడి
మాంగల్యంబును భంగముం గను నెదస్సన్నింపు మార్యోక్తులన్.

ఉ. ఇందియదానుఁడొనరుఁ డభీష్టధనాప్తికి నెట్టిచోటనే
నిం ద్రొవవీడి, కేల్పొగిచి, నీచకృతు ల్లమోచి, భృత్యుడై
సాంద్రీభయంబుచేఁ దనదుస్వామిని గొల్పు వృషేంద్రీతిఁ, దా
నుం దుగ్ధమీఁగు స్వేచ్ఛఁ దదను త్రమవృత్తి భవాదృశార్థమే ?

గీ. నేటినిసౌఖ్యములు మఱునాటి కగునె ?
స్మృతిపథంబునఁగూడ నశించిపోవె ?
కామములు స్వప్నతుల్యము ల్లావు టెఱిఁగి
తత్పరాధీనవృత్తులు తగినపనులె ? 34

క. నమ్మించి మోసపుచ్చు, హి
తమ్మని యహితమ్మె కూర్చు, ద్యజియించియుఁ ద్య
క్తమ్ములు కా, వహహా ! కా
మమ్ములు కుచ్చితపుటరులు మన కెయ్యెడలన్. 35

చ. ఇది విజనస్థలం, బిచట నెవ్వడు మానకపాటు నీవియ
న్నది సకలంబుఁబూతముగ, నాఁటనొ నేఁటనొ కల్లు పుణ్యసం
పద నిటఁ జేరినాడ, వశవర్గము బంటుగ నీదుమ్మోల ను
న్నది, యిదియేమిపెట్టి ? నిధనప్రదశస్త్రకలాప మీఁగుమా!" 36

—♦ ఇంద్రున కర్జునుని ప్రత్యుత్తరము ♦—

- క. ముదసలిమునిగా వచ్చిన
తిరిది నేందుఁడు చతురవాగ్విధిం దెలిపిన యా
చదురులకు నరుఁడు వినయము
గదురమధురవచనరచనగా నిట్లనియె. 37
- గీ. సంగ్రహంబు సాకాంక్షం బసంకులంబు
సుఖసిద్ధాయతార్థసంశోభితంబు
భావపూర్ణ సమాససంపన్నమైన
మీరుచిరవాక్పీఠంబంబు బమేయ మార ! 38
- గీ. ఆగమాధారమును గోరనంతయు క్తి
నిశ్చితార్థంబునై యెందునేని నితర
ఖండనకుఁ జోటాసంగని దండివేద
వాక్కువలె దురాధర్షమై పఱలె నార ! 39
- ఆ. దురవగాహమగుట దోషాయమానసా
గరగభీర మగుచుఁ గడుఁబ్రయోజ
నమునఁగలిమి మునిమనంబునై ఖరి నెంతొ
శాంత్యుదారగుణవిశాలమయ్యె ! 40
- క. ఈగుణముల విందొనరఁగ
నాగమసమయోచితప్రభాంచితముగ నెం
దేగురుఁడు పల్కఁగలఁ డహ
హ ! గనిగద మీవితేక ! మబ్బురమయ్యె. 41
- క. క్షమియింపుఁడయ్య ! నాయు
ద్యమమునఁ బూర్వాపరంబు తమకుఁ దెలియ దె

ట్టిమర్తి మునితుల్యము ధ

ర్మము వచియుంచెదరొ యెఱుంగ మాన్యవివేకా !

42

గీ. ముందువెన్నె లెఱుంగక పూనివిసక

దేవగురుడేని నిడు నుకదేశ మెందు

నుచితనయ మీఁగుపురుషునుద్యోగమట్లు

ఫలవిరహితంబుగాదె తాపసవరేణ్య !

43

గీ. భానుకిరణవిశుద్ధమై పరఁగుచున్న

పగటిసభము చుక్కల కెట్లభాజనంబా,

శ్రేయ మిడఁజాలు మీవాక్యసిద్ధి నొంద

స్వామి నే నట్లయోగ్యుండ నేమిఫలము?

44

గీ. క్షత్రియుడఁ బాండవుడఁ బృథానతిసుతుండ

నను ధనంజయుడందు, దుర్ణయత జ్ఞాతి

బలము లెడలింప రాజ్యంబుఁబాసి యడవి

నున్న పెద్దన్నముదల నిట్లుందునయ్య.

45

ఆ. వ్యాసునాజ్ఞ నిట్టివర్తనమున వ్రతం

బూనినాడ శ్రీధృష్ణాన్ని వెలయ

సమ్యగర్చనీయు స్వారాజ్యశేఖరు

నిందు సధికపూజ నెదవహించి.

46

చ. కదనము జూదము సలుపఁగాఁ బిలువంబడి పోమి శాస్త్రసం

పదకు విరుద్ధమాగద, విపత్తులమాయ దురోదరంబున

గడుమగ రాజ రాజ్యమును గాఁదిలితమ్ములఁ దన్ను భార్య సం

దెదిరికి నొడ్డి యోడ ఘటియిల్లవె కాఁగల కారణార్థముల్ !

47

ఉ. భ్రాతలతోడ నాధరణిపాలుఁడు దోవది, నన్ను వీడి య

త్యాతతయామ యామినులయందుఁ గడుం దపించుచుండు, దు

ర్జాతులు చీరె లూడ్చికొని శాతవచస్సులము స్పృహ ధరా

నేతలమోలమాకిడిన నింద్యపరాభవమాత్మ నెన్నుచు. 48; 49

చ. కులసతి సాధ్యి దోవది గొల్వునకు నెఱివేణి నీడ్చితే

గలరె? గురుండు భీష్ముడును గల్గినవారలుఁ జూడ నూడ్పఁగాఁ

గలరె పటంబు లుద్ధతిని? గాలుడు నాఁడె యొసంగఁడే సవ
త్తులకును సంచకార మెటుతోయు నతండు తదీయయత్నమున్.

శా. ఆదుశ్శాసనుఁ డీడ్చి తెచ్చునెడ సాయాహ్నర్కుఁ డావృత్రఘా
యాదుర్గ్రాహకభూజమున్ గని ముఖం బావంకగాఁ గుంతు మ
ర్యాదన్ సభ్యులు పెఁజగుప్పఁగొని యాస్యంబు ల్మలంగింపరే?
ఛీ! దర్పాఘ్య లాసర్పకార్య మగునే? శిక్షార్హ మే కాదా? 51

చ. పతులము పాలనక్షమత వమ్ముగ శబ్దముఁగల్గఁజేసి దు
ర్గతికులరీతి దారువులకైవడి నేవుర మేముఁ జూడ దు
స్థితి గతిమాలి 'బాపు'రని చెంపలఁ గాల్పలుఁగట్టనేడ్చె నా
సతి తుడువంగఁ జీరెయు నెసంగమి బాష్పము లుబ్బిపాఱఁగన్.

చ. తనువులుపొంగఁ గోధములు దడ్డడలాడేఁగఁగన్ను లగ్నివ
త్తనముల విప్వలొందఁ గటధట్టనముట్టఁగ రేఁగఁ జూచు మ
మ్మను గని యట్టిసీచదశ బోధఁదొలంగక దిద్దె నన్న మే
ల్లొనమున; సుఖ్య శాత్రువులఁగొట్టుట, నింద యసహ్యమాఁగదా.

ఉ. మంచిననునంబు తోయనిధిమాదిరి నెంలేకలంగెనేనియుం
గొంచెముఁగూడ స్వచ్ఛతను గోల్పుడ; దాధృతరాష్ట్రపుతుల
న్నించినప్రేమ మాయెడల నిష్ఠురవైర మసూయఁ బెంచె నే
వించినదువ్వమైత్రీ చెఱువేకద! కూలుఁదటాశ్రియంబుగన్. 54, 55

క. నిందకు జంకక, మంచినె

దుం దుల్యతఁజూచుఁ గడుకతోరాత్మనెదన్

జెందెడిపన్నుగడం దెలి

యం దరమా ! విధివిధాన మట్టిదికాదే ?

56

ఉ. " పౌరుషవంతు నింకొకని భామ ! వరింపు " మటంచొకండు " నా
యూరువులెక్క ర " మ్మనుచు నొక్కఁడు నాటిసభాస్థలంబునన్
ఘోరపరాభవంబు నొనగూర్చె, బాగలెగలెత్తు నాకనల్
మాటొనరింపకున్న ననుమానమే నాహృదయంబు మాడ్చుటల్ ?

క. భూతి యడఁగె, మేటిపరా

భూతి దొడరె, హరిణవృత్తి పాసఁగె నరికృతి

హా! తండ్రి! మాలోమా

కే తనకు సిగ్గు, చెప్పనేల హితులలో ?.

58

గీ. శక్తిచనఁ జాలవంగి నిస్సార మెనయ

మిగులఁదేలిక యై సంభ్రమించుకతన

తృణము మానంబులేనివ్యక్తియును జూడఁ

జూడ నొకరీతికాదె ? విమర్శచరిత !

59

ఉ. మిన్నులఁజొచ్చు శృంగముల మించు నగంబును దాటఁజాల నం

చు నైఱపునిఱ జ్యాయుడుగఁ జొప్పడఁ గౌతుక మేఘునుండు మా

నె? న్నరుఁ డెంతదాఁక నతినిష్ఠురమానము వీడఁ డంతదాఁ

క న్నగడుఁ యశంబుసిరి, కాళి మగంటిమి వాని కంతకే. 60; 61

గీ. ఎవ్వఁ డగ్రేసరుండని యెన్నువేళ

మొదటివే! లైక్కఁ దొలఁగని పొగడు నొందు

వాఁడె పురుషుండు జగతిలో వానిజన్మ

మేసుమీ! సార్థకత్వంబు నెనసి వెలుఁగు.

62

గీ. చూడ నందనియెత్తోది చొరఁగరాని

వసులుగల మలనే న్దాటవచ్చు నొకట,

భవ్యమానోన్నతుఁ బ్రతాపభాగ్యశాలి

మించునున్నతదశ నాకొమింపరాదు.

63

గీ. చంద్రు సిగ్గిలఁజేయు యశస్సువలన

నద్వితీయుండుగా నెవ్వఁ డమరు వాఁడె

వంశమెల్లను వెలయుంచువాడు, వాని

వలననే సార్థకతనొందు వసుధ మిగుల.

64

ఉ. ఎండినచెట్లపై నశనియేడైఱ నెవ్వనితీవ్రకోప ము

ద్వందత శత్రులోకములఁ దారసిలు న్భవి నాతఁడొక్కఁడే

దండిమనస్సులక గను నుదాహరణవృథ, మాని యన్న ని

ట్లుండఁగఁజోలు నంచు ఘనయోధులఁ దా నొకమేలుబుత్తియై. 65

మ. అలవారాశితరంగచంచలములౌ సర్థంబు కామంబునక

దలఁపుల్వాఱు నాకు, వీని యునిత్యత్వంబునక భీతిసం

- ధిల నిర్వాణవదంబు నొందు కడఁక నే నిందు రాలేదు, మొ
క్కలపు న్నైవరిపరాధవం బెగచు కిన్క దోచునే యన్యమేల్?
- క. పగతురకపటంబున మా
కెగసిన దుష్కిర్తిపంక మేఁ గడగంగా
దగుఁగాదె శత్రువిధవా
క్షిగళద్బాష్పాపకాభిషేకంబులచే. 67
- క. అననిందు బుద్ధి చెడెనని
ననుఁ బండితులెల్ల నవ్విన నవ్వెగ నిం
డనఘా! తమయుపదేశము
వినఁ డీతఁ డయోగ్యుడంచు విసువందకుఁ!
- గీ. వంశముప్రతిష్ఠ పరిపంథివధ మొనర్చి
వీవితో నుద్ధరింపనిదే వరించు
మోక్షులక్షియు నాకీడు ముదము, గెలుపు
భూతి కది యంతరాయమై పాసఁగుకతన. 69
- మ. కినుక బల్కుటకాదు వీరవిధిసంకీర్తితు, వంశంబు పే
రును బెంపు బరసంహృతంబగును నేర్పు ధైర్యముం జూపి బా
ణనిపాతంబున వైరిజంపి మరలఁ గైకోనివ్యర్థుండు పు
ట్టనలేదన్న ను జచ్చినట్లెయనఁ గాఁడా! గడ్డితోపాటనఁ. 70
- ఉ. వైరుల గెల్వకే రుషను బాసి ప్రశాంతిని బొందువాని నే
తీరునఁ బిల్వఁజెల్లు జగతిఁ మగవాడని మానిచంద్ర! యా
కారముమాత్రీకా మగలుకారె పసుల్? ధర వీరుఁడేడినాఁ
ళూరవరుల్ సనిస్మయతఁ జూపి కడుఁ వలదా! గణింపఁగఁ.
- గీ. సత్ప్రసంగవశంబున సంభవించు [71;72
గెవనినామస్మృతి సభ నెసఁగుఁ బ్రతిభ
లెల్ల గ్రసించుంపబడు వైరు లెవనిమెత్తు
రట్టిపురుషుండె పురుషుండు యతివరేణ్య ! 78
- చ. దగఁగొనువాఁడు దోయిలియుదంబుల నల్లు యుధిష్ఠిరుండు ముగ
నిగదితమా ప్రతిష్ఠ నరినిష్కృతిఁగోరి మనంబు నావయ్య

నిగుడఁగఁ గార్యసిద్ధిఁగొన నేనె సమర్థుడనంచుఁ గాన ని
ట్లుగఁ దప మూనినాడ సురలోకపతిఁ దనియించుపూనికఁ. 74

గీ. ఆపదలనున్నభూకతియాజ్ఞ సలుపఁ
జాల కెవ్వఁడు స్వార్థతఁ జాల్కుఁ డగునొ
వానిచే మాయదే శుభ్రవంశకీర్తి
చెడుగుపెనుమచ్చ శశిసూపు చెడినయట్లు. 75

గీ. వటుపు, గృహి, వనవాసి, తపస్వి వరుస
నాశ్రమంబు ; లవకృమం బది యెఱుంగ
నట్టిచో ధర్మవైరుధ్య మనక, మున్నె
యమరునే నాకుఁ దత్తురీయాశ్రమంబు ? 76

ఉ. కాఁగలకార్యమో విడువఁగానిది గొప్పది, తల్లి దవ్వనఁ
వేగుచునుండు, నగ్రిజాఁడు నేత సతీయుతుఁడుఁ దపస్వి స్త్రీ
చ్చాగమనం బాసంగఁ డిఁక శౌర్యయుతుల్ దమయాశ్రమంబు వ
మ్మాగతి నొందొకండుఁగొన; రాజి పరాహతిఁ బాటిపోవరుఁ.

గీ. ఛిన్నజలదంబు విలయంబుఁజెందునట్లు [77; 78
లీగిరిద్రీశృంగమున లయింతునొండ
శ్రీసహస్రాక్షుపదసేవచే నకీర్తి
శల్య మెడలింతు నొండ భాస్వన్నునీంద్ర ! 79

—♦ ఇంద్రసాయోత్కారము ♦—

క. అనునరుకట్టెదుటం దన
ఘనరూపముదాల్చి బిగువుఁగాఁగిలి సుతునిం
గొని శ్రేయస్కర మఘమార
మును నగుభవభవతపంబు బోధించె దుదిఁ. 80

మ. “శివుఁడే సంతసమంద నామొదలు దిక్పీమాపతుల్ గూర్తురు
త్సవసంధాయకమై యవార్యమగు తేజం, బుత నీవేగి శా
త్రవలత్తుల్ దురీతి నీమరుల్లొనఁగఁ జెందఁ వచ్చుసంతుష్టి” యం
చు పెసఁ శకుఁడు కన్నొటంగిచనె జిహ్మం దుబ్బి యగ్గింపఁగన్.

పండ్రెండవ సర్గము.

-...ఉ...-

- వృ. పురందరోపదేశజనితమోద మాన్యమున నటించ
నరుం డపూర్వకాతుకమున నాడె పూనుకొనె భజంపఁ
బరాత్పరుగ గృహకు వరదు భవ్య సూర్యశశిరథాంగు
హరుగ విధివృత్తారముగ నిరంతరాస్థ హృది జెలంగ. 1
- చ. శమదమశౌచసంపద లెసంగ దినేందున కున్ముఖంబుగా
విమలమనంబుతోడఁ బృథివీస్థలి నొక్కఁజూపాద మూని యు
త్తమజయవాంఛఁ దిండివయిధ్యానమెమాని నరుండు సత్తపః
శ్రీమమున నిర్వృ జోయె వడిగా దినముల్ నెల లెన్నియేనియుగ.
- మ. ఉపవాసాదుల నిందియోవతపనం బాక్ష్మింతయుఁ బార్థ డి
ల్లవడఁజేయ దచంచలస్థిరత శైలపౌద్గమల్ మీఱ నా
తప మంతంతకు శుక్లపక్షశశిచందంబొంది వర్ధిల్లె నం
దపురూపంబుగ; నంతెఱుంగ వశమానా ధీరసామర్థ్యముగ? 3
- ఆ. శలన మదురఃబండి పలుచవులూరించు
పండ్ల కతనిమనసు భ్రీమసిపోదు
తేటచలువనీటి తెన్నైనఁ జూడదు
సుకృతి సత్తపంబె సుధకదయ్య. 4
- ఉ. “ఎంతతపంబుఁజేసి”తని యింతయుగర్వము నొందఁ “డయ్యు! యి
ట్లుతకు స్వామి రాఁడె” యని యేడ్వఁడు, పూనిక సశృనీయఁ, డు
ద్భ్రాంతరజస్తమంబులు నిరస్తబలంబులఁ బార్థ సత్త్వవి
క్రాంతికి దిగ్భీమగొని పాకాలు నొనర్ప వొకింతవిఘ్నముగ. 5
- గీ. మేను తపమునఁ గృశియించె నైననేమి
గలిచె భువనత్రయోదయోజ్జ్వలత నరుండు
లోకహితతత్త్వవిదులఁ గల్గోలవలచె
ధీరులకుఁ జేతఁగాకుండుతీరు గలదె ? 6
- చ. విజన మరణ్యమధ్య మతిభీకరశైలము నర్ధరాత్రి యు
వ్విజయుఁడు లానొకండు మది భీతిల కదిసి మించునున్నతిన

విజయముద్రాధర్మము వేది జనించుహుతాగ్నిదీప్తుల
నిజరుచులుబ్బ నిల్వ రజని నృజనింగని మెచ్చు భూతముల్. 7

క. ఎడతెగనిమంత్రజప మే

ర్పడ నేకాంతమున వేదివజ్ర శిఖలకు

నడుమఁ బరివేషభీషణ

మడరుదివాకరునిబింబమున నతఁ డొప్పెన్. 8

చ. కవచముపైన జందెముగఁ గ్రాలుచు నెక్కిడియున్నవింటివై
భవమున నాపురందరునిపట్టి మహేంద్రధనుర్విభాసితం
బపుగహనంబుచే సాగసునంది సిరు ల్వనచల్లుమంచుకొం
డవరున సర్వమోహనవిడంబనమున్ వెలయించె నచ్చటన్. 9

ఆ. ఈనెవంటిమేనితో నియతస్నాన

మాడ నరుడు నడువ నాహిమాద్రి

గూడ భూమి నంటుకొనఁగుండు ; స్థావ్యంబు

గాదు గుణమె యిచ్చు గౌరవంబు. 10

ఉ. చేతులు పైకిఁజూచి గుఱిఁజందఁగనియని సత్తవంబు న
ట్లాతఁ డొనర్ప నెత్తివయి నద్భుతతేజము పుట్టి పాఠి య
త్యాతతమై దురాసదమునై ఘనరోదసి నిండి సుఖభా
పాతమునన్ హరించె మునుపాటిలుదేవమునీంద్రమార్గముల్. 11

గీ. వలుదజాబిల్లి నిండు వెన్నెలలసాంపు

బహుళములనైన విడదు నభవభంబు

నికల ఫల్గునతేజముల్ నిలిచికాచి

చీఱటులమూఁక నెగిది చీకా కొనర్ప. 12

మ. జలదాచ్ఛాదన మంతలేదు దివి స్వచ్ఛం, బైన, నుద్దండదీ
ప్తుల బీభత్సు తవఃప్రకాశకరణంబుల్ దుర్నిరీక్ష్యంబులై
వెలయన్ సిగ్గిలి చిన్నవోయినటులై వెల్వెల్లనా భాస్కరుం
డిలపైఁ దా నొకయంశుమాలియట! యేవీమానె నాయంశువుల్.

గీ. త్రిపురముల భవంశమునరింప దీక్ష వెడలి

బేసికన్నింకఁ దెఱవని విశ్వనాథుఁ

డనఁగ నుద్గతతామ్రజటాశిగుమల

నెక్కుఁధనుపూనునరుఁ గని యెంత్రు జనులు.

14

చ ఇతఁడు సహస్రసేతుఁడగునిఁడొ ? వేవెలుఁగుల్లగఁ దివ
స్పతియొ? శిఖాసహస్రుఁడగువహ్నియొ? కానిమనుష్యమాత్మఁడే?
యితరదురాసదం బయినయిట్టితపంబున కేజనుండు ద
క్షతఁగలఁడంచు దివ్యమునిసత్తము లెంత ర నేకరీతులఁ.

15

మ. కలదే యబ్బర మిట్లు ? సిద్ధమునిసంఘం బోవఁగాలేని యు
జ్జ్వలతల్తాళమునఁ దివాకరుని యుష్ణత్వంబునంబోలె నీ
ళులు మేఘంబులకేగ, వగ్గినెగ కాల్పుక సోకునఁబోలె వృ
క్షలతారణ్యము లింత కాలపు తపస్సామర్థ్య మిట్లొప్పునే ?

16

సీ. గుణసంపదల నిరాకులతకుఁ దగుగతి

యర్హశితౌవిధి యైనయట్లు

షాడ్గుణ్యనీతివిస్తరణంబునకు దిక్కు

సదసద్వివేక సంపదవిధంబు

సమయకళాపాలనము పెంపుఁగన నాఁపు

సత్రప్రమాణములవిజ్ఞానమువలె

మోక్షేచ్ఛ పూర్ణత్వమును బొందుటకుఁ బాపు

నిష్కామశుభకళానియతిరీతి

గీ. యర్జునోగ్రతపస్తేజ మాఁగలేని

యచటిమునిబృందములు కడునార్తి నడలి

సకలలోకశరణ్యుండు శంకరుండె

శరణమని వెండికొండవై పరిగి రపును.

17

గీ. భానుతేజంబు తనమోలఁ బగటిదివ్వ

గాఁ బ్రకాశించుశంభుని ఘనులు యునులె

యుదుటునఁ జూడలేక చూపొడఁ గనులఁ

గరములం గప్పి మెలమెల్లఁ గాంచి రందు.

18

క. జరిగినవి జరుగునవి యొక

జరుగఁగనున్నవియు నెవనిశక్తి వెలయు నా

దొర నరయ వేడుయోగుల

కరుదగునాకృతిని దోచె హరుఁ డురుకరుణఁ.

19

గీ. ఏపు వలమునుగల యెద్దుమూఁపురమునఁ

గరతలంబాని చందనకర్దమార్ద్ర

శైలజాతీనవరకుచస్పర్శసుఖము

కలిగినట్టులు మైహాయిఁ బాలించె హరుఁడు.

20

ఆ. ఎత్తుమంచుకొండనెత్తంబునఁ లోక

తతుల ముంచుపృథల ధరణి చదలు

సాగరములు సకలశైలంబులున్ నిండు

వ్యాప్తిఁబూనినటుల నలరె నతఁడు.

21

(నాగబంధము)

చ. గురుతరనాగముల్ రుచులఁగూలముల న్వలయించుభూషతై

వరఁగుచు జానుజోరురుచిఁ బంచికొన న్నగముల్ నలీలమైఁ

దిరుగుచు సేవఁ దోరపుగర్తిగనఁ; రవ్యనుకారతఁ నట

త్పరుఁ డైనఁగెల్ లలిక రుజలువ్రాల్చి భిషగ్భవ మెఁచుధీరతఁ.

ఆ. మంచుపోగుతెల్పు సంచూని జందెంపుఁ

జోగు లట్లు వలయములుగ నంస

మెనయు శేషమేన నెసఁగించెఁ దననల్పు

నసితకిరణతతుల హరుగళంబు.

23

ఉ. మాళిఁ జెలంగుచంద్రసుషమల్ గతశేషసురాపగాజల

శ్రీల శిరోజపాళిఁ బ్రసరించుచు జాతుల యచ్చతెల్పునఁ

దేలు కపాలపుంగుముదదీప్తులఁ గౌముదులై చలస్మరు

త్పాళుల దూఁకి సృష్టిగురుతఁ సుషిమంబును గూర్చు హాయిగఁ.

చ. వలయముతానహేనతతి భాసిలు దీర్ఘభుజానహస్సముల్

విలసిలు శంకరుండు తలపించె నిజాంగములఁ భుజంగముల్

వెలయ, బలాయతస్థితుల వెల్లు సుగంధధరాజయు క్రమా
మలయమహీధరంబుగరిమ గదలు ల్వలిగాలి నింపఁగఁ. 25

క. హరునభిముఖమునకున్ మును

లరిగి తదీయాక్షిచలన మాజ్ఞగ నతులై

యెఱింగించిరి లోకభయం

కర మగునర్జునతపఃప్రకారం బిటులఁ.

26

క. “ భువనైకపురుష ! వృత్తుని

నవతగు భీమాంగుఁ డొకఁడు సవిత్పనిదీప్తుల్

గవిసి గ్రసించు స్వతనూ

ద్భవమా ఘనతేజమునఁ దపం బొనరించుఁ.

27

మ. తొడిగెఁ మైమఱు, పూనె నంబుపొదులన్, దోరంపుశాటిన్ గొనెన్

నిడుపొఖడ్గముఁ, దాల్చెఁ బెద్దవిలు, పూనెఁ జింతోల్వలకలం

బడలై పెన్జడ లయ్యె వేణి, కడువ్యస్తస్యస్త వేషంబు చొ

ప్పడు నైన్ గళ యద్వితీయ మరతే ! భావింప మీచిత్రముల్.

క. కదలిస వడఁకు ధరాసతి

చెదరని తన్నియతగతి నచేతనములుగా

మెదలనియుడువాయుగ్రహ

వదముల దళదిశలతో నభము స్తంభించుఁ.

29

క. ము న్నమరుల ససురులఁ బే

రెన్నికలఁ దపోవిభూతి నెసఁగినవారిఁ

దన్నెఁ దల ; కొలఁది నిఁక జగ

ము న్నిరగు ; దుష్కరంబు మునులకుఁ గలదే ?

30

గీ. ఉద్ధతిని లోకముల గెల్చుటో ! నశింపఁ

జేయుటో ! లేక మోక్షసంసిద్ధియొక్కొ !

వానికొరిక ! యెదియైనఁగాని యిపుడు

తత్తవస్తేజమున కేమె తాళలేము.

31

ఉ. ఓజగదేకనాథ ! యిటు లోర్చి యుపేక్షనొనర్తురే ! యిలక
రాజులుదాన నీకెఱుంగరానిది యున్నె ? వరవదా ! మహా
త్మా ! జయశీల ! యావదను మావఁగ సుంత తలంపు మివ్వ డ
వ్యాజకృత్ బరాధవము వాపుము నీచరణైకదాసులకా. 82

క. అని మునులు మనవి సల్పిన

విని ఘూర్ణిలువార్ధి మ్రోత వ్రేగున గంభీ

రనినాదము రోదసి నిం

డ నీటు తొలుకాడ వెఱచనక శివుఁ డనియెక. 83

చ. “ఎవఁ డనుకొంటి రాతని మునీశ్వరులార ! సమస్తలోకసం
భవహరణైకదత్తుఁ డగుభవ్యుఁడు, ముక బదరీనివాసియై,
భువి నవతారమెత్తిన విభుండగు విష్ణునియంత, మన్యుడై
న వశమె యిట్టిప్రాధీమఁ గనక ? నరనామకుఁ డా పెఱుంగరే ?

క. కులిశాయుధు వీర్యబలం

బులు మిగిలి సమస్తలోకముల కెడరు దిగుల్

గలిగించువకఱ గెలువఁగ

నలఘుతపం బూని యాతఁ డర్చించు ననుక. 85

మ. నరపాలుం డితఁ డచ్యుతుండును శతానందోక్తి మన్నించి యా
సురసంఘంబులఁ గూల్చి యాచెఱల గచ్చుకొచ్చుగా దీనుతా
నరులకా గావ శుభావతారముల నున్నా రిష్ట మర్థాలి నా
నరనారాయణు లీఘను ల్నిఖిలసంతానైకపారాయణుల్. 86

కా. ఆకాంతేయుఁ బ్రయత్నమంతయు సురవ్యాపారమా పెంచి యా
మూకాఖ్యుం డగుఘోరదానవుఁడు తెంపుంబూని వర్జన్యుపై
దూఁకం బోవుచునున్నవాఁడు, నియమిక్ ద్రుంపక మహాధాటితో
నా కందుం జనఁబోలు, రం డచటివంత స్మీరునుం జూడఁగక. 87

పుష్పమాలికాబంధము.

చ. అటపట గాటమై యవారహమ్మ హరా ! దడ మాడఁ జాడవే ?
కటకట ! పూట నిల్వఁగలుగ న్నగ నేర్తుమే ? యీమెయిక మెయిల్
పుటపుట బీటనాట ? మనిముఖ్యుడుదం బిడకుండ తొడ ! యి
చ్చట నట కాటలాడ సరసమ్మ ? సవాళివడే ! రావయా ! 88

మ. నరుఁ జేకాకి, సుదూరగుల్ సహజు లైన స్వీడు ధారాశతక
దరియక గుండెలులేక పాపనిగతిక దా నూకరాకారియై
పరమోత్సాహముతోడ రూఢి జయ మకభావంబుతోఁ గైతనా
చరణాబద్ధమనంబుతోఁ జనెడి; చావ్వుం బెంచునే యాచితిక. 38

గీ. బోయెనై పోయి కిటి యైనమూకరిపుని
నే వధింపంగ నపుడె తా నేయు శరము
దాన నరునకు నాకు నుద్ధరిని గలుగు
చటులమ్మగయావివాద మచ్చటఁ గనుండు.

39

ఆ. తపముచేత బడలి తద్దయుఁ జిక్కి యే
కాకి యైనకీడి కదనమందు
రేఁగి సహజ మతుల మాగతి భుజశ క్తి
జూనఁగలఁదొ తెంపుఁ జూడవలయు ”.

40

సీ. హరిచందనపురేఖ లంగంబులకఁగూర
వికృతాకృతు ల్పృథవింప దిద్ది
యేదుముండ్లన మేన నెనసినరోమాంచ
కంటకంబులు మేలుకంకటముగ
కలభముక్తాహారకల్లోలితాయత
పీనవక్షంబు భయానకముగ
కురులతో మెలివాటు విరిసరుల్ ముంగలి
ముఖమునకుఁ గఠోరముద్రఁ గూర్ప

గీ. కనుల నెగలు పొగ లేచుగతిఁ గపోల
ముల కలాపికలాపముల్ నిలిచి కులుక
నులుముబాణంబువింటితో మెఱయుమేఘు
మనశివుఁడు బోయదొరయయ్యె నాక్షణమున.

41, 42, 43

ఆ. భర్తృపూన్కి నెఱిఁగి పృమథులు నధిపతుల్
పరశుశూలచాపబాణతతుల
బీరమొలయ నార్చు ఘోరకీరాత సై
న్యముగఁ బయసమునకు ననువుడిరి.

44

ఉ. “నీ విటు తూర్పు పొమ్ము మటిసి వటు దక్షిణమేగు” మ్మ మహా
దేవునియాజ్ఞలక బయలుదేటి చమూపతు లావనంబు న
ల్లోపల సైనికార్భటులతో మృగయారతి మీఱ నేగుచో
నావసుధాస్థలంబు గిరు లాశలు దద్దటిలెక దుతంబుగక. 45

మ. కలగుండుక గలిగించి యన్నిదిశలక గగ్గోలుగా రేగు సం
కులతద్రావముచే గులాయములకుఁ ఘోరాదిరాక్షస్వరం
బులకుఁగాక చలించి మందవిడి యంభోపీథః బక్షుల్ మృగం
బులు భూమిక, రొదలెత్త నయ్యచల “మంభో” యంచుఁ దా
[ఘూర్ణితక. 46

మ సకలోపద్రవమా చమూపతుల పృష్ఠానంబునక గోల్పులుల్
మెకముల్ గూబలుఁ గాకిమూఁకలు, నిజామిత్రేత్వముక జాపుతీ
రికలే కాతురతక స్వరక్షణకు నదిక బర్వ, డీకోలుచే
రిక లెక్కింపపు ; జాతికక్ష లటు నుర్విక సంఘదుఃఖంబులక. 47

తర.ల. వెదురుగుమ్మలలోఁ దగుల్కొని వీడఁజొని స్వరోమముల్
మదికిఁ జాలప్రియంబులై నుషమంబులొ నిజవాలముల్
ప్రిదిలి యూడునటం చవే చమరీమృగంబులు జీవితా
వదయు లెక్కిడ వాగణార్పణిఁ బాఱ వెందు వడంకునక. 48

చ. అదె మృగరాజు, సైనికగణాకులరావహతాత్ప్రబోధ ను
న్మదగజదానవాసనలు మాఁటికిరేఁగఁగ జూ ల్విదల్చి యా
పొదదరిఁ బీటవెట్టుకొని పొంకము జంకనిబింక మూని చు
ట్టు దరియుమూఁకలక గడుఁ గఠోరవితర్కనిరీక్షఁ జూచెడిక. 49

మ. శతసింహంబులహోరుఁగొల్పు పృతనానంజాతరావంబులక
హతధైర్యంబులఁ బాటు నాగజఘటల్ రహనత్వరక దారి గం
ధతరుల్ దంతహతిక బడక గొలకు లౌధత్యంబునకదాట ను
ద్ధతపంకంబులు క్షుబ్ధమీనములు నాతామ్రంబు లయ్యెక దొనల్.

గీ. నలద లులిమిరు లగరులుఁ జలుకవ న్నె
కొండపువ్వులు, దున్నలు కోర, నెగపు

పరిమళములును, జలువ లేర్పటచి తెచ్చి

తేర్చి సేనల మలయంపుదిమ్మరీడు.

51

చ. జడిసి యరణ్యజంతువులు సంభ్రమతః వడిఁబాటఁ దాఁతుడుఁ
వడుపులఁ గూలి వాడుపరువంపుటనఁటులు, గోధుమవ్రజం
బడుసులువాఱునీరు, దెగి యందము డిందుసరోజినీతతుల్,
గడుసునిదాఘతీవ్రతలగాసి యటఁ సమకూర్చెఁ బెల్లుగఁ.

52

ఉ. కొండలదండలఁ గుహలఁ గుల్యల గేళీవనంబులందు ను
ద్గండవనాంతరంబుల యదాయదలై చెడి వన్యసత్త్వముల్
గండఱ వేటలాడి బలగంబులుఁ దానును జేరె సాంబుఁ దా
దండల నేనాభుక్తతృణధారుణి నానరుసత్తపోవనిఁ.

53

ఉ. అక్కడఁ గ్రీడి కట్టెదుట సంధతమాసితకాంతి శ్రావణిఁ
నెక్కినుసాంద్రవారిదమునిగ్గున మ్రజిగి యొప్పుఁ గోట నీ
సెక్క భువిఁ బెకల్పుదనుజేందు వరాహఘనావతారు నా
ముక్కిడిమూకరక్కసునిఁ, బోల్చి బలంబుల కాఁగఁ దెల్పుచుఁ

గీ. ఎఱుకుమన్నీనిలక్ష్మి వహించుశివుడు
బలములను గంగయొడ్డున నిలువఁబనిచి
మునులతోడను గతిపయజనులతోడఁ
జెట్లమాటుగ నాచెంతఁ జేరి డాఁగె.

55

పదుమూడవ సర్గము

—...౪...—

—♦ అర్జునుడు పందిని జూచి వితర్కించుట ♦—

ఉ. కొండలనైన బెండులుగఁ గోతలఁ జిమ్మఁగలంతమేనితో
దండి వలంబు వాడి గలదంష్ట్రలఘోరముఖంబుతో నిశా
టుం డటఁజేరినంత నరుఁడుం గనుఁగొంట తటస్థమయ్యె సాం
బుండును జెట్లుమాటులుగఁ బొంది సమ స్తముఁ జూచుచుండఁగఁ.

గీ. నిక్కబాడిచినసటల సన్నిధికి నెల్ల
పనుల విడి పర్వపర్వన వచ్చి మాని
తన్నుఁ జూచుటఁగని నెల్లు తరమెయనుచు
నెన్ను గతి నిల్చుకీటి సంశయించి కీడి. 2

మ. “కదుపేమాయెనా! గుద్దలించినకళల్ గాన్పించు పెన్నుపై, తా
తిదుమారంబు వహించుమూపు తెలుపుఁ దీవ్రంపువక్రియఁ
గదనకీడకుఁ బిల్చురీతి నెదురై కాల్చివ్ర్వలాగయ్యె ను
న్మదపుఁగోలము! గానిచోఁ బులకరింతఁ దూఁకి రా నేలకో? 3

చ. కరమతఃపాశ్రభావమున వన్యమృగంబులు వైరవృత్తులఁ
మఱచి సుసాధుజంతువుల మన్ననఁజూచుశుభాశ్రమంబు ని
త్రైతఁగునఁ జొచ్చి న న్నిటి వధించుపగఁ గమకించు నాతఁ
శ్చరణబలంబు డిందెనొ? నిజంబాకొ? క్రమ్మట మాయయానాకో?

మ. తొలిజన్మంబున నాకు దీనికిఁ బగల్ దోరంబులై తత్స్మృతిఁ
బలితంపుఁగని దీర్చుకోఁదలఁచి యిప్పట్లఁ సమీపించెఁగా
వలయుఁ గానియెడఁ విరోధిహృగసంపాతంబు లెక్కింప కి
ట్టలు నావైబడ నెత్తివచ్చుటలు విడ్డూరంబు కాకుండునే. 4

చ. అదియునుగాక, ఘోషవిషయం బెటులున్నను, నాచునంబుగూ
డఁ దొలివ్రసన్నతఁవిడి పుటాహుటి హింసకు మొగ్గుచున్న ది
య్యదనున, నేమిచిత్రిము, హితాహిత్యులఁ గనినంత మేలున
మృదమును ఖోభముఁ దఱసి మానస మింతనె యేర్పరించెడి. 5

మ. మునినై యేరికి నింతకీడుఁ దలఁపంబో నేను నా కెవ్వ రే
యనయం బెంతు రటంచు నేమఱుటనర్హం బేరికి, బొద్దుబా
గునకుఁ మత్సరమొందు దుష్టమతి సంకోచించునే లాభముం
డిన లేకుండిన నొండ్లకుఁ జెలుపు సంధిపంగ నొదే నిలక. 7

చ. దనుజుడొ రాక్షసుండొయగుఁ దప్పదు కేవలవన్యస త్వమై
న నలరునే యిటు ల్భలము ? నామది కబ్బరమయ్యె! నార! యెం
తనలుపు ! మించె మేఘము ననందగు ; నెంతటి సత్త్వ ! మదియె
ల్లనదుగుఁ దత్పదాగ్రహతుల స్సనదీనదవృక్షకంక్షయై. 8

శా. సేనారావము లింతకున్నునుపు తోచెక, గానఁ జీకాకుచా
తైనట్లయ్యె, మృగాళి చెల్లచెదరై యండిందుఁ బరైత్తుచం
దానక జప్పుడు లుప్పతిల్లె, నిది సత్యంబా ? “పురే! శాంతుడో
మహానీధ్రుఁ?”డని వీరమాయఁగొనెనా మాద్యస్సృగవ్యారతి? 9

శా. ఓహో! కాదగు, ధార్తరాష్ట్రుడరి ‘నేదోలాభము’జెంది యా
స్నేహాధిక్యపుబల్కిచే బ్రతికృతిక జేయంగ న స్తంభును
త్సాహంబూని మహోగ్రసత్త్వవనముఁ దర్కించి ఘోరంపువా
లాహకారముతోడ నన్యమృగసంతాసంబుగా వచ్చుటల్. 10

శా. ఏమీ ! యీఖలుఁ డశ్వసేనుడగునా ? యింద్రప్రతిస్పర్ధ ను
ద్దామప్రాణిని ఖాండవంబు హుతభుగ్ధగుంబుఁ గావించునాఁ
డామంట్ల దనవారుచావఁ గసిదోయిక వచ్చెనా యిట్లు ? కా
శామాభీమహతిం గృతాగ్రహుఁ డెవండైన రుషక జేరెనా ?

మ. ఎవడో యింతవితర్కమేల ? యునికి వీక్షింప న న్నెట్టులే
ని వధింపక బనిఁబూని వచ్చినటు లున్నిదగ్ధితిక దెల్పు, స
త్తువయుఁ ముండని చాటు నంగములు, తుగ్గింతుక శంకఁబోవీడి, శా
త్రీవవిధ్యంసము సర్వలాభముల నగ్రస్థాయి నాబుధికి. 12

శా. “ఓరీకుట్టఁడ ! దారిద్ర్యక జయం బూహించి దీక్షక దక్షు
ప్రారంభం బొనరింపు పా”మ్మనుచు నావ్యాసుండు వాక్కుచ్చె నీ
క్రూరుం డిప్పుడు విఘ్నమయ్యె నలఁతిక దోయంగరాదుగిదో
స్సారుం డీతఁడు, చంపనేలయు నిశ్శంకవృతాపంబునక. 13

గీ. అనుచుఁ జారువచిహ్నంబులందు మొదటి

దైన గాండివముం గొని యరివిభేద

నమున కుపలబ్ధగుణము శుద్ధమును సచివ

తుల్య మగుబాణమున్ దొనదూసి తీసి.

14

మ. గొనముఁ గాంచి గురుత్వభాసీయయి నిగ్గుఁ గొంట నచ్చేద్యమై

ధను వానిశ్చితచిత్తుఁ బార్థ స్వబలత్యక్తుఁ మహాపీడనే

ని నతిన గొల్చె సుమైత్రీయ ట్లతఁడు పూన్కిన్ భూమి నవ్వింటిపెన్

మొన మోటించి కుదించి యవ్వలికొన న్నోపున్ దగుల్నేయఁగఁ.

క. గాండివ మెక్కిడి పొదిఁగల

కాండముఁ గొని నారిబట్టి కదుపుచు నడువఁ

గొండలు గుహలుఁ బ్రతిధ్వని

మెండుగ ఘూర్జిల్లె నస్తమించునొ నాఁగఁ.

16

మ. విలుమధ్యం బొకకై గ్రహించి శరసంపీతంబుగా నారి ఏ

నోలయఁ లాగి గుటిఁ స్థిరత్వమెనయఁ యోధుండు సాలీఘఁడై

వలయాంతగ్గతిగాఁగ ముఁ దిపురవిధ్వంసార్థమా నాత్మసో

జ్వలరూపంబున వైరిభీకరతతోఁపఁ బోయ దా విస్మితిఁ.

17

ఉ. వాసుకిమార్చి ఘోరవిషవహ్నులు గ్రక్క ధనుస్సు సుఁపుచుఁ

రోసము వేసె మొందెనన రుద్రుఁడు నుద్దవిడిఁ న్వపాదవి

న్యాసమునఁ ధరాధరము నమ్రముగాఁగ శరఁబుఁగూర్చి యు

గాసరుఁ డైనసూకరుమహాంగమునఁ గుటిఁబెట్టి నిల్చిరఁ.

18

చ. భవ ముడిగించి వైరకృతి వాపఁగ నాయతు లైనశూలిపా

ర్థిపు లిటునట్టు లొప్పు నడితెన్నున ఘోరి నశించు టబ్బరం

బపునొకొ? పృత్యయపృకృతులందలి బంధమురీతి? నార! మృ

త్యువు మెడఁబట్టి గెంటెనని తోఁపదె మూకనిశాచరేందునిఁ.

19

చ. గమనరవంబు హస్తిభయకారణమై తన మండుమింటిపో

క మొయిలుపిడ్లుగా వెలయఁగా శితికంఠషినాకము క్షబా

ణము వినువీధి పెద్యురమునఁ బటలెంచి పడె న్నిశాటానం

గమున నవార్యమై నలువగంటమువ్రాలును గేలిసీయుచుఁ.

20

గీ. బాణవేగముచే గరుల్ పటపురవము

కొండగుహలు పృతిధ్వను ల్లోలుపఁ జెరిగి

వైన తేయునియటపులవలె భుజంగ

హృదయకర్ణభీదంబుగా నెసఁగె నపుడు.

21

చ. హరనయనాగ్ని సంజనితమై చనునుల్క-విధాన మానస

త్వర నధరీకరించి జలదంబులలోఁ దొలికారుమెప్పువై

ఖరిఁ దనపింగళపృథలు గ్రాల భయంకరముఁ, మనోజ్ఞమై

యుటికెఁ బినాకముక్తశర మువ్వరముఁ వెలిఁగించుదీప్తితోఁ.

22

ఉ. ఎప్పుడు విల్లువీడి చని నెప్పుడు మూకునిఁ జొచ్చె నింతయుఁ

జెప్పఁగరాదు శంకరునిచెంగటిదివ్యుల సంతరిక్షులం

దప్పెను బుదిదాపుల విహాయసచారుల నొక్కమాటె క

స్రవ్వవెలుంగునఁ నిగిడి గాడె వరాహముమేనిలోపలఁ.

23

ఆ. దివిజు లడలి కనఁగ దివ్యశరంబు పె

న్మంచునట్లు కిటితమాలతనువు

నడ్డులేక దూఁటి యవనిఁ బ్రేవేళించె

ర్పుషము నీట మునిఁగి చనువిధాన.

24

క. కోపించుయమునితర్జని

కోపునఁ బర్వములు వాడికొనఁ గలనరుపె

దూపు శివశరముతోడనె

యేపునఁ బై కెగిరెఁ బ్రాణు లెంతయు బెదరఁ.

25

గీ. అమ్మ పరమాస్త్రసంధాన మమరుకతన

నిడుపుటుల్కలు వనమున న్నిమ్ముకొనుచు

నూఱుశరములహోరునఁ బాటె వడిని

మంటపెన్నీటు నింగి నమర్చుకరణి.

26

గీ. మనసుతోడనె చనియెనో మనసుకంటె

ముందె చేరెనో లక్ష్మ మబ్బరము తెలుప

విడుపు తగు లొక్కఁకరి ననవడుపుదొడరు

వడర శరము గుటిక జొచ్చె గడుసుకడఁక.

27

ఆ. ఆవిరించివ్రాత ననుసరించువ్రాయత్తు

మర్హశీఘ్రిఫలద మైనయట్లు

శివశరమున నైనచిల్లిలోఁ గిటి దూఱి

నరుశరంబు విజయభరిత మయ్యె.

28

గీ. వెకలియత్నంబులందలివిత్త మట్లు

లోభసంక్షయములశ్రితలోలత వలె

నలసదుర్జయములవిజయాశ రీతి

నరహరాంబకములఁ బోతి నలిగి సురిఁగె.

29

చ. అటు నిటు బాణముల్ దగిలినందుననో తుదిముంపుచేతనో

కిటికి శరీరమో బయలొ గిట్టునఁ బెన్వడి సంభ్రమించె నం

తటఁ బెనుమండలంబులుగ భారుణివృక్షము లొప్పె సూర్యుఁ డె

చ్చటఁ గనరాకపోయె నవశంబయి తాఁ జలనంబు వాయఁగఁ.

ఉ. వెచ్చనినల్ల కాటఁ బృథివిఁ బెనుదంష్ట్రుల దూఱుచుఁ గడుఁ

మచ్చరమైనచూడ్కి క్షణమాత్రము పార్థుని జూచి కోధపుం

బెచ్చున ఘుర్గురస్వనము పిమ్మట గుట్టుగ మాట నంతలోఁ

జచ్చెను దన్నుకొం చధమసత్త్వండు మూకనిశాటుఁ డచ్చటఁ.

చ. కలుగవె తూపు లక్షయముగాఁ దనతూణములందుఁ బార్థుఁ డెం

దుల కటు లమ్ముఁగైకొనఁగఁ దొందర నేగెదా?లోభమా!యటుల్

శలిచినగర్వమా! సరి, జగీషువు గెల్పిదుబాణ మీఁగునే ?

యిలను గృతజ్ఞులఁ గృతమె హెచ్చిఁకఁ జేయఁగఁబోవుదానికిఁ.

గీ. సీచుఁ బొందినయువకృతినియతి మృగముఁ

జెంది యలు గదృశ్యత దోఁప దెందు, నిజమె,

గారవాఢ్యం బగుట నాత్మపారుషంబుఁ

జాటుకొన సిగ్గుచేఁ దలమాటె, నార!

33

మ. తనకాంతుల్ దనకీర్తు లట్లు దిశ లుద్ధాటింపఁగా వెల్లుదా

నిని, యోజించి నరుండు గ్రాహ్య మిది యజ్ఞజత్తంబునఁ “దిట్టవై”

తన నాశ్వాసము నొందునాశరము నత్యానందముల్ చిందుదృ

ప్తినిపాతంబులఁ గీడి కఁగిలిఁ గొనఁ స్మేరాస్యుడై యంతటఁ.

—♦ శంకరదూతసందేశము ♦—

చ. ఉడుటునఁ దోచె నర్జునున కొక్కవనాటుఁడు బాణతూణసం
పద పాదలంగఁ బీనభుజవక్షము లాత్మశరీరదార్థ్యముగ
జనువఁగ నెద్దియో పలుకునన్నలు మోమునఁ దాండవింప ను
న్మదహరిధీరయానమున, మాటులతాపృతిసీర కీవలఁ. 35

క. తనవేషంబున కనువుగ
వినతి సమర్పించి బోయ విశ్వేశ్వరునా
జ్ఞను దెల్పె సామపూర్వక
మును మృగయాధర్మముక్తముగ నీవరుసఁ. 36

ఆ. శాంతు లనుచు, మనసు సాధు వటంచు మే
త్రేజాతపసు లనుచు దివ్యసాంఖ్య
దాయబద్ధు లనుచు దైవసద్వంశసం
జాతు లనుచు విందుఁ బూతచరిత! 37

మ. మునులై యుండియు మీప్రభావపటిమల్ ముల్లోకముల్ ప్రాకఁ దే
జన నైశ్వర్యవిభూతి మేటిన్మృపులఁ శోషింపఁగాఁజేసి యుం
డినవార్తల్ వినిపించు మీకళలు, ధాటిక శక్తు మెప్పించి త
ద్వనసర్వాధిపతిత్వపీతమున స్వాస్థ్యం బొందిన ట్లయ్యెడిక. 38

చ. కొలిచి సమస్తసంపదలు కోటికళల్ మెఱపింప మానులై
విలసిలుమిమ్ము మాండలికపీరసుహృత్సచివాదినంభృతా
ధ్యులుగఁ ద్వదంగజాలశుభయోగము చెప్పక చెప్పుచున్న దీ
విలసితమూర్తి సద్గుణవివేకపటివ్రత కిక్క గాదాకో! 39

ఉ. ఈదృశు లై సమీకు విజయిత్వము బ్రాంతియె ? సర్వలోజయా
పాదకులౌట వింతయె ? ప్రపంచదురాసదమోక్షలక్ష్మీయ్యుఁ
గాదె యొకింతలో వశము ? కామముఖారిరజ సమోగుణో
చ్ఛేదకు లాశ్రయు ల్లదె విశేషశుభార్థిజనాళి శెప్పడుక. 40

గీ. తపను సిగ్గిలఁజేయుప్రలాప మమర
సిద్ధపారుషు లయి కీర్తిఁజెందుమీరు

కుండిఁ జంపినమాదొర బాణ మేల

కొనఁ దలంచితిరయ్య ! సద్గుణధురీణ !

41

ఆ. మనువు మొదలు సకలమానవశ్రేష్ఠులు

నడచునీతి కడు సనాతనంబు

మిమ్ముబోంట్లె చెఱువ మేదినిఁ దన్వాయ్య

మెవ్వఁ డనుసరించు నెఱుంగఁజెప్పుడ !

42

గీ. ఆకుమారుండు మొదలుగ నఖిలయోగ

శక్తిజితజన్మమృత్యువు ల్సత్త్వవరులు

నురువికర్థర మగుశీల మూని రద్ది

కాదె యస్మాదృశుల కనుకరణపథము.

43

ఉ. శీలమె పుణ్య మిచ్చి తపసిఁ దనియించు సుఖార్థ సౌఖ్యముగ

దేల నొనర్చు, యోగులకు దివ్యతరం బగుమోక్ష మిచ్చు, న

క్కాలమునందు శీలగతింబు నభీష్టఫలంబుఁ జెంద మే

ల్వీ లగుబాట కల్గును, వివేకుల కట్టిది త్యాజ్య మానాకో ? 44

శా. ఈ నా బాణము రూపరేఖలను నీదే నాఁగ వర్తించు నా

రా ! నే నేమనఁగల్గువాడ ! నిది యాహా ! నాది కాదా ! యటం

చే నట్టాడ భవస్మనంబుఁ గొనె నల్లెస్వామి యెవ్వారటం

చూసంబోలు వితర్క మియ్యలుగు సాహసో! త్రోవ తప్పెగదా !

ఉ. అమ్మిది నాది యన్న నది యార్చుటఁ జచ్చినవందికూడ నా

సా మ్మనవచ్చునం చుపమఁజూచి యిటు ల్పొనరింతె ? నిస్పృహ

త్వమ్మునఁ దోచుసాధువిహితమ్మో ? మనస్సున్వల కెంచఁ బోలుకృ

త్యమ్మో ? కరుండు కొట్టుకిటి నాఁగక కొట్టియు నిట్లుచేరుటల్.

ఉ. మాదొర మేటిసేతలను మాపును తేవు విసంగఁ బండితుల్

మోదముమీఱ మూఁగుదురు పొందువినోదరసంబుపేర్చి నం

దేదియు గేలినైన నుతియించఁబడఁవలయున్, బరుల్ మహా

హ్లాదముతోడ నెన్న బిడియంబున మానియు వంచు నాదలన్. 47

మ. మెఱిమెచ్చుల్ సహియింపమిగ దనవనన్ మేకోలున్ జెప్పకోఁ,

దరిభంగంబుల వెల్లడింపఁ, డిటఁ గార్యార్థంబుచేఁజూ నె మా

దొర చెప్పవలసె న్యకీయగరిమ ; దుష్టు ల్నయాతీతదు
శ్చరితుల్ పాతులుకారె కారుసుమి ప్రిస్తావించి మాటాడఁగఁ.

మ. సిరబాణంబున మాచమూపతి కిట్టి శీఘ్రంబుగాఁ జంపుటల్
బ్రతుకఁ గల్గితి రీరు, కానియెడ దుర్వారోగ్రహాణీశ్వరో
ద్ధతి నీపాటికి నేమికానగునొ ? తథ్యం బెన్నఁగా, నీజవా
యతవజ్రాంగుని నొక్కయమ్మునన తోయ్ శక్యమే యెండ్లుకు ?

గీ. నిలిచి మీప్రాణగొడ్డంబు మలపుకతన 49;50

మాకిరాతేశ్వరుఁడు మీకు మంచిమిత్రుఁ ;

దతనిపైఁ బగ, సుజనపోష్యంబునెనరుఁ

దమరు నీగతి మాయంపఁ దలఁపఁదగునె ?

51

గీ. కష్టమునఁగల్గు, నెప్పు రక్షణమె శోరు

నష్టమున కుంచు, సిరులు, హీనములుసుమ్ము

విజయశీలికి నొకమంచి వెలసి, రక్ష

కయి, శుభాంతము నిడు సుమిత్రాప్తికంటె.

52

క. ధనమును రాజ్యము నధికులు

చెనకినఁ జలియించు, వెతకి చెందఁగఁదగుమి

తుని మేరుధీరుఁ దనయం

తనె వచ్చినయధిపుఁ దెగడఁదగునే యనఘా!

53

గీ. విజయమును గోరి తపముఁ గావించు మీరు

కాక మోక్షేచ్ఛ కాయుధకాండ మేల ?

మేటిభూపులసన్నైతి మించెనేని

రాదె సకలతపంబులఁ గ్రాలుఫలము ?

54

క. హరిభూమియుఁ గరిసీమయు

వరరత్నసువర్ణధరయు వఱలుక బతి కీ

చిటుబంగరుటలుఁగున కా

తురపడఁడు క్షమించఁ డాజ్ఞఁ దోసినవారిక.

55

ఉ. మాయెకిమీఁడు దొడ్దదొర మన్ననకెక్క సమాశ్రియించినఁ

బాయఁడు, లోభి గాఁడు తనప్రాణమునందయినఁ, సహేలగా

దాయు నెవండుగాని వికటంబుగ గర్వముఁజూపెనే న్నమఁ
బాయుఁ దదీయరౌద్రమును బాప భరింప నశక్త్య మేరికి. 56

ఉ. కాపున న మ్మొసంగి ప్లవగప్రభుఁడు రఘురాముఁడట్లు కా
గా వరమైతి దైవగతిగా సమకూరినదాని గాఢమై
భావుకమై వరస్పరత వర్ధిలఁ జూచుకొనుండు యోగ్యసం
భావన, లేనిపోనివగఁ బాటిలుకష్టము చాటి చెప్పితి. 57

శా. మీకుఁ దబ్బరఁ జెప్ప మాకుఁబని యేమి? చూడ మీరైనాపను
ల్కాయ్యంబులకైన బాణములఁ బ్రేమఁ గోరఁగాఁబోరుగా,
మాకుఁ వజ్రపరాక్రమంబు మిగులన్ మ్రొదించుశస్త్రంబు లె
న్నో కల్లుక, శరబాభిమాత్రమునఁ గా దోయయ్య! యిట్లాడుటల్.

శా. ఈబాణంబునఁగాని కాఁదగని దేమే నున్న మర్యాదగా
బాబుక శైలవర్తి బ్రసన్నునిగ సల్పఁ బూనుకో రేలకో!
మీబాంట్ల గడుమెచ్చు తేఁ డఖిలభూమి గోరినఁ గెల్చి యీ
గా బీర్వోవదు వారితెంపు శర మొక్కం డెంత? యోజింపుఁడా!

ఉ. ఆతఁడు పండితుం డతనియార్జితమా ధన మస్థిరైహికా
ఖ్యాతము గాదు దివ్యము శ్రీతావనదీక్షితమైతి, వేడికో
లేతటి వమ్ముసేత సహియింపఁడు, దాన ఘటిల్లుదుఁఖ మ
త్యాతత మాట స్వానుభవ మట్టుల నొండ్లకొనర్చు మోదముక.

చ. వఱచు స్వయంబుగా విషయవాసన కింద్రియజాల, మట్టులే
వఱచును బ్రేమ తా వలచుపట్టున కేయపరాధమెన్న, కా
తెఱఁగుననే బలాఘ్య సిరిఁ దేఱఁగొనక జవపెంపొ పేమయో
వఱల ఫలించు లేనియెడఁ బ్రార్థనయుక సమకూర్చు గవ్వముల్.

ఆ. జామదగ్నిగాక జగముల చునులలో
నస్త్రవిదితభుజబలాఘ్యలందు
సార్థకత వహించె శస్త్రధారణ మేది
నుడువుమయ్య వేలు మడిచి యొకని.

62

గీ. విప్రచాపల్యమున సంభవించె దనదు
మృగముఁ గొను టం చెఱుంగ, క్షమించు తేఁడు,

కేవలాజ్ఞానకృతవిపులావమాన

మైన నైత్యరేఖా విజ్ఞులైన జనులు.

63

చ. కులమును వేషముక దళముఁ గూలుచు దుష్క్రియ దీని నేటికో
వలచితి, రింకనైన నిటువంటివి మానుఁడు, “దుష్పథంబుకే”
వలఁ జనుదుర్మతుల్ జయముఁ బాసి యిహంబుఁ బరంబు దూఱనా
కులమతులై నశింతు” రనుకోవిదవాక్యము సంస్కరింపుఁడి ! 64

ఉ. ‘చంపీతిఁ బంది నే’నని దిసంతుల దబ్బటలాడఁగా దిటుల్
చంపఁగఁ దండ్రియొద్దిక మొ జన్న మొ పూనితి ? లేది లేదె, ని
ద్దంపుధరాసురుండవుగదా పాల యొల్లవు, మహాని కెందు హిం
సింపఁగరాదు గాదె, యింకఁ జెప్పమ దేనికి బాణ మేసితో ? 65

గీ. సజ్జనుండవు విడలేవె చపలబుద్ధి ?

నెంతకాలము దాని సహింతు రొరులు ?

వార్ధి పృథ్వీయానిలంబునఁ బగిది దాన

గురుమనంబైన నుండునే త్రిభువన గొనక.

66

ఉ. బోయ, యిసీ ! యటం చనఁగఁబోయెదవేమొ యసడ్లఁజేసి, ద్రో
ణాయతశాస్త్రవేత్తనుమి యాతఁ, డనుగ్రహనిగ్రహక్షయం
డీయఁబలాద్రిసంయుతమహీవలయంబు శచీంసురవేడికోల్
దోయిఁగ నిచ్చలేక దయతోఁ బరిపాలనసేయుచుండెడుక. 67

మ. మునిపాపల్యము చాలు నోరిచితి సంబుక బూజ్యుడౌ స్వామి క
వృషముక జేసి తదాదరంబునను సంపద్యాజి వౌటొప్పు, మే
ల్లొనముక గొల్పి వివత్తుఁ బాపఁగలసుశ్లోకుక సఖుక జేసికో
మనువా రుందురె ? తథ్య మారనిదె కాదా బాణ మీసేటికో ?

క. ఘోరాయుధసహితపరీ

[68 ; 69

వారాహితరంగుఁ డగుచు వార్ధిగఁ దగవుక

మీఱక ధీరత నాతరు

తీరంబున నున్నరాజదేవుం గనుమా !

70

ఉ. అంబదె శ్రావణేంద్రధనువా ! యన లత్కులఁ గుమ్మరించు, నా
రిం బరికింపు వాసుకిగరిష్ఠత బుస్సలఁగొట్టు, రెండు స

జ్యంబులుగా ధరించుకృతనాధిపు సుస్థిరుఁ జూడు, వీడు శా
త్యంబును, వారిసఖ్యమున నందుము సర్వమనోగతార్థముల్. 71

పదునాల్గవ సర్గము.

—...౪౦...—

—♦ కిరాతదూత కర్జునుప్రత్యుత్తరము ♦—

ఉ. చీటికిమాటి కుర్దతుల సింధుతరంగము లదినట్లు కై
రాటసగర్వవాక్యవిసరంబులు చిత్తముదాఁకఁ దాఁక లో
మీటురుమా ధృతిఁ విడఁ డమేయచరితుఁడు పాండవుండు, మే
ల్బాటఁ జరించుసాధుజనభావము దుగ్గిహ మూట యబ్బిమే? 1

ఉ. ఉన్నటు లుండి వచ్చి పుయిలోడక తెల్పినశాత్రువేంగితం
బు నిఖిలం బెఱింగి చలముఁ గలగుండున ముగ్ధ కర్జునుం
డెన్ని వదించెఁ గ్లుప్తముగ నేర్పడఁగా సమయోచితార్థం
కన్నము మాటుచూట నురువాక్కుశలత్వమునిండు మెండుగఁ. 2

చ. లలితసువర్ణభూషల నలంకృతయై శుభ్రతిగమ్యయై గభీ
రలసితసుప్రసన్నపదరాజితయై పరచిత్తసాంత్యనో
జ్జ్వలమహిమాఘ్రయా పలుకుజవ్వని యెవ్వనికైన నిట్లు సం
ధిలునొకొ! పూర్వపుణ్యకృతతేజముఁల్కినిగాక మెచ్చితిఁ. 3

చ. చదువరి యాట'కప్తము ప్రసంగము కష్టతరంబు రెండునుఁ
గుదురుట దుర్ఘటం బటులఁ గూడిననైన మనోగతార్థం
కదలను బండితస్తుతికిఁ బట్టుగఁ బల్కెడు నేర్పు సంభవం
కదు, తనఖండశక్తి గలవాఁ డఖిలస్తవసీయుఁడౌ గదా! 4

ఉ. కొందఱు శబ్దశుద్ధి యొనగూడ విను జెవిఁగోసికొందు రిం
కం దమ కర్థకారవమె కావలెనంచుఁ దపింతు) కొందఱీ
యందఱ దక్షతఁ ముదమునందఁగఁజేయుట మేటికష్టమై
నం దదమేయగౌరవమునఁ నచియించితి వాక్రృపంచముఁ. 5

- ఉ. ఎక్కడిజోయవోయి! వచించినదెల్లఁ బ్రగల్భమై నయం
బెక్కఁగ నిట్లు కూర్చితివి! యింతటిదత్తుఁడ వాటచేతనే
యిక్కడ సంధిఁ గూర్చునయింకఁగ మీదొర కంపె నిన్ను, మే
ల్వొక్కె సమస్త పాండితికి వన్నెగదా యెటువంటి సూరులక. 6
- చ. చతురత సామర్థ్య నెఱపి, స్వాంతవిమోహకదాన మెంచి, భీ
తి తగుల భేదముం బలికి తీర్పరివై యనయంబై న్యాయ్యమా
గతిఁ గనిపింక దూపునకుఁగా గడుసుకనుడిఁ బల్కి తీవు, పాం
డితియును దర్కదత్తతయు నిండినవ్యాసము మెచ్చుఁగొల్పెడిక. 7
- ఉ. చింతితకార్యసిద్ధికిని జేటిటు నన్నుఁ దిరస్కరింప నం
చింతిసేర్పుకాఁడ వయి యేటికి దిద్దవో మీచమూపతి?
వంతల మేళ్ళు బాలుగొన్నవారు శుభంబులె కోరువారు నా
మంతురులుక హితుల్ దొరకు మంచిఁజెడుక వివరించి చెల్పిరే?
- ఉ. తూ పిట లేమి నిశ్చయము, తుప్పల గుట్టల నెందు దూఱెనో
యోషిక సంతటక నెమకు టొప్పుగుమార్గము గాని, పెద్దలక
దాపసులక వ్యతిక్రమతఁ దారసిలం దగునీతి యానె? పే
రావద రాదె సాత్త్వికజనావమతి? సువివేకివేగదా! 9
- గీ. ఖాండవముఁ గాల్చి పెనుతృప్తిఁ గాంచువహ్ని
వరమునక గల్గె నక్షయశరధు లిట్లు
నాకసాయకములె మెచ్చ నీకిరాటు
తూపుఁ గైకొన నాసఁ జెందుదునె? చూడు! 10
- గీ. మంచివారలబాట వ్రామాణమైన
దోషమే లేని మాచర్య దూష్య మగునె!
వరులనింద సనాతనవర్తనంబై!
సజ్జనులవాణి గుణమునే చాటవలదె! 11
- ఉ. ఉన్నగుణంబు లేదనుచు నుండనిదోషము నున్నదంచు నిం
ద నిగిడించి సజ్జను నధఃకృతిఁ గుంచి హసించు దుష్టుడ
ప్రొప్పుతవాక్యమే వదనులొప్పుగదా నిరువాతిక త్తియై
ఛిన్న మొనర్పదే యతనిచేతము రెండుగఁ దోచునెంబడిక. 12

చ. వనముల సంచరించుమృగవారము లొక్కరి వేమి? యుద్ధతిఁ
హానన మొనర్చువారివెకదా; మృగమండలి నెల్ల దానె పెం
చెనె? యభిమానమాత్రమున సిద్ధమె స్వత్వము? లేనిపోని హె
చ్చన కిటు లంగలార్చు గడుసుందనముఁ వదలంగఁజెప్పుమా.

ఉ. “సం దిడకోయి యేరి” కని సాత్యవతేయులు నన్ను సద్వ్యతం
బుదుఁ జరింపఁజేసిరి, మదంతముఁ గూర్చుద్మధైకదీక్షతోఁ
బంది మనలోగ్రతం బరువువాఁడెను నాపయి నొక్కకోలతో
మృందె; విభూషగాదె వృతరక్షణ సజ్జనకోటి కెప్పుడుఁ. 14

మ. “తనకై వేట మృగాళిఁ జంపుకొనువ్యాధన్వామి మానీంద్రవ
ర్తనముఁ దార్కొనఁ, డద్ది వానిదయకాదా?”యన్నఁ గానిమ్ము వ
చ్చినయీఘోషిని దత్త ణంబున నె చొచ్చెఁ బాణయుగ్మంబు నా
మునుపే తాఁ గిటిఁ జంపెనంచు నిటులం బోరాడఁగా న్యాయ్యమే.

ఉ. “చంపినఁ జంపని” మృనెడు సాత్వికు నాయుధహీను మాని మ
న్నింప నకృత్రీమంబు క్రియ నిద్దపుఁగీర్తి ఘటించుఁగాని యు
గ్రింపుశరంబు వింటఁదొడి కాల్లెడు వానినిగూడఁ దాల్చిమ
న్నింపఁగలారె? మిథ్యల గణించిన నిల్చునె పాజ్ఞసన్నిధి? 16

చ. విడిచె శరంబు నాకొఱకుఁ బిమ్మటఁ గ్రమ్మటఁ గోరఁ బాడియే
పొడిచి విరోధిఁ జంపి సగముఁ ఫలముఁ వెలయించె దానినా
కిడినఁగదా సమగ్రీఫల మిచ్చుట? లమ్మున లోభమింతయుఁ
బడఁ డనుమాటకుం గ్రియకు బద్ధవిరోధము కానుపించెడి. 17

ఉ. మీయెకిమీఁడు నావలచుమేరకుఁ గోర్కు లొసంగునంచు నే
మో యనియుంటి, వెట్లుప్రియమున్ ఘటించుచునదై న్యపూర్ణయా
చ్ఛాయితనార్జితంబగుధనాప్తి? సమస్త జగత్ప్రసిద్ధశౌ
ర్యాయతకీర్తిపౌరుషబలాగతలక్ష్మలఁ గోరువారికి? 18

ఉ. చెంద నశక్యమై తెగువఁజేయ ననర్థఫలం బొసంగువాం
ఛం దిగెఁ గల్గపాశ్రమచు త్సౌఖ్యతి; మూర్ఖజనుండు దుర్లయం
బెందొనగూర్చు నావద లహీనములౌట నెఱిగియుఁ డమిఁ
బొందు, “వినాశకాలమునఁ బుట్టెనురా వివరీతబుద్ధి” నా. 19

మ. శరమో? ఖడ్గమో? కంకటంబో? మఱిశ్రేష్ఠం బైనచావంబో? మీ
దొర దేనిక వరియించె దానిఁ గొనిపోఁ దోకొంచు ర మ్మాలనిం
గరమున నీచము యాచు, చాలు, జవగల్లం బొల్లు లేలా? మగల్
బిరుదు నింకమునక న్యయంగ్రహణమే ప్రేమింతుగదే ధృతిక.

శా. వీడఁ. మైత్రికి? నెట్లుపల్కితి? విసీ! వేధించు మాసింద్రుఁడే
బాడం దోచిన హేతుహీనముగఁ, గత్త నిత్యముంగూర్చుచె
నీడు సుద్ధుణశారవార్జనునకుఁ, సిద్ధంబు, నైజస్థితిం
బాడక సాధులకెల్ల శాత్రువుఁడటంచుం దోపదే యేరికి? 21

ఉ. వర్ణచతుష్టయంబు నిలువంగలరాజుల మేము, చూడ నే
వర్ణము లేనిఘాతుకుఁడు వాఁడు, కుజాతి, కువృత్తి, నీచతా
దుర్లయుఁ డెట్లు మాకతనితోఁ దగుమైత్రి? యెటు ల్గభీరతా
పూర్ణము దంతి నేస్తమును బొందఁ దలంచును గూటనకృత్.

ఉ. కుక్కలు కూసి చుక్కలకుఁ గూర్చునె విన్నదనంబు? తెల్వితే
కొక్కజడుం డవజ్ఞ కిటు లొగ్గిన శ్రేష్ఠమతు ల్కలంగునే?
ధిక్కృతి తుల్యవీర్యకులధీబలపారుష భాక్కులందె సాం
పెక్కఁగ రాజులు స్థిరమృగేంద్రుల కేర్పడుకక్షపాలిక.

ఉ. హీనునితోడిపోరున లయించు యశంబులు, వానిమైత్రిచే
న్యూనతనొంది యల్ల నఁ జను స్థుణపుంజము, లానుపాన లెం
తో నియతి న్గణించి తులఁదూచి వివేకి నికృష్టఁ గన్నడక
బోనడఁచుక, మదేభములు మూఁగెడికుక్కలనట్లు ధీరత.

ఉ. కయ్యము సఖ్యముం దగదు శాపున నీయొడయండు నీవు న
న్యాయ్యముగాఁగ నేవరుష మాడినను న్నలువల్క నేను బా
మైయ్యనఁగాక తూపుఁ గొనునూపున డాసితిరేని మూఁడు మీ
కియ్యడఁ గోడత్రాఁచుమణి కేగి నశించెడివానిదుర్గతుల్.

చ. అన విని దూత 'భద్రమునునూ!' తునుచుక బెదిరించుపొల్లిరొ
మ్ము నెగిచి శీర్ష మూఁచి భుజమూల్ ఝుళిపించి కను ల్విగిడ్చి తే
జొనయఁగ 'గిట్టు'న న్నటలి యూధసమావృతుఁడై వసినన్నతక
మునిఁ గనుచున్నవానిని జమూవతిఁ ద్రొంబకుఁ జేరె జప్తునక.

—* కిరాతనైస్య మాజికిం దొడరుట *—

చ పృథ్వీమహాగృహతహతి భంగవరంవరఃబాంగి వార్ధి సం
కులతను హోరుఁ గూర్పుతెఱఁగుల్ వెలయఁ బృతసేశునాజ్ఞ నా
కులముగ నామహాబలము గొల్పె రొద ల్దమయాయుధాళి తాఁ
కుల నిత రేతరోక్తులను గుంభిని యార్చుగతిఁ ఘనార్భటిఁ. 27

మ. విజయోగ్నినిలుఁ డాచమూవననిధి స్వేణధ్వజాగ్నింశుక
వ్యజనంబుల్ విపులోర్మివై ఖరుల పీవ స్థింపుఁబ్రాపించి మే
ఘజలాపాదితశీకరంబులును దత్తాంతారసారభ్యవ
ద్రజము ల్నిమ్ముచుఁ బ్రోతపింఁచుఁబృతనాగ్రస్థానయానార్భటిఁ.

చ. జయజయవందిగీతములు జ్యానినదంబులు సింహనాదముల్
హయకృతహేమలు స్రమదహ స్తిఘటాగురుబృంహితంబులఁ
రయభరితంబులై గుహలు అంపిలఁ జేయుపృతిస్వనాళి కిం
తయు నెడమీక దిక్కులను దార్కొనె ధారుణి దద్దతిల్లఁగఁ.

చ. పదనుభయంకరత్వమును వర్తిలుబోయలహేతులఁ స్వసం
పదలు విశేషదీప్తుల దివంబు దిశాంతరము ల్గ్రమింప నం
దు దినమణిప్రకాశములు తుందుడు కూని తళ తళ లొన
ర్చె దహనజాజ్వలచ్ఛిఖలు చిందులరేగినచంద మొక్కఁగఁ. 30

ఉ. అం బాక చేత నారియొకహస్తమున న్నొని పీనపాణియు
గ్మం బిటు నట్లుఁ జాపునొడికంబున మండల మైనధన్వము
ధ్యంబునఁ దోచుశంకరుఁడు దా నుపరిస్థితపొల్కి నుబ్బువ
క్షంబుకళ న్నృరోదిత నఖండరుచుల్యలయించె తివిగఁ. 31

గీ. లాఘవమునకు మిట్టపల్లంబు నొకటె
వేగమున నేను నే నని వెడలుసేన
లెడము లేకుండ నిబిడతఁ వెడలుదాన
వనము లుక్కిరిబిక్కిరి వనట నొందె.

82

గీ. దండుముంపున గుంటలు నిండిపూడు
మిట్ట లింకింత మెరకలై మిన్నుఁ జూచు

సమధరల్ దానియునికి నుచ్చతను, దాఁట
నణఁగుటను జూపు మోదభేదంబులట్లు.

33

గీ. బిరుసుదొడలను నాగుతీవియలఁ గలఁచి
యూఁపువేగాన గంధావలేప మడఁచి
దురుసుపోకలఁ జనుగట్లగరుసు డులిపి
సేన వనలక్ష్మీదాఁటున సిగ్గుఁజెఱిచె.

34

గీ. తపముచేఁ జిక్కియుంట మదంబు చనిన
నేని దర్పంబు విడనిద్వివేందుగ్రీల
సకలభూభృద్వివాళంబునకు దిశాళి
వెలుఁగ మండెడునిప్పునా వెలయువాని.

35

గీ. దొడ్డమిత్తునివలె దొనదూయుశరము
గెలుచు ననుకూలత నటంచుఁ దలఁచువానిఁ
బ్రతినమాప్తంబు సేయనివ్యర్థబలజ
లాఙ్గవముధృతిఁ దృణముగా నరయువాని.

36

గీ. వ్రతీకృతియె కారణంబుగా వచ్చుముప్పుఁ
జూపునీసిరధను వని భయము వదలి
కువన మూఁకమిఁ దొనఁకని వార్ధిరీతి
గా నలంఘ్యగభీరతఁ గాల్గువాని.

37

గీ. దాపుదాపునఁ బడియున్నదంప్రిజీవ
ములఁ గొనం జేరుయముదీప్తి నలరువాని
సవనమున బ్రాహ్మణు ల్పిల్వ స్రబ్ధయావ
పశువు దరిఁ దోచురుదునిపగిదివాని.

38

గీ. కరులగాంభీర్యమెల్లఁ ద న్నరయ నణఁగు
నట్టిగురుధైర్యగుణవిశేషాతిభూతిఁ
బెనసికొను పెద్దతీవెల వనము మొలువఁ
జెనకఁ జొరదానిములనలఁ దనరువాని.

39

గీ. బలుపు టాఁబోతుగ్రీవపుబటువుమెడయు
గొప్పగిరితట మన గట్టియొప్పునురము

వెలయ నాదివరాహంబు జలధినుండి

వలె ధర్మ దేర్ప నున్నట్లు వఱలువాని.

40

గీ. మరకతాథలమేనితోఁ గర ముదగి

మూర్తితో, స్వప్నభాజాలమూర్చితాస్య

దీప్తి, రవి నీటవలెనె బొంది ముకురమున

నాదిపురుషుండె తోచిన ట్లమరువాని.

41

గీ. మేటియుద్యమము ఫలింప మెఱయువాని

నఖల తేజస్సులకు స్థాన మైనవాని

వేసఁగి చనంగ జలభారవిపులఘనము

నరయుముదమునఁ బ్రమథులు నరునిఁ గనిరి.

42

గీ. “గెలుతు ముని నేను నే” నని పలుకుపృజ్ఞ

లెందుఁబోయెనొ? తత్తేజ మెయ్యలేక

కలఁగి నిశ్చేష్ట మూఁడులై నిలిచి రరులు

నిండు తేజన ససదులు బెండువడవె?

43

ఉ. ఒంటరిఁ జేర లేనివెఱ యూఁదఁ బరస్పరసానుభూతిచే

దంటతనంబు నొందు ప్రమథప్రచయంబులసంఘ తేజ మా

వెంటనె దీటుగాఁ బెరిగె; బి ట్లసహాయత రానిసిద్ధికై

యంటి మహాత్ములేని కలియ న్వలెనేకడ వీరభీతులై.

44

ఆ. బోయదండు విండ్లు పోవీడి గఱిమోఁత

‘రంయిరంయి’ వడి శరంబు లుఱికె

వనముకొలఁకుటలలు వదలి పక్షధ్వని

నగసిపోవుకత్తు లేమొ యనఁగ.

45

క. గిరిసానుగహ్వరంబులఁ

గరముఁ బ్రీతిధ్వనుల హోరుగాఁ గార్ముకభీ

కరనాదం బతిరథన

త్వర నిగుడఁగ దిశలు పగులవా యనిపించె.

46

చ. తరులు వనంబు లొడ్డిగిలఁ దద్దయుఁ గంఠమునొందఁ జ్రాంత మం

బరము దిగంతరంబులును మాటువడ న్నెనుగాలితోఁ బయో

ధరములు మూఁగి ఘోరజలధారల రువ్వడినాఁగ, వ్యాధయో
ధరచితబాణవృష్టలరొద లెవి చిల్లులువోవ రేఁగినఁ. 47

గీ. ఆఱుమాసంబులుగ దీక్ష నవిసి చిక్కి
యపుడు కయ్యంపుటుబ్బున నలరుమేన
నరునిమైమఱు వవసరం బెఱిఁగినట్లు
నల్లు దిగనాడి బిగువు హెచ్చంగ వెలసె. 48

ఉ. రోదసియెల్లఁ గ్రమ్మి తగరు ల్లిరినట్టులు తాఁకవచ్చుబా
ణాదుల, రోషపావకమహాద్యుతి కన్నుల నుల్కలట్లుగాఁ
గాఁ దదనీకిసినిధనకారినిరీక్షణఁ జూచి గాండివం
బాదట నూఁపె 'వచ్చెనమయం' బనిప్రేరణఁ గొల్పుకై వడిఁ. 49

ఉ. దిక్కులు మూఁతఁబొందె రవిదీప్తులు బాహ్యమునందె డిందె లో
నక్కడిగాలిలో సుడు లనంతవరంపరఁ జెందె గంపముల్
నెక్కిన శైలయుక్తధరణీఁ వణఁతు ల్లటచొందె బారుషం
బెక్క యుగాంతరాద్రిత మునీశ్వరుఁ డంపజడి న్లడంగినఁ. 50

ఉ. చంపుదు నేను నే ననుచు శాత్రువు లొక్కతఱిఁ నిగిడ్చు నా
యంపట యోగ్యకాలమున కందనియత్నమురీతిఁ ద్రోవనే
తుంపులు తుంపులయ్యె ఘనదోర్బలము క్తకీరీటిబాణముల్
తెంపునఁ దాఁకఁ దచ్చకలదీపితధారుణి మిఱ్ఱరింపఁగఁ. 51

—* అర్జునవిజృంభణము *

మ. వరదుజ్ఞేయములై వివద్ధరములై ప్రాఙ్ముఖులై దూరగ
త్వరలై భూరిఫలంబులై తగుశరోపాయంబుల స్వప్రకృతా
వరమ ల్పెంపాలయంగ శాత్రవచమూవారప్రయత్నాంబకో
త్కరముల్ నుగ్గువడంగఁ బొందుసుతుఁ జౌద్ధత్యంబుఁ జూపించినన్.

ఉ. తుంపర జల్లు వానతెఱి తోరపుటుప్పెనముంపునా వడిఁ
దెం పగుపింపరాక పటతెంచుశరంబులజన్మభూమి యా
గుంపులు భూమియో! దివియొకో! నలుదిక్కులూ సూర్యబింబమో
దింపనిచాపమో! నరునిదేహమో! యంచుఁ దలంచుఁ బెన్వెన్.

ఉ. సేనలమర్కము ల్దగిలి చిల్లులఁజేసియు వానిఁ జంపఁగా
 లేనికిరీటిబాణములు లేతఁదనంబున సిగ్గునొంది మో
 మానతరీతి వాల్లఁగ హిమాద్రిఁ జొరంబడె, 'స్వామియాన, యి
 స్సీ! నెఱి మాలె' న న్మొగముఁజల్లనిభృత్యుఁడు డాఁగుకై వడిఁ.

క. తొలియమ్ములగణవర్జ్మ
 బులఁ గలిగినతూట్ల జొరవుపోమలు ములుకుల్
 కలఁకరుగదె సత్పురుషులు
 కలిగించినపీడ పీడఁ గలిగించుటచేఁ.

55

గీ. వ్రమధులం దెంద తెందాఁక బఱపుఁ గొనిరొ
 యందఱిని సంతదాఁకఁ దా మరిగి చంద్ర
 కిరణములు వద్యముల ముడిఁగించురీతి
 నరుశరంబులు తాఁకి భంగంబుఁ గూర్చె.

56

క. గుఱిఁదప్పక వ్యర్థముగా
 కురుతరవిక్రాంతి శ్రమము నొందక బాణా
 లరిమారక పాతంబుల
 మఱిఁగి పురిఁ గిరీటి కడ లమర్తుల కొసఁగెఁ.

57

గీ. రవి యొకండ్లెన సంశువిక్రాంతికలిమి
 నందఱకు నన్నిరూపుల నలరుకరణి
 ముని యొకండ్లెన బహుశరములను బఱపి
 వ్రమధులందఱ కన్నిరూపములఁ గ్రాలె.

58

మ. అతికోపంబున నేయువేగమున నిం దం దెల్లెడఁ ధూఁకు నా
 యతిబాణాఘము గీప్మసంజనితవాత్యాఘోరమై వ్యాధసం
 తతి ధూళిక్రియ సంభ్రమింపఁగ నితాంతప్రాధిచే నందనా
 హతవిక్రాంతిఁ బరాక్రిమించె సకలవ్యాపారలుంటాకమై.

59

పంచచామరము. "ఁబోబలంబుచే నదృశ్యత నృరాళి సీదృశో
 గ్రపాతము స్ఫుటించునో? దురంతమాయఁ బన్ని మా
 యపారసాధనోత్కరవ్రయాణ మాపి కృష్ణుఁడొ
 చి వంపునాతకస్థి?" యంచు సేన బిట్టు భీతిఁ.

60

ఉ. కాక “తవస్మి సాధు”వని “శారవసీయుఁ” డటంచు భక్తిపై
సోఁకఁ “దదుగ్రోహమున శూన్యత నొందమె?”యంచు భీతియున్
బ్రాఁకఁగ మాప్రయుక్తశరవర్గమె మావయి నిట్లుదూఁకునో?
లేక మహాభిభంగములలీల నొకం డిటు లేయఁజాలు నే ?.

61

గీ. “జయ మెప్పుడుఁ గాంచు బాణవర్షంబు నెప్పు
డెప్పు భువవంబు లెల్ల సౌఖ్యంబు మరల
నెప్పు డొందునొ” యని తదహీనసాయ
కాభిహతి నొచ్చి వగచు బోయలబలంబు.

62

గీ. కోధమున సామసాధ్యంబు కూలునట్లు
మదము రేఁగఁ బ్రియంబున్కి మాలునట్లు
దుర్విధి బారుషంబులు తూలునట్లు
నరునిచే బోయబలమెల్ల నలిగిపోయె.

63

గీ. ఖరకరకరోష్ణతస్తోదకములు కాఁగ
వడిని గుండ్రంపుదిరుగుడువడువిధమున
నరునిఖరశరనికరసంతప్తశైవ
బలము లచ్చటఁ గలగుండువడియె మిగుల.

64

క. ఆమంద వదలి జయల
క్ష్మీమహిళ నయంబు భయముఁ జిందఁగఁ జేరెన్
భూమండలంబు బాణ
స్తోమంబునఁ గప్ప గుడు

1౯.

65

పదునేనవ సర్గము

—•••••—

—* పాఞ్చిపోవుకిరాతులకు నేనానియుపదేశము *—

- గీ. పిదప నట నటదుగ్గేఘభీషణమున
మునిగి మునిగీతి భూతము ల్గొనియె వణఁతు
నడలి నడలివ తడఁబడ బడుగుసేన
లాన లానక నకనక సరిగె సురిగి. 1
- ఆ. భయము సంభ్రమంబుఁ బ్రాణభీతియు రేఁగఁ
బాత్ర మూఁక లచటిపతిని గనక
గడ్డుముప్పు లడ్డక తైరలై మూఁగఁ
దత్తతీప కెట్లు లాఘ మనము. 2
- గీ. ఆశ లడుగంట మునికోల లంటి గెంట
గెంటసము లింక సేన లేగెం గడంక
డంకతన మీగువారిపైఁ గింక లేగ
లేగడును జాలి నరుడు పాలించె నోలి. 3
- చ. అలఁతులు మూఢులై యెదుర, నాదుకున్నరి దిద్దుమాత్రకే
నిలుతురు పోర శ్రేష్ఠు, లతినిష్ఠురకోపముఁ జూపఁబోరు, వా
రలకు వినోదమా నది భరం బగుకార్యము కాదు గాన, దీ
ను లయినశత్రుల్ గడు ననుగ్రహ మూనుటె దారి వారికి. 4
- శా. ఆయాకారము భీకరం బొకట విల్లంబు ల్బ్రహ్మాంట న్నిశా
తాయఃఖడ్గ మిక్కొక్కచో మెఱయ యానాయాసరూపాజిచా
రాదూసంబుల శౌక్యదై వబల మత్యంతంబుగాఁ గార్తికే
యాయోగచ్చిదదర్శుడై నరుడు జన్యంబందు శోభిల్లెడి. 5
- గీ. జడువుఁ దడఁబాటుచేఁ దొడిఁబడుచు నుఱుకు
బోయవందలపెంబడి నోవ్వుపాఠుఁ
డల్లనల్లన, నెందు మహాత్ము లవయు
వారి నవయించుమక్కువ న్నడరుగాదె. 6

అ. ఓడి పాటుసేన కొక్కింతఘన్నుడై

మేను సగము మలపి మేలమసంగ

స్థిరయశోధనుండు సేనాని యాయగ్ర

భాగమందు నిలిచి పలికె నిట్లు.

7

గీ. “ పోకుఁ డాఁగుండు డాఁగుడు పోలుపనియె ?

యాటకడ కదనంబు మీ కందఱకును

సోఁకుసోఁకులమూఁకఁ జేకాకుపఱచు

నసమ మస మఱ గణము లెట్లగుదు రింక.

8

చ. మగతన మింకిపో బయిసిమూలి వృథా పరువెత్తుమి మ్మిసీ!

నగియెడు మీరు తాల్చినకనద్దు నఖిద్దము లుగ్రశ్శిమం

తగతుల నిమ్మడిఁ దభుకునన్ మిఱుమిట్టిడు కాంతు లీనుచుం

దగవె యనేతనంబులకుఁ దక్కువయై చెడి పాటిపోవఁగన్.

9

ఉ. మోఁగుశరంబు నాటుకొనఁ బోటరి గుల్మపాశులన్

డాఁగునరణ్యసత్త్వములదారుల దారులఁబట్టి పాఱ నే

లాగునఁ దీఱు నంగవికలం బనలంబనఁ జిత్త మేర్పుదు

ర్యోగము దుర్యశంబు? వినరో! కనరో! కన రొప్పుదేఱెనో? 10

చ. తొలఁగని యేమహాపద యెదుర్కొనె నీగతి సాహసించి మీ

రలు వరుగెత్తఁ ? నీర్తిపస వ్రాలుట గొప్పతనంబు డిందుటల్,

పలుచనహూట, త్యాదృశులబాటయె? నిల్వఁడు నిబ్బరించుకొం

డు, లులితగౌరవంబును గొనుం డరి నోర్చి కలంచి క్రొచ్చుటన్.

11

చ. † అనురుండు కాఁడు నాగపతియైనను గాఁ డాకకొండయంతరా

క్షునుండును గాఁడు నూత్నతరసాహసుఁడౌ ధరణీశుఁ డైనరా

జనుండును గాఁడె ! రజ్జువు భుజంగముగా భ్రమఁ గాంచినట్లు సా

ధ్వసమున గచ్చుచి చచ్చుచుఁ బాఱఁగ నేమి మునింగె మీ కిటన్.

ఉ. మెల్లఁగ మెల్లతొఁ బనుల మీటుక్యప్రీవలుపొల్కి మోని యం

బల్లన నూఁపుచున్ వెనుకయై యరుడే ద్రోవవీడి పాటు మీ

గోమాత్రీకాంధము.

కం. † ఉరగుడొ ! దైత్యుడొ ! చిర । తరదనుబాడొ ! యశేయధరణీపరదొ
స్వరనుడొ ! నిత్యుడొ ! పర । వరుమనుబాడొ ! పాద శేయ సరయన్ వలదొ !

- రల్లరిపాలు కారె ! పసులైరి గణాధిపులంచు లోకముం
దల్లుకొనంగ శక్యమగునా ! తలతెత్తఁగ మీకు నవ్వలక. 13
- ఉ. హీనుల గెల్వఁ బ్రజ్ఞయగునే ? గెలువంబడఁబెంపె ? పోరిటు
ల్పాని లగెత్తుకంటె నధమస్థితి కల్గునె యట్టిచోట ? సే
నానియు నేత యోడిరొకొ ? నల్లి కృశించెనె వైరి ? మల్లఁ డో
నైనికులార ! నల్లెనల జానఱి పాటుట వీరధర్మమే ? 14
- గీ. బ్రతికి చెడుకంటఁ దగుఁ జెడి బ్రతుక నెందుఁ
గుణవిహీనుండె మే ల్భిష్టగుణునికంటఁ
బొదవుతా లూఁడిపోయినభూషకంటఁ
వట్టిబంగరునగ చెన్నుపట్టు కాదె. 15
- చ. * వడిగల తేర్లో ? ధారఁగొనువాజులా ? ఘీంకృతిసేయునేనులో ?
తొడరుపదాతులో ? వెఱచి తోవలు పట్టఁగ నేమిశోక ? నొ
క్కఁడు బడుగున్దళస్వీ, పురిగట్టినకండలజోదు లయ్యుఁ బో
టుడుగుచు నిట్లు వెన్నిడునయోగ్యత మీ రొక రింత యెంచరే !
చ ఖరకరునెండవేడి నుదకం బివురక దిగదాటరాని పె
న్నురద హృదంబుచే న్నుడుగుపోలిక వైరిపరాక్రమంబుచే
సురిగినపౌరుషంబున మాసుం గిడుదుర్యశ మబ్బ నెట్టిము
ష్కరజనులైన నేవపడఁగా విడఁగాఁ జెడు గూనదే మిము. 17
- గీ. వేల్చిశాకకుజాగ్రంబు విమతదుర్గ
మంబు నగమని దశదిగ్జయంబుఁ గొనఁగ
నేగుచుంటిరే ? దివి దితిజేంద్రకోటి
మీటుమీ కిది భరమే ? వనాటులార ! 18
- ఉ. కావఁగ నేరు లేరని పొకాలుదు మందురే ? యెందు సువృత
శ్రీ విడు పెండ్లముక మగఁడురీతిఁ జమూపతి కొండగట్టుగా

* గాయత్రీచ్ఛందోవృత్తము. తేరులఁజేసాల | గారులఁ గాల్వర |

తేరుల ! తేసాల ? | గారుల ! కాల్వర !

అనఁగా, తేరులఁదేరుల ? = అడయరథములా ? , తేసాలఁచేసాల ? = ప్రశాప
వంతము లగుగుఱ్ఱములా ? , గారులగారుల ? = కపటము గలయేనుఁగులా ? కాల్వర
కాల్వర ? = కాకులు శ్రేష్ఠము లగుకాల్వలములా ?

మీ వెలు లెల్ల బాపి విధి మీటుట లెంచక రక్షగూర్పఁ దా
నై విడిసెన్దా ! యెటుగరా ? తదమేయధురంధరత్వమున్. 19
శా. ఓహో ! యూధపులార ! మంథనగమ ట్లుగ్రారివారాసులన్
బాహుప్రాధికే గలంబరో ! పగతుట నృగింపరో నేర్పునన్ ?
భీహావెట్టెగ ఘోరతం దపులరో ? శృంగీశు సేవింపరో ?
వ్యాహారంబుల, రక్ష, నాదృతిని, ధార్వ్యంబందుఁ బేర్పాంచరో? 20

చ. దివిజల మించుమీయెదుట దీటె నరుం డొకఁ? డేటి కెన్నఁడున్
దపులనిజంకు సోకె మిము? దర్పముపెం పభిమాన మిట్లు చూ
టవిడుచు తేల? మీగుణవరంపర లెం దరిగె? జగుప్పితం
బపుగతిగాఁ బలాయనము నందికొనన్ మది సిగ్గు గల్గదే ? 21

చ. అమరులె కారె; వైరిఁ గనరా? భయ మింతయులేక శాతఖ
ద్గము వరియించి తేజమునఁ గగ్గక దివ్యతరాజరంగ భా
రము వహియించి యెట్లు నికరంపుజయంబున నున్న వాడొ! మీ
యమరిక యట్లు లుండవలదా! వెన దానిని మించకుండినన్. 22

ఆ. పోరుటంగి వెలుగ భూరితేజంబుచే

నురము పొంగు లెగసి యొప్పు జలుక

కటకువాడిక త్రి కదను ద్రోక్కఁగఁ గాళు

లూఁది నిలిచెఁ గనుఁడి యుద్ధభూమి.

23

చ. తలఁపున లేదె మీరు మును దారుణ ముద్ధములన్ రథంబు దా
రులు చెడ గుట్టము ల్పడఁ గరు ల్లిరులట్టులు మొగ్గి నెత్తురే
ఱుల వెలిగిక్కఁ జూపినయరుంతుదశశ్రుకళాకలాప మా
చలము బలంబు జ్ఞ ప్తిఁగొని శాత్రువు నొంచుఁడు కాంచుఁడున్నతిన్.

ఉ. అమ్ములఁ గ్రమ్మి కుమ్మి యపహాస్యము లాడుచు దొమ్మి జమ్మి పే
రొమ్ములఁ దాఁకి దూఁకి సురరోధకులన్ జవసోఁకి యేకి ధై
ర్యమ్ములఁ జించి నొంచి భువనాళులఁ గీరితి మించునంచునా
డెమ్మును మంతునింత ప్రికటింపరె పెంపరె మీప్రసిద్ధతల్. 25

చ. మఱదితిరెట్లు మీరు రణమధ్యములన్ దొలి వైరికంఠముల్
దఱుగఁ జలించు మొండెముల దందడికి న్నైదరొంది త త్తడుల్

కలుచుచు రాతుల నైలివిఁబాయఁగ నేలకు దొర్చి మారుతుం
డుఱుక ధ్వనించుఁ త్రదానహారునఁ గ్రమ్ముటి డాసి చచ్చుటల్.

ఉ. విస్మృతిసోకెనే కడనభీరువులేని విరోధిసేనల్

విస్మయమెక్క నుక్కుపొలివీకున దాఁకఁగఁబోరు బొబ్బల్
సుస్మృతి హేలగా మునుపు చూపినమీజగడంబుడంబు, శ
త్రుస్మయవృద్ధిగాదె చెడి తోవల డొంకలఁ బట్ట మారిటల్. 27

ఉ. ఉగ్రతరాసురాహవపయోనిధుల స్వహుళాస్త్రశస్త్రవా
తగ్రీధితాయతప్రళయదర్శిత మేఘసమూహవర్షధా
రాగ్రీముల స్మృతాపమహిమాంచితసుస్థిరయుద్ధబద్ధనా
కాగ్రీమదివ్యకీర్త్యతిశయం బిటు లారడిపుత్తురే యిటల్ ? 28

చ. అని కులకౌరవంబువస, వ్యక్తులపూర్వవిశేషపారువం
బును, జనతాపహాస్యముఁ, బ్రభుప్రియభంగము జూపి చెవ్వస్కం
దునిపురికొల్పుమాటలకు నొవ్వక చివ్వకు మళ్ళ కాత్రితెం
పునఁ బగువెత్తుమూఁకభయము బ్బిటున వ్వెగుఱక హరుం డటల్.

చ. మునిశరదావహ్నిపరిభూతిఁ దపించి త్రవస్థశించి తొ
టున వెను చూపిపాటు ననిరుద్ధుల కుత్సవకృత్సుధాభిషే
చన మన శంకరుం డనియె “జం కెడఁబాయుఁడు, పాటిపోకు”డక
ఘనజలదస్వనాధికవిక స్వరసుస్వరధీర వాక్యముల్. 30

గీ. సెలలబాధయు, నోడినసిగ్గు, సెలలఁ
దఱుముఁ దఱుచుగణాళిచిత్తములఁ దఱుము
సమయమున భీతిగదిరి వాక్సమితిసమయ
శంకరోక్తి యడంచె నా జంకు శంక. 31

గీ. పరశరాంభోధి దు స్తరభంగిఁ గవియుఁ
దేలి మునుఁగుచు మునుఁగుచుం దేలుగణము
లవలిగట్టనఁ బొల్చినహరునిఁ జేరి
ప్రాణభయ మేగ భక్తిం బ్రేపత్తి మనిరి. 32

ఉ. ముంగలిప్రాద్దుచే వెనుకఁబాల్చెడినీడను వృక్షమట్లు దీ
ప్రాంగుఁడు శంకరుం డభయహస్త మొసంగి పిటింది యైనసే

నాంగము లొప్పమీఱ సమరావని కున్ముఖుఁ, డయ్యె నాశీతుల్
మంగళకృత్తతజ్జతల మాటికి గీతములక స్తుతింపఁగఁ. 33

—♦ శంక రాద్వనుల శరయుద్ధము ♦—

చ. రణితపినాకుఁడై వ్రళయరాద్రిత నర్జునుపై ననేకమా
ర్గణముల సీశుఁ డేయునెడఁ గల్గినఘోరరవంబు లోకమా
రణవరతంత్రోశక్రకుంధరస్ఫుటనస్వనమట్లు రేఁగ ది
గ్గణమట ఘూర్ణి లెక బహుళఘర్షురినాదము లుప్పతిల్లఁగఁ. 34

గీ. విజయవిశ్వేశభీమసంవిత్క్రమంబుఁ
జత్రసంస్థాచలాకృతిస్థిరత దరిసి
వ్రమధగణములు విడ్డూర మమరఁ గనిరి
చిత్రసంస్థాచలాకృతిస్థిరత దరిసి. 35

గీ. కడిఁదిజతనంబునలనాటు గలుగుకతన
వింటిమొనగాఁడు వెడబేసికంటివాఁడు
కట్టిములుకులబారు కంగారుపఱచె
గడుసుటంపజడిక బడిక బడి నడర్చి. 36

గీ. సాయకంబులఁ బ్రాణావసాయకములఁ
బాపదాల్పరణికియన్బాపదాల్ప
శిక్షచేతను ఘనరణశిక్షచేత
నర్జునుం డాజిక్కిరిశోభార్జునుండు. 37

గీ. చూచి చూచి చేరి రేచి చిచ్చై చార
చారురుచి రచించి చీరి చీరి
రాచచర్చ చెంచ ! రారోరి రారంచు
రాచె రచ్చ చెచ్చెరక జరించి. 38

మ. నెఱి గోరోజనమార్విధూనకటుగాండీవవ్రచండత్వరక
శరసంధానవిమోక్షణాంతరకధిక శంపానురూపాభ చే
కుల బీభత్సుఁడు విక్రమింపఁ బ్రళయార్కుండులక్ష్మతో నొప్పనా
ప్పు రహస్థత్కళ వెల్లె నప్సుగిదిచోవ్వుక వైరు లగ్నింపఁగఁ. 39

చ. నిబిడవిసీలసీరదఘృణిప్రచయంబులు సూర్యభానుజా
లబహుళకాంతిగౌరవముల న్మృసుఁగొంది తిరోహితంబులౌ
సౌబగు ఘటిల్లె న త్రణిని శూలి నిగుడ్చుశిలీముఖాళిపై
గబగబఁ బార్థుఘోరవిశిఖంబులు దూఁకి యడంచి కప్పినన్. 40

గీ. సాంద్రీశరవృష్టి విజయుండు సవిత్ప్రపథము
మఱుఁగువడఁజేయ ముక్కంటి మహితబాణ
పటలములఁ దన్ని రోధంబుఁ బాపె ; సూర్యుఁ
డాత్మకిరణాళి హిమముఁ బోనడఁచురీతి. 41

ఆ. కరము నభయదములఁ బరిపంథిభీపద
ప్రదరముల మయూరరమ్యపక్ష
పక్షకముల హరుఁడు పరుఁ జంపఁ, డనిఁ గడు
గడుసుటడరు విడఁడు కనికరమున. 42

చతుర్థపదగోపనము :-

ఆ. మెఱుఁగుపురులఁ గరము మేలిమి కోలల
బార్ల మేయరవము పాటిలంగఁ
జెవులు వగులఁ దఱచుఁ జెంద రోదసి నిండు
మెఱుపుగముల మేటివఱద నిండు. 43

కందద్యయగర్భితచంపకమాలిక.

చ. † గడుసరిగాఁగ శంకరుఁ డఖండరవం బడరంగ నచ్చటన్
ముడినరుదార బాణముల ముంప రహిన్ దనశస్త్రచండిచుల్
జెడ జాఱుకున్ ఘటిల్ల నవశత్వర నొందక డిల్లవోక తాఁ
గడుదురుసున్ వహించి సమకట్టై రణంబున కాయతార్భటిన్. 44

గర్భితకందద్యయము.

కం. సరిగాఁగ శంకరుఁ డఖం । డరవం బడరంగ నచ్చట న్ముడి నరుఁ దా
నరుదార బాణముల ముం । పరహిన్ దనశస్త్రచండిచుల్ చెడజాఱుకున్.

కం. జాఱుకున్ ఘటిల్ల నవశ । త్వర నొందక డిల్లవోక తాఁగడుదురుసున్
దురుసున్ వహించి సమక । టై రణంబున కాయతార్భటిన్ గడుసరిగా. 44

అర్థశ్రయవాచీ.

గీ. అతఁడు జగదీశరణయుక్తుడై సుధాసి
తుండునై హరికాంతుడై దండి మెఱయ
దానవదీకృతాశంసుఁ డై నకతన
నాగరాజసమకృధ స్థనరె నచట.

45

చ. జలనము వమ్ముగాఁగఁ దనశత్రుచయం బొకజోయవానిచేఁ
బ్రతిహతి నొంద ముమ్మర మవార్యమునై మది రేఁగురోష ము
ద్ధతి నకలాంగకంబుల బయల్పడె నిస్తులదావపావకా
యతకళఁ బాఠ్యనిందియములం దభినూత్నదుచుల్ ఘటించుచున్.

నిరోష్ఠ్యము.

గీ. అధికరోషోత్థకాంతుల నన్ని దెసల
నినుచుచున్ రాగిజడలతో నిలుచునరుఁడు
కాలునోషధికాగ్నిశిఖల్ చెలంగఁ
దనరునగరాజు చెన్నునఁ దారసిల్లె.

47

ఉ. కాండపరంపర లృతముగాఁగ సహస్రముగాఁగఁ గ్రీడి మా
ర్తాండకరంబులట్లు జవదర్పముల న్నిగిడింప సాంబుఁ డు
ద్దండత నన్నిటి స్ఫృతిహతంబులఁజేసి యమారకంబులై
యుండియు ఘోరమూర్తులయి యొప్పుఘనాంబక పాళి నించినన్.

చ. పృథ్వీనిదాఘచండతర భానుసహస్రముఖాగ్నిదీప్తులన్
దళముగఁ బైఁబడన్ దొడరుదర్పకహరిఖరేషువృష్టికిన్
గళవళమొంద కాఁపుకడఁక నివ్వజయుం డడరించె నం దన
గ్గళశితసాయకాంబుదపరంపర భారుణి మూఁతఁజెందఁగన్.

49

గీ. ఘనతరాఽర్జునబాణపూగములఁ బిదప
శివకళాసారవాణముల్ చీలఁబాట
ఘనతరాఽర్జునబాణపూగములఁ బిదప
శివకళాసారభాణముల్ చీలఁబాట.

50

ఉ. ఈగతిఁ దీవ్రపాతము లనేకములు నృహిమాంచితంబులై
మూఁగుకిరాతనాథునియమోఘశరౌఘముల స్థలాచల

శ్రీః గొని యాఁగఁజేయువడిచెన్నున నన్నరుఁ డందు నెందుఁ దా
నై గడితంబుగాఁ గొలిపె నర్బుదముల్ మునిరాట్సూరూపముల్.

గీ. మనె వికాసత జగతీశమార్గణములు
మనె వికాసత జగతీశమార్గణములు
మనె వికాసత జగతీశమార్గణములు
మనె వికాసత జగతీశమార్గణములు.

52

మ. శివశౌర్యాతిశయంబుచేత జయలక్ష్మీవాంఛ రెట్టింపఁ బా
ర్థివసూనుండు పృకోపితోగ్రిబలుఁడై దీపింప రుద్రాంశవాఁ
డవుమర్మంబు నెఱింగియున్నమునులే నాశ్చర్యరోమాంచవి
ప్లవసమ్మోహితు లైరి యన్యులగతు ల్పల్కంగ నేలా యింకఁ.

పదునాటవ సర్గము.

—...౪౪...—

—♦ అర్జును విషాదము ♦—

ఉ. “వాడిమగంటిమి నైఱపివాఱగనీయ కసాధ్యసంగర
జ్జీడ నజేయగం దొడరుఁ గ్లిప్తచరిత్రుఁడు పైకిఁ జూడఁగా
వీఁ టొక చెంచు చుంచు హరివీర్య మెదుర్చుట యయ్యె” నంచు నా
కీడి రుషాదృఢతాహతులఁ గిందును మీఁ దవుచుండె నచ్చటఁ. 1

ఉ. “ఘోం”కృతిఁ, బీనహస్తములు గిట్టనుచుండ నకాలమృత్యుదం
ష్ట్రాంకకరోరదంతసహితాయతకుంభము లూఁగ ఘోరగం
డాంకమదపృవాహము లనర్గళతం బ్రీనహింప యుద్ధవీ
రాంకుశచోదితాద్రిసమహస్తలు రా వసదైతి నేటికో ! 2

మ. ధ్వజరత్నంబు లినాథలఁ గుడుసుఁజెందఁ మింట భిన్నపృథా
వృజముఁగా లిఖింప ఘంటికలుఁ జిత్రిధ్వానము లేయ నే
మిజరావంబులు సీరదధ్వనులమెల్మిఁ మీఱఁగా ధారుణీ
రజముల్ రేఁగ మహారథాఘములునుఁ రా వేల యిట్లైతిన్ ! 3

శా. కుంతశ్రీమలె యూర్కిమాలికలుగా గొబ్బిళ్ళగా నాడుచున్
గంతుల్వారెడి శుభ్రపుచ్చములె ఘోశీలుగా హేషలే
యంతం బొందనివోల్లుగాఁ బటుతురంగానీక పాథోధి ది
క్సంతానంబులఁ బార్ల దుద్ధతి నశ క్తత్వంబు నా కేటికో! 4

ఉ. “చచ్చెను చచ్చె” దండుఁ బెలుచ న్నెడబాబ్బలు రేఁగ ఖడ్గముల్
గచ్చులఁ గచ్చులన్ బహుళకంఠముతో నరియూధపుల్ వరున్
మెచ్చక తిప్పుచుం గదుర మీటుల నొందిన భానుతేజముల్
విచ్చినకత్తులై చదల లేవపు నా కలు పేల నోఁకెనో. 5

చ. శ్రీమముగఁ గాఱుధూమములు గ్రమ్ముఁగ నంతకఘోరసాంద్రసం
తమససమాననైల్యము లెసంగ రథాంగకరీడ్లుటాతురం
గమఘరనున్న భూరజము గ్రాలదు దట్టముగాఁగఁ జాట్టు న
ర్యమవటుదీప్తి మాటువడ, హా! చనె సత్తువ యేల నా కిటుల్! 6

శా. వీరోద్దిపితుల న్వరించుతమి నుర్విం జేరున్వర్కామిసి
కార్యంబు లెడఁగాఁ బ్రదోషకళల గ్గావింపుచు న్నిష్ఠురా
వార్యాక్రాంతిని నేత్రోద్ధకరజోవప్తంభసంరంభముల్
మార్యావేశత రాసభవభలతో మార్కోపు జం కేటికో! 7

మ. కరిఘోకారములా? భటేంద్రీపటుసంఘరోతఘోరీమహ
త్తర భాంకారములా? రణాశ్వదుత్తసాంద్రీప్రీధదీర్ఘి కృతో
ద్ధురహేంకారములా? రథాంగవికటోద్భూతోగ్రీమాద్యద్భుర
ట్టరటాత్కారములా? వినంబడపు జాడ్యం బేల న న్నోకెనో!

ఉ. పౌరుషవంతులై యశము వాంఛల రేఁగి విరోధిబాణము
ల్సారకుఁ బేరురంబు వికలంబుగ దూఁట నసడ్డజేసి శౌ
ర్యారభటి న్నిణాంతరశయానత నొందినవీరులన్ ఘనా
కారఘటల్ హిమాంబుకణికాతతిఁ దేర్పఁగరావు పైఁబయిన్. 9

శా. ఈషచ్చుష్కములై యస్పృజ్మయనదీహేవాకమై పెంకుఁ బ్ర
త్యాపాధన్ భవజనీడ భంబునడుమ న్నూఁగాడుమేఘాళి కు
న్మేషం బింతయు రాదు పంకమునకు నీలాలసంప్రాప్తిన
ట్టిపాద్మణ్యవిహీనదైవ్యగతి నా కేలా ఘటిల్లన్వలె! 10

ఉ. సాహసమ తరాద్రగజశాతయమాయుధదంతపంక్తిపై
నోహట మూసకే చని తదుగ్రహతి నివి కేగువీరస
న్నాహము గౌరవించు, సురనారులకల్పకపుష్పమాలలు
త్సాహము రేగఁ బైబడవు సాధ్వస మేచెడి నన్ను నేటికో! 11

మ. కరితుండోజ్ఞ తనీరశీకరఘనౌఘంబందు మాస్త్వీలబం
ధురవర్మంబులఁ జిత్రీరత్నవితతుల్ దోషింప వర్కత్విషా
ర్మురుల నృకగ్రధనుఃపరంపరలు, నిస్సారత్వ మిట్లేల న్
గరమున్ బైకొనుచుండు హేతు వాకిఁడు న్నానంగరా దద్దిరా! 12

చ. మొలిచినతెక్కల స్థనువు పొంగఁగ మేటిధరాధరేశ్వరుం
డలవుజలంబు రేగ విపులాంబుధి దూకి కలంచునట్టు లి
ట్టలపురయంబున న్మౌనుకడంక విరోధిమదేభ మేచి సే
నలఁ గలగుండుసేయ నగునాదము లించుక లేవ వెచ్చటన్. 13

ఉ. సావనమానసత్వరలఁ బాటురథంబులతో మహారథుల్
దీవరమూని సంగరశర్థి గతివారణరీతి వారణ
గ్రీవకరాదిఖండనగరిస్తత మించుటగూడ లేదహా!
స్థావీర మెత్తినట్లు పలుచంబడెఁ బొరువ మేల నా కిటన్! 14

ఉ. పాపటకల్పచేరు, విడఁబాటినపెదలకట్టఁగా, మృతుం
డౌపతి వక్షమందుఁ బడునాలివిధంబునఁ బింఛపృష్ఠసం
దీపితతోమరం బురము నెక్కిన హస్తిపకుండు భూమిపై
నేపటఁ గూలఁ గల్గి దిది యెక్కడి చాలమి సోకె నా కిటన్. 15

శా. కల్పాంతకృశయాహతిన్ బహుళసంఖ్య ల్లాఁగ వీర్యాధికుల్
పొల్పుంబాసి నశించుచో గ్రసనసంభూతత్వర స్థారసం
కల్పం బూని ముఖంబు విచ్చుకొననాల్కల్పాచుమృత్యుక్రియా
శిల్పం బిచ్చట లేనెలే దురక తోచెన్ శ్రాంతి నాకేటికో! 16

ఉ. సంద్రము లేర్లు దాఁటి కలుచం దనముంగిటికాల్వఁ బడ్డటుల్
రుంద్రబలకృభా గురువిరోధిధరాధరశేఖరాళి ని
స్తంద్రిత గెల్చి హీనరణధారుణి బోయకు లొంగనుంటి హా!
చందునివెన్నెలల్ మలపెఁ జండరవికృత నేమిచిత్రమో! 17

చ. ఇది పెనుమాయయేమో! చలియించెనొ నామది! నాబలంబునం
 ఘట చెడెనొక్కొ! తొంటివలె బాధుడఁగానొక్కొ నేను! శత్రుభీ
 కృదవరగాండివాంబకవరంపర లెప్పటికై మూని యి
 య్యదనున నీకిరాతుదెస హా! హతవీర్యము లయ్యె నేటికో! 18

ఉ. ఎక్కడిబోయారా జితఁ డపీనగుచారవపూర్తి నీసుగో
 సాక్కట లేఁగ నేచి పురుషోత్తమసుధ్యమ మైనచోదసిగ్
 ఫక్కున రెండు చేసెడిని బై కగువేషము వేషమాత్ర మా
 నిక్కును చేష్ట లంబుకళనిగ్గులు గూఢము లెంచిచూడఁగన్. 19

క. దూయుట కూర్చుట యేయుట
 లేయెడఁ దోఁపక ధ్వనించు నెపుడు ధనువుమో
 పాయతమముక్త మారా
 రా! యీవస బోయి కెందు నలవడఁ గలదే? 20

ఉ. నవ్యమయూరపింఛపరిణధము కొండియ సంచలింప దా
 జివ్యసనవ్రీయాసమునఁ జెమ్మట లెత్తవు సొక్కు నిక్క దా
 స్వవ్యవహారము ల్మలయహాసము వాయ వొకవృక్షేని సం
 స్తవ్యముగాఁ బ్రసాదరమ జాల్మోనుఁ జంద్రకిరీటునందటుల్. 21

మ. రణభేదానుగతిప్రచారగురుసంరంభంబులం దంగముల్
 వణఁకుం జెందక పొంగుల స్థలయు సంపాతాదిసంశుద్ధి మా
 ర్గణమోక్షంబు చలాచలంబు లగులక్ష్మ్యప్రాప్తి దుల్యం బస
 ద్దుణ్ణుడౌ నీచకిరాటుడైనఁ గనునొక్కొ నేరు పీనైఖరి! 22

ఉ. సం దొకయింత వైరిసరసన్నిగుడ న్గుటితించి మించునే,
 ర్పెందు స్వకీయరంధ్రముల నేడైఱఁ గాచునసాధ్యకై, యీ
 పొందునఁ గల్గెనే గురునిపొంతను భీష్మునిచెంత బోయలగా
 జెందునె! వట్టిమాట, కడుఁజిల్లి మమానుష మింత నిక్కమా. 23

శా. ఈయప్రాకృతు నాజదుర్మదుని నిస్సీ! యం చుపేక్షింప కే
 మాయింతు స్మరనూత్త్రయోగముల నిన్మూయాన్వయాపం బఱ
 దాయ రోగసమాను నల్పునయిన స్తంభింపకున్న న్నహా
 పాయం బొందుడి; జిన్నపామయినఁ జంకం బెద్దబాకే తగు. 24

— శంకరాష్ట్రనుల దివ్యాత్మయధము —

మహాసర్గర.

- అనుచు దెప్పుని పార్థం డచలబలుఁడు సాంద్రాబ్ధసంఘన్నరాతు
 ల్లుననీరంధ్రాంధకారోగ్రత నెఱపుక్రియఁ గాఢసంకృప్తమార్విఁ
 బనిచెం బ్రత్యర్థికోటుల్ భయమున బెదరం బాటఁబ్రస్వాపనాత్మం
 బనివార్యారంభవేగం బడర గిరులు నూటాడ దిగ్దంతు లోడఁ. 25
- మత్తకోకిల. కాటుచీకటి కాననంబులఁ గప్పి చూపడఁగించునా
 తీరుగ న్గణకోటితో శివతిగ్మరశ్ములు మాయఁగఁ
 ఘోరదావమహాగ్నిభూమి మొకో యనంగ మషీరస
 స్సారసీలిమపాంగుతో నటఁ బర్యే నత్త్రమహాద్ధతల్. 26
- ఉ. పండితుఁ డైనవాగ్మి తొలిపట్టనఁ బ్రాథత వెల్లడింప నా
 దండికి ముగ్ధ మైనసభదారి నటం బ్రథమోత్సుకోగ్రీమై
 చండతఁజూపునత్త్ర మవశత్వముఁగూర్చ విరోధిసైన్యమల్
 కొండొకచింతమాని కనుగూర్కల నిద్ర మునింగె బిట్టుగఁ. 27
- ఉ. ఉత్తమవంశసంభవత నొప్పుగురుస్థిరవృత్తి, సంగతా
 పత్తిఁ బరీక్షకాఁగి నయపారము సారము గన్నకొన్నివిం
 డ్లత్తతిమిత్తుపోల్కి వెన నాడుకొనె దగునూత నిచ్చి య
 స్త్రోత్తవిమోహులై యెఱుఁగునట్టిటు న ట్టిరు లుట్టితోట్లగఁ. 28
- గీ. కృషిముఖంబుల ఫలము లదృష్టహతిని
 జేరికిఁ రానిరీతి నాసితహయాత్మ
 మెదురుకొనుకొన్నిధనువు లం దిలను బడియె
 హస్తముల వీడి యమునాన నందినటులు. 29
- శా. అసేన హతశేషధైర్యు లగువా రందిందుఁ దూఁగాడు చా
 సాస న్దారుచు నడ్డమై తగులుభూజాళిపరీకాండంబులఁ
 బై సింకంగ నిజాంసభాగములు నొవ్వఁ గాఁగిలి న్బొంది యా
 గాసింజేతులు జార్చి రున్నదకరుల్లాఁ గన్ను లల్లార్చుచుఁ. 30
- మ. నిజరూపంబున శంకరు డమరుచో నీరేజవిద్వేషి యుం
 డు జటాశాటపదాగ్రముం దవుడు కన్గోనయ్యె మానీందురై

ల్ల జయధ్వజముల న్నమస్కృతులఁగొల్పంగఁ బిశంకభ మే
రుజచండార్కసమాసదీప్తి దివి నారోహింకుఁగా నుద్ధతిఁ. 31

ఉ. తత్త్వ మవిద్యనుం బలెనె తత్ప్రభ లంతకునంత కెక్కుడై
సత్త్వగుణవ్రీకర్షల దెస ల్వలిఁగించుచు నర్జునాస్త్రానీ
లత్వ మడంచి మించె సకలవ్రళయంబులు వీడ వస్తుసం
విత్వము చేకుట న్సుఖ మమేయత సగ్గణోటి రాజిలఁ. 32

ఉ. వారిదపంక్తు లెల్లడలఁ బాటలితంబులు గాఁగఁ బూర్వసం
ధ్యారమ సొంపువెంపున వియ తలమెల్ల నలంకరించుచుఁ
సీరజపాళి విప్పుగతి నిద్దములైన తదీయకాంతు లం
దారభటి న్నణాక్షినివహంబుల విప్పె వికాస మొప్పుఁగఁ. 33

మ. గురుమేఘవ్రతీసీరవాయ దళదిక్కుల్ జ్యోతుల న్నించువై
ఖరిఁ బ్రసాదకన మంతరింప గణసంఘంబు ల్విజృంభించి స
త్వరత న్మత్త్రపరంపర ల్వదలి రావ్రత్యక్షిపై మింట మి
ణ్ణులుం జిమ్మెడి మేలుకట్టగుచు నెందు న్నాగ్రింతి సంధిల్లఁగఁ. 34

చ. భర మగుకాళరాత్రిచన బల్లున మిన్న స్ఫురించె దిక్కులం
బరఁగెఁ బ్రసాద మర్కఖరభానుసహస్రములు స్ఫుటంబులై
వటలె నవోత్సుకత్వమున వాసరలక్ష్మియు నైజదీపులం
దిరమయి యుద్ధరంగమున నించె ననేకమనోజ్ఞనృత్యముల్. 35

చ. తన యస్త్రాచలదుర్గరాజము శరశైర్యోర్విరుదిగ్వాఠణో
గ్రనిపాతంబున భగ్నయత్నవఃఘనం గంపింప కాసవ్యసా
చి నిజాభీలభుజాబలంబు వెలయ స్వీఘ్రింబుగా వైరి బం
ధనముం గూర్పఁగఁ బంపె నర్బుదభుజంగకూగ్రసారాస్త్రముఁ. 36

చ. మొఱపుతఘ్నకులై కొనల మేటివిపాగ్నులు చింద జహ్వలం
దరుదుగ నూర్లుకొలులుగ నార్పు చట న్నైతిపోక దూఁకఁ ద
త్తమున బోయమూఁక పెడదారులఁ బట్టఁగ నడ్డగించుచుఁ
గిటికొనె నస్త్రశక్తి యెసఁగించిన ఘోరభుజంగరాజముల్. 37

సగ్ధర. ఆశామజ్జేభహస్తాగ్రాకృతులదనువ్యాపృతుల్ దూఁకువారఁ
బ్రాశ స్త్రప్రాప్తనీలవ్రీకటమణివిభాభాసిభోగాళితో నా

కాశాన్తోరాశివేల్లడ నభయదతరంగక్రిమం బొప్ప సేనా
నాశోత్కర్షంబులొప్ప న్నలుదెసల మహానాగముల్ గ్రమ్మెవైరి.

చ. ఫణముల విప్పి కోధముల బల్చి బుసల్ చెలరేగ నాగరా
ద్గణములు, తీక్షణహలగర్భితధూమ్రము లగ్నిపర్వతో
ల్బణజదవోరుధూమములభంగిగ, సాంద్రిత మిన్నుముట్ట నా
క్షణమునఁ గుంకునట్లు రవి సౌమ్యతఁ గైకొనె దర్శనీయుడై. 39

ఉ. దృష్టివిషంబు లుద్దవిడిఁ దీఱనియల్కల నుల్కలట్లు లు
త్కల్పవిషాగ్ను లక్షితతిఁ శ్రేష్ఠ్యగఁ గ్రక్కఁ బిశంగితంబులై
యప్తదిశ ల్గుత ప్రకనకాభల శోభలఁ గూర్చె సేన వృ
భృష్టధృతి న్నలంగఁబడి ప్రాణభయంబున నుమ్మలించఁగఁ. 40

ఆ. రాకపోక లణఁగ రాణ నశింపఁ బె
న్చిచ్చుబాగలు నెందు నిగిడి మిగుల
ముట్టడింకఁబడినపట్టణం బన మిన్ను
భోగు లెగసి మూఁగపాలుపుఁబాసె. 41

క. నాగాస్త్రమున విరోధి వృ
యోగించిన భేదమెల్ల నొకయింతటిలోఁ
బోఁగొట్టె హరుఁడు హేలయుఁ
గాఁగ గరుడమంత్రబలముకలిమి రణమునఁ. 42

క. అనిమేషు లైన దివిజుల
కు నిమేషత్వంబు గదుముకొనఁగఁ దటిద్ది
వనములుగా గారుడవ
ర్రనములు దివినుండి సుందరత ఘటియించెఁ. 43

లయగాసి. ఎక్కుటయు డిక్కుటయుఁ బ్రక్కకు గమించుట గ
బుక్కుమని వ్రాలుటయు నుక్కునను వేగం
బెక్కఁగ విచిత్రగతి నక్కడిఁదిపక్కిగము
లక్కడఁ జరింపఁ బురి నెక్కొనినగాలిఁ
జక్కుకొని కాటడవిచక్కిఁగలవృక్షములు
తుక్కు చెడుదూసరుల మక్కిఁగొనినట్లై

యొక్క మొగి పెన్నుడి గినుక్కమనుచుం దిరిగి

పెక్కుసొగసు ల్గొలిపె నక్కజముగాఁగఁ.

44

ఉ. భిన్నమనశ్చిలావృథలబిట్టగ నొంచువెలుంగు గుంపులఁ

పెన్ను దెన న్ముసుంగిడుచు విస్తృతవక్షముడీకుతాఁకునఁ

మున్నదలించుచుం జ నెడిభూరిఖగంబులజాడ నింగియు

స్రగ్గఁ బురోగఁగిం జనుటగా నటనొక్కవిచిత్రీ మేర్పడఁ.

45

చ. కలుపొనఁగించు కెపుసరికాఁదగుస్వర్ణసువర్ణపక్షదీ

పులను దరీముఖప్రసరి దోరముగాఁ జెడఁద్రావి సోఁకుకై

పులఁబలఁ జూచలించె ఖగభూరిజవానిలఘూర్ణిసోరుసా

నులసితమా హిమాచల మనోకమాము ల్లగురుల్లఁ దోఁపఁగఁ.

46

ఉ. మన్నును మిన్ను సాంధ్యసుషమాసమదీప్తి బిశంగశోభలం

జెన్నుఁగొన నగివి న్మఱుఁగుఁజేసి వనంబులనెల్ల నీడలఁ

బన్నఁ బులుంగుమూఁక రణపాంసులకు న్బుజగేంద్రసేనలఁ

మన్నిగొనం బ్రదీపగర్విం దిగుచో నెఱుదన్ని యేగుచో.

47

శా. ప్రియశ్చిత్తః ధానము ల్సవనార్థంబాదు దోషంబులఁ

బాయఁజేయుగతిఁ బ్రతాపబలసంపత్తేజః తానాఖగే

ద్వాయాదుల్ చలపట్టి ముట్టుకొన నిర్దాక్షిణ్యులై చెండఁబా

డై యాభోగిబలంబు చిత్రముగ మాయంబయ్యె నొక్కింతలో.

ఉ. సంచితపుణ్యకోట్లవరుసం దనఘోరభుజంగమాస్త్ర మా

చెంచుకరాక్రమంబు ఫలసిద్ధిఁగొన న్నశియించిపోవఁ గో

పించి కిరీటి మఁత్రము జపించి నిరింధనవహ్నికంబు కా

ద్రాంచితతీవ్ర మైనయనలాస్త్రముఁ జెచ్చెర నేనె నేసినఁ.

49

శా. క్రిందం బ్రక్కలఁ బైన సాగుశిఖలే రెక్కొన్నజాల్లై ఘనా

ళిం దట్టంగఁ గ్రమించు కేసరులపొల్కి వహ్నిబృందంబు లం

దెందుం దామయి సర్వజీవహననోగ్రేచ్ఛ విజృంభించుతీ

పిం దన్మారణయుద్ధరోదసిని బర్వె బిట్టఖర్వత్వరఁ.

50

చ. ఎరగలిగా స్ఫులింగము లనేకము లుగ్రతఁ జంక్రిమింప ను

ద్ధరగతి భూమమేఘములు దొర్లుచు నింగికిఁ బొంగ భగ్గుభ

గ్గరవములఁ శిఖ ల్విడుగుకోల్తల భాస్కరుడీప్తి మించ నా
దురమున మేదురంపుఁ గళతో నకృశుండు కృశానుఁ డేచినఁ.

లయగ్రాహి, నెట్టునుడిగాలిరొద లుట్టికడ దట్టముగ
ముట్టుకొని గట్టివన నిట్టలపు వహ్నుల్
దొట్టుకొన బిట్టెగనె నట్టనడివట్టలను
దట్టలను మేల్మికళచుట్టఁ బురికట్టఁ
మెట్టు మినుముట్టుకొన గట్టలనఁగాగవను
పట్టలనఁగాఁ బ్రహరితెట్టువ లనఁగాఁ
బట్టణములో మణులగుట్టలొ పలాశవన
పట్టములొ నా నచట మట్టుతెగి మీఱఁ.

52

గీ. ఎగసి కవి ముచిగురు తెగవన్నె సెగలచే
ఖజ్జలాభఁ దనరుకంధరములఁ
గ్రాగిగుజలము లుపరిగతి నేగఁ గీర్తివైపు
శారదాభీరుచుల సౌరుమీఱె.

53

ఉ. జ్వాలలు మిన్నుముట్ట రభసంబున నిట్టటు గుప్పఁ దాళజం
ఘాలత దూఁక సర్వలయకాలభయంకరలీల నాలుకల్
గ్రాల ధర్మ గ్రాసించుగతిగా ననలాత్మము ప్రిజ్వలించుచో
శూలి మహంబుదప్రిచయచోదకమా వరుణాత్మ మేసినఁ.

54

ఉ. సప్తవలాహకంబు లట సప్తకులాదులమాడ్చి రాద్రీ సం
శప్తకముద్రీ నేచి బహుమానపురస్సరసావల త్తటి
త్పాప్తి విసీలదేహముల నందములెక్క నధోముఖంబులై
యప్తతిఁ గుమ్మరించె వియదాపగ నేలకు డించుపోలికఁ.

55

ఉ. కాలుపెనంబుపైన నుదకంపుఁగణంబులు వ్రాలఁ జిట్టటల్
ప్రేలిచి ధుస్సుధు సునుచుఁ బిమ్మట నారెడిరీతి నుజ్జ్వల
జ్వాలలు తజ్జలాహతుల జ్వాలస్ఫుటనధ్వనుల స్ఫురించి యా
పైలవణాభిరావములు పర్వఁ గ్రమంబుగ నంతరించుచో.

56

- మ. తడికట్టై ల్పొయిఁబెట్ట “జం”య నెడి నాదం బీశుచు న్నుర్వచా
శృశర నృనృగ శేపులీల నట దీప్తార్చిర్వితానంబులం
బడి ఘనవర్ణఁ “జంయ్యుచుం”యనురొద లాప్తఁ మహాధూమపు
న్దుడుముల్గా దివి శేగుభిన్నధవళాన్జోరాద్రీసంపాతముల్. 57
- ఉ. పాండురపాటలవర్ణల బంధురలీల స్వకేశుధూమము
ల్లండిగ శక్రచాపరుచుల న్వలయింప విభావసుండు త
ద్భండనభూమి గంతు లిడుపట్టునఁ బైముసుంఁగై దుకూలమొ
క్కండు తదుద్ధతి న్దలలికఁ గెరటాలుగఁ బొల్పునట్లగున్. 58
- చ. వటదలసహారునన్ ధ్వనులు పోఁగిమ నొందఁగ మాటిమాటికి
నైఱయ్యుతటిద్వితానములు నిప్పు వెలుంగువన ల్పివృద్ధులం
దొఱసెడి నట్లకాఁగఁ బెనుధూమము భ్రాంతిని గొల్పఁ బెచ్చుచి
చ్చటియు నజాండ మల్లుకొనునట్లట మీతె మహేంద్రజాలముల్.
- ఉ. పొంగుసముద్ర భూరితరపుష్కలభంగములట్లు వారుణా
స్త్రాంగజలాభిపాతముల నైనవర్ణచాహము లుర్వఁబాట నం
దింగలపుం గళత్కళలు హీగొని ముచ్చముడుంగుచున్ గొనన్
భంగురభిన్నవారిదలవంబులు సంధ్యలఁ గాంచుపోడుముల్. 60
- మ. ఘనతేజస్వియు మూలశక్తులు చనంగాఁ గ్రమ్మట నేకు రె
క్కొనఁగా లేనివినాశ మొందునటులే కూలంకషప్రాధిఁ దొ
ట్టినచిచ్చమ్ము లయాగ్నితుండుడుకుధాటి న్నాసి శుష్కించి మ
చ్చునకైనం బొడసూపన ట్లడఁగె నచ్చో వారుణాస్త్రార్భటిక. 61
- గీ. పిదప నసితాచలాభలఁ బాదలుమబ్బు
లెల్లఁ గృతకృత్యతఁ వేగ వెల్సినంత
పుటముఁ బెట్టినటు ల్మించి పొలిచె నింగి
పుల్లనీలోత్పలామలభూరిశోభ. 62
- ఉ. ఆతటి సర్వసంగరనయజ్ఞుడు పార్థుఁ డరీడ్చిఘాన మొ
డై తగునస్త్రము ల్పటవ నన్నిటిఁ గాలగళుండు సుంతలోఁ
బాఁతఱఁజేసె హేలగ నభిశ్చరు లచ్చెరువంది చూడఁగా
నీతివిభేయుపారుషము నిష్ఠురదైవము నొంచురీతిగన్. 63

మ. రవిచే వేసగిఁ జెర్వుల న్నదుల నీరం బింకిపోఁ బృథ్వి మా
నవు లేఖాపులొ దొర్వులొ నెఱుకె దైన్యం బీగుచందంబుగా
శివమాహాత్మ్యముచేత సత్ప్రకళ విచ్చిన్నత్వముం బొందఁ బాం
డవుఁ డుద్యద్భుజసారలక్ష్మిఁ దన కండం జేసె సన్నద్ధతఁ. 64

పదునేడవ సర్గము

—* మరల శరయుద్ధము *—

- ఉ. “ఆపద నుద్ధరింకఁగ సమర్థత పంతుఁడ బాణమెత్తిఁ బా
పా కరమాస్త్రసంతతి లయంబయిపోయెనె యయ్యో! యెట్లు లే
బాపుదు నీని”నంచు వెఱచాల్పడి ‘కీధను విద్ధపౌరుషం
బేపున వెల్ల బోయఁ యొకఁ డెంత” యటంచుఁ గిరీటి పొంగుచుఁ.
- ఉ. లో నుడుకూనియు నిృఖరి లోహితవర్ణము లేక ధూమముల్
వై నడయాడ గూఢ మగువహ్నిమహాచలమట్లు పోరుచే
నైన సముత్సుకత్వమున నాహవశౌండత యిమ్ముడింప లో
నేనికలాపు పొంగ మెయి నేయవశత్వము రానిధీరతఁ. 2
- మ. పరదుఁజేద్యనిజప్రతాపగతవిశ్వాసంబె మిత్రంబుగా
సరిశస్త్రాగతసంకటస్థితుల ధైర్యస్థైర్యశీలాదుల
స్మరమోత్కృష్టభుజాబలంబె తనకు న్బ్రాంతు గంభీరసు
స్థిరుడై సంగరరంగశోభనకళ వ్రీహింపఁ బాఠ్యం డటఁ. 3
- మ. “అభిమానాంచిత, సత్కులక్రిమగతివ్యాపార, శుభ్రైందవ
ప్రభ, ప్రాణాధిక, కీర్తికాంత, యొక చెంప న్నే న పీక్షించుచుం
డ భటుం డేనియుఁగానిభిల్లున కరణ్యవ్యక్తికి నైవరి కా
ర్తిభవిష్యం బఱ సంగృహీత యగు ఔండే గల్లఁగాఁబోలునే”. 4
- మ. అని చింతించుచుఁ దన్ను శాత్రువుని గృత్యంబు నివర్తింప వ
ర్జనుఁ, డద్రీశ్వరు బద్ధమూలుని విళతు న్పౌఢి నున్మూలితు

న్వౌనరింప న్నివధాగతిం దొడరుచో ముగ్ధ మేలగా నీశుఁ డా
పిన నష్టాద్ధత గంగరీతి, సమరోర్విన్ని త్చ భగ్నాస్తుఁడై. 5

మ. ఘనసంస్కారత సంప్రయోగగురుశిక్షాసద్గుణాలంకృతుల్
దనర్థ నిత్యయథార్థదీప్తిఁ గొనుశబ్దప్రాధాన్యాభిప్రాయ
పున భావార్థజయంబుఁ గైకొనెడితెంపుఁ జేవచే శాబ్దికా
ర్జునుఁ డాయార్యసభాసమిద్ధర స్వయంజ్యోతిప్రభాఁ రాజలఁ. 6

మ. సమరాత్మసక్యము కృష్ణుల నిగుడ నుత్సాహంబున “స్వార్థయు
ద్ధ మిసీ! నా కొకశక్తిసాదకరమా ? దర్పింతుఁగా” కంచుఁ గో
పము కన్గొల్కులఁ గూసము న్విడినసర్వంబుల తాచు న్విషం
బుమియఁ జృంభితగాతుఁడై నిలిచె నాయుద్ధ్వంసకృత్ప్రవృత్తఁ. 7

గీ. పోరుదూఁకుల సిగ వీడి పొంగి యెగుర
నలుకవిహస జ్యోతులై యత్తు లెగయ
రోసపుంఘాఁకవడు నరుగాసి మాన్వెఁ
జెమటచి త్తడి సీరాత్మకృమముగాఁగ. 8

చ. జలదసమావృతుం డయినచండకరుండు ప్రచండవృష్టిచి
హ్నాలు దివి నూర్ధ్వరేఖలుగ నాత్మకరంబులఁ జూపుపోల్కి నా
కలనునఁ బెన్జలంపుఁబాగఁ గప్పినబొమ్మముడి నిరీటితూ
పులజడి నించుసూచనలు పూనె దళ త్రివళి న్ముఖంబునఁ. 9

మ. గిరిశృంగంబును మత్తదిగ్గజముపోల్కి న్వారిదధ్యానముల్
వరఁగఁ మాటికి నారి హస్తమున విస్ఫారించుచు స్ఫల్గునుం
డరిసేనం గలఁగించెఁ గాముకునిచిత్తాందోళనంబుం బొరిం
బారిఁ బూముల్కులపెన్దెర ల్పటపి కాముం డేచుచందంబునఁ.

గీ. కోపకలుషితుడరిని హితోపదేశ
మధికనిస్సంగుడెస విషయాభిలాష
మాపరాత్మనివార్త వాక్యప్రపంచ
మట్లు జవమాలె హరుమోల నాశరాభి. 11

శా. హేమంతంబున మంచురాగవిసెనల్ హెచ్చుం గడు న్బౌద్ధిమఁ
వ్యోమం బంటెనుకొండలోచటియల్ బూషత్విషామాలికా

- స్తోమంబుల్ దరియంగ లేనిగతి నస్తోకాత్మవిద్యాబలో
ద్దాముఁ శంకరుఁ జేరనైనజన పుద్యత్పార్థబాణాఘముల్. 12
- ఉ. దిగ్విజ మైనదంతములు దీర్ఘ బలాఘ్యము లైనఁ గీడచే
నగ్గిరిరాజవప్రముల కాపదఁగూర్చునె హాయిగా కటుల్
మొగ్గుగఁ బార్థఘోరశరముల్ గిలిగింతలమాది సోకఁగా
నగ్గఁగఁగ ర కా ర్తిబదులయ్యె సుఖానుభవంబె మేలుగఁ. 13
- ఉ. కారణకారణులు కఱకంఠుఁడు వత్సలతఁ సహించ భూ
భారము నైఁపఁగాఁ దగినప్రాఘవరాకృతియు క్షమారబా
హూయకభావితీర్తి భయదోగ్గిరపాకతినార్జునాంబకా
సారవరంపరాధటి నసంగుపరాధవ మాసమిద్ధరఁ. 14
- మ. అరిచే మున్దనశక్తిఁ గొల్పడియు ధైర్యంబూని యుత్సాహియై
పరు మించ న్దనలాపుమీఱువసఁ గొల్ప నేఁగి సాధించుతెం
పరికి నీవ్వర్యసముజ్జ్వలోరుయశము ల్పూరించు తువిత ? భా
స్కరుభానుప్రభలట్లు తత్ప్రభలు లోకశీల వెల్లింపవే? 15
- గీ. గడుసుటుద్ధతిఁ గని భీతిపడువెరోధి
బెదరుచేఁ దత్ప్రతాపంబు బింక మీఁగు
తేజ మతిన నుత్సాహంబు తీటి విడచు
నాఱుదీపంబును బ్రకాశమట్లుగఁగ. 16
- ఉ. తేజ నశింపఁగా మదముతెంపుననే గెలువంగ సిద్ధమై
యాజికి దూఱుచు తగజ ఘన్యవిభీతమతంగ పాలిన
ట్లాజయశీలి పార్థుఁడు గతాస్త్రసహాయుఁడయైన శత్రువి
భ్రాజితశక్తిభీతపరభంజన శయ్యి జయించు టబ్రమే ! 17
- ఉ. బాలసుధాకరప్రభలవైఖరి సేనలలోన మానికీ
లీలగ శంకరుండు విరళించె జయాపజయంబు, లాజ న
స్త్రాళి హరించి, శత్రువిపులాహవకేళి నుపేక్షనైచి, త
న్మూలమునం గిరీటియశము నైసల నిర్వివిం గళల్గానఁ. 18
- ఉ. పుష్పకతో లభించుగుణము ల్లర జీవగణంబు మాన్పుకో
నెట్లు లశక్తమో యటుల యేఁడైఁజి జిత్రతరాంబకాళి న

పట్టున సవ్యసాచి పనుపన్ దళమై వడి ముంప నాజడి

న్నెట్టుకొనంగ సేనలను నేతల శక్తుడు గాఁ డొకండునున్. 19

చ. మొయిళులు ఫెల్చెళార్పటుల మూఁగి నికన్ జలధార లీన గో
చయములు విహ్వలించువరుసన్ గణకోటు లదాటు దాటులన్
స్థయమును జీఁకటిం గొలిపి సందడి నెం దెడమినిబాణవృ
ష్టి యడర నీరునీరయి వటించిరి వీనిడి యస్వతంత్రులై. 20

మ. కనుదోసంబున నొక్కఁడౌ శశి యనేకత్వంబునం దోచురీ
తి నట న్నేరుపుపెంపుమై నరుఁడు సాంద్రీభూతనారాచవృ
ష్టిని గల్పించి కడు స్వడంతుఁగొనునాసీనాసమూహంబు దృ
ష్టి ననేకార్జును లయ్యె సంధిఁ గలలక్ష్మే చిత్రచిత్రంబుగన్. 21

చ. వికలమనస్కులై బెదరుబెంగలదూలుగఁగాధిపాళు లు
గ్రీకదనభూమి నగ్గిమును గాంచఁగ నోడి శుభాశ్రయాసవె
స్కతుఁ గన శూలి పెక్కలలఁ గంపితమైనతటాకమందు భా
నుకళలరీతి నూఁగుచుఁ గనుంగొననయ్యె రుషావికారతన్. 22

ఉ. తాను బరాత్పరుండు నరుఁ దద్దయుఁ బ్రేముడిఁ జూచుఁ గోప మె
ట్లూనుఁ బినాకి ? యైన నదె యుజ్జ్వలరక్తిమ నిప్పుపోల్కిఁగ
న్గోనల రేఁగె నోషములఁ గూరె వడంకు, గగు ర్వుటిలై ; సు
జ్ఞానులవృత్తి పై విలసనంబులచే నెఱుంగంగ శక్యమే ? 23

మ. చలము న్నగురు మేనబొంగఁ ద్వర హెచ్చుంగాఁ బినాకాంతకో
జ్వలనారిస్ఫురణంబున న్నణము ద్వంద్వంబై మహాకోధవి
హ్వలనాగాధిపజిహ్వల ట్లడర నాహాలాహలగీవుఁ డి
ట్టలపుంబూన్కి నుపకృమించెఁ బరుఁ జెండ న్వండి శస్త్రార్పణిన్.

ఉ. ఝాంకృతిఁ దొండమున్ జెవులచాయల కూచుమదేభదుష్టతన్
డాంకృతి మ్రోఁగువిలెనుకడంకల నిట్టటు వాఱఁ ద్రిప్ప చే
ణాంకుఁడు నేర్పుపెంపున మహాహవచండిమ రేఁగఁ బార్థుఁ డి
ట్టింకుల నాల్క యెండ నిది యేటిబెడంద యటంచుఁ దొటిల్లెన్.

ఉ. పొర్లుగఁ ద్రోసికొంచుఁ బయిపొంగుల వార్ధిఁ బ్రతిక్రియార్థిన్
దొర్లుచుఁ బైకొనంగలఁగి తొట్టున డీల్పడి లొంగిమళ్ళవే

యే రైటువంటివైన నటు లేపుల నాపురవైరిబాణపు
బా ర్లడరం గిరీటిశరవాహిని దుర్గతిడించె నింతలో.

26

ఆ. కడుపుచించుటయును గతిమాపివేయుట

గాసిఁ గూల్చుటయునుగాఁగఁ జోర

శంభునాయకుండు శాత్రువనరశక్తా

ఘముబలంబుఁ గూల్చె నమితశక్తి.

27

ఉ. సోముని గొప్పముల్కులకు సూటిపడ న్భరమై చలించెగా
కాముని తూపులే నసదులా! భరము ల్పరమోత్తమంబు లు
ద్దామము ల సైకోవభరత స్థితిదప్పియుఁ దున్దియు న్వడి
భూమికి వ్రాలుచోఁ బొడిచెఁబో కృతకృత్యత వైరిసేసల.

28

గీ. ఋజుగుణాలంకృతములు వరిష్టసర్గ

రూపదిష్టలనద్గతిప్రాపితములు

నైనసన్మార్గము లపర్యాప్తిభంగ

మొందఁగాఁ బెల్లగిలె జన్మనుల్ల మెల్ల.

29

ఉ. గండునఁబాండవాంబకవిఖండనము నిష్ఫలీకృతిఁ జవో
ద్దండతఁగూర్చి శైవశరతండ మఖండఫలంబుఁగాంచె నా
భండనభూమి; మిక్కుటపుఁ బాటపుడవ్వడ చేయువాని కీ
కుండునె యెందుఁ దత్కృతిగణోచితభవ్యఫలవృదానము.

30

మ. వరమాశ్చర్యకరోరువేగగతు లొప్ప న్దూరపాతంబులై
వరసైన్యాకులకారణంబు లగు పెన్మల్లంబుల న్బార్డుడు
ద్ధరశత్తుప్రదరోగ్రిత నిలిపి శత్తుల్బూలఁగా నేసెఁ బే
రురముల్లాడిచనంగ వెఱ జఱచి కుయ్యోయంచు వా రార్వగన్.

శా. అన్యోన్యైతిశయవ్రకర్షల హరుం డయ్యర్జునుండు న్నహా
మన్యూద్దీపితవృత్తి గ్రీష్మజలదాంభఃపూరము ల్లాగ నా
జన్యంబుం దురుకాండసంకులమహాసారంబు సాగింప నా
భవన్యత్కర్షకుఁ దీవ్రహుతముల కంతం బంత మయ్యెం గడు.

క. హితురుచిరాలాపంబుల

గతిఁ బ్రియకరుఁ డైనశివుఁడు కతిపయశరముల్

వ్రతీకక్షిమర్మముల కు

ద్ధతి నేయఁగ వాని కవి ముదంబున కూర్చెన్.

33

గీ. సరిదనరి యొక్కచో మించఁజాలువిజయు

నస్త్రశస్త్రకళ స్థని యపగతాభ

నడలునిజసై న్యముం గాంచి యాత్మమహిమఁ

దోడుఁగొన నెంచె శివుఁడు మృత్యుంజయుండు.

34

గీ. వరతపోవీర్యమునను సంగరమహాభి

దాటఁ బోరాఁడుజిష్ణుశస్త్రముల నొకటి

యైన లేకుండ శంకరుం డవహరించె

రవి జలంబుల నింకించురాణ నచట.

35

గీ. మునుపె వట్టినకొండకల్గునను దృష్టఁ

దీర్చుకొనఁ దొండ మిడుదంతిరీరుగాఁగ

సరభసంబున నర్జునుకరము తూణ

మునఁ బ్రవేశించె నప్పటిపోల్కి సంత.

36

ఉ. అప్పుడ నిష్ఫలప్రణయఁడై మునుపొందినమేళ్యజ్ఞప్తి నా

యొప్పుమి సమ్మలేక మఱియుం దనకోరికఁ దెల్పి వ్యర్థుఁడౌ

చొప్పునఁ దూణము న్బెలుచఁ జొచ్చి శరంబులు లేమిఁ దొల్ల కం

దెప్పటియట్ల దూటి చలియించెఁ గిరీటికరంబు రిక్తతఁ.

37

క. జయమున కగుపరమనయ

ప్రయోగములమేటి నరయు క్రమశీలివలెన్

రయమున నరునగ్నింగుళి

నియతి గతాగతిని దొనల నెమకెఁ బలుమఱుక.

38

గీ. ప్రళయకాలంబున నృష్కజలములైన

పూర్వపశ్చిమవార్ధులఁ జోలునవ్వు

సాయకము లగుశరధులచాయఁ జూడ

నిలువునీటియి నరుఁ డట్టె నిలిచిపోయె.

39

చ. కవదొనలార ! యక్షయముగా శరసంఘము నిండియుండు ను

త్సవ మిటఁ దీటిపోయెనె ? వృథాగద మీ కిఁక నాదుప్రా పటం

చు వనరెఁగాని దుశ్శకునశోకము నొందఁడు కీడి ; తోడుపో
నవిసెనువానికట్లు తమయాకద కేడ్వరుగాదె సజ్జనుల్. 40

చ. నెనరు గలట్టిసాత్త్వికమనీషి సహాయ మొసర్పరామి మి
తుని విడలేక వీడుగతి దొడ్డశరంబులు చన్న బాపురం
చును గనుపించుతూణములఁ జూచి పృతికియ చేశఁగామి న
ర్జునుకరమం దవాఙ్ముఖత సొక్కుచు వానిని బాసె మెల్లఁగఁ. 41

ఉ. పాయుచు నాఁగి యంబుపొదివజ్జన యుండుటె శ్రేయమంచు న
ట్లామెడ నిల్చిపోయె నరుహస్తము, నైజమకాదె ? యెందుఁ దాఁ
జేయఁగ నిర్ణయం బయినసేత యసత్పలకంబుగాఁ జెడఁ
నాయకుమోల కేగుట ఘనంబని మేధటుండైన నెంచునే ? 42

ఉ. తర్కమున న్నిరు తరతఁ దాల్చినవాదిని వక్త్రగోషసం
పర్కము తెత్తి దెప్పుగరిమ న్నిగృహీతశరు న్నరు న్వడిఁ
గర్కశలోహసాయకముఖంబుల మర్మములందు నించి సో
మార్కకృశానునేతుఁడు మహావ్యథఁ గూరిచెఁ దద్రీణస్థలిఁ. 43

చ. సవితను గప్పి శంపల నెసంగెడివారిదఖండ ముగివా
యువిలసనంబునం దొలఁగ నొప్పుగ భాసిలు సూర్యుపోలికఁ
బ్రవిమలరత్న దీధితుల రాజులు మేలిమిగీట్లకంకటం
బు వెస మహేశుమాయ విడిపోయె నరుం దనుకాంతు లుబ్బఁగఁ. 44

చ. ఒటవిడువాఁడి కత్తి పొరయూడినత్రాఁచు పృతిద్విపంబుపైఁ
గొఱకొఱఁ దాఁక మోముటవగుంతన మీఁగినహస్తి వారిదం
బులును గుహన్ద్యజించి బయ లొందినసింగము ధూమసంతతుల్
కొఱవడు రేయిఁజిచ్చుతఱుకు ల్నరుఁ డొందె దనుత్రీ మేగినఁ. 45

ఉ. మైమఱు వూడిపోఁ బనికిమాలినవౌట నవాఙ్ముఖంబులై [45;46
భూమిఁ బడెన్దొన ల్వ్యసనమూర్ఛితుఁడౌ తమస్వామిఁ దేర్పఁ దా
మేమియుఁ జేయలేమి మొగమెత్తఁగఁజెల్లని చేతనంబుల
ట్లామఱఁ దా మచేతనములయ్యును దత్సమయోచితంబుగఁ. 47

చ. విమలతపోబలాగతము విస్తృతతేజము దీప్తినింక, న
త్త్వమయత నిర్మలాంబరకథంబున నప్తతనుతుఁడయ్యు యు

ద్ధమహిని నిల్చుకీడిమెయిఁ దప్ప దినేంద్రునియందురీతి శ
 త్రుముల లిఖించె సందుచెడి జారఁగనీక శివుండు చిత్రీముల్. 48

గీ. అత్రుశత్రుంబు లుడిపి వజ్రాంగి డులువఁ
 బెరుఁగురుష లంగవేదన స్మృతవఁ జేయ
 దగులుహరుతూపు లొకవర్మముగ ఘటిల్లెఁ
 గోధకంచుకులకు బాణబాధ కలదె. 49

శా. గోపుచ్చాకృతి దీర్ఘవర్తులత బాగు బ్రేటుకైజంట ముం
 దై పోల్పినఁగ నల్ల కాల్యలయి దేహంబందుఁ గాఱంగ మెం
 డౌ సాదాహతి భూమి దద్దటిల, సింహధ్వనవిస్ఫూర్తి మి
 న్నే పెట్లఁ, రణశూరలక్ష్మి వెలయ న్వేగోద్ధతిఁ దాఱుచుఁ. 50

ఉ. గండరగండఁ డస్తునుఁ డఖండరయంబున వైరిఁ జేరి యా
 ఖండలవజ్రైతుల్య మరిఖండనచండిమ మబ్జఖండన
 త్సాందురవక్రమా బహుళభండనమండితగాండివంబునఁ
 దండిగ మోఁదె స్తంభము నుదగ్గివిషాణమున న్నజం బటుల్. 51

చ. విడఁబడి పెక్కుసాయలయి వేపడునాత్రిపథాస్రీవంతితుం
 దుడుకులు దివ్యతేజఁడయి తోఁచిన జహ్నునియందు డిందిన
 ట్లడరులవంటిబద్ద బహుళారభటు ల్వలయంగఁ బ్రైబయిం
 బడ నగువేట్ల భర్తమెయిఁ బాటి నశించె నొకేముఖంబుగఁ. 52

శా. విల్లుం బోయిన శౌర్యసాధకరణోర్వి న్ముష్కసత్కారమ
 ట్లొల్లంబోయెడి శోచనీయు నరు దా నుగ్రుండు దూరోత్పత
 ద్భల్లంబు ల్పరఁగించి దవ్వచన నుద్ధాటించె హేలాగతిం
 'జెల్లంబో! యితఁడేటిభిల్లుడని కౌం తేయుండు డిల్లంబడఁ. 53

ఉ. ఆరణభూమి దివ్యతమమైతగునాశ్రీసు, మందు వెన్ను నీఁ
 గోరమి వీరసద్వ్రీత, మకుంతితలై వశిలీముఖవ్యధల్
 ఘోరజపోపవాసములు, కోర్కులపంట లభించువేళ చే
 కూరఁగ నున్నయట్ల యతికుంజరుఁ డందుఁ దపించె బిట్టుగఁ. 54

చ. 'ములుకులుఁబోయెఁ బైకవచముం జెడె, విల్లు నశించె బోరఁగాఁ
 గలఫలసిద్ధి వేటుపదకంబులఁ గానిదిసుమ్ము, సత్ప్రతా

పలసితము న్నుభాస్పదము భవ్యము నుత్తమ మీఖరాసి' యం
చులకన దూసెఁ గ్రీడి తనువాందిన రాద్రీముఁ దీవ్రఖడ్గముఁ.

ఉ. భానుయుతోర్మిమాలికల వార్ధితెఱంగునఁ గాండకృంతనా
ధీనకృపాణపాణి యయి ధీరుఁడు పార్థుఁడు ఖడ్గసంగర
జ్ఞానవిశేషమున్వొలయుచుంకృమణంబులఁ దఱ్ఱులెక్కఁగాఁ
బూని లిఖించె రోదసి సప్తార్వవిచిత్రుచిప్రపంచముల్. 56

శా. భానుం డొక్కఁడె మింటనుండుటయిన న్వాప్తీతటాకాంబుసం
తానంబందు విశేషసంఖ్యలఁ గనంగాఁ దోచుచందంబునఁ
మానీంద్రిండాకడయ్యు బాణములందుంపఁ వేగ మిందందు నెం
దే నుగోద్ధతిఁ దోచి పెక్కు రనుభ్రాంతిం గొల్పె భూతాళికిఁ.

ఆ. హరునిగొప్పశరము భరముగఁ దగులంగఁ
జేతిపట్టువీలి చెదరిపడియె
నరునిమెఱుంగుకత్తి పరమాద్భుతంబుగఁ
బిడుగు మొయిలునుండి పడువిధమున. 58

గీ. విల్లుతోడు పంబులును మాయ కొల్లఁబడినఁ
గత్తి చెడఁ గేవలశరీరకారవమున
నిలిచె నరుఁ డాజిఁ దరులలెనివహమెల్లఁ
బోవఁ దెఱపగునుద్యానభూమిరీతి. 59

ఉ. ఇట్లు లతాతిచేత సహింపఁగఁజాలనిభంగ మొంది య
వృట్టున బాహుమాత్రబలవంతుఁడె యయ్యుఁ గీరీటిగెల్పునం
దిట్టలమైనకోర్కి వెలయించెను బెన్వడకండ్లవానలై
తొట్టఁగ గట్టిరాజుల దొడ్డతరు ల్వడి భగ్న మొందఁగఁ. 60

శ. ఘోరపృష్ఠకోటులను గొల్పి ధనంజయసాంద్రీశైలవా
రారభటిఁ దుగ్రిటి శశికళాంకుఁ డడంచిన నింద్రీనూనుఁ డ
చోర్చి రచియించె నింగియును సూరెలు మూఁతవడంగ నిండుభూ
మిరుహజాలవర్షము తమిసము లెల్లడ నాక్రమింపఁగఁ. 61

ఉ. పటపీనతూపుటల్గుగమి పల్లవపత్త్రీసుమాళి నుగ్గుగాఁ
జటిమి నగంబులం జెఱువఁ జిందినతచ్చకలంబు లెల్లడఁ

దఱు చగుజల్లుగాఁ గుటియఁ దద్రోణరంగసురాదుల స్మృదం
బుటపుగ శంకరుండు బలు లుంచునటుల్ గనిపించె నచ్చటన్. 62

గీ. గంగలోన మొసలికైవడిఁ బరమ్యఁ
డాశుగప్రవాహమందు వేగ

విషమనయనుఁ జేరి పృథుహేమశిలఁబోలు

ముష్టిఁ బొడిచె నురము మొక్కలమున.

63

మ. ఒకఁడే పుత్రకుఁ డీడుమించుతమిచే నుద్రోకియైన నృసిం
పక ప్రేమన్ గరుణించుతండ్రివలె దుర్వార్యురిదుస్సాధ్యకీ
ర్తికరంబా పెనులక్ష్మిఁగోరి దరి కార్తిక జేరియున్ ధౌర్జ్యమిఁ
గక కొంతయుఁ డనీతిఁ జూప నయిచెం గామారి ప్రేమార్భటిన్.

పదునెనిమిదవ సర్గము

—••••—

—♦ ముష్టియుద్ధము ♦—

చ. మహితమనోద్ధతద్విరదమానసమానగతి న్నరుండు దు
స్సహభుజయుగ్మకాముధలసద్బలుఁడై యట ముష్టియుద్ధస
న్నహనముతోడ డాయ హరిణధ్వజుఁడు న్నెనలు నివ్విలుం ద్యజి
చి హతిని నొంచె ముద్గరవిశేషపటుత్వకఠోరముష్టిచేన్. 1

చ. మృదుఁడు నరుండు నేడైతి సమిద్ధర ముష్టిసమీకరోషులై
పిడికిటిబోలుల న్నిగుడ భీకరసాంద్రవంబు లదిగ్రినే
ర్పడుస్ఫుటదశ్యసంతతులపట్టటరావముల ట్లనల్పతం
దొడరి గిరీడ్గరీరచితదోహదవృద్ధి జగంబు నిండెడిన్. 2

మ. అహహా ! శత్రుకృతప్రణంబులు మహేశాభీలబాహుప్రచం
డహతిన్ రేగ సుఖానుభూతివలె మండ్రటంబులే కాహవ
స్పృహ నేచు న్నరుఁ డెం దసాధ్యముగదా ! వీరాధివీరు ల్కహ
మహులౌవారల నెవ్వరే ననుకరింపంబోల నుంకింపఁగన్. 3

- ఉ. అద్రిసమానవక్షమున నైనవ్రాణంబులనల్లయున్ క్షతిగ
రాద్రముచేతఁ జిందుచు నుర మృఖలమ్మునఁ గ్రమ్మ నూత్నసం
ధ్యాద్రవసిక్త మైనజలదంబుకళన్ రణభూమి నొప్పెనా
రుదుఁడుకూడ; నాహవనిరూఢి నరుండు నసాధ్యుఁడేనుమీ ! 4
- ఉ. సహ్యాగిరీడ్డటంబుఁ బెలుచు స్థలధిశ్వసనావళు ల్బుహు
ర్నూహ్యముగాఁగ సోకుగతి మొక్కలపు న్నిడికింటిపోట్ల దు
స్సహ్యముగా మహేశ్వరవిశాలశిలాసమవక్ష మెల్ల దం
దహ్యముగాఁగఁ గుమ్మెఁ బెనుదందడిసందడిఁ గ్రీడితెంపునన్. 5
- ఆ. ఉక్కుగుదియఁబోనియుగ్రింపుఁ బెనుముష్టి
హరుండు కంతమందు నరునిఁ గొట్టఁ
గనులు దిరిగినటులు వెనుకకు మూఁడునా
ల్లంగ లిడుచుఁ దూలె నర్జునుండు. 6
- చ. కలిగినయీపరాధవము కాఁచురుష న్వలయింప దేహ ము
జ్జ్వలబలయుక్తమై నిగుడ ఫల్గునుఁ డాజి సరాలున స్థలా
హలగళుఁ జేరఁగా దుమికి హస్తయుగంబునఁ దదృఘజద్వయం
బలుక గ్రహించి ఘోరతరమైనపృథిక్రియఁ జేయఁజూచినన్. 7
- ఉ. చేతులుకూడ వేగ్రభృ మెలిచిక్కఁగ నెట్టుచు గుంజుచు నిర్దో
ఘాతముమీఱి డీకొనుచుఁ గాళులయిర్పిరివ్రాలి క్రిందుమీఁ
దై తగరుల్ ఫణుల్ గిరులు నబ్బులుగా నరభిల్ల నాథులం
దాతతీతి వర్తిలె హిమాచలచాలనమల్లనై పుణుల్. 8
- చ. నిలుపునఁ బోరువేళ గణనేత యితం డితఁ డర్జునుండునాఁ
గలుగదు భూమి వ్రాలి కడఁక నైనఁగ న్నడుచుండ మీఁదుక్రిం
దుల నితఁ డీతఁడం చనఁగఁదోఁపదు సంగరసంగరింగణా
దులగమనత్వరల్ బహుగతుల్లొనఁ బ్రేక్షకుశా గణాళిక. 9
- ఉ. ఓరువ 'కేసశించెదనొకొ' యనుభీతి హిమాద్రి పోరున
న్వారు శమింప నాఁగుఁ దెగువం జలియింపఁ జలించు నున్నతి
స్మిటిస మీఱు నమృత గమించిన నమృత లొంగు బిట్టహం
కారవికారఙ్గోలితమనంబున రాగరసంబుపోలికన్. 10

- చ కరచరణాళి లంక విడఁగాఁ బిడుగుల్పడుగాసిగా భయం
కరభుజరావము ల్నెఱపి కమిత్రోత్సవమాననిష్ఠుర
త్వరితగతి న్నరేశులు మదంబులఁ బోర వడంకున నిరీ
డ్ధర సుధ నాఁగదోఁచెఁ బరితఃప్రసరత్సరిదంబువర్షమల్. 11
- మ. ఇతఁడే భర్గుఁ డటంచు నర్జునున కింతే న్నార్త లేకున్న ను
ద్ధతిఁబోరఁ దిప్తిపురాంతకుండు వడుపుం దర్పంబున న్నాట నా
యతభక్తాత్మున కట్లుగా దొరికెఁ బాదాబ్జాతము వ్రీడు న
న్విత నట్లాతఁడు పానిపట్టువిడ కెంతే గట్టిగాఁ బట్టిం. 12
- మ. అపురా ! భక్తుఁడటన్న నింకొకఁడె వేఁడఁగాక యక పేమ న
ట్లు వనాటాకృతి నున్నశంకరుఁడు గండుంకొఁగిటం దాకునిక
మివులన్నొక్కుచు నక్కుఁజేర్చికొని విస్తేరన్ముఖాబ్జాతుఁడై
యివిరెఁబో నరుసర్వకర్తము తదీయేష్టంబులు న్బండ్ఁబో. 13
- ఉ. కన్నులు మూసి మైమిఱచి గడ్గదిక స్ఫగవంతుఁ డాదరా
భ్యన్నతి నెదియో యనెడి నుండుఁ డహో ! తప మంతకన్నమే
ల్వన్నెప్రతాప' మంచు వినవచ్చెడి నిశ్చయమేకదా తమి
సన్నిధిసేయుసేవలకు సత్వము సాయ మొసంగుటబ్రేమే. 14
- ఉ. పిమ్మట బిమ్మిటి గొనినవీరుఁడు క్రీడి యొకింత జేటి కం
దమ్ముల విప్స రోతసుయితాపున భూతిసమేత మైనయం
దమ్ముమేను గేకిపురితట్టు కళాక్తజటాభరమ్ముఁ జ
త్రీమ్ముగఁదోవ సంభ్రమముదంబుల భక్తి మస్కరించుచు. 15
- మ. కలయో ! మాయయో ! బోయ యేడి? రుధిరగ్రస్తాంగమున్వర్మమే
ట్టులప్రాపించె? దొనల్! ధనుస్సు! సెల! లుండన్నేననయ్యెయెడన్
బలుకు ల్లాఁబెడియబ్బురంబు కిటి సంవాదంబు, యుద్ధంబు మి
ధ్యలాకో? యీగణకోటు లెవ్వరనుచు న్దర్శించుఁ బార్థం డెదఁ.
- క. మెల్లనఁ జల్లనితుంకర
జల్లిడె జలదములు విరులఁ జల్లిరి సుర లే
పులలు మీటకె భేరులు
కొల్లగ దివి నల్లయెడల గొలఁగొల మోగెఁగ.

—* సాంబమూర్తి ప్రత్యక్షమగుట *—

క. హరసాక్షాత్కారము సం

బర మిడ దిక్పాలసురసమాజము కొలువ

న్మరకతిమణిరథముల దివిఁ

బరఁగ నుడుగణములవలె నభమునం దోఁచెఁ.

18

ఉ. దేవమనానధారణవిధిం బఱతెంచు మహామరాళముల్

గ్రీవనదత్తశాకలితకింకిణుల న్విపులకృత్యసా

రావితపక్షవిస్తృతుల సంబరముం దమిఁ గౌగిలించు న

ట్లై విలనెల్లె నవ్యవలయభ్రమణంబుల లక్ష్మిఁ గొల్చుచుఁ.

19

మ. ముదితేందిరిరబ్బందము ల్పదల సొంపు నేల్వీతానంబులై

పొదలం గల్పకనూత్నపుల్లకుసుమంబు ల్కొలలై మెగ్గుసం

కదలీన నివిజాపగాజలకణవాతంబు వర్షాంబువై

ప్రీదులఁ మబ్బనగాలి సౌఖ్య మిడి నేనించె స్వప్నాధిష్ఠితుఁ.

మ. పృసుభేషు ల్లగురొందుమేనులఁ “బురే! బా” గంచు శ్లాఘింపను

ద్యమ మమ్మైసఫలత్వమొందఁగఁ, నరుం డానందసందోహ సం

భ్రమ మంగంబునకుం గళల్ దొడుగ, శంసాగీతికావాక్కుధా

గిమహస్తాంజలి శైవదక్షిణపదశ్రీనొంద నానమ్మిఁడై.

21

ఉ. ఓయపరాజితా! భవ! కృపాదధి! కేవలభక్తిగమ్య! లో

కాయతనా! సమస్తవివదంతక! రక్షక! నీదు పాపు మా

కేయెడ మృత్యువు నెడపి యెట్టిమహాపదనైన మాకు మే

మే యెడప సుమర్థతఁ గ్రమింప నొనర్చుట లొక్కవంతయే.

22

కా. తండ్రి! నిన్ను స్మరింపకే కొలువకే ధ్యానింపకే ముక్తికే

మండ్రాటంబులు నాపదల్ వ్యధలు సంసారంబులు న్నాయునే ?

కండ్ల కోర్కెలు సంపద ల్బుభములుఁ గైవల్యముం బెక్కుతా

గండ్రోల్ గచ్చులకేమి మానవులనే కా దాదితేయాదులఁ.

23

ఉ. ఈవుల నిన్దలంచుకొని యిత్తురు దాతలు జన్మదుఃఖవి

స్తావితులొట ముక్తికి సకర్యలొనర్తురు నీకుఁ జిత్రము

నే? వరదాతవై పృణతి నీదరిఁ జేరినవారిపైఁ గృపా

శ్రీ విరళింతు పూరకయ చిత్రతరం బిదిగాని శంకరా!.

24

శా. ద వ్యేగఁ బనిలేక, మాభవసముద్రం బెల్ల దాఁటించి మా
నొవ్వ వీరిది మోక్షనిత్యపథమందు నృమ్ము నిల్పంగ నెం
దెవ్వళ నృకలార్థదక్షమత నున్నే తీర్థ మోస్వామి! నీ
సవ్వ ల్పిల్లు కృపారసార్ద్రసయనానందాపగ ల్లక్కఁగఁ. 25

శా. నీయందే మరులొందుభక్తతీకి న్నిశ్రేయసం బబ్బు, నిఁ
దాయంగఁ గనుదుర్విసీతులకు సంతాపంబులే కల్లుఁగా
దే! యీద్వంద్వము వారివారికృతినందీప్తంబుగాఁ జెల్ల నీ
వాయీజోలియు లేక సాక్షివయి నిత్యానందము ల్లూర్పవే. 26

ఉ. నీకరుణాస్వరూపమును నిర్వచనం బానరింప దేవవా
క్రీక యసాధ్యమన్న వికరీతముగాదొకొ మావ్రీయత్న, మ
య్యా! కడుదుర్లభార్థమున కఱ్ఱులు సాఁగ, మనస్వభక్తిచే
మాకపవర్గమే పెరితిమిం దగుచుండఁగ నన్య మేటికిఁ. 27

చ. ఎఱుకలముఖ్యముం దెలిసి యేకృతి ముంచిదొ దానిఁజేసి యే
కొఱతయు లేనిబాట నెసఁగు న్నిరపాయతమై వివేకి, మా
కెఱుకలలోన ని న్నెఱుఁగుటే పరమం బఖిలకీయాళులం
దఱచగుభక్తి నీకీలువె దండికి దండి గదయ్య! శంకరా! 28

శా. వ్యాసాదుల్ దమయోగశక్తిఁ బ్రజ కత్యంతోపయుక్తంబులా
వ్యాసంబు ల్పరమోపదేశములు గ్రంథాళి స్మృసాదించి రా
వ్యాసంగంబె సమస్తబంధముల నిర్వాసింపఁగా శక్తమే
నీసేవాగతియట్లు లాత్తునకుఁ? దండీ! దివ్యధామా! శివా! 29

మ. పెనుమాయా స్ఫటి చచ్చి పుట్టువ్రజ ప్రిపించు స్వరూపాళిఁ బ్రా
క్తనకర్మానుగుణంబుగాఁగఁ బరమాత్మా! యస్యదుర్వార్యత
ద్ధనపాపార్జిత రారవాదిభయ ముద్ఘాటంపనేకాదే కై
కొ నె దీయద్భుతరూప మోగురుకృపాకూపార! మాయాహరా! 30

ఉ. రాగము లేనియోగివఁట, ఆంతఁట దారువనంబునందు, ను
ద్యోగము భైరవ్యమంట, విడనోపవఁ టర్థశరీర నాలి న
భ్యాగతు మారు మాడ్చితఁట, పద్మజపాద్యుడవయ్య సంద్యలం
దాగురుఁగొల్తువంట సహజాఖిలదుర్గములార! నీకథఁ. 31

చ. పునుకలచేరై? కాటినుసి పూతలై? యేనుఁగుతోలు చీరయే?
 ననుచు మెఱుంగురాదలలనాగుఁడె పెన్మొలనూలై? యశార! యీ
 యనుచితముల్ త్వదంగనిచయాదృతిఁ బావనశోభఁ జంద్రీదీ
 ప్తిని నిరసించి మిఁచుటయె? దివ్యతరంబులు నీమహత్త్వముల్. 32

మ. మొద లేరూపములేదు లీలకయి సంభూతంబును నిష్ఠిత కా
 స్పద మెనట్టిది యాఁడురూపుసగము న్నామందుఁ బుంస్త్వంబు మై
 పొదువుక లోకవిరుద్ధ మంగములసొమ్ము తైవళరీత్యంబుల
 య్యుఁదమిఁగొల్పెడిసారునీమహిమ మాకూహింపఁగాదాఁటెడిక.

చ. వసుధ జనించుభూతతతివైఖరి జన్మజరామృత్యుల్ నినుక
 మునరవు సర్వలోకపరమూర్తివి, నీవలెనాఁగ, దీనిమే
 ల్పస ననిచెప్ప మాతెలివి పార దనిర్వచనీయరూపిపా
 ట సగుణనిర్గుణైక్యములతావు భవత్కళగాదె శంకరా! 34

చ. అనఘ ! చరాచరంబులకు సంతకమూర్తివి నీవ, నీ కృపా
 ఘనతనె సర్వలోకములుఁ గ్రాలు నిరంతరమంగళంబులక
 మునులకునైన హేతుఫలము స్సమయింపఁగ నీవ నేర్తు భూ
 తనికరమాత్మకారణపదా! సకలార్థవిదా! చిదాత్మకా! 35

మ. మును దైత్యు ల్లనుజు ల్గుర ల్నరులు నాపూర్తిం దిశోకాధిప
 త్యనిరూఢి నృహుకాలముండుటలు భవ్యం బాశీతౌఘా ర్తిని
 ర్హసనప్రోఘము పావనంబును శరణ్యం బైననీపాదప
 ద్మపసుస్కారమకాదె కారణము? సంభావ్యాచుభావ్యపదా. 36

మ. త్తకోకిల. పాణివాాయుబలంబుచేత నెవండు సృష్టిభరించునో
 రాణ వర్ణభవంబు లెవ్వనిప్రోఘత నివలసిల్లెనో
 త్రాణశీలతఁ బాప బావనతర్పురుం డగు నెవ్వఁ డా
 జాణ పావనమూర్తి విశ్వనిశాల! నీ కిదె మొక్కెడకా. 37

చ. గెలు పిడి బ్రహ్మఁ జేర్చుపసఁ గీర్తిఁ దనర్చినచూగికాసనం
 బుల సతతంబు నిఁ దలఁచుబుద్ధిమదగ్రిణు లెననీదుభ
 క్తులభవహేతుకర్మవనకోటుల నిష్ఠురదావళిలికీ
 లల దహియించుభాస్వదనలా! బహుళంబు లివే నమస్కృతుల్.

ఉ. చాపు భయంబె మంటగ విశంకటవృత్తి జగత్ప్రసిద్ధమా
చేవ భవానలం బఖలస్పృష్టి దహించుచునుండఁ బ్రాణిజీ
వాపనశీలివై ఘనదయారసవర్షముఁ గూర్చి తేర్చుచీ
జావహజీవనకృదజలాత్మక ! యంజలులఁ గ్రహింపువే. 39

కా. నేలల్ నీధులు నిప్పులు నృవనము ల్నిద్దంపుగోళా ప్రిచే
నే తెక్కింపునరానిపుట్టుకకుఁ దానేహేతువై శ్రేష్ఠమై
లీల స్వర్ణము నావరించి పుటుక ల్లేకుంటలే కక్షిపా
లీలత్వంబుల దాటువోమమయకేళీరూప ! నీకే నతుల్. 40

చ. అణుపులసూక్ష్మమై జగము లన్ని భరించెడిదేవ! వందనం,
బణఁగి సమస్తమండఁ గన నందనిదూరతరా! నమస్సు, త
ద్గణపతివయ్యగూహనుడిదాటునగమ్యుఁడ! తేడ! ముక్కు, మా
రణగుణివయ్య సంతోతపరా! వరదానరతా! నమస్కృతుల్. 41

మ. తెలియంజాలక తప్పుఁజేసితిని నాదే వేల నాకన్న పా
ద్ములలిఁ జ్ఞానతః! క్షమింపఁగదె; నిండు మోహ మూన నిష్కృం
ఖలత నైర్వరముఁ బూని ప్రాణిమలు చిక్కం గాల్గ బేరంబుసం
ధిల నిఁ జేరెడివారిఁ బోవుటలు తండ్రి! నీకుఁ గొంగొత్తలే!

ఉ. ఆస్తికసిద్ధధర్మమునకై మనసుం గొనిపోవుధర్మజ్ఞ
గస్తివడ నిరుల్ దులిపి కానలఁ దోసిరి వైరు, లార్యధ
ర్మస్తబకాశిరూప ! సమరస్థలి వారిని దేన గెల్తు మా
నిస్తులవైభవంబుఁ గరుణింపువే ముక్కిద సారసారకుఁ. 43

మ. క్షణితి న్నించుటెలుంగున న్ననవి నింద్రీన్యాతి సల్పంగ ర
క్షణదాక్షిణ్యరసంబు నేత్రీములు చిల్కఁ శంభుఁ డోదార్చి భీ
షణతేజోమయశాద్రాపాశుకతశత్రుంబుం బ్రయోగాదివా
రణమంతాధ్యముగా నొసంగె సుధతోరం బైనవాచార్పురిఁ. 44

కా. పింగాక్షుండు త్రిలోకపూజ్యమహుఁడు భీమాంగుఁడన శోభనం
డుం దైవల్యదుఁడుం ద్రీయాద్యుతి నఖిండుండఁ ధనుశ్చేదుఁ డం
తం గారీశుఁ బ్రదక్షిణించి నరులోన న్సంకర్షించె న్నభో
రంగంబుడు దివాకరుండు ముయిలుం బ్రాపించుచందంబునఁ.

చ. పదపడి శంకరుం డనుచ వానవముఖ్యసుర ల్సమిజ్జయా
స్పదము లమోఘపూర్ణ ఫలవంతము లౌషమలాశిషంబులుం
బొదల ననుగ్రహించిరి పృథ్వుతదయ నివిభాత్రముల్ కిరీ
టి దరిసి మొక్కి వారలకడివిరంబుల స్వీకరింపఁగఁ. 46

చ. మిగులుతరస్సున నైలుచు మీలిమి నభ్యుదయా ప్తి విఘ్నముల్
దెగిచన సర్వశోకముల తేటకు ఘోరఘరాభరంబునైఁ
పఁగలుగు పారతాకికవిభాసహితోచ్ఛపదంబునం దహి
ధిగతవికాసుఁడౌ విజయతిగ్మకరు న్సుర లెన్ని రెంతయుఁ. 47

చ. 'బుడుతఁడ! వైరుల నైలుము పా' మృని శూలి యనుజ్ఞ నీయ సం
దడిఁ గొనుభక్తిఁ దచ్చరణదాస్య మొనర్చి సురల్ నుతింపఁ గే
ల్కుడి సెలవొంది భూరిజయపోషకలక్ష్మ్యులు చేరికొల్వఁ బా
ర్థుడు గృహమేగి యాదరముతో నతిఃశేసచు ధర్మసూతికఁ. 48

మం గ శ మ హా శ్రీ

వాసి వెలయు విజయవాటికను శ్రీవిజయపర్వతముపైఁ గళలు వెల్గఁ
భాసిలుశివా ! విజయభవ్యకథ యుంకువగ భక్తిగృతినిత్తుమదిపొంగఁ
దోసములు వెన్నెలలతో దివిజగంగరుచితోడ నతిపూతములుగాఁగఁ
జేసి దయ నీవిజయుఁ జేయుము కృతార్థునిగ శ్రీవరదమంగళమహాశ్రీ.

శ్రీసాంబసదాశివార్చన మస్తు.

పుట	పద్యము	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
8	40	8	వణకుచు	వణకుచు
15	88	4	శ్వాయత్పత్తి	శ్వాయత్పత్తి
17	54	2	త్వర	ద్వర
20	16	2	ప్రజలు	ప్రజల
27	54/2	10	గాక	గాఁక
29	5	8	ననటన	ననటన
	11	2	దెసలుఁ	దెసలుఁ
46	80	4	నుడుల	నుడులు
49	1	1	అదిగో!	అదిగో!
55	8	4	నుత్కంఠక	నుత్కంఠల్
56	12	2	గొల్పఁబతుల	గొమ్మవఁబతి.
58	22	3	నురకైపు	నురకైపు
61	41	2	కాక	కాఁక
62	49	4	నయమె	నయము
68	84	4	తమిక్	దమిక్
69	41	2	స్వేదకణముక్	స్వేదకణముల్
70	47	4	నితంబముక్	నితంబముల్
71	54	4	నేతనో	నేతయో !
72	61	8	మధ్య	మధ్య
80	85	1	యట్టి	యట్టి
89	80	2	శ్వాయా	శ్వాయ్యా
95	77-78	2	స్వే	స్వే
102	41,42,43.	9	సెగలుపొగ	పొగలుసెగ
106	10	4	రాహకార	రాహకార
120	89	4	జొరదాని	జొరరాని
128	20	2	స్థగింపరో	స్థగింపరో

